DÖNEM : 2 CİLT : 34 TOPLANTI : 4

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

59 ncu Birleşim

22 . 2 . 1969 Cumartesi

İçindekiler

	Sayfa
1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	538
2. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	539
1. — 1969 yılı Bütçe kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1969 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 1/567; Cumhuriyet Senatosu 1/955) (Millet Meclisi S. Sayısı : 800; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 1162)	539
A — SANAYİ BAKANLIĞI BÜTÇESİ	*539: 570,570:580*
B — TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ	*633:669*
2. — 1969 yılı Bütçesinin finansmanı için Vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Ulaştırma, Ticaret, Gümrük ve Tekel, Maliye ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/588) (S. Sayısı : 796)	781:612,613:618,619:633,670

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci oturum

Vazife ile yurt dışına gidecek olan Köy İşleri Bakanı Salâhattin Kılıç'a Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Batı Avrupa Birliği Assamblesinin 14 ncü dönem 2 nci kısım toplantısında Türk Parlâmentosundan Ordu Milletvekili Feridun Cemal Erkin'in katılmasına dair Başbakanlık tezkeresi kabul olundu.

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 1017 sayılı Kanunun 1 nci maddesiyle değişik 74 ncü maddesinin, siyasi partilere Hazinece para ödenmesi düzenleyiş şekli yönünden ve 1017 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 ncü maddesinin de, uygulama yerleri kalmadığından iptal edildiğine dair Anayasa Mahkemesi Başkanlığı tezkeresi Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Karayolları ve;

Tekel Genel Müdürlükleri 1968 yılı Bütçe kanunlarına bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarıları ile;

Devlet Üretme Çiftlikleri ve;

Orman Genel Müdürlükleri 1969 yılı Bütçe kanunu tasarıları ikinci defa açık oya sunuldu ise de, oyların ayrımının oturum sonunda açıklanan sonuçlara göre çoğunluk sağlanamadığı, oylamaların gelecek oturumda tekrarlanacağı bildirildi.

1969 yılı Bütçe kanun tasarısı üzerindeki görüşmelere devam olunarak;

Ulaştırma Bakanlığı Bütçesi üzerinde bir süre görüşüldü.

Birleşime saat 13,00 te ara verildi.

İkinci oturum

Karayolları ve;

Tekel Genel Müdürlükleri 1968 yılı Bütçe kanunlarına bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarıları ile;

Devlet Üretme Çiftlikleri ve;

Orman Genel Müdürlükleri 1969 yılı Bütçe kanunu tasarıları tekrar açık oya sunularak oyların ayrımı sonunda, kanunlaştıkları bildirildi.

Ulaştırma Bakanlığı Bütçesi görüşülerek kabul olundu.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1969 yılı Bütçe kanunu tasarısının maddeleri kabul olunarak tümü açık oya sunuldu ve oyların ayırımı sonunda kanun tasarısının kanunlaştığı bildirildi.

14 . 7 . 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 237 nci maddesi ile 238 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının uygulanmamasına dair kanun tasarısının gündeme alınıp, basılıp dağıtılmasından 48 saat geçmeden ve öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususları onaylanarak yapılan görüşmelerden sonra, kanun tasarısı kabul olundu.

Çalışma Bakanlığı Bütçesi üzerinde bir süre görüşüldü.

Birleşime saat 19,43 te ara verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Urfa
Âtıf Şohoğlu	*Ramazan Tekeli*

Kâtip
Bursa
Barlas Küntay

Üçüncü oturum

Çalışma Bakanlığı Bütçesi kabul olundu.

22 . 2 . 1969 Cumartesi günü saat 10,00 da toplanılmak üzere Birleşime aynı gün saat 0,30 da son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Konya
İsmail Arar	*İsmet Kapısız*

Kâtip
Bursa
Barlas Küntay

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 10,00

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok.

KÂTİPLER : Muslihittin Gürer (Sakarya), Âdil Kurtel (Kars)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 59 ncu Birleşimini açıyorum.

2. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1969 yılı Bütçe kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1969 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 1/567; Cumhuriyet Senatosu 1/955) (Millet Meclisi S. Sayısı : 800; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 1162)

A) SANAYİ BAKANLIĞI BÜTÇESİ :

BAŞKAN — Gündem gereğince Sanayi Bakanlığı Bütçesi üzerinde görüşmelere başlıyoruz.

C. H. P. Grupu adına Sayın Cengiz Nayman, Y. T. P. Grupu adına henüz isim verilmemiş, T. İ. P. Grupu adına henüz isim bildirilmemiş, M. P. Grupu adına Sayın Mehmet Ali Arsan, G. P. Grupu adına Sayın Fethi Çelikbaş, A. P. Grupu adına Sayın Cemal Külahlı söz istemişlerdir.

AHMET TAHTAKILIÇ (İstanbul) — Şahısları adına söz istiyenler var mı?

BAŞKAN — Var efendim, okuyayım mı?

AHMET TAHTAKILIÇ (İstanbul) — Hayır, efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — C. H. P. Grup adına Sayın Cengiz Nayman, buyurunuz.

Saat : 10,01

C. H. P. GRUPU ADINA CENGİZ NAYMAN (Kayseri) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi Bakanlığı 1969 malî yılı Bütçesi üzerinde C. H. P. Millet Meclisi Grupu adına görüş ve temennilerimizi arz etmek üzere huzurunuzdayım.

İçinde bulunduğumuz plânlı dönemde Sanayi Bakanlığının memlekette takip ve tatbik ettiği sanayi politikası plânda gösterilen hedeflerin gerçekleşmesinde en mühim unsurlardan birisidir.

İkinci Beş Yılık Plânda sanayi sektörü ekonomimizin sürükleyici gücü olarak kabul edilmekte ve sanayileşmede gösterilen muvaffakiyet ölçüsünde de ekonomimizin yapı değişikliğine uğrıyacağı ve tarım ekonomisinden sınai ekonomiye geçişin sağlanacağı kabul edilmiştir. Bu sebeple sanayi politikasının gerçekleşmesi bir mânada kalkınmanın plânda gösterilen hedefler ve ölçüler nisbetinde gerçekleşmesi olacaktır. Hakikaten memleketimizdeki işsizlik, az gelir ve dış tediye açığı problemlerinin halli her şeyden evvel sanayileşmemize bağlıdır.

Köylerde ziraatle iştigal eder görünen, hakikatte işsiz olan zümreyi para kazanan müstahsil insanlar haline getirmek ancak sanayileşme ile mümkündür. Bu itibarla Sanayi Baknlığı Bütçesi görüşülürken bu Bakanlığın Türk ekonomisindeki yerini kısaca da olsa tesbit etmek mecburiyeti vardır.

İkinci Beş Yıllık Plâna göre millî gelirde zaman içinde sanayi sektörünün payı çoğalacak ve tarım sektöründeki millî gelir de buna muvazi olarak azalacak ve bu suretle ekonominin karakteri değişerek tarıma dayanan bir ekonomiden sanayie dayalı bir ortama geçilecektir. Bu sebeple sanayi sektörünün millî gelirdeki payını tesbit etmek mecburiyeti vardır.

1965 sabit fiyatları ile tarım sektöründe millî gelir 1962 ile 1968 yılları arasında şu şekilde bir seyir takibetmiştir: 1962 de 22 121 000 000, 1963 te 23 813 000 000, 1964 te 23 813 000 000, 1965 te 23 035 000 000, 1966 da 25 053 000 000, 1967 de 25 905 000 000, 1968 de 26 409 000 000.

Sanayi sektörü ise, aynı devre zarfında sırası ile 8,993; 9,716; 10,551; 11,491; 12,710; 14,279; 15,784 olarak bir seyir takibetmiştir.

Bu durumda sanayi sektörünün arzu edilen şekilde geliştiği zannedilebilir. Ancak diğer sektörlerin millî gelirdeki nisbetleri tetkik edildiğinde durum daha açık olarak anlaşılmakta ve sanayi sektörünün umulan gelişmeye varamadığı gözükmektedir. Bu devre içinde tarımda % 4,4 nisbetinde bir azalma meydana çıkmakta, bu azalma sektörlere dağılırken, sanayi sektörüne en çok 1,9 nisbetinde bir artma olarak aksetmektedir ve bu nisbetlere göre tarım sektörü ekonomimizdeki ağırlığını muhafaza etmektedir.

Bu durumda millî gelirin 1/3 ü tarım sektörünce temsil edilmekte, 1/5 e yakın kısmı da sanayi sektörünce temsil edilmektedir. Ancak sanayi sektörü gelirlerinin büyük bir kısmının gıda sanayii, tütün sanayii gibi tarıma dayalı sanayiden geldiği düşünülürse, sanayi sektörünün millî gelirimizdeki payı daha da azalmaktadır. Biz tarım sektöründe millî gelirin azalmasını istemiyoruz. Ancak, durumun bu şekilde devamı tarım sektöründe çalışanların çokluğu sebebiyle fert başına düşen geliri azaltmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Plânda sanayi sektörü için % 12 bir kalkınma hızı kabul edilmiştir. 1967 de % 12,3 olarak gelişen hız 1968 de % 10,5 olarak gerçekleşmiş, bu suretle sanayi sektörünün gelişme hızı düşmüştür. Bu düşüşün 1969 yılında da devam edeceği kanaatindeyiz.

Sanayi sektöründe girişilen yatırımlarda istenilen seviyeye ulaşmamıştır. 1968 yılında imalât sanayiine özel sektör tarafından 1967 ye nazaran sadece binde altı oranında artan bir yatırım yapılmıştır. Özel sektör yatırımları daha çok spekülâtif kâr sahalarına, bilhassa inşaat sektörüne akmıştır. Kamu kesimi yatırımlarında da aynı netice ile karşılaşmaktayız. 1967 yılında imalât sanayiinde gerçekleşme % 82,9 olmuştur. Bu durum 1969 programında aynen şu şekilde belirtilmiştir: «Kamu sektöründe yatırım uygulaması özellikle tarım imalât sanayii ve madencilik gibi ekonominin önemli sektörlerinde program hedeflerinden büyük ölçüde geride kalmıştır.»

İhracat bakımından da sanayi sektörü plânda öngörülen hedefin çok gerisinde kalmıştır. 1968 de yüz milyon dolârlık bir ihracat öngörüldüğü halde ancak bunun 1/10 u civarında bir gerçekleşme sağlanabilmiştir.

Şu kısa izahattan anlaşılacağı veçhile bütün destek ve teşvik tedbirlerine rağmen sanayileşmemizde plânda ve yıllık programlarda gösterilen hedeflere ulaşılamamış, sanayi sektörü ekonomimizin muharrik kuvveti olmak fonksiyonunu tam olarak ve istenilen şekilde ifa edememiştir. Bu suretle ekonomimizde beklenen yapısal değişiklikte çok yavaş bir gerçekleşme seyri takibetmiştir. Demek ki takibedilen sanayi politikası ile sanayiin millî gelirdeki payı artmamış, sanayi sektörü yatırımları, gerek özel kesimde, gerek kamu kesiminde öngörülen hedeflere ulaşamamış, ihracatta tâyin edilen hedefin çok gerisinde bir gerçekleşme olmuş ve sanayi sektöründeki kalkınma hızına da erişilememiştir. Bu suretle muvaffak bir sanayi politikası takibedilmediği anlaşılmaktadır. Sanayi politikamızda muvaffak olunamayışının sebepleri kanaatimizce muhtelif esaslara bağlıdır.

A. P. iktidarı sanayi sektöründe plânda gösterilen gelişmeyi sağlamak için imalât sanayii bölümünde özel sektörü esas olarak almakta ve bu sahanın özel sektörce doldurulmasını sağlıyacak bir politika izlemekte, kamu sektörü için ise, başlanmış işleri tamamlaması ve özel sektörün giremediği sahalarda yatırımda bulunması öngörülmüştür.

Yine bu politikaya göre, karma teşebbüsler tercih edilecek, kamu kesimince yaratılacak fonlar karma ekonomi politikası bölümündeki esaslara göre kullanılacaktır. Bunların yanında temel mal ve hizmetlerin ucuzluğu da sağlanacaktır.

Bu görüşler A. P. nin uzun vâdede takibettiği programlarına uygun ekonomik politikadaki temel görüşleridir. Bu temel görüş ve düşünceler memleketimizin gerçeklerine uygun düşmemektedir. Türkiye'de mevcut düzende spekülâtif kâr sahaları varken ve bu suretle hiçbir emek ve haklı sermaye karşılığı olmadan çok kazanmak imkânları ortada iken, özel teşebbüsün sanayi sektöründe uzun vâdeli yatırımlara girişmesi beklenemez.

İmalât sanayiinde karma teşebbüsler meselesi, daha evvel denenmiş ve iyi neticeler alınamamıştır yeniden bu yola girilmesi uygun olmıyacaktır.

İmalât sanayiinde gelişme temel mal ve hizmetlerden sağlanacak ucuzlukla da alâkalı gö-

rülmekte ve bunun sağlanacağı vâdedilmektedir. Fakat, A. P. iktidarı zamanında temel mal ve hizmetler hiçbir suretle ucuzlatılmamış, daha da pahalanmıştır.

Temel hizmetler, büyük çapta işçi ücretleri ile alâkalıdır. Her gün yükselen hayat pahalılığı içerisinde işçi ücretlerinin de yükseleceği aşikârdır.

Temel mallar sanayiide kullanılan tarım ürünleri ile, yarı mamul maddelerdir.

Tarım ürünlerimiz bugün tarımda kullanılan araç ve gereçlerin pahalılığı sebebiyle esasen mühtahsıla pahalıya mal olmaktadır. Bu sebeple bunların sanayie ucuz olarak geçmesine imkân yoktur. Yarı mamul maddelerin fiyatları ise memleketimizde diğer memleketlerin çoğu ile kıyas edilmiyecek kadar pahalıdır. Bu sebeple de bunların sanayie ucuz fiyatla devri mümkün değildir.

Yurdumuzdaki; kömür, enerjisi ve nakliyat fiyatları da bunları hammadde olarak kullanılan sanayi dalları için çok pahalıya mal olmaktadır.

Bugün sanayiin en mühim meselelerinden birisi teknolojidir. Batı sanayii modern teknolojiye geçmekte ve demode teknolojiyi bırakmaktadır. Batı devletleri yabancı sermaye, teknik anlaşma ve yardım yolları ile ilerdeki rekabet imkânlarını da düşünerek az gelişmiş veya gelişmekte olan devletlere demode olmuş teknolojiyi transfer etmektedir. Teknolojinin bu gelişimi karşısında sanayi yatırımlarının büyük kısmının özel sektör tarafından yapılacağını ve ilerde bu sanayiin rekabet imkânının doğacağını kabul etmek hatalı bir görüş olur kanaatindeyiz.

Zamanımız sanayiinde girişilen teşebbüsler büyük ve dev teşebbüslerdir. Bunların finansmanı için öz kaynaklarla beraber büyük çapta krediye de ihtiyaç vardır. Mevcut kredi düzenimizde aslan payını yine ekonomimize bir şey katmıyan ve aracı rolünde olan büyük ticaret sahipleri almakta sanayicilerimiz kredi darlığı içerisinde bulunmaktadırlar. Bu itibarla sanayiimizdeki kredi hacmının çoğaltılması ve bilhassa orta ve uzun vâdeli kredilerin artırılması gerekmektedir. Burada sermaye piyasası teşekkülüne yardım edecek kanun tasarısının da biran evvel gerçekleştirilmesine gayret edilmesi gerektiğini de ifade etmek mecburiyetindeyim.

Yeni yeni filizlenen sanayide büyük kuruluşların destek ve teşvik edilmesi şartken, son vergi kanunları ile bu tür kurumların malî yükünün ağırlatılmasına çalışılması da isabetsiz olacaktır.

Muhterem arkadaşlar;

Montaj sanayiinden de kısaca bahsetmek istiyorum. Montaj sanayii olarak adlandırılan bu tür sanayi ekonomimizi içten ve dıştan baltalamaktadır. Türkiye'de en kârlı sahalardan biri olan ithalâtçılık döviz imkânlarının daralması neticesi kifayet ve isim değiştirmiş, montaj sanayii oluvermiştir. Bu suretle ithali yasaklanan malları ithal etmek imkânı yeniden hâsıl olmuştur. Bu şekilde kurulan montaj sanayii döviz imkânlarımızı artırma iddiasında olduğu halde dövizlerimizi tüketici bir duruma girmiştir. Adı yerli olan fakat dışarıdan hammadde diye getirilen yarı mamul ve mamul malların montajı ile meydana gelen bu mallar bu işlerle iştigal eden firmalara büyük kârlar sağlamakta ve kalkınmakta olan memleketimizin dövizini tüketim malları ithalinde kullanmak suretiyle kalkınmamıza zarar iras etmektedir. Aslında sanayileşmede montaj sanayii diye bir şey yoktur. Montaj sanayiinin başlıca özelliği millî sanayi yerine yabancı sermayenin ara malları, yatırım malları, patentleri ve lisansları için bir pazar yaratmaktır. Bu sanayi türü yabancı sermayeyi muayyen masraflarından tasarruf ettirmekte, ithal yasakları ise dış rekabetten korunan iç piyasada fiyatları yükseltmekte ve kârlılığı çok artırmaktadır.

Bu sebeple siz müsaade ettiniz, biz müsaade ettik, siz şu kadar ruhsat verdiniz, biz şunu verdik, gibi faydasız münakaşalardan vazgeçerek, millî menfaat ve millî sanayi açısından bu mevzuun üzerine biran evvel eğilmeli ve Montaj Sanayii Talimatnamesinin tam olarak uygulanması ve muayyen zaman içinde bu kuruluşların yerli imalâta geçmesi sağlanmalı, aksi takdirde tasfiyeleri cihetine gidilmelidir ve bu firmalar hakiki sanayileşme yoluna girmeye zorlanmalıdır.

Burada tam haklarla girişine hazırlandığımız Ortak Pazardan da kısaca bahsetmek durumu hâsıl olmaktadır. Şimdiye kadar verilen

izahattan sanayiimizin durumu açıkça meydana çıkmaktadır. Bu durumda sermaye ve teknik bakımından bizden çok ileri olan devletlerle hiçbir tahdide tabi tutulmıyan bir ortamda bu devletlerin sanayileri ile bizim sanayimizin rekabet, imkânı hemen hemen yok gibidir. Bu itibarla bilhassa fiyat, kalite bakımından ilerdeki rekabet düşünülerek sanayiimizin gelişmesini sağlıyacak tedbirlerin gün geçirmeden alınması şarttır. Aksi takdirde Türkiye bu gelişmiş memleketlerin hammadde kaynağı ve mamul madde pazarı bir ülke olarak kalmak durumuna düşecektir.

Muhterem arkadaşlar;

Sanayi Bakanlığının en mühim vazifelerinden birisi de kendisine bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinin 440 sayılı Kanun gereğince çalışmasını idare ve kontrol etmektedir.

İktisadi Devlet Teşekkülleri bugün millî ekonomimizde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu teşekküller memleketimizin tarihî gerçekleri içerisinden doğmuş, millî ekonomimiz içerisinde çok çeşitli alanlara dağılmış, muhtelif zamanlarda karşı görüşlere sahip iktidarlar devrinde de yerlerini muhafaza ederek varlıklarını kabul ettirmişlerdir. Bu teşekküllerin 1967 yılı faaliyet raporlarından alınan bilgilere göre bu kuruluşların varlıklarının 61,8 milyar olduğu anlaşılmaktadır. Bu varlık değerlendirmesinde para değerindeki düşmeler telâfi edilecek şekilde yeniden değerlendirme yapılırsa, bu teşekküllerin yüz milyar liraya yakın olduğu meydana çıkacaktır. Bu teşekküllerin 1967 yılı sâfi kârı ise 1,316 milyar liradır.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin millî gelir içindeki payı % 9 dur. Yine bu teşekküller dâhildeki İstihsal Vergisinin % 77 sini ödemektedir. Ve bu teşekküllerde 315 830 kişi çalışmaktadır.

Gösterilen rakamlar bu teşekküllerin memleketimiz ekonomisindeki önemli yerini açıkça göstermektedir. Bu itibarla bu büyük güçten yararlı bir şekilde kullanılması ile çok müspet sonuçlar alınacağı da şüphesizdir. Ekonomik kalkınmamızda bu kuruluşlar en müessir vasıtalardandır.

A. P. iktidarınca son yıllarda bu kuruluşlarda yürütülen politika sebebiyle bu teşekküller sermaye birikimini sağlamak yerine kaynak tüketen kuruluşlar haline gelmişlerdir. A. P. iktidarının ekonomik anlayışı ve tutumu bu kurumlara karşıdır. Ancak, İktisadi Devlet Teşekkülleri halen mevcudolduğuna ve ekonomimizin birçok alanlarına yayılmış bulunduğuna göre iktisadi anlayışın ne olursa olsun bu müesseselerin kuruluş maksatlarına uygun bir şekilde faaliyette bulunmalarını sağlamak iktidarların vazifesi cümlesindendir. Aksi tutum millî ekonomimiz için bir israf olur. Bu kuruluşların faaliyetlerini tam iktisadi esaslara uygun ve arzu edilen şekilde yapmaları ve memleket ekonomisine faydalı olmaları her şeyden evvel iktidarların bu müesseselerden politikayı kovmalarına bağlıdır.

Muhterem arkadaşlar, küçük sanayiden de bir nebze bahsetmek durumundayız. Büyük sanayi, yan sanayi sayesinde kuvvetlenir. Yan sanayi ise umumiyetle küçük sanayi ve el sanayii olarak küçük sanayi birimlerinden meydana gelir.

Küçük sanayiin büyük meseleleri vardır. Bunların başında teknoloji seçimindeki bilgisizlik sebebiyle âtıl sermaye ve âtıl kapasite gelmektedir. Küçük sanayii geliştirme merkezinin hemen kurulup faaliyete geçmesi şarttır. Ayrıca da küçük ünitelerin birleşmesini sağlıyacak kooperatifleşmenin teşvik edilmesi faydalı olacaktır.

Küçük sanayiin kredi imkânlarının artması bakımından Halk Bankası ile yapılan olumlu işbirliğinin artırılması zaruridir.

Burada el sanatları ve el sanayiinde mühim rol oynıyan halıcılığımızın korunmasından da bahsetmek mecburiyetindeyiz. Zira, bu suretle geleneksel el sanayiimiz olan ve binlerce aileye geçim imkânı sağlıyan halıcılığımız korunmuş olacaktır. Fabrika halıcılığına geçilmesi halinde binlerce aile geçim sıkıntısına düşecek ve yeniden gizli işsizlik artacaktır. Bu itibarla fabrika halıcılığının da teşvik edilmemesi kanaatindeyiz.

Muhterem arakadşlar;

Sözlerimi bitirirken bir hususa temas edeceğim. Türk Standartları Enstitüsü iftihar edeceğimiz bir müessese olarak kurulmuş ve örnek hale gelmiştir. Fakat son iki seneden beri Sanayi Bakanlığı tarafından bu müesseseye gerekli malî yardım yapılmamaktadır ve bu müessese de işliyemez hale gelmiştir. Bunun sonucu

olarak da sınai normlar yapılamaz duruma düşmüştür. Bunun biran evvel düzeltilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

1969 yılı Sanayi Bakanlığı Bütçesinin milletimize hayırlı olmasını temenni eder, C. H. P. Grupu adına hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Y. T. P. Grupu adına Sayın Nihat Diler, buyurun. Saat 10,22.

Y. T. P. GRUPU ADINA NİHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1969 malî yılı Sanayi Bakanlığı Bütçesi üzerinde Y. T. P. Meclis Grupunun görüşlerini açıklamak için yüksek huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum.

Sayın milletvekilleri, memleket olarak bugüne kadar birçok hâdiselerin tesiri altında kalarak geri kalmışız. Geri kalmışlığımızı yenmek için plânlar yapmış vaziyetteyiz. Birinci Beş Yıllık Plânı bitirmiş, İkinci Beş Yıllık Plânı uygulamaktayız.

Memleketimizin asli vasfı ziraattir. Nüfusumuzun % 75 i ziraatle meşgul bulunmaktadır. Her yıl bu sebepten dolayı köylerde geçinemiyen çalışacak vaziyetteki nüfusumuz köylerden şehirlere akın etmektedir.

Ziraat sektörü, hava şartlarının tesiri altında bazan ileriye bazan geriye doğru gitmekte, gayrisâfi millî hâsıla, ziraat sektörünün tesiriyle muntazam bir gelişme kaydetmemektedir.

Gelişmiş memleketlerde olduğu gibi zirai sahadan sanayi sektörüne, sanayi sektöründen de sosyal hizmetler ve kültürel sektöre nüfusumuzun atkarılması bahis mevzuudur.

Biz, Y. T. P. olarak, artan nüfusumuzun ve ziraatte mevcudolan âtıl iş kapasitesinin süratle sanayie aktarılmasının zaruretlerini ileri sürmüştük. Birinci Beş Yıllık Plânın tatbikatı sırasında şu duruma müşahede etmiştik; Zirai sahada ilerlememiz hava şartlarının tesiri altında zikzaklar kaydetmektedir, bazen plân hedeflerini aşmakla beraber, çoğu zaman plân hedeflerinin gerisinde kalmaktadır. Zirai sahada tanınan 4,2 kalkınma hızı tahakkuk etmemekte, bazen de 4,2 kalkınma hızının üstüne çıkmaktadır.

Ancak, sanayi sektöründeki durum böyle değil, sanayi sektöründeki durum daha muntazam, plân hedeflerine yaklaşır istikamette muntazam bir gelişme seyri katediyor idi. İkinci Beş Yıllık Plânda sanayi sektörüne kalkınmamızın muharriki rolü verildi. Ona iticilik ve öncülük vasfı tanındı. İkinci Beş Yıllık Plânın karakteristik vasfı memleketimizi süratle sanayileşmeye götürmektir.

Esasen kalkınmamızın da temelinin buna dayanması lâzımdır. Yalnız sayın milletvekilleri, bu hususta bir kıstas ortaya koyanlar diyorlar ki, bir memleketin mâmur ve müreffeh olabilmesi için şu ölçülere bakmak lâzımdır : Bir memleketin çalışan nüfusunun % 50 si eğer ziraat sektöründe ve saanyi sektöründe çalışıyor, % 50 si de hizmetler ve kültürel sahadaki sektörlerde çalışıyorlarsa, bu takdirde refah asgari derecede gelişmiştir. Şayet, zirai sahada % 10, sanayi sahasında da % 10, hizmetler ve kültürel sektörde % 80 nisbetinde bir çalışma bahis mevzuu ise bu takdirde medeni seviye yükselmiştir, o memleket refahın ve medeniyetin en yüksek zirvesindedir.

Bizim memleketimizi kıstas olarak ele aldığınız zaman, bizim memleketimizin % 75 nüfusunun ziraatle meşgul olduğu, bu durumda geri bir memleket olduğumuz ekonomik ölçülere göre gayet açık şekilde anlaşılmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Plânın, Y. T. P. nin de görüşüne uygun olarak, süratli sanayileşme hamlesine yer vermesi ve sanayi sektörünün gayrisâfi millî hâsılada payının artırılmasına yer vermesi bizi son derece memnun etmiştir. Ancak, biz İkinci Beş Yıllık Plânın görüşülmesi sırasında da bir hakiki fikri ortaya koyduk, dedik ki; Bugün dünya memleketleri içinde Türk sanayiinin inkişaf edebilmesi için teknolojik üstünlüğün yanında bir hakikat kati şekilde nazarı dikkate alınmalıdır; o da memleketimizin coğrafi şartları ve coğrafi şartlarına göre istihsal edilecek hammadde.

Eğer sanayiimizi coğrafi şartlarımıza göre, jeolojik şartlara göre elde etmiş olduğumuz ucuz ve kolay hammaddenin üzerine oturtmadığımız takdirde, teknolojinin en üstün tekniğini de memleketimize getirsek bile coğrafi şartlardaki değişikliği bütün bu teknolojik inceliklerle gideremiyeceğimiz için sanayi sahasında istihsal edeceğimiz mallar dünya piyasalarında rekabet etmek imkânından mahrum olacaktır.

Sayın milletvekilleri, bu hususu, bizim görüşümüzü Sayın Bakanın Senatoda yapmış olduğu bir konuşma teyidetmiş mahiyettedir. Bugün şeker sanayiinde, şekere hammadde olarak alınan mahsul 110 kuruşmuş, (Sayın Bakanın beyanlarına göre) 110 kuruşa alınıyormuş, dünya piyasalarında 55 kuruş veya 45 kuruşa şeker satılıyormuş.

Şimdi, bu şartlar altında bir sanayide biz memleketimizden elde etmiş olduğumuz ve hammadde olarak kullandığımız şeyi en pahalı şekilde alıp teknolojik bütün masraflarını da yapar, tekniğin imkânlarını da kullanır, bunun neticesinde pahalı mahsul ve mamül elde edersek, bu mamüllerimizi ancak iç istihlâkde kullanmak imkânını bulabiliriz. İç istihlâkin haricinde başka devletlere götürüp satma imkânından mahrum kalacağız. İşte sanayiimizin oturtulması lâzımgelen ve dikkatle takibedilmesi lâzım gelen bir prensibi budur; maalesef bu prensip nazarı dikkate alınmamıştır sanayiimizde. Sayın Bakanın bu hususdaki fikirleri nedir, öğrenmek isteriz.

Biz Yeni Türkiye Partisi olarak sanayii hamlesi içinde de memleketimizin bünyesini nazarı dikkate aldığımız zaman, özel sektörle kamu sektörüne kalkınmamızda aynı derecede ehemmiyet atfeden bir siyasi teşekkülüz. Kamu sektörü ile özel sektörün elele vermek suretiyle memleketimizin kalkınma hedefine birlikte yürümesine taraftarız. Bâzı siyasi teşekküller kamu sektörünün ortadan kaldırılmasını özel sektörün hâkim olmasını istemektedirler. Yine bâzı siyasi teşekküller özel sektörle kamu sektörünü yanyana mütalâa etmektedirler. Ancak kamu sektörünün rolünü fazla, özel sektörün rolünü ise çok cılız vaziyette tutmak niyetindedirler. Yine bâzı siyasi teşekküller tamamen özel sektörün kaldırılmasını, kamu sektörünün hâkim kılınmasını istemektedirler. Bu, memleketimizin realitesine aykırı bir durumdur. Biz Yeni Türkiye Partisi olarak gelişme çağında bulunan memleketimizin süratle kalkınması bakımından orta yolu tercih etmiş bulunmaktayız ve kamu sektörü ile özel sektörün elele vermek suretiyle memleketimizin kalkınmasında büyük rol oynıyacağına inanmış bulunmaktayız.

Sayın milletvekilleri, sanayi sektörüne Üçüncü Beş Yıllık Plân birinci derecede iticilik ve öncülük vasfını tanımış olmasına rağmen, bugün Bakanlığın durumunu göz önüne getirdiğimiz zaman, maalesef Bakanlık hâlâ eskiden kalma bir Teşkilât Kanunu içinde çalışmaktadır. Teşkilâtının bir kısmı ayrılmış Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığına gitmiş, bir kısmı da eski kanunun hükümleri altındadır ve günün ihtiyaçlarına cevap vermekten çok uzaktır. Sanayi hamlemizin süratle hedefine ulaştırılabilmesi için Yeni Türkiye Partisi olarak biz, her şeyden evvel ciddî tedbirlerin alınması taraftarıyız. Şayet bir bakanlık kendi teşkilâtı içinde kendi teşkilât kanununu günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek derecede onu değiştiremiyorsa bu takdirde sanayi hamlemizin gerçekleşemiyeceği endişesi herkesin zihninde istihfam uyandıracaktır.

Sayın milletvekilleri, montaj ve ambalâj sanayii üzerinde durmak istiyorum. Öbür arkadaşlar da bunun üzerinde durdular. Montaj ve ambalâj sanayiinin memleketimizin kalkınması bakımından, döviz tasarrufu bakımından rolü olacaktır. Ancak montaj ve ambalâj sanayiini idare edenler bu kademeden ileri gidip de sanayi Türk sanayiinin hâkimiyeti altına almak için gayret sarf etmezlerse, dışardan getirilen yarımamul ve mamul maddeleri getirip monte etmek suretiyle birtakım imkânlardan ve avantajlardan istifade ederlerse, memleketimizin sanayi hamlesinin tökezlemesi bahis mevzuudur.

Krediler mevzuuna geçiyorum. Plânlı devreye girdiğimizden itibaren, 1962 den itibaren bu bütçe üzerinde görüşlerini ortaya koyan muhterem hatiplerin büyük bir kısmı, sanayi hamlesinin gerçekleştirilebilmesi için sanayi sahasına ayrılmış kredinin fazlalaştırılması lâzımdır, nisbetinin artırılması lâzımdır, demişlerdir. Fakat esefle işaret edeyim ki, bu müddet içinde maalesef sanayi sektörüne ayrılmış olan kredi nisbeti çok azdır, düşüktür. Sanayi sektörü ile beraber ziraat sektörüne düşük nisbette kredi ayrılmaktadır. Buna mukabil spekülâtif mahiyette hayat pahalılığını artıran ticari mahiyetteki kredilerin nisbeti fazlalaştırılmıştır. Sayın Bakanın bu hususdaki noktai nazarlarını öğrenmek isterim. Sanayi sektörüne, yatırımlara ayrılmak için kredi hacmının artırılıp artırılmadığı; artırılmamışsa niçin artırılmamıştır, artırılmışsa ne nisbette artırılmıştır; bunu da öğrenmek isterim.

Sayın milletvekilleri, bir husus da son çıkarılan Malî Finansman Kanunudur. Malî Finansman Kanunu, kurumlaşma ve sanayide yatırım yapmak istiyen sermaye sahiplerinin sermayelerini yatırma imkânlarını bertaraf etmiş durumdadır. Kurumlara tarh edilen vergi nisbetinin artırılması, sermaye piyasasının (esasen sermaye piyasası Türkiye'de tam teşekkül etmemiştir.) teşekkülüne mânidir. Bunun yanında deniyor ki, «Sermaye Piyasası Kanunu getirildiği zaman anonim şirketlerin % 10 hissesini elde etmemek kaydiyle, % 10 nisbetinde bir vergi tarh edilecektir. Bu sebepten dolayı sermaye piyasasına Sermaye Piyasası Kanunu yolu ile tesir edilecek ve kurumlaşma bu şekilde temin edilecektir, sürat kazandırılacaktır.» Bu kâfi bir teminat değildir. Çünkü hâlâ Sermaye Piyasası Kanunu Meclise getirilmemiştir, hâlâ kanunlaşmamıştır.

Diğer bir husus da sanayileşmemizi önliyecek, ithalde alınan vergidir. İthalde alınan verginin % 15 ten % 25 e çıkarılması doğrudan doğruya sanayi hamlemize büyük bir tesir icra edecektir.

Deniyor ki, 933 sayılı Kanunla Hükümet kendi takdirini kullanmak suretiyle yatırım mallarından bu resim alınmıyacaktır. Alınmadığına göre memleketin sanayiinin bundan zarar görmesine imkân yoktur. Halbuki, kanunen hangisinin hammadde, hangisinin yatırım malı, hangisinin ihtihlâk malı olduğu hususu tesbit edilmemiştir. Bu, birtakım keyfî arzuların tahakkukuna vesile olacaktır ve dolayısiyle ben sanayie yatırım malı getireceğim diye iddia eden bir kimse, bir istihlâk malı veyahut da buna benzer mallar memlekete ithal edecek, sanayiimiz bundan zarar görecektir.

Sayın milletvekilleri, yukardan beri arz ettiklerimi hulâsa etmek istiyorum. Memleketimizin kalkınabilmesi için, sanayi hamlesini her şeyden evvel milletlerarası iş bölümüne dayandırarak, sanayi hamlemizi geliştirmek mecburiyetindeyiz.

Diğer memleketlerin coğrafi şartlarına göre ucuz şekilde elde etmiş oldukları hammaddeleri teknolojinin üstün tekniği vasıtası ile işleyip mamul hale getirdikleri zaman, bizim istihsal etmiş olduğumuz mamullerimiz bu tekniğin, bu coğrafi şartların, bu jeolojik şartların onlara verdiği üstünlük karşısında rekabet etmek imkânını bulamıyacaktır. Sayın Sanayi Bakanının bu hususta fikirlerini öğrenmek istiyoruz, bu hususta bizi tenvir ederlerse minnettar olacağız.

İkinci husus; sanayiimizin hamle kazanabilmesi için Sanayi Bakanlığı teşkilâtının İkinci Beş Yıllık Plânın icaplarına göre ayarlanmasını ve teşkilât kanununun bu yolda düzenlenmesini istiyoruz.

Diğer tenkidlerimizin ışığı altında, Sanayi Bakanlığının 1969 yılı bütçesinin memleketimize, milletimize ve muhterem Sanayi Bakanlığının mensuplarına hayırlı, uğurlu olmasını diler, Yüce Meclisi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Türkiye İşçi Partisi Grupu adına Sayın Şaban Erik.

Saat : 10,38.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK (Malatya) — Arkadaşlar, sanayileşme, Türkiye'nin anasorunudur. Türkiye'nin geleceği bu meselenin çözümüne bağlıdır. Hemen belirtelim ki; bu düzen içinde sanayileşme olamaz, olamamaktadır da.

Son yıllarda millî gelir rakamlarında bâzı artışlar olmaktadır. Ama bunun gerçek bir kalkınma ile ilgisi yoktur, aldatıcı bir görünüştür bu. Önce millî gelir hesaplanmasında yanıltıcı unsurlar vardır. Gösterilen gelir, gerçek üretim gücü ile ilgisizdir. Ticaret ve hizmetler gibi, gerçek üretim gücü ile alâkasız kalemler önemli yer tutmaktadır. Gelecek nesillerin borçlanmasına dayanan dış ticaret kesimi bu yıllar için gelir olarak gösterilmektedir. Bu itibarla gerçek üretim artışını gösterecek hesap şekillerinin geliştirilmesi şarttır.

Gelir artışı, özellikle az gelişmiş ülkelerin sıhhatsiz yapısını yansıtan konut ve sair hizmetler gibi kesimlerde olmaktadır. Bunun uzun vâdeli bir kalkınmanın temeli olamıyacağı aşikârdır. Sanayide görülen artışlar da, gerçek anlamda bir sanayileşmenin göstergeleri olmaktan uzaktır. Gerçek anlamda bir sanayileşmenin şartları nelerdir? Fiilî üretim kapasitesinin artması, bunun uzun vâdeli kalkınmaya temel olacak alanlarda olması, ekonominin milletlerarası ilişkilerden rasyonel bir şekilde yararlanmasını sağlıyacak bir yapıya, yani ekonomik bağımsızlığa kavuşması, kaynakların en etken bir şe-

kilde kullanılması, sanayileşme yükünün âdil bir şekilde dağılışması. Bu gerçeklerden hiçbirisi gerçekleşmemektedir.

Sanayi sektörü dediğimiz kesim, aslında birbiriyle ilgisiz dağınık bölümlerden kurulu bir yapıyı ifade etmektedir. İleri teknolojili büyük kesimler, Devlet sektöründedir. Bunu, Devlet sektöründeki işletme sayısının toplam işletme sayısı içindeki yerine ve toplam üretime katkısını görerek kolayca anlıyabiliriz. Bu sektörde üretim gücünün ciddî artışı yerine, eldeki kapasitenin etken bir şekilde kullanılmasına bile gidilememektedir.

Özel sektör denilen kesim, daha önceleri de belirttiğimiz gibi, geri teknoloji ile çalışan küçük dilimlerden kuruludur. Buradaki değişmeleri sanayileşme olarak saymak için, üretim gücü artışının hangi büyüklükler halinde ve nasıl bir teknolojik gelişme içinde yer aldığını görmek gerekir. Bugünkü geri yapının devamına dayanan ve geçici faktörlere büyük bir hassasiyet gösteren değişiklikleri sanayileşme diye göstermek aldatıcıdır.

Devlet sektörünün aldığı kredi ve buradaki kapasite, özel sektördeki kapasite ve kredi ile karşılaştırıldığında, kaynakların ne kadar akıl dışı kullanıldığı anlaşılır. Devlet kesimi, toptan sanayi üretiminin 1/3 ünden fazlasını üretir. Bankalardan 1 082 000 000, Merkez Bankasından 1 940 000 000; toplam olarak 3 072 000 000 kredi alır. Özel sektör; 12 980 000 000 ticari kredi, 3 286 000 000 Merkez Bankası kredisi, toplam olarak 16 266 000 000 kredi alır. Sınai krediler, ipotek ve hizmet karşılığı krediler hariçolmak üzere.

Uzun vâdedeki kalkınmaya temel olacak sanayileşme; tüketim malları alanındaki gelişme değildir. Sanayileşme, üretim gücünün artışı, yani artan üretimin önemli bir kısmının tekrar üretime yöneltilmesiyle olur. Başlangıçta kurulan tüketim sanayiinin çalışması, tüketim sanayiini artma yönünde zorlar, birikimi önler. Özellikle lüks tüketimin artmasına yol açan sanayi dalları çok mahzurludur; örneğin otomobil endüstrisi. Montaj sanayii olmasının ötesinde otomobil sanayiinin bizim için başkaca mahzurları da vardır. Devlet Plânlama Teşkilâtının araştırmalarına göre; asgari ekonomik büyüklükte kurulacak otomobil fabrikasının yılda 15 bin araç üretmesi lâzımdır. Bu ölçüde talebolmadığı ve ihracat imkânsızlığı gerekçesiyle Devlet Plânlama Teşkilâtı; başlangıçta otomobil sanayii kurulmasını reddetmişti. Şimdi ise birkaç fabrika birden kuruluyor. Hangi hesapla, nasıl müsaade ediyor bu ölçüde bir fazla kapasite yaratılmasına ve kaynak israfına? Gümrük himayesinde yüksek kârlar sağlamak, özel kârlılık için eksik kapasiteyi az mahzurlu kılabilir. Ama bunun ekonomiye maliyeti büyüktür. Bu gelir seviyesinde otomobil ve benzeri lüks tüketim mallarının alıcı bulması ayrıca gelir dağılımının ne kadar kötü olduğunu gösterir. Bir kısım insanlarımız kuru ekmeğini çıkaramaz halde iken, bir kısmımızın her istediğinin olması revayı hak değildir. İnsanlık sevgisi olanlar bir parça düşünsün hele, bunun insafa sığan yanı var mıdır?

Otomobil bir lüks tüketimdir, gösterişlidir. Kurulan fazla kapasite ile millî kaynakları, lüks mesken inşaatında israf etmekte olan zümreler, şimdi de otomobil sahibi olma yolu ile yeni bir israf imkânı bulacaklardır. Otomobil tüketiminin artışı, kendi başına birikime engel olacağı gibi, ihtiyaç göstereceği benzin ve yedek parça kullanımı dolayısiyle israfı büsbütün artıracaktır. Şehirlerdeki tıkanıklıklar ve bunların sonuçları da ayrı.

Görülüyor ki, sanayileşmede başlangıçta otomobil sanayiine girişmek, kalkınmayı önleyici akılsızca bir davranıştır. Bu örneği çoğaltmak, diğer lüks tüketim malları için de göstermek mümkündür. Sanayileşme, milletlerarası ekonomik ilişkilere, bağımsız bir ülke olarak katılma olanağına kavuşmak demektir. Türkiye'deki sanayi gelişmesi, bu bakımdan ters yönde olmaktadır. Bunun başlıca sebebi kurulan sanayiin montaj sanayii niteliğinde olmasıdır. Bir ülkenin hiç olmazsa sanayi kurduğu alanda dışa bağlılığının azalması gereklidir. Montaj sanayii ise kurulduğu alanda ithalât ihtiyacını artıran bir üretim biçimidir. Yapılan hesaplar, artan birim sanayii üretimi başına ithalât talebini artırdığını gösteriyor. Bu, üretimin yapısı icabı dışa bağlanmak demektir. Aslında, montaj sanayiciliği, yeni biçimde bir ithalât komüsyonculuğudur. Hem de ekonomiyi üstten zorlıyarak ithalât yaptıran güçlü bir komüsyonculuktur. Montajcılığın nitelikleri, tüketim malları sanaiyii mahzurları ile birleşince ne kadar sakat bir yolda olduğumuz anlaşılır. Sanayileşme için kaynakların,

öncelik taşıyan alanlarda etken biçimde kullanılması gereklidir, zorunludur.

Türkiye'nin bir kalkınma stratejisi yoktur. Öncelik alanları belli değildir. Fakat buna rağmen öncelik taşımadığı açıklanan alanlarda kaynak israfı da önlenmemektedir. Bunun tipik örneği lüks konut yatırımıdır. Yıllardır konut yatırımlarının üretken alanlara yöneltilmesinden bahsedilir, ama hâlâ da konut yatırımı toptan yatırımın % 20 sinin üstünde olur. Hem de Ankara'da ortalama büyüklüğü 130 metrekare olan lüks meskenler yaptırılarak. Lüks konut, Türkiye'nin kaldıramıyacağı bir israftır. Kalkınan ülkeler, konut ihtiyaçlarını, kalkınmanın belli bir noktasından sonra önplâna alırlar. Hem de öyle lüks konut değil, kütle ihtiyaçlarını karşılıyacak halk tipi konutlar yaptırarak. Türkiye'deki durum, hem kaynak kullanılması bakımından, hem de adalet açısından, sakat bir düzenin tipik bir örneği olarak ortaya çıkmaktadır.

Kaynak israfının bir diğer biçimi, özel sektöre yardım adı altında çevrilen oyundur. Önce şunu belirtmek gerekir; 2 milyara yakın ek finansman ihtiyacını açıklıyan bir programda 715 milyon liranın özel sektöre transfer için ayrılmış olması ve bunun açıkça resmî dokûmanlarda belirtilmesi, Türkiye'nin hangi yollarda yürüdüğünü gösterir. Bu transferlerin kullanacağı alanları gösteren 1969 programı başlangıç bölümü, öncelik fikrinden mahrum bir sanayi politikasının örneğidir. Bu çevrede bile ayrılan kaynakların istenen alanlarda kullanılmasını sağlıyacak hiç bir teminat mekanizması yoktur. Bu, her yönü ile açık bir yağma sistemidir. Bunun plânlı kalkınma adına yapılması ve Plânlama Teşkilâtı tarafından uygulanması Türkiye'de kavram soysuzlaşmasının acı bir örnegidir.

Özel sektörün, kamu kaynaklarını nasıl kullanacağı da belli değildir. Sonra yaratılan değeri nasıl kullanacağı da belli değildir. Özel sektörle uzun vâdeli bir kalkınmanın temeli atılamaz, bu bir doktrin meselesi değil, eşyanın tabiatında var olan bir gerçektir.

Kaynak israfının bir diğer örneği yabancı sermayedir. Yabancı sermaye ile kalkınma olmaz. Bu, sermaye istenen alanlara gelse bile - ki, bizde gelmediği açıktır - yarattığı değerin önemli bir kısmını dışarıya götürmek için kurulur. Yani bir defalık bir katkıda bulunur, sonradan devamlı olarak kaynakları dışarıya götürücü bir mekanizma olarak işler.

Sanayileşme külfetinin âdil bir şekilde dağılışı konusunu ayrıca anlatmanın gereği yoktur. Türkiye'deki adaletsizlik kapitalist bir düzen içinde ölçü sınırlarını aşmıştır. Vergi yükünün dağılışı, kredilerin kullanılması, Devlet borçlanmasiyle elde edilen kaynakların açıkça sermayedarlara peşkeş çekilmesi, fiyat politikası bunun örneğidir. Bunlar, kütlelerle alay etme ölçülerine ulaşmış sorumsuz uygulamalarıdır.

Türkiye'de mesele, plân uygulaması veya uygulamama meselesi değildir. Bugün açıklanan bütün hedefler gerçekleşse bile varılacak olan noktadır. Bugünkü sakat yapı ve bunun daha sakat olarak gelişmesi bu düzenin doğal sonucudur. Plânlar ve politikalar bu sonuca isteyerek götüren araçlar olarak görünmektedir.

Bu plânlar ve politikalar başarılı olarak uygulansa, bundan 15 - 20 yıl sonra Türkiye nasıl bir ülke olacaktır? Buna örnek verelim; İspanya. Türkiye'nin uyguladığı kalkınma modelinin başarılı gösterilen örneği İspanyadır. Yani Türkiye bu düzen içinde en iyi ihtimalle İspanya'nın bugünkü seviyesine ulaşacak ve bugünkü yapısına benziyecektir. Bunu açıklamak isterim, İspanya'nın kişi başına yıllık millî geliri 1960 yılı için 770, Türkiye'de ise 290 dolârdır. İspanya millî geliri 1960 - 1965 döneminde, yılda 10 - 12 civarında bir artış göstermiştir. Aynı dönemde Türkiye'de ise yıllık artış hızı yüzde 5 civarındadır.

1965 yılı için İspanya'da gayrisâfi sabit sermaye teşekkülü millî hâsılanın yüzde 23 civarındadır. Bu, Türkiye'de 13,6 dır. İspanya'da 1965 yılı için gayrisâfi sabit sermaye teşekkülünün yüzde 53,3 makina ve tesisat alanlarında yatırım olarak gerçekleşiyor. Türkiye'de bu oran yüzde 30 un altındadır. İspanya'da çalışan nüfusun yüzde 35 i sanayide istihdam edilirken Türkiye'de yüzde 10 u sanayide istihdam edilmektedir. İspanya'da çalışan nüfusun yüzde 35 i tarımda çalışırken Türkiye'de ise yüzde 75 idir. İspanya'da 1960 - 1965 döneminde sanayideki işçi başına katma değerde yüzde 79 artış olmuştur. Bu nisbet Türkiye'de yüzde 24 tür.

Görülüyor ki, İspanya Türkiye'den daha çok sanayileşmiş, gelir ve produktüvitesi daha yüksek ileri bir ekonomiye sahiptir.

Türkiye, plânda öngörülen gelişme gerçekleştiği takdirde ancak 15 yıl sonra İspanyanın bugünkü seviyesine ulaşacaktır. O zaman ne olur? O takdirde İspanyanın ekonomik yapısına bakalım.

Bu ekonominin kaderi üç faktöre bağlıdır. Yabancı sermaye, Turizm ve Avrupadaki işçilerin kaderine bağlanmıştır. İspanyaya özel sermaye transferi yılda 400 milyon dolâr civarındadır. Yıllık turizm geliri 1 milyar dolâr civarındadır. Avrupadaki işçilerin gönderdiği döviz ise yılda 350 milyon dolâr civarındadır. Ekonomi tamamen dışa bağlı sakat temeller üzerine oturtturulmuştur. Yabancı sermaye tüketim endüstrileri alanına yönelmiş, yabancı sermaye de aynı yönde gelişmiştir. Çok büyük otomobil sanayii kurulmuş, servisler önemli ölçülerde gelişmişlerdir. Ama İspanya ekonomisini ayakta tutacak gerçek sanayi kurulmamıştır. Bu sebeple bugün İspanya geleceğine güvenle bakamıyan hasta bir bünyeye sahiptir.

Toprak reformunu yapamamış, tarım geri kalmıştır. Tüketim sanayiini kurmuş, bunu geniş ölçüde ithalâta bağlamıştır. Büyük bir dış ticaret açığı yapısal bir zorunluk almıştır. İstihdam meselesini işçileri dışarıya göndererek çözümlemiştir.

1950 ilâ 1965 döneminde dışarıya 1, 5 milyon işçi göndermiştir. Bugün Batı Avrupada işçi ihtiyacının azalmasını İspanya korku ile seyretmektedir. Bu, hem döviz, hem de istihdam bakımından büyük bir tehlikedir. Ekonomi bunu kaldıracak güçte değildir.

Turizm de uluslararası dalgalanmalara hassas bir kesim olarak güvensizlik yansıtmaktadır. İspanyanın kendi mallarının ihraç kapasitesi sınırlıdır. Yılda ancak 300 milyon dolârlık mal ihracatı yapmakta, buna karşılık 1 milyar dolârlık ithalât yapmaktadır. Gelir dağılışı çok kötüdür, patlama ancak faşist düzenle önlenmektedir. İşte bugünün İspanyası, toplumsal dengesizliği patlama noktasına gelmiş, hasta bir ülke durumdadır ve Türkiyenin plânlı gelişme sonucu ulaşmaya çalıştığı ekonomik düzen..

Arkadaşlar, burada meseleleri konuşmaktan maksat, gerçeklere göre hareket etmeyi sağlamaktır. Gerçekleri bulmaktır. Her türlü şeyin ötesinde asıl maksat bu olmalıdır. Oysa bu iş böyle olmuyor. Söylenen gerçekler ya açıkca reddediliyor, ya da lâf yığınlariyle örtülüyor.

Şimdi Sanayi Bakanlığı Bütçesi görüşülüyor. Türk sanayiini kurmak, Türk halkının geleceğini kurmak demektir. Sanayileşme dâvası Türkiye'nin bütün dâvasıdır. Çünkü başkaca bütün dâvalar sanayileşme dâvasına sıkı sıkıya bağlıdır. Onun için meseleyi bütün yönleriyle ele almadan halletme imkânı yoktur. Meselâ sanayileşmemiz için toprak reformu ilk şarttır. Geçen sene Amerikan ölçülerine göre ilerici fikirlerinden öldürülen Robert Kennedy, «geri kalmış ülkelerde toprak reformu iktisadi kalkınmanın ilk aşamasıdır.» demişti. Gerçekten de böyledir. Başbakan Demirel modern devletten söz eder. Modern devletin ilk şartı toprak reformudur. Modern Devlet, halk iradesine dayanır. Halk iradesinin gerçekten tecelli etmesi için toprak reformu şarttır. Çünkü geniş topraklara sahibolan ağa, memleketin sosyal, ekonomik ve politik yapısına hâkimdir. Onun bu hakimiyeti altında halk iradesi tam olarak tecelli edemez. Ağa ve onun hükümranlık ortakları düzeni kendi hesabına gelecek şekilde kurmuştur. Bu düzenin altında kalanlar, bu düzene karşı pek kımıldıyamazlar. Bu düzen altta kalanın canı çıksın düzenidir. Oysa gerçek demokrasi insanlar arasındaki çelişkileri mümkün mertebe çözmektir aslında.

Burada toprak reformundan söz edildiğinde buna gayet garip, gayet tutarsız şekilde karşı çıkılıyor. «Tapu devletin namusudur.» deniliyor. Devletin namus borcu halkı insanca yaşatmaktır. Bu memlektin toprağı, suyu, güneşi, havası ve tüm imkânları bu memleketin bütün insanlarını insanca yaşatmak içindir. Topraklar sadece ağaların, mallar, mülkler sadece beylerin, bezirgânların olsun, hava da halkın olsun diyemeyiz.

BAŞKAN — Sayın Erik, Sanayi Bakanı mı bunları düzeltecek? Bu meseleleri Sanayi Bakanı düzeltemez.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK (Devamla) — Efendim, bağlantılarını söylüyorum.

MEHMET ALİ AYTAŞ (İzmir) — Söylediklerinin bağlantıyla ne alâkası var? Nereden bağlanıyor?

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Anayasaya aykırı düşüyor, bu söylediklerniz.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim. Başkan bir tane, biz lâzım gelen ihtaratı yapıyoruz efendim. Siz endişe buyurmayınız.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK Devamla) — Sayın Başkanım, sanayileşme dâvası memleketin bütün sorunlariyle sıkı sıkıya ilgilidir. Benim bu söylediklerim..

BAŞKAN — Evet efendim. Ben de biliyorum, ilgili, ama dolaylı yollardan meseleleri yalnız o şekilde empoze ediniz. Onun haricinde meselelerin detayına inmeyiniz. Sanayi Bakanlığı Bütçesinde toprak reformunu tartışırsak, o zaman sanayi sektörünün tartışılması imkânını bulamayız. Vaktimiz kısıtlı, kayıtlı biliyorsunuz.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK (Devamla) — Sayın Başkan, şunu söylemek istiyorum.

Türkiyenin meseleleri açık seçik görüşülmeden, bunlara tutarlı çözüm yolları getirmeden Türkiye'nin sanayileşmesi mümkün değildir.

BAŞKAN — Vaktinizi ona göre kullanmanızı rica ederim.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK (Devamla) — Peki Başkanım.

Ağaların ellerinde yeterinden fazla toprak bulundurmaya hakları yoktur. Yeteri kadar az gelene hiçbir şey yetmez derler. Yeterinden fazla toprağa sahibolan kimse gerçekte bütün memlekete sahip demektir. Halkın kaderine hâkim demektir. Ve de derler ki, kötü bir yaşayış bir çeşit ölümdür.

BAŞKAN — Sayın Erik, bir dakikalık zamanınız var, ona göre toparlayınız.

T. İ. P. GRUPU ADINA ŞABAN ERİK (Devamla) — Hay, hay, teşekkür ederim Sayın Başkan.

Halkımızın hali ortadadır. Bir var, hiç yok. insanlarımızın ömrü günü kararmıştır. Biz insanlarımızı insanca yaşatmak görevindeyiz. Burada işe başlarken halkın mutluluğu için çalışacağımıza yeminler ettik. Bu yemin üzerine halkın mutluluğu neye bağlıysa onu yapmaya mecburuz. Halkın mutluluğu Türkiye'nin kalkınmasına bağlıdır. Türkiyenin kalkınması da içinde bulunduğumuz gerçeklerin icaplarına göre yönetilmesine bağlıdır. Oysa bugünkü düzen ve onun savunucusu bugünkü yönetim Türkiye'nin meselelerine cevap vermekten dağlar kadar uzaktır.

Türkiye'de gerçekleri söyliyebilmek başlı başına bir meseledir. Oysa gerçekler söylene söylene anlaşılır. Gerçeklere uyulduğu ölçüde sağlam adım atılır. Gerçeklere karşı durarak memleketin idaresini sürdürmek olmaz. Hükümet gözü kara şekilde bu çıkar düzenini korumak gayreti içindedir. Biliyoruz, Adalet Partisi Hükümeti zaten bunun için hükümettir. Ama her halde demokratik kurallar içinde yapabildiği ölçüde yapacaktır. Yoksa halk bir yana, her şey çıkar düzeni içindir diyemeyiz. Devlet cihazını bunun için kullanamaz, yurt severlere kan kusturamaz. Unutulmasın, Anayasa var, tarih var, dünyanın dönüşü var, Türk halkının geleceği var, ve halktan yana gücler var. Yine unutulmasın ki, iktidar ne kadar dursa dursun, bir gün gidecektir. Gittiği zaman, ettiklerine pişman olmasın.

Türkiye İşçi Partisi Meclis Grupu adına Sanayi Bakanlığı Bütçesi üzerine diyeceklerimi burada bitiriyorum. Dinliyenlerimize teşekkür ederim. (T. İ. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Millet Partisi Grupu adına Hasan Özcan, buyurun.

Saat 10,59, Sayın Özcan yirmi dakika içerisinde sözünüzü ikmal edeceksiniz.

M. P. GRUPU ADINA HASAN ÖZCAN (Bolu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri; Millet Partisi Meclis Grup adına Sanayi Bakanlığının 1969 yılı Bütçesi hakkında görüşlerimizi arz etmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri;

Gerek Birinci ve gerekse İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörüldüğü üzere, ekonomimize sürükleyici bir nitelik kazandıracak olan sanayi sektörünün, üretimi yılda ortalama % 12 artırılacak ve gayrisafi millî hâsıla içindeki payı da 1967 yılındaki % 16,3 nisbetinden 1972 yılında % 20,5 nisbetine çıkarılacaktır.

Buradaki temel görüş istihdam imkânlarının genişletilmesi, tarım sektöründeki fazla işgücünün verimli kullanılması ve ekonominin dış kaynaklara bağlılığının önlenmesidir. Böylelikle ödemeler dengesindeki tıkanıklar ortadan kaldırılacak ve hızlı bir gelişme temposuna eriştirilerek ekonomimizin sanayi hızının yükseltilmesi suretiyle kalkınma gayretlerimiz

buna bağlı gelişecek ve bu da şehirleşmenin desteklenmesini zorunlu kılacaktır. İşte bu durum Türkiye'yi birçok problemlerle karşıkarşıya bırakmaktadır.

Biz Millet Partisi olarak demokratik nizam içinde plânlı ve dengeli bir kalkınmaya taraftarız. Ancak devletin faaliyet sahasının genişlediği nisbette ferdî hürriyetlerin de daralacağı görüşündeyiz. Bugün işverenin haksızlıkları karşısında kanun himayesi altında bulunan ve devlete sığınabilen vatandaş, devletin bizzat her sahaya el atmış rakipsiz bir patron mevkiine geçmesi ve ferdî hürriyetlere müdahale etmesi halinde, her türlü hukukî teminattan mahrum kalacaktır görüşündeyiz.

Yine biz, Millet Partisi olarak, bilhassa sanayi ve turizm sektöründe yabancı sermayeden de istifade edilebileceği zorunluluğunu kabul ederiz. Ancak teminine çalışılması icabeden bu sermaye ve kredilerin uzun vâdeli ve düşük faizli olması bilhassa, millî menfaatimiz ve haysiyetimizle bağdaşamıyacak şartlar ihtiva etmemesi lâzımdır.

Çok değerli arkadaşlarım,

Biz Millet Partisi olarak dün olduğu gibi bugün de gayrimeşru yoldan kısa zamanda servet sahibi olmanın karşısındayız.

Geçmiş iktidarlar zamanında ve bugün de sayısı az da olsa birtakım vurguncuların meşru olmıyan yollardan kısa zamanda milyonlarına milyonlar kattıklarını esefle müşahede etmekteyiz. Devletin yatırımlarına kendi ölçülerinde katkıda bulunmaları gereken birtakım servet sahiplerinin, İstanbul, İzmir, İzmit, Adana, Samsun gibi sanayi bakımından gelişmiş bölgelerimizde meşru olmıyan yollarla ve halkı sömürerek havadan para kazandıkları bu gibi kimselerin maalesef en sefih bir hayat sürdükleri cümlenin malûmudur.

Bu gibileri gerçek iş adamlarından ve gerçek sanayicilerimizden ayırmak lâzımdır. Bunların kalkınma fikri ile uzak ve yakından alâkaları yoktur. Bu tipte olanların başlıca gayesi vurgun vurmak, soymak, siyasi iktidarlara hulûl ederek keselerini doldurmaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Haltâ bu kimseler gerçek ve namuslu iş adamlarının iş sahalarını daraltıp onların plân ve projelerini de sabote etmeye çalışırlar. Sanayi hayatımızda maalesef yeri ve rolü olan bu kimselerin başında Türkiye'deki ihracat ve ithalâtın büyük kısmını ellerinde bulunduran Rum ve yahudiler gelmektedir. Anadolu'da Atalarımızdan kalan, bir söz var. «Anadolu kazanır, İstanbul yer derler. Bu haklı sözün hakiki mânasını bu vâkıada aramak lâzımdır.

Plân hedeflerinin çizdiği bu tablodan ve tatbikattan da, anlaşıldığı üzere, sanayileşmemiş en mühim rol kamu kuruluşlarına düşmektedir. Yani özel sektörün her nedense ekonomimizdeki sanayileşme dalında, birkaç misal müstesna, ciddî katkıları olamamıştır. Gerçi plânlı ödemelerde özel sektörün sanayileşmedeki hızının plân hedefleri içinde gösterilen rakamları aştığı bir vâkıadır. Ancak, bu aşmalar ekonomimize ciddî bir kalkınma hızı getirmemiştir. Bunun nedenini özel sektörün sürümü kolay, büyük kâr sağlıyan, yatırım maliyeti düşük dallara yönelmesinde aramak lâzımdır.

Millet Partisi olarak hiçbir zaman % 100 özel sektörün karşısında olmamakla beraber, özel sektörün de aile şirketleri patentine ekonomik gelişmemize yardımcı olmıyan, ancak kendi kâr hanelerini düşünen, dar gelirli, köylü, esnaf vatandaşları sömüren müesseseler olmaktan çıkarılması fikrindeyiz.

Özetle biz sanayi sektöründe serbest rekabeti esas kabul ederken bu müesseselerin ne zarar etmesini ve ne de halkı soyan vurguncular olmasını istiyoruz. Biz namuslu servetin, halk kapitalizminin kuracağı büyük müesseselerin sanayileşmemizi sağlıyacağı inancı içindeyiz.

Özetle biz, namuslu her özel sektörün Türkiye'de kendini emniyette hissetmesini ve hükümetlerin bunların yanında birer emniyet garantisi olmasını istiyoruz. Asla Türk halkını özel sanayi sektörü adı altında imtiyazlı, iktidarların borusunu çalarak halkı soyan, kârdan başka hiçbir şey düşünmiyen uydurma özel sektörü kabul etmiyoruz.

Sayın milletvekilleri;

Bugün içinde bulunduğumuz ve tatbikatından anlaşılacağı üzere, sanayi politikamız daha ziyade iç tüketim esprisine göre düzenlenmiş olup, bu espiri içinde de yüksek kârları düşünen müesseseler olmaktan kendilerini kurtaramamışlardır. Bu karekterde bir sanayileşme

halkın tüketim ihtiyaçlarına doğru yöneldiğinden daima kendilerine iç pazarlar bulma imkânlarına kavuşmuş, rekabetten uzak, kaliteden yoksun istihsal yapan müesseseler durumuna gelmişlerdir. Bu, hiçbir zaman millet olarak tasvibedemiyeceğimiz bir tutumdur.

Bir memleketin sanayi politikası, kanaatimizce dış pazarlar arama, bulma esası üzerine kurulmalıdır. Avrupa Ortak Pazarına girmeye hazırlanan Türkiye sanayiini iç tüketim kurallarına göre değil, dış rekabet piyasasına göre ayarlamak zorundadır. Şayet bu ince noktaya dikkat etmiyecek olursak Ortak Pazar fikri sanayiimize faydadan ziyade indirilecek en büyük darbe olacaktır.

Ortak Pazar memleketleriyle, dikkatli ölçüler içinde yürütülecek işbirliğinden fayda göreceğimiz inancındayız. Ancak Türkiye'nin iktisadi gelişme noktası ve dış ödemelerdeki güçlükleri, Ortak Pazarla yapılmakta olan müzakerelerde dikkatli olmamızı gerektirmektedir. Anlaşma, hazırlık döneminden geçiş dönemine geçince, Türkiye'ye geniş hareket serbestisi bırakmıştır. Müzakerelerde, yerli sanayimizin zarar görmesini önliyecek şekilde, hareket serbestimizi muhafaza etmeye çalışmalıyız.

Sayın milletvekilleri;

Plân hedefleri sanayi sektöründeki gelişim ile şehirleşmenin desteklenmesini de öngördüğüne göre, sanayi sektörü yatırımlarının plânlı bir şekilde yurdun muhtelif yerlerine dağılması ve bu arada belirli sanayi merkezleri kurulması, bunlarla da şehirleşme gelişmelerine yardım edilmesi gerekir. Hal böyle iken, Türkiye'mizde bunun tam tersi olmaktadır. Yani sanayileşme dolaylı yollardan büyük yurt içi göçlere sebebolmakta ve bu kümeleşmeler bir, iki bölgemizin inhisarında toplanmaktadır. Bu toplanışlara genel olarak bakılacak olursa daha ziyade, İstanbul, İzmir, Adapazarı, Bursa, Ankara ve Adana gibi şehir merkezlerine çok yakın bir saha içinde kalmaktadır. İşte bu yanlış tatbikat şehirleşmelerimizde, gecekonduları doğurmaktadır. Halbuki gerek Batı dünyasında gerek Doğu dünyasında sanayi sektörü yatırımları daima iktisaden geri kalmış küçük merkezlere doğru kaydırılmaktadır.

Türkiye'de sanayi yatırımı dendi mi, yer tesbitinde ilk akla gelen büyük şehir merkezleri olmaktadır. Bu da bölgeler arasındaki dengesizliği bir kat daha artırmakta, devamlı olarak Doğu, Kuzey, İç - Anadolu bölgelerinden büyük halk topluluklarının bu merkezlere kaymasına sebebolmaktadır. Misal: Ankara'ya yapılması düşünülen bir fabrikanın, Ankara'ya 140 Km. olan Çankırı'ya, 150 Km. yakın olan Kırşehir'e, 150 Km. olan Bolu'ya, 200 Km. Çorum, Yozgat, Kastamonu, Niğde vilâyetlerine kaydırılması asla düşünülmemektedir. İlk akla gelen yer olarak büyük şehirler mütalâa edilmektedir. Bu yanlış tatbikat zengin bölgelerimizi daha zengin, fakir bölgelerimizi daha fakir hale getirmektedir.

Millet Partisi olarak kesinlikle şunu ifade edelim ki, sanayi sektör yatırımlarının büyük merkezler dışında iktisaden geri kalmış küçük bölgelere doğru kaydırılması görüşünü savunmaktayız.

Sayın milletvekilleri; Genel olarak sanayi politikamızdaki bu genel izahtan sonra Sanayi Bakanlığı bütçesi üzerine ve Sanayi Bakanlığının icraatı hakkındaki görüşlerimizi genel olarak arz etmeye çalışacağız.

Kulaktan kulağa dolaşan, zaman zaman matbuatımızda yer alan kotalar meselesinde daha ciddî davranılmasını, istiyoruz. Bunların iktidarların dümen suyunda olan, havadan para kazanmaya alışmış, her devirde menfaatlerin adamı olmuş kimselere imtiyaz olarak verilmesine taraftar değiliz. Şunu belirtelim ki, biz bu meselelerin ne bir düzen değişikliği ile, ne de kalkınma edebiyatı ile halledilebileceğine inanıyoruz.

Millet Partisi olarak Türkiye'de bugün mevcut düzen içinde düzensizlik olduğuna inanıyoruz. Ancak; bugünkü nizam içinde inançlı ve ahlâklı Devlet adamları ile mamur ve müreffeh büyük Türkiye idealinin gerçekleştirilebileceğine de inanıyoruz. Meclis kürsüsünde evvelce ifade ettiğimiz gibi, rüşvet yeyip kabahati kanuna yükliyenlerden değiliz. Düzene değil, düzensizliğe M. P. paydos diyor.

Sayın milletvekilleri; yıllardan beri üzerinde münakaşa edilen montaj sanayii hakkındaki, Millet Partisinin görüşüne de genel olarak arz etmeye, çalışacağım.

Millet Partisi olarak, montaj sanayiinin ancak kuruluş gerekçelerinde belirtilen esaslara

uygun hareket etmek şartı ile memleket ekonomisine yardımcı olacağına inanmaktayız.

Bugünkü montaj sanayiine bir bakacak olursak bunun gayeye yöneltilmiş montaj sanayii olmaktan daha ziyade ithalâtçıların kotalar yoliyle ithal etmedikleri malları montaj sanayii adı altında ithal ederek katmerli kâr kazancının vasıtaları ve vatandaşları soyan müesseseler olarak görmekteyiz. Montaj sanayiinin yabancı sermaye ile birlikte Türkiye'ye gelişinden itibaren, faaliyet yıllarına göre yüzde hesabiyle her sene ithalâtından kısıntı yaparak yerli imalâta geçiş oranlarını yükseltmek, hedefine dönük çalışmalarını görmek kabil değildir. Yani biz montaj sanayiinin, montajdan sanayie geçiş dönemi olan yerli imalât sanayii kurulmasında nüve teşkil etmesini arzulamaktayız. İşte o zaman montajın bir sanayi dalı olabileceğini kabul ediyoruz.

Sanayiimizin gelişiminde dış kaynaklarla beraber sanayiimize giren montaj sanayiinin yalnız aşırı kâr gayesi güden montaj uydurmacılığı olduğuna da yükrekten inanmaktayız.

Hükümetin bu konuda daha dikkatli olmasını ve oy avlamak için üç, beş menfaatperest vurguncunun patenti altına girmiş montajcılardan yurdu kurtarmasını ve kanun ve yönetmelik çerçevesinde yerli imalâta geçiş hamlesini yapmamış müesseseleri süratle kapatarak bunların yerine arz ettiğimiz esaslara uygun hareket edeceklere izin vermesini istiyoruz.

Uydurmaca bir montaj sanayiinin Türk sanayileşmesine faydadan daha ziyade, ziyan getiren, bir sömürtgen olarak nitelemekteyiz.

Sayın milletvekilleri; Millet Partisi olarak sanayi sektörünün kalkınmasını ve Türk halkının refahına yardımcı olacak tesislerin kurulmasını büyük bir samimiyetle arzulamaktayız. Ulusları yükselten gösterişler değil, kafalarda taşınan ilim, irfan ve duyulan ahlâk hissidir.

Muhterem milletvekilleri; Ticaret mekanizmasına ve paraya hâkim olan ileri sanayi memleketleri, çağımızın geri kalmış ülkelerini ekonomik yoldan elde tutmak politikasını başarı ile yürütmek için yeni bir metot kullanmaktadırlar. Bu metot yabancı sermaye metodudur.

Bilindiği üzere, geri kalmış, ya da az gelişmiş ülkelerin zengin tabiî kaynaklarını kendilerinin işletmesi, ve elde edecekleri ürünleri kıymetlendirebilmeleri, sanayileşme imkânlarına kavuşmalariyle mümkündür. Fakat sanayileşme için gerekli sermaye bu ülkelerde yoktur. Bu ülkeler için yabancı sermaye kaçınılmaz hale gelmiştir. Türkiye bu ülkelerden birisidir.

Yabancı sermayeye muhtaç olan memleketimiz, onun özelliklerini tanımadıkça tehlikelerinden kendini koruyamaz. Bu bakımdan çok yönlü özellikleri olan yabancı sermaye üzerinde kısaca durmakta fayda görüyoruz.

Üzülerek ifade etmeye mecburuz ki, Türkiye'nin derdine deva olabilecek nitelikte büyük yabancı sermaye teşebbüsleri parmakla sayılacak kadar azdır. Yabancı sermaye teşebbüsü gibi gözüken diğer pek çok teşebbüsler ise, sermayesi az ve yabancı sermaye nisbeti düşük olan teşebbüslerdir. Bir iş yapıp, kalkınmaya hizmet etmek fikrinden daha çok, 6224 sayılı Kanunun boşluğundan faydalanarak Türkiye'yi sömürmek hedefini gütmektedir. Kısacası, bir halk deyimi ile kaptı kaçtı sermayelerdir.

Devlet Plânlama Teşkilâtının yaptığı anket bu görümümüzü doğrulamaktadır.

Bu ankete göre yabancı sermayenin beliren bir özelliği de kolay kâr temin edecek sahalarda yatırım yapmak eğiliminde olmasıdır. Misal olarak, ilâç ambalaj sanayiini, vita, koka kola ve pepsi kola, Good - Year ve Prelli Lâstik Fabrikası, boru fabrikası gibi emsali tesisleri ve miktarı kalabalık bâzı montaj fabrikalarını gösterebiliriz.

Yine yabancı sermaye anketinden anladığımıza göre, 1964 yılında yabancı sermaye ile kurulan firmaların sermaye toplamı 739 milyon liradır. Bunun 271 milyon lirasını ortaklar, 468 milyon lirasını yerli ortaklar karşılamıştır.

Yabancı sermaye ile kurulan firmalardan 38 adedine 1965 yılının ikinci ayı sonuna kadar 441 milyon lira kredi açılmıştır. Bunun 216 milyon lirası kullanılmıştır. Bu 38 firmanın sermaye toplamı 163 milyon lirası yerli olmak üzere 379 milyon liradır. Şu duruma göre kullanılan kredi toplam sermayenin % 57 si, açılan 441 milyon liralık kredi ise toplam sermayenin % 116 sı bulunmaktadır. Yani yabancı sermaye yerli kredi müesseselerini kendi öz kaynakları gibi kullanmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Görüyorsunuz ki, dışardan eglen cüzi bir sermayenin hemen iki misline varan sermaye yerli kaynaklardan katılıyor. Sonra kredi mü-

esseselerimiz bu sermaye şirketlerine büyük krediler sağlıyor. Daha sonra bizim hammaddelerimizi yine bizim işçimizin alınteri ile işliyor. Sonuç malûm. Dışarıya büyük kâr transferi. Yahut da otofinansmanla o cüce sermaye büyültülüp, milletin başına daha büyük bir belâ açacak hale gelebiliyor.

Bu komediye artık bir son verilmelidir. Yabancı Sermaye Kanunu millî menfaatlerimize uydurulmalıdır. Bu kanunun açık kapıları derhal kapatılmalıdır.

Muhterem arkadaşlar; İktisadi Devlet Teşekküllerimizin durumuna temas edeceğim.

İktisadi Devlet Teşekküllerimiz, gerek işletme zararları ve gerekse yatırım finansmanı açıkları sebebiyle, bütçeye yük olmakta devam etmektedirler. 440 ve 441 sayılı kanunlarla kârlılık ve verimlilik esaslarına göre çalıştırılan Büyük Meclisçe istenmiş olan bu teşekküllerin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana aradan 4 yıl geçmiş olmasına rağmen bunların yeniden düzenlenmeleri işi bir türlü başarıya ulaştırılamamıştır.

İşletmeci kurumlardan bir kısım Demiryolları, Kömür İşletmeleri, Türkiye Şeker Fabrikaları, işletme faaliyetlerini açıkla kapatmaya devam ediyorlar. Buna, son yıl, Sümerbank gibi, şimdiye kadar açık vermemiş bir teşekkülümüz de katılmıştır. Sümerbankla birlikte bu üç kurumun 1968 ve 1969 yılları için tahmin edilen açıkları, sırası ile, 1 milyar 273 milyon ve 1 milyar 755 milyondur. İşletme açıklarının artması bu teşekküllerin finansman ihtiyaçlarını da büyütmektedir. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ek finansman ihtiyacından 1966 yılında 725 milyon lirası, 1967 yılında 613 milyon lirası, 1968 yılında da 861 milyon lirası bütçeden karşılanmıştır. 1969 yılında, bütçeye, bu iş için konulmuş olan ödenek ise, 1 milyar 536 milyon liraya yükselmiştir. Bu teşekküllere, 1969 yılı için programlaştırdıkları yatırımın çok üstünde bir finansman açığı ile karşı karşıya bulunuyorlar. 1969 programına nazaran 4 milyarlık yatırıma mukabil, 4 milyar 915 milyon liralık dış finansmana ihtiyaçları olacaktır. Bu rakamlar İktisadi Devlet Teşekküllerimizin yarattığı problemin önemini ortaya koymaktadır. Bir hesaba göre 50 milyar, diğer bir hesaba göre de bunun iki katı tutarında bir millî tasarruf ile çalışan bu teşekküllerin kullandıkları sermaye oranında kaynak yaratmaları ve yeni yatırımlarını bu kaynaktan karşılamaları haklı olarak istenmekte ve beklenmektedir. Yıllarca gayret harcanmasına rağmen bu alanda bir gelişme elde edilmemiş olmasını büyük üzüntü ile karşılıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, 1964 yılında kabul edilen 440 sayılı Kanun, bu teşekküllerin kârlılık ve verimlilik esaslarına göre çalıştırılmaları prensibini getirmiştir. Teşekküllerin bu esaslar içinde çalışabilmeleri için bunların bünyelerinde geniş bir ıslahatın yapılması öngörülmüştür. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen, kanunun emrettiği bu ıslahat bugüne kadar gerçekleştirilmemiş ve uygulama alanına konulmamıştır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin malî durumlarında bir düzelme olmayışı, bu yüzdendir. Sözünü ettiğimiz ıslahat gerçekleştirilebilseydi, teşekküllerin en azından kendi yatırımlarının gerektirdiği kaynağı bizzat yaratabilmeleri mümkün olabilirdi. Bu suretle bütçe açıkları da büyümemiş, yeni vergi tedbirlerine başvurulmasına ihtiyaç kalmamış olabilirdi. Hükümetin hamleci tutumu memleketi böyle bir imkândan faydalanmaktan maalesef mahrum etmiştir. Bu durum aynı zamanda A. P. iktidarının yetersizliğini ortaya koyan örneklerden birisi olmuştur. Artık buna bir son vermenin zamanı gelmiştir, muhterem arkadaşlarım.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, Türkiye'nin politik, ekonomik ve sosyal alanda kalkınabilmesi, az gelişmiş ülkeler safından süratle çıkabilmesi için denenmiş eski metodlara saplanmak yerine, çağımızın ve yurdumuzun koşullarına uygun bir anlayış ve davranış yolunu seçmekten başka çare kalmamıştır.

Büyük Türk Milletini lâyık olduğu şerefli yerine yükseltecek, yoksul halkımızı insan haysiyetine yakışır bir hayat seviyesine ulaştıracak imkânlara çabucak kavuşması baş dileğimizdir.

Bu hâlisane düşüncelerle 1969 yılı Sanayi Bakanlığı Bütçesinin memleketimize, görevlilere mutluluk getirmesini diler, Millet Partisi Meclis Grupu ve şahsım adına Yüce Meclisin çok değerli üyelerini saygı ve sevgilerle selâmlarım (Alkışlar.)

BAŞKAN — Güven Partisi Grupu adına Sayın Fethi Çelikbaş.

G. P. GRUPU ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sayın Başkan, Yüksek Meclisin değerli üyeleri; huzurunuzda Güven Partisi Meclis Grupunun 1969 Sanayi Bakanlığı bütçesi dolayısiyle görüşlerini arz etmek için bulunuyorum.

Konuşmama başlarken, kalkınmamızın temel şartı bildiğimiz mühim bir konuya değinmek istiyorum.

Bütçe dolayısiyle cereyan eden müzakereler çeşitli olanlara ve rakam teferruatına yayılmış olsa bile, bizler bir anadâvamızı gözden uzak tutmak delâletine düşemeyiz, düşmemeliyiz.

Herkesçe bilinen bir gerçektir ki, bir memlekette kalkınma, huzur ve güvenlik ister. Üzülerek ifadeye mecburuz ki, memleketimizde özlediğimiz ve bizce gerçekleşmesi pekâlâ mümkün olan süratli kalkınmaya elverişli bir emniyet havası vardır diyemiyoruz. Milletimiz memleket havasına hâkim görünen huzursuzluk ve güvensizlikten muztariptir ve şikâyetçidir.

Güven Partisinin kanaatine göre memleketin bu duruma sürüklenmesinde, üniversite ve basınla ilgili konuları mensuplarının takdirine bırakarak, yalnız Parlâmento plânında kalarak arz ediyorum ki, Hükümetin de, sol partilerin de rolü vardır.

Gerçekten, Hükümet kanun hâkimiyetini kurmakta yetersiz görünmekte, bazan adaletsiz davranışları dostça tasarruflariyle vatandaşın güvenini sarsmaktadır. Diğer taraftan, sol muhalefet partileri, sözüm ona ilericilik adına giriştikleri genellikle sorumsuz tutumları, gizli, açık kışkırtıcı faaliyetleriyle huzur ve güvenliğin teessüsüne engel olmaktadırlar. Oysa ki, yeni Anayasamız, demokratik devlet idaremizde, iktidarda olduğu kadar muhalefette de, partilere sorumluluk yüklemiştir. 56 ncı maddesinde : «Siyasi partiler, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.» demiştir.

İşte bu hükmün kendisine yüklediği sorumluluğun idraki ve şuuru içindedir ki, Güven Partisi, yapıcı bir muhalefet olarak «aka ak, karaya kara» demeyi politikasının temeli olarak almıştır. Bu sebepledir ki, memlekette huzur ve güvenliğin teessüsünü her düşüncenin üstünde tutarak ve bir güna oy kaygusuna düşmeden ya da manşet olmak hevesine kapılmadan, her yıkıcı davranış karşısında, bazan sorumlu hükümetten de evvel, tepkisini zamanında göstermesini bilmiştir.

Hükümet ve siyasi iktidarın Anayasa istikametinde olmadığı, Anayasaya göre gerekli kanunları çıkarmadığı iddia olunacak hallerde bile, bu durum, iddia sahiplerinin Anayasa dışına çıkmalarını elbette mâzur gösteremez. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti, Anayasanın üstünlüğünü kabul eden bir devlet sistemini benimsemiştir. Anayasa üstünde bir doğayasa tanımamıştır. («Bravo» sesleri, alkışlar) Siyaset ilminin tarihî gelişiminden habersiz söylenecek bu çeşit sözler mesnetsizdir. Artık genel oy sistemine dayanan modern demokratik parlömanter rejimlerde son hakem milletin bizzat kendisidir. Anayasamızda yer alan «Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinindir» hükmünün açık mânası budur. Bu itibarla, Türkiye'de Anayasanın üstünde bir de doğayasa vardır demek, düpedüz her türlü anarşist hareketlerin memlekette maya tutmasına gayret etmek demektir. («Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, Sanayi Bakanlığı bütçesi üzerinde görüşüyoruz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Beyefendi çok iyi biliyorum. Huzurun olmadığı yerde sanayinin kalkınmasına imkân yoktur.

BAŞKAN — Bu kadar mufassal, bu kadar geniş beyanata lüzum yok, onun için kısa da söyliyebilirdiniz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Anayasamız Anayasa Mahkemesini kurduğuna ve artık Meclis müzakerelerinde Anayasaya aykırı iddialıklarının mesnetsiz kalacağına göre, bu kere Anayasaya aykırılık, Anayasa dışında olmakla artık dışarıya çıkarılmıştır. Bu hususta dikkatinizi bilhassa çekmek istiyorum.

Kalkınmamızın, hattâ kalkınmamızın da ötesinde milletimizin hâkimiyetine dayanan hür ve demokratik Devlet düzenimizin var olmasının ve gelişmesinin temel şartı saydığımız, huzur ve güvenlik bahsinin kapatmadan, demokrasinin olgun ve ileri örneğini veren İsviçre'de bir ilim ve Devlet adamının sözlerini nakletmeden geçemiyeceğim.

İsviçre Silâhlı Kuvvetlerine, atom silâhlarının verilmesini yasaklamak için, retle sonuçlanan, Anayasaya bir madde eklenmesi teşebbüsüne geçen sosyalistlere karşı, zamanın Dev-

let Başkanı Prof. Wahlen, vatandaşlarını uyarmak için verdiği bir nutukta şunları söylemiştir : («Hür cemiyet» ve «Sorumlu cemiyet» milletleri, aynı mânaya gelen şeylerdir. Demokratik Devlet ne bir münazara kabulü, ne de bir hayır cemiyeti değildir. Demokratik Devlet, sorumluluğunu müdrik hür insanların meydana getirdikleri ve yaşattıkları bir cemiyettir.)

Öyle sanıyorum ki, hepimiz için bu sözlerden çıkarılacak bir değerli mâna vardır. Tabiî hür ve demokratik Devlet düzenimizi dudaklarımızdan dökülen sözlerimizle değil, yüreğimizden kopan bir inanç içinde namuskârane ve akıllıca yaşatmak istiyorsak.

Yüksek Meclisin sayın üyeleri;

Sanayi Bakanlığı Bütçesinin geçen seneki müzakeresinde Güven Partisi Meclis Grupunun görüşleri olarak arz ettiğim hususların bir kısmı bugün de tazeliğini muhafaza etmektedir.

1957 tarihini taşıyan Sanayi Bakanlığı Teşkilât Kanunu, plânlı kalkınma ve Ortak Pazarla olan münasebetlerimizi kavrıyacak şekilde yeni baştan ele alınmalı ve bunda geç kalınmamalıdır.

Geçen yıl sanayileşmemizi sınırlıyan faktörler üzerinde uzunboylu durmuştuk. Sanayi erbabımızı teşebbüsünden bezdiren kuruluş güçlükleri devam etmektedir. Organize sanayi bölgeleri konusunda Hükümetin teşebbüsü bizzat ele alacak yerde mahallî meslek teşekküllerini bırakması isabetli değildir. Bunlara ilâveten bu yıl bir de döviz tahsisindeki zorluklar ve transfer gecikmeleri ortaya çıkmıştır. Geçen yıldan bu yana sanayiin muhtacolduğu bir konuda Hükümetin bir müspet teşebbüsü olmuştur. O da, geçen yıl üzerinde etraflı bir şekilde durduğumuz orta vâdeli kredi konusudur. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının Yüksek Meclis gündemine giren yeni tasarısı orta vâdeli sanayi kredisi konusunda ehemmiyetli hükümler ihtiva ediyor. Ancak, sadece Merkez Bankası Kanunundaki bu tadilât umumi olarak kredi sistemimizde yapılacak değişikliklerin nihayet başlangıcı sayılması lâzımgelir.

Sermaye piyasası tasarısı ve halka açık anonim şirketlerinin kurulmasının teşviki gibi meseleler hâlâ askıdadır. Nihayet unutmamak gerektir ki, bilhassa sanayi konusunda her şey kanun işi değildir. Bundan daha mühimi teşebbüs erbabında ve halkta birtakım alışkanlıklar yaratmak, ananeler vücuda getirmektir. Bu da takdir buyurulacağı veçhile bir zaman meselesidir.

Sayın milletvekilleri;

Türkiye, 1963 Eylülünde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bir Ortaklık Anlaşması yaptığına göre, sanayi politikamızın, Ortak Pazarla olan münasebetlerimiz ve Ortak Pazar içinde merhale merhale ve tedricen Gümrük Birliğine girmek esasına göre yürütülmek lâzımgeldiği artık unutulmamalıdır. Geçen gün, Dışişleri Bakanlığı Bütçesi müzakeresi sırasında, öğrendiğimize göre, Hükümet, geçiş dönemine girmek için, Avrupa Ekonomik Topluluğunun üzerinde gerekli müzakerelere başlamak kararında olduğunu açıklamıştır. Bu girişin şekil ve şartları ve süresi üzerinde müzakereler başlamıştır. Sayın Dışişleri Bakanının beyanatına göre, Ortak Pazarla aramızda hâsıl olacak mutabakat bir protokolla tesbit olunacak ve anlaşma tasdik için Yüksek Meclise sunulacaktır.

Ortak Pazarla ilgili konular üzerinde çalışmak üzere özel sektör meslek teşekküllerinin İstanbul'da kurdukları İktisadi Kalkınma Vakfının neşrettiği haftalık bültenin 15 Şubat tarihli sayısında okuduğumuza göre, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Türkiye'ye ilk tekliflerini sunmuş bulunmaktadır. Bu suretle, bugüne kadar Ortak Pazarla olan münasebetlerimizin ikinci geçiş devresi için ileri sürülen nazari mütalâalar artık yerini müzakerelerde varılacak mutabakatlar ve bunların şartları ve şekillerini tesbit etmek için yapılması gereken müşahhas çalışmalara terk etmiştir.

Tekliflerinde, Avrupa Ekonomik Topluluğu tarife indirimleri ve miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını iki taraf için de lüzumlu görmekte, ancak Türkiye tarafından bunun daha düşük ölçüde tutulmasını ve tedricen gerçekleştirilmesini kabul etmektedir. Topluluk, şartlara göre karşılıklı değiştirilebilmek üzere bir program hazırlanmasını teklif etmektedir. Buna göre Türkiye 22 yıllık bir devre sonunda ve tedricen tarifelerini indirmeli, uygulanmakta olan miktar tahditlerini ve serbest ticareti engelliyen diğer tedbirleri kaldırmalıdır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Türkiye'den yapacağı ithalâtta, Türkiye'ye teklif ettiği tarife indiriminden daha süratli bir indirimi ve

serbestleştirmeyi kabul etmektedir. Ancak, - burası şayanı dikkattir - bilhassa tekstil mamulleri gibi bâzı maddeler bu kolaylıklar dışında kalabilecektir.

Sanayi sektörü ile ilgili olarak anahatlarını verdiğimiz topluluğun bu tekliflerine karşılık Türkiye'nin görüşlerini de bu ayın ikinci yarısında açıklanacağı bültende yazılıdır. Müzakerelerin çetin geçeceği anlaşılmaktadır. Her ne kadar 1967 den beri Türkiye'de geçiş devresi için hazırlık çalışmaları yapıldığını biliyorsak da, Hükümetin bu müzakerelerde özel sektör çevrelerinden de geniş ölçüde faydalanmasını temenniye değer görüyoruz. Ayrıca Hükümet içinde sanayi politikasının yürütülmesinden birinci derecede sorumlu bakanlık olarak Sanayi Bakanlığının bu müzakerelerde gereken müessir alâkasını dilemeyi sınai kalkınmamızın normal seyrini takibedebilmesi bakımından faydalı ve zaruri buluyoruz.

Ortak Pazarla olan münasebetlerimizin bu noktasında Hükümetin özel sektör çevresiyle işbirliği halinde çalışıp çalışmadığının anlaşılabilmesi bakımından Sayın Bakanın bizi bir konuda aydınlatmasını rica ediyoruz.

Malûm olduğu üzere, ortaklık anlaşması mucibince hazırlık devresinde tarife indirimi ve özel kontenjanlar elde ettiğimiz dört mühim ihraç malımıza, 1967 Aralık ayından itibaren yeni mallar eklenmiştir. Turunçgiller, havlu, yatak çarşafları, trikotaj gibi bâzı tekstil mamulleri, kaliteli şaraplar.

İktisadi Kalkınma Vakfının yaptığı bir incelemeye göre, bu mallar için elde edilen kontenjanlar maalesef kullanılamamıştır. İhracatın artırılması, en mühim iktisadi problemimiz olduğuna göre elde edilen bu ihracat kolaylıklarından neden istifade edilememiştir? Hükümet bu konuda her hangi bir tetkik yaptırmış mıdır, yoksa işi oluruna mı bırakmıştır :

Güven Partisi olarak, bizim görüşümüz odur ki, bilhassa ihracatımızın geliştirilmesinde Batı memleketlerinde gördüğümüz şekilde, bugünkünden daha çok tesirli olacak resmî makamlarımız ve ihracatçılar arasında sıkı bir işbirliğine ihtiyaç vardır. Ancak müşterek bir gayretledir ki, ihracatımız artırılabilecektir. Hükümet, sanayi mamullerinin ihracını teşvik için çıkardığı ve 18 Eylül 1968 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan «ihracatın teşviki ve geliştirilmesi esaslarına dair» kararname ile vergi, resim ve harc istisnaları, selektif kredi uygulamaları, 261 sayılı Kanuna göre vergi iadeleri, 933 sayılı Kanun mucibince teşvik fonları gibi birtakım eski ve yeni tedbirlerle bir gayretin içinde görünmektedir. Ama, sınai mamullerin ihracında 1968, de, 1 yıl evveline göre kaydedilen azalma ile de sabittir ki, Hükümetin çalışmaları semereli olamamaktadır.

Güven Partisinin kanaatine göre, memleketimizin kalkınması, karma ekonomi düzeni içinde, Devletle özel hür teşebbüsün ahenkli bir tarzda çalışmasiyle mümkün olacak ve sürat kazanacaktır. Bugün, memleketimizde özel sektör kesiminde böyle bir sorumluluğu alabilecek gayretler içinde bulunanlar çoktur. Bu itibarla biz «Besleme özel sektör yaratmak» tâbirini yerinde bulamıyor ve yakışıksız görüyoruz. Bu tâbir bâzı romantik mizaçlı kişileri hoşlandırıyor olsa bile, Türkiye'nin kalkınmasında kendi alanlarında gayret sarf eden vatanperver özel sektör mensuplarını belki üzecektir, ama azimlerini kıramıyacaktır. Yalnız şu da bir gerçektir ki, böyle bir zihniyetin temsilcileriyle Türkiye'nin hür ve demokratik düzen içinde kalkınması mümkün değildir.

Muhterem milletvekilleri,

Konuşmamın bu noktasında, sizlere, İstanbul Sanayi Odası Meclisi üyelerinin seçerek vazife başına getirdikleri Sayın Ertuğrul Soysal'ın, İstanbul Sanayi Odası Dergisi 15 Aralık 1968 tarihli sayısında çıkan yazısından bir parçayı nakletmek istiyorum. Sayın Ertuğrul Sosyal, «Sanayicinin sorumluluğu» başlığı altındaki yazısında bakınız neler diyor :

« ... sınai mamul ihtiyacı mümkündür ve olmaktadır. 10 yıldan beri yola çıkanlar veya bugün ihracata başlıyanlar iç piyasanın cazibesini görmiyen ham idealistler değil, uzun vâdede müessesesinin menfaatini bilenlerle, sanayii, kârın yanında hizmet yeri olarak kabul edenlerdir. Biz sanayiciler mamullerimizi ne pahasına olursa olsun ihracederek, memleket ekonomisinde işgal ettiğimiz mümtaz mevkii korumalıyız. Mamullerimizi ihracetmeye, memleketimizin menfaatlerinin yanında, kendi bekamız için mecburuz.»

Sayın Ertuğrul Soysal'ın sorumluluğunu taşıdığı müessese, 1951 de kurulan, 1953 yılında kollektivist ekonominin sahibi Çekoslovakya'-

nın mailyete dayanmıyan öldürücü siyasi fiyat politikasiyle kapanmak tehlikesiyle karşılaştığı sırada, mamullerini liberasyon listesinden çıkarmak suretiyle Hükümetçe koruduğumuz bir müessesedir. Bugün memleket ihtiyacını kendi imalâtı sahasında karşılıyarak bize döviz tasarruf ettirdikten başka ihracat yaparak büyük döviz kazandıran bir müessesedir. Böyle bir müessesenin sorumlu idarecisinin yukarıya naklettiğim sözleri karşısında hayıflanıp dertlenmek mi, yoksa sevinip gurur duymak mı lâzımgeldiğini Yüksek Heyetinizin takdirlerine sunuyorum.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, 1 dakikanız var.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Altı sayfalık yazım kaldı efendim. Arzu ederseniz keserim.

BAŞKAN — Efendim, benim arzuma değil, Meclisin arzusuna tabi.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — O zaman lûtfedin, Umumi Heyete arz edin.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş'ın 6 sayfalık yazılı beyanı varmış. Onun bitimine kadar konuşmasının uzaması hususunu Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

G. P. GRUPU ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Muhterem Heyete teşekkür ederim.

Özel sektör meslek teşeküllerinin son yıllarda sınayi mamul ihracatımızın artırılmasında giriştikleri teşebbüsler de takdire değer. Bünyelerinde vücuda getirdikleri ihracat danışma kurulları vardır. İstanbul Sanayi Odasının Cidde'de açtığı teşhir merkezi ve yabancı fuarlara katılmak suretiyle mallara sürüm imkânları temin etmelerinde Hükümetin ve Sanayi Bakanlığının teşvikkâr davranışlarını öğrenmiş olmak bizi memnun etmiştir.

Yüksek Meclisin sayın üyeleri,

Geçen yılki bütçe müzakeresinde üzerinde durduğumuz mühim bir konu da geçici kabul rejiminin uygulanması suretiyle sanayiimizin âtıl kapasitesini harekete geçirmek ve bu yolla inkişafını sağlamak konusu idi. Sonradan Sayın Bakanın verdiği cevap tatminkâr olmadığı için, bu yıl konu üzerinde tekrar duracağız.

Sanayileşmede muvaffak olmak iç piyasa yanında dış piyasada mal satabilmekle mümkündür. Himayekâr sanayi politikası takibeden Batı ülkelerinde, meselâ Fransa'da 1814 ten beri uygulanan geçici kabul usulünün bizde de normal olarak işletilmesini temenni etmiştik.

11 Mayıs 1949 tarihli Gümrük Kanunumuz 3 maddelik 6 ncı bölümünde «geçici kabul rejimine» yer vermiştir. Bu suretle kanun sanayiimize ihraç kolaylığı sağlamıştır. Madde şudur : «Türkiye'de tamamlayıcı ve değerlendirici az veya çok bir işçilik gördükten sonra en geç bir yıl içinde tekrar çıkarılacak yabancı eşyanın vergileri teminata bağlanır.

Bu hükümden faydalanabilecek eşya ile bunların görebilecekleri işçilik derecesi ve fire nisbetleri Ekonomi ve Ticaret ve Gümrük ve Tekel bankanlıklarınca tesbit olunur.»

25 nci madde 1 yıllık müddetin Gümrük ve Tekel Bakanlığınca uzatılabilmesini de ön görmüştür. Kanunda yer alan hükümler dikkatle incelenecek olursa, kanun vâzının geçici kabul rejimine sanayiimizin dış pazarlara çıkmasında ne kadar büyük ehemmiyet atfettiği görülecektir.

1967 yılının Eylü ayında neşrettiğimiz «ihracatımızın artırılmasında muvakkat kabul usulünden faydalanılmalıdır» başlıklı bir makalede, Haziran 1967 de yürürlüğe konan yeni yönetmeliğin bu rejimin mânasını kaybettirerek dumura uğratacağını yazmıştık. Olaylar maalesef tahmin ettiğimiz gibi gelişti.

Geçici kabul usulünün, sanayiimizin güçlenmesi ve ihracatımızın geliştirilmesi için normal ekonomik bir imkân olarak tatbikini zaruri kılan sebepler memleketimizde pek çoktur. Geçen yıl üzerinde durduğumuz bu sebeplerin hepsi de tesirini sınai maliyetlerin yüksek seviyede takarrür etmesinde gösterir. Gerek kotalar, gerek transfer güçlükleri, gerekse kambiyo nizamları, kotaların altı aylık olması, bir yığın sebep maliyetleri yükseltir. Çeşitli yollarla ithalâtın tahdidedildiği bir ekonomide pahalı sınai mamuller ihtiyaç sebebiyle iç piyasada müşteri bulabilirler, ama dış pazarlara kalitenin müsaidolduğu hallerde bile ancak rekabet fiyatlariyle çıkılabilir. Bugüne kadar Türkiye iki yoldan dünya rekabet fiyatına ulaşmak istemiştir.

1. İhracatçılara ihracedilen sınai mamullerin bünyesine giren ithal malı ham ve yardımcı maddeler için ek döviz tahsisi,

2. İhracatçılara, ihracedilen sınai mamullerin bünyesine giren ve kamu teşebbüsleri tarafından üretilen hammaddelerin dünya fiyatlarından sağlanması,

Sınai mamuller ihracatımızın artırılmasında bu yolların tesirli olmadığı, olamıyacağı artık kabul edilmelidir. Gümrük Kanunumuzun öngördüğü şekilde normal bir ekonomik mekanizma olarak geçici kabul rejiminin kurulması ve uygulanmasına geçilmelidir. Çıkar yol budur. Büyük bir istihsal gücüne sahip rasyonel kurulmuş bâzı sanayi teşebbüslerinin sınırlı olan iç piyasa ihtiyaçları ile âdeta cendere içinde tutulmasından vazgeçilerek dış pazarların çok güç, fakat geniş imkânlı ufuklarına açılmaları sağlanmalıdır. Hükümetin bu konuda ciddî bir tetkik yaptırmasını bilhassa temenni etmekteyiz.

Yüksek Meclisin değerli üyeleri;

Üzerinde, bilerek bilmiyerek çok söz edilen konulardan biri de montaj sanayiidir. Bütçe Komisyonu raportörleri raporlarında bu konuya yeter ışık tutmuşlardır. Kendilerine huzurunuzda tebrik ve teşekkürlerimi sunmayı vazife biliyorum. Rapordan öğreniyoruz ki; 13 kolda çalışan montaj sanayii 1968 yılında, % 35 ten % 85 e varan nisbetlerde döviz tasarrufu sağlamaya muvaffak olmuşlardır. Ayrıca iç piyasanın ihtiyaçlarına cevap vererek karaborsanın ortaya çıkmasını da önlemişlerdir.

Montaj sanayiinin her yıl bir miktar daha fazla yerli mamul kullanmak suretiyle imalât sanayiine inkilâbettirilmesine mâtuf talimatname çalışmalarına şahsan başlattığım için konuyu yakından takibederim. Komisyon raportörleri raporlarında : «Birkaç sene sonra, montaj sanayiinin tam bir imalât sanayiine tahavvül edebileceğini, 5 Yıllık Kalkınma Plânında yer alan bâzı yatırımlar tahakkuk ettiği takdirde, bugünkü montaj listesindeki sınai üretim kollarına ait döviz tasarruf nisbetlerinin hemen hepsini % 80 - 90 seviyesine ulaşacağı muhakkktır» demeleri, sanayiimizin bu yönde ehemmiyeti küçümsenemiyecek bir başarıya ulaştığını gösterir.

Geçen yıl da belirttiğimiz gibi, montaj sanayii sayesinde memleketimizde Sutetans Sanayii doğmuş ve hayli gelişmiştir. Küçük sanayi ve zanaat ekonomisinin ehemmiyeti daha da artmıştır. Ankara'da kurulan bir traktör montaj fabrikası 1968 yılında öğrendiğimize göre küçük sanayie 50 milyon liralık sipariş vermiştir. Çalışan nüfusumuzun mühim bir kısmının küçük sanayi ve zanaat ekonomisinde hayatlarını kazandıkları malûmdur. Çeşitli meseleleri Sanayi Bakanlığınca takibolunan küçük sanayi ve zanaat erbabımızın kalkındırılmaları için bakanlık bünyesinde «Küçük sanayii geliştirme merkezinin» kurulması yerindedir. Bu merkezin maksada göre çalıştırılmasında, personel yönünden sıkıntılara raslanması - ki, mümkündür - dâvanın peşini bırakmaya sebep teşkil etmemeli ve konu azimle takibolunmalıdır. Bu merkez için birleşmiş milletler teknik yardım fonundan 962 800 dolâr temin edildiği Komisyon raporunda yazılıdır. Bu yolun üyesi olduğumuz diğer milletlerarası teşekküller ile de irtibat sağlamasında yararlı olmasını dilemekteyiz. Sanayii çok gelişmiş memleketlerde bile küçük sanayii tahmin edebildiğimizin üstünde bir ehemmiyet taşımaktadır.

Küçük sanayiimizi çok sıkan bir eksiğimiz de çıraklık müesesesinin hâlâ bir türlü halledilememiş olmasıdır. Ayrıca hem işçi ve hem işveren durumunda olan küçük sanayi erbabımızın sosyal güvenlik tedbirinden yoksun bırakılması adaletsiz bir davranıştır. Güven Partisi küçük sanat erbabımızın da sigortadan faydalandırılmasını hem bir adaletsizliğin giderilmesi, hem de bir sosyal güvenlik tedbirinin tamamlanması bakımından lüzumlu görür. Küçük sanayi erbabımızın eğitimi için 1963 te başlanan çalışmaların gelişerek devam etmesi memnuniyet vericidir. Türkiye Halk Bankası Kanununda yapılan bir değişiklikle menkul rehninin kabul edilmesi ve Merkez Bankası kanun tasarısında yer alan hükümler küçük sanayi erbabımızı ferahlığa kavuşturacak mahiyetteki çalışmalardır. Türkiye Halk Bankasının sermayesinin de artırılmış olması sayesinde bugüne kadar yapageldiği hizmetleri daha da genişletmesi artık mümkün olacaktır. Güven Partisi Türkiye Halk Bankasının küçük sanayi erbabımızla olan münasebetlerini takdir etmeyi vazife saymaktadır.

Geçen seneki müzakerelerde şeker sanayiimiz üzerinde de etraflıca durmuş, pancar bedellerinin ekiciye zamanında ödenmemesini tenkid etmiştik. Pancar ekicisini cidden mağdur eden bu tatbikat pek çok arkadaş tarafından bu yıl da

şikâyet konusu edilmiştir. Sayın Bakanın vereceği mûtat cevap dolayısiyle artık biz şikâyetçi olmıyacağız, ancak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası hakkındaki tasarının yürürlüğe girmesini beklemekten başka çaremiz kalmadığını şikâyetçilere duyurmakla yetineceğiz. Yani tasarı vaktiyle benim uyguladığım ve Hükümete de daima uygulanmasını tavsiye ettiğimiz yolu artık kanun haline getirmektedir.

Şeker sanayiimizde şikâyet konusu edilen; ekim sahalarının daraltılması, ekiciler için ayrılan sahaların tesbitinde sosyal adalet ilkelerinin gözetilmemesi ve nihayet muhtarların yetkilendirilmesi hususlarıdır. Bu konularda alınacak tedbirlerde şikâyetlerin azaltılması mümkündür kanaatini taşıyoruz. Şikâyetlerin büsbütün giderileceği kanaatini izhar etmiyorum.

Şekerin bir hammadde olarak kullanılması ve mamulünün ihracına çalışılması bakımından Kastamonu Şeker Fabrikasının inşaatı sırasında bir marmelât fabrikasının kurulması da düşünülmüştü. Hükümetin bir hadden itibaren ekiminin tahdidi sosyal problemler çıkaracağı için bu konuda şekerin değerlendirilmesi yollarını aramasında fayda ummaktayız.

Bakanlık bütçesinde Türk sevk ve idare geliştirme merkezine yapılan yardımı ne kadar yerinde görüyorsak, Türk Standartları Enstitüsüne en küçük bir yardımda bulunulmasını da o kadar yersiz ve isabetsiz sayıyoruz ve bu duruma mâna vermekte güçlük çektiğimizden aydınlatılmamızı Sayın Bakandan hasseten rica ediyoruz.

Yüksek Meclisin değerli üyeleri,

Konuşmamın sonuna gelmiş bulunuyorum. Üzerinde hepimizin ittifak ettiği iki, mühim nokta var! İktisadi ve sosyal kalkınmamızda sanayi sektörünün en mühim rolü oynıyacağını birlikte kabul ediyoruz. Birinci ve İkinci Beş Yıllık plânlarda ortalama % 7 kalkınma hızının gerçekleşmesinde sanayii % 12 nin üstünde bir oranla başta gelmektedir. İkinci konu sanayi mamüllerinin ihraciyle ihracatımızın çeşitlendirilmesi, artırılması ve tediye bilânçomuzun lehimize dönmek suretiyle ekonomimizin dışa bağlı olmaktan kurtulması konusudur. Bunda umumi bir ittifak var.

Sanayiinin gelişmesi için bir yığın tedbir de alınmaktadır. İstihsalin arttığı hallerde bile sanayi mamülleri ihracında beklenileni maalesef elde edemiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, 35 dakika oldu.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bitiremedim, arkadaşlardan nasıl izin aldığınızı bilmediğim için... Bir sayfam var.

Devam edeyim mi efendim?

BAŞKAN — Buyurun efendim, buyurun, tabiî.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Takdir edersiniz ki, bu durumun meydana gelmesinde halline mecbur olduğumuz sebepler vardır. İtiraf etmeye mecburuz ki, bugüne kadar zirai mahsuller ve hammaddeler ihracatçısı bir memleket halinde kalmamızın hepimizde yarattığı bâzı alışkanlıklar, sanayi mamulâtı ihracatçılığına geçmenin gerektirdiği yeni bir anlayış ve politikaya cesaretle yönelmemize maalesef mâni olmaktadır. Siyaset sahasında, Meclis çalışmalarında, idari tasarruflarda, cari muamelelerde hulâsa her alanda sanayi mamulâtı ihracatçısı olabilmenin şartlarına kolay kolay intıbak edemiyoruz. Yadırgıyoruz. 261 sayılı Kanunun Meclis müzakerelerinde geçirdiği safhalar ve hele Cumhuriyet Senatosunda açık oylama sonucu reddedilişi ve bundan başka Gümrük Kanunumuzun kabul ettiği anlayışta geçici kabul rejimi ihdas edecek bir yönetmeliğin hâlâ çıkartılamayışı bu hükmümüzün bâriz delillerini vermektedir.

Sınai mamüller ihracatımızın inkişafını sağlıyacak ve hele bilhassa sureti katiyede engellemiyecek bir tarzda kambiyo mevzuatımızı, vergi, kredi, istihdam ve gümrük politikalarımızı ıslah etmek ve tatbikatında idari formaliteler ve bürokratik yazışmalar içinde boğulup kalmadan pürüzsüz olarak pazar münasebetlerinin gerekli kıldığı sürat, emniyet ve kararlılık içinde kolaylıkla yürüyecek hale getirmemiz şarttır ve bu mümkündür. Bu yolla ihracat imkânı da sağlanmak suretiyle sanayiimiz bugün şikâyet konusu olan aksaklıklarını gidermenin dinamizmi içine girecek ve yavaş yavaş dış rekabetin tesirlerine karşı koyabilecek bir güç kazanacaktır. Bakanlığın sanayi politikamızı bu zaviyeden ele alarak yürütmesinde büyük millî menfaatler hâsıl olacaktır. Millî sanayiimizin en az sarsıntıya mâruz kalarak dış rekabet şartlarına bu arada ortak Pazar münasebetlerine intıbak edebilmesinin yolu budur.

Sanayi Bakanlığının çalışmalarında Güven Partisi olarak muvaffakiyet temennilerimizi bir kere daha tekrar eder, bütçenin aziz milletimize hayırlı olması dileğiyle G. P. Meclis Grupunun derin saygılarını muhterem Heyetinize arz ederim. (Alkışlar.)

BAŞKAN — A. P. Grupu adına Sayın Külahlı, buyurun. Saat 12,00.

A. P. GRUPU ADINA CEMAL KÜLAHLI (Bursa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi Bakanlığı 1969 yılı Bütçesi hakkında A. P. Grupu adına görüşlerimizi arz edeceğim.

Dünyamız bugün topyekûn sanayileşme dediğimiz yeni bir çağa giriyor. 18 nci asrın sonunda makinanın istihsalde kullanılmasiyle birinci sanayi inkilâbı başlamıştı. Bugün nükleer enerjinin otomasyon sistemine tatbiki, ikinci sanayi inkilâbının başlangıcı sayılmaktadır. Bugün sanayi dünya nüfusunun 1/3 ünün hayat tarzını tâyin etmektedir. Dünya nüfusunun geri kalan 2/3 de sanayileşme arzusu ve temayülündedir.

Sanayi medeniyeti, yalnız istihsal tekniğini ve iktisadi bünyeyi değil, aynı zamanda hayatın her safhasını değiştirmektedir. İnsanların düşünce tarzı, davranışları ve sosyal hayatı bundan müteessir olmaktadır. Bugünkü sanayi medeniyetinde sanayileşme ile birlikte sanayiin bünyesi de değişmektedir. Sistem ister kapitalist, ister sosyalist olsun organizasyonun bürokratik bünyesinden doğan bir ayniyet hâsıl olmakta, kapitalist sistemde sermayedar ve sosyalist sistemde siyasi otoriteler dışında ayrı bir sevk ve idareci sınıfı ortaya çıkmakta ve esas kararları bu sınıf vermektedir.

Sayın milletvekilleri, bu arada Türkiye'nin sanayileşmesine de tarih içinde kısaca bir göz atmak isabetli olacaktır.

Cumhuriyetten önceki devrede yani Osmanlı İmparatorluğu zamanında fabrika sanayiinden önceki küçük sanayi devrinde sanayi sahasında ileri gitmiş bir memleket idik. Lonca ve ahilik sistemleriyle düzenli, kontrollu bir sanayi ve iç piyasası mevcuttu. Gemi sanayiimiz bu arada zikredilebilir ve mensucat sahasında mâmûllerimiz dış piyasalarda itibar görmekte idi. 1800 lerin civarında yerli ve yabancı sermaye ile memleketin muhtelif bölgelerinde fabrikalar kurmak suretiyle başlıyan sanayileşme hamlemiz 1860 civarında durmuş, çok sayıda fabrika kapanmış ve sonuç hüsran olmuştur.

Bu başarısızlığın sebepleri üzerinde de bâzı mühim sebeplerini zikretmekte fayda mütalâa ediyoruz.

Birinci sebep; kapitülâsyonlar dolayısiyle gümrük istiklâli olmadığından gümrük himayesi sanayiimizde uygulanamamıştır.

İkinci sebep; yine kapitülâsyonlar dolayısiyle yabancılar lehine mevcut imtiyazların büsbütün artırılarak evvelce ecnebilere muayyen iskeleler için cari ticaret serbestisinin bütün memlekete teşmil edilmesi.

Üçüncü sebep; yerli mamullerin Türkiye içinde vilâyetler arasında dahilî Gümrük Resmine tabi tutulması ve ithal mallarının bu vergiden muaf olması.

Dördüncü sebep; devletçe resmen giyim - kuşamda Avrupa kıyafetlerinin taklidine karar verilmesi, tazminat inkılâbiyle şalvar ve kaftanın terkedilip setre ve pantolonun iktisasının mecburi kılınması ve bu yeni kıyafetlerin kumaşlarının Avrupa'dan ithalinin gerekli olması, mensucat sanayiimizi baltalamıştır.

Beşinci sebep; yeni sanayiin kuruluşu sırasında gösterilen bilgisizlik ve aciz.

Altıncı sebep; dahili düzen ve asayişin bozukluğu neticesinde iktisadi istikrarın mevcut olmayışı.

Yedinci sebep; sanayie kredi temin edecek müesseselerin yokluğu.

Sekizinci sebep; sermayenin yabancı memleket mamullerinin Türkiye'de satış ve komüsyonculuğunu yapan ve o zamanki Hıristiyan Avrupa memleketleri tarafından himaye gören gayrimüslim tüccarlarda temerküz etmesi ve bu sermayenin ticaret sahasından daha riskli ve zor olan sanayi sahasına aktarılmayışı.

İşte bütün bunların neticesinde Türkiye bir ham madde memleketi, iktisaden tabiî bir memleket haline gelmiştir.

Bu arada Cumhuriyet devrini gözden geçirecek olursak, Cumhuriyet devrinde sanayileşme şekli ve tezahürü yatırım sistemi ve finansman kaynakları itibariyle farklı ve bâzan birbirini nakzedici çeşitli devreler bu devirde müşahade edilmektedir.

1923 - 1930 arası bir nevi kendimize geliş devresi sayılır. Bu devrede bir hayli münakaşalardan sonra özel teşebbüslerle kalkınma tec-

rübesi yapılmış ve fakat hızlı bir gelişme sağlanamamış idi. Teşviki Sanayi Kanununun tadiliyle getirilen teşvik tedbirlerine rağmen teşebbüs, sermaye ve finansman imkânlarının çok mahdut oluşu, gümrük istiklâlinin ancak 1927 de başlaması, başarısızlığı getiren en mühim sebeplerdir. Bu arada bu devrede 1923 de Mart ayında İzmir'de akdedilen İktisat Kongresi mühim bir hâdise mühim bir olaydır. Bu arada o zamanki İktisat Nâzırı Mahmut Esat Beyin şu cümlesini aynen nakletmekte fayda mütalâa ediyorum Mahmut Esat Bey demişti ki :

«Ben hâkimiyeti milliyeyi, hâkimiyeti iktisadiye olarak anlarım. Böyle olmazsa hâkimiyeti milliye bir serap olur»

Aynı kongre, genel bir iktisat prensibi olarak özel sermayenin faaliyetinin sona erdiği yerde devletin görevinin başlıyacağını kabul etmiştir. 1913 tarihli Teşviki Sanayi Kanunu, yeni şartlara uygun olarak yürürlüğe konulmuştu bu devrede ve bu Teşviki Sanayi Kanununun yeni şekliyle getirmiş olduğu teşvik tedbirlerini de bu arada zikretmek istiyorum.

Hazine arazisi parasız olarak sanayicilere verilecek, bina, arazi, kazanç vergileri, belediyenin ruhsat vergisi ve harc vergilerinde tam bir muafiyet sağlanacak. Donatım araç ve gereçlerinin yurt dışından ithalinden her türlü vergi ve resimden muafiyet tanınacak, demiryollarında sanayiciler için indirimler uygulanacak. Mamullerin yüzde 10 na kadar Hükümet prim verecek. Hükümet yüzde 10 fazla fiyatla mübayaa yapabilecek. Belli bölgelerdeki kuruluşların 25 yıl süre ile vergi muafiyetinden faydalanmaları mümkün olacak.

Bu teşvik tedbirleri, bugünkü içinde bulunduğumuz şartlar içinde dahi erişilmesi icabeden, tavsiye edilebilir hedefler olarak zikredilebilir kanaatindeyiz. 1942 de işte bu güzel kanun, içindeki bir maddesiyle son bulmuştur, yürürlükten kalkmıştır. Çünkü bu maddeye göre bu kanun şu kadar sene yürürlükte kalacaktır, deniyor idi ve bu istikamette maalesef sonları ciddî tedbirler alınmamıştır.

Sayın milletvekilleri, 1923 te İzmir'de yapılan İktisat Kongresine hâkim olan ruh, Teşviki Sanayi Kanunundaki ifadesini bulan anlayış; özel sektörün faaliyetinin sona erdiği yerde Devletin görevinin başlıyacağı inancı. İşte AP. nin iktisadi görüşü ve sanayileşme anlayışının temel prensipleri. AP. nin fikriyatında yabancı görüşler arıyan gafiller, size hitabediyorum : AP. ve onun programına Kuvayi Milliye ruhu ve o ruhun tazeliğini muhafaza ettiği 1923 lerdeki yüzde yüz millî ekonomik görüşler, Kurtuluş Savaşı kadar millî ekonomik görüşler hâkimdir.

Burada TİP. Sözcüsü İspanya modelini ortaya koydu. İspanya modeli ile Türkiye'yi mukayese etmek yoluna gitti. Türkiye demokratik bir memlekettir. Burada İspanya ihtilâlinde ezilmiş olan komünistlerin âdeta İspanya'dan birtakım art düsünce ve niyetlerle hınç alırcasına İspanya hakkında ifade etmekte bulundukları görüşleri bu kürsüye getirmiş olmalarının mânasını anlamak güctür.

Adalet Partisinin, milleti, fakiri ezmek istikametinde bir yolda olduğundan bahsettiler. Bu, Türkiye'de hiçbir iktidar tarafından, hiçbir parti ve siyasi tesekkül tarafından, yani vatandaşı ezmek fiili tatbik edilemilecek bir işlemdir, bir olaydır. Ama Türkiye'de rejim düsmanları, Türkiye'de beynelmilel komünizmin ajanları mutlaka ezilecektir ve bu istikametteki kanun yakında Hükümetimiz tarafından Meclisimize getirilmiştir, münakaşasını hep beraber yapacağız.

Yine 1923 - 1930 devresi içinde imalât muamele vergisi köstekleyici bir rol oynamış bulunmaktadır.

1930 - 1940 arasında güdümlü ve plânlı bir iktisadi ve sosyal siyasetin takibedildiğini görüyoruz. Sümerbank ve Etibank gibi holding tipi kuruluşlarla Devletcilik sistemi içinde ciddî ve plânlı çalışmalara şahidoluyoruz.

1940 - 1950 arası harb yıllarına raslar. Harbin de tevlidettiği sıkıntılar dolayısiyle gelisme durgundur. Harb sonunda Devlet, özel sektör anlayışı bakımından karma ekonomi sistemine doğru bir gidiş vardır. Bu devrede 1930 - 1940 arasındaki tek parti sistemi içinde gelisen sanayileşmenin belirli ve sağlam ideolojik esaslara dayandırılmayışından, lider değişmesi neticesindeki meydana gelen tutum farkından doğan çözülme ve istikrarsızlık müşahede edilir.

1950 - 1960 arasında dış yardımların kesif olduğu, ihtiyarî tasarruf ve yatırım yoliyle ve özel teşebbüs eliyle sanayileşme temayülünün

hızlandığı görülür. Bu devrede sanayiin temel ihtiyacı olan alt yapı hizmetlerine büyük yatırımlar yapılmış olmasının isabeti bugünkü sanayiimiz için dahi bütün faydalariyle ortadadır. Bilhassa bölge elektrik santralleri ve enterkonekte sistem halinde gelişmiş bir elektrik şebekesi sanayiimiz için büyük kolaylıklar sağlamış ve sağlamaktadır.

Sayın milletvekilleri, 1961 Anayasası ile plânlı devreye girmiş bulunuyoruz. Bugün Türkiye'de millî gelirin % 30 u tarım sektöründen, % 17 si sanayi sektöründen, % 53 ü diğer sektörlerden meydana gelmekte, buna mukabil memleket nüfusunun % 70 i tarım sektöründe, % 10 u sanayi sektöründe, % 20 si diğer sektörlerde bulunmaktadır. Millî gelir içindeki nisbeti % 30 olan tarım sektöründe nüfusun % 70 inin bulunması tarım sektöründeki nüfusu sanayi ve diğer sektörlere kaydırmanın zaruri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Esasen bu mevzuda plânlı devre öncesi ve ondan sonra da yapılmış olan münakaşaların isabetsizliği şu rakamlar karşısında açıkça görülmektedir.

İkinci Beş Yıllık Plân; Türkiye'yi hammadde yapıp, mamûl madde alan iptidai bir ekonomik bünyeden, mamûl madde yapıp, hammadde satan sanayileşmiş bir bünyeye götürmek istikâmetinde mühim bir adımdır.

Sayın milletvekilleir; yine İkinci Beş Yıllık Plânımızın amaçlarına göre, ekonominin sanayi hızı yükseltilecek, yani ekonominin genel yapısı tarımsal bir karakterden sanayi sektörünün hâkim olduğu bir düzene intikal edecek, bölgelerarası dengeli gelişme ve artan gelirin vatandaşlar arasında daha âdil dağılımı sağlanacak, ayrıca dış yardıma başvurmadan kalkınma hızının devam ettirilmesi hedef olarak tesbit edilmiş.

Yani, kısaca Türk toplumunun ekonomik yeterliğe kavuşturulması anahedef olarak benimsenmiş ve meclislerimizde de tasvibedilmiş bulunmaktadır.

İkinci Plân dönemi için % 7 kalkınma hızı ulaşılır bir hedef olarak tesbit edilmiş idi. Dış kaynaklara bağlılığın azaltılması yanında 1967 de 85,1 milyar lira olan gayrisâfi millî hâsıla 1972 de % 40,3 artarak 119,4 milyar lira olacak ve 1967 de 2 580 lira olan fert başına gelir İkinci Beş Yıllık Plânımızın sonunda, yani 1972 de 3 200 liraya yaklaşacaktır.

1968 - 1972 döneminde sanayi sektörü ekonominin en hızlı gelişen sektörü olarak ve gayrisafi millî hâsıladaki payı 1967 yılında %16,3 ten 1972 de % 20,5 a yükselecektir.

Özel sektör 1968 - 1972 yıllarını kapsıyan devrede toplam olarak 57,1 milyar liralık bir yatırım yapacaktır. İkinci Plân döneminin sürükleyici sektörü olarak kabul edilen sanayi sektörünün ortalama hızı % 11,1 olarak tesbit edilmiştir.

İmalât sanayii, İkinci Beş Yıllık Plânda gelişmesine birinci derecede öncelik tanınan bir sektördür. İmalât sanayii ile ilgili olarak İkinci Beş Yıllık Plânımız mühim teşvik tedbirleri getirmiştir; yatırım indirimi, gümrük vegi ve resimlerinin değiştirilmesi, yatırım mallarının gümrük vergi ve resimlerinin taksitlendirilmesi, kota sistemi ve ithal yasaklamaları, ihracaatta vergi iadesi ve diğer tedbirler imalât sanayiini teşvik edici tedbirler olarak tesbit edilmiş ve uygulanmasına geçilmiş bulunmaktadır.

İmalâtta 1963 - 1967 yıllarına ait rakamlar tetkik edilirse, anamuhalefet partisi sayın sözcüsünün beyanlarını bu rakamların tekzibettiği görülür. Yani 1963 - 1967 yıllarına ait rakamlar göstermektedir ki, yatırım mallarında yıldan yıla artış vardır, hammaddede sabit bir seviye seyretmektedir, istihlâk mallarında azalma temayülü görülür. Yani Halk Partisi sözcüsünün ifade ettiği gibi, dışarıdan hammadde getiren sanayie öncelik veriliyor değildir.

Sayın milletvekilleri; 1969 yılı programında sanayi sektörünü gözden geçirecek olursak; bu yıl imalât sanayiinin teşvik fonlarının 2/3 sini alacağı görülür. Sınai mamûller ihracatı takriben 100 milyon dolâr olarak tahmin olunmuştur. 1969 yılında imalât sanayii yatırımları takriben 5 milyar lira olup, toplam yatırımların % 22,6 sını teşkil etmektedir. Bu yatırımların 1 975 000 000 lirası kamu sektörü, 3 100 000 000 lirası da özel sektör tarafından gerçekleştirilecektir.

1969 yılında Sanayi Bakanlığını ilgilendiren büyük projeler: Üçüncü Demir - Çelik kompleksi, Ereğli Demir - Çelik Fabrikaları tevsii,

kâğıt tesisleri (Çaycuma kraft, Dalaman sülfat selülozu ve yazı tabı kâğıdı, Aksu mihanikî hamur ve gazete kâğıdı), suni gübre tesisleri, makina ve teçhizatla ilgili tesisler, (Motor, otomobil, traktör ve aktarma organları sanayii.) ve yurdun muhtelif yerlerinde gerek özel teşebbüsün, gerekse Çimento Sanayii Anonim Ortaklığının yapacağı çimento fabrikalarıdır.

Bu tesislerin önemini belirtmek için 1967 - 1968 yıllarında 90 milyon dolâr tutarında sun'i gübre ithal edildiğini, 25 787 000 dolâr tutarında kâğıt ithal edildiğini, 6 543 000 dolâr tutarında çimento ithal edildiğini zikretmek isteriz. İşte bu teşebbüslerle ithalâtta ikame sağlanmış olacaktır.

Sayın milletvekilleri, montaj talimatnamesi mevzuunda muhtelif beyanlar ve fikirler ileri sürüldü. Bu arada Anamuhalefet Partisi sözcüsünün Sanayi Bakanlığı bütçesi hakkındaki konuşması sırasında, «A. P. programına uygun icraat yapıyor» demesini insaflı bir söz olarak kabul ediyorum. Yalnız şunu da ifade ettiler; «Ama bu memleket görüşüne aykırıdır» dediler. Bunun münakaşasını Türk seçmeni önünde 8 ay sonra yapacağız. Bu arada montaj sanayii mevzuunda Anamuhalefet Partisi sözcüsünün beyanlarına iştirak etmek mümkün değil. «Montaj sanayii ekonomiyi baltalıyor» dediler, «İthalâtçıyı koruyor» dediler, «Sanayileşmede montaj sanayii yoktur» dediler, bilhassa bu kısma iştirak etmek mümkün değil. «Yabancı sermaye korunuyor» dediler Bu hususta...

BAŞKAN — Sayın Külâhlı vaktiniz hitama erdi, muayyen bir obsiyon vereyim isterseniz.

CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — Lûtfen.

BAŞKAN — Beş dakika içerisinde bitirin.

CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — On dakika.

BAŞKAN — Arkadaşımız on dakika içerisinde konuşmasını ikmal edebileceği düşüncesinde. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Birçok sanayiin montajla başlaması, hattâ esasında montajdan terekkübetmesi tabiîdir. Nevine göre binlerce veya yüzlerce parçadan toplanan bir mamulün bütün parçalarını ve aksamını bir fabrikada yapmaya imkân da yoktur, lüzum da yoktur. Buna para ve emek yetmez. Birçok parçalar ayrı bir teknik ve ihtisas konusudur. İleri memleketlerde de büyük firmalar birçok parçalarını yardımcı sanayiden toplarlar. Birçok büyük firmalar da kendi ihtisaslariyle şöhret sağladıkları muayyen aksamı imal ederek, bunları özel makinalariyle mamül çıkaran müesseselere satarlar.

Bizden evvel çıkarılan montaj talimatı, sanayileşme yerine ithalâtçıyı himaye eden bir tâlimat olarak kullanılmaya müsait idi. Yalnız bizim zamanımızda yapılan değişikliklerle bu konuşmadaki tartışmalar bitmiştir. Artık bitmiş olması lâzımdır. Talimatname oturmuştur. Tedricen yerli imalât nisbetini artırarak döviz tasarruf nisbetini artırma hedefi gerçekleşme yoluna girmiştir. Bu mevzuda Sayın Çelikbaş, Bütçe Komisyonu sözcülerinin de sözlerini nakletmek suretiyle konuya ışık tuttular. Yani montaj sanayii her geçen gün Türkiye'mizde hakiki bir sanayii haline gelme yolundadır. Bu tip sanayiin kuruluşundan 1964 yılı sonuna kadar geçen dokuz senede döviz tasarrufunda varılabilen ortalma tasarruf nisbeti % 27,3 iken, 1968 yılı sonuna kadar, yani bizim zamanımıza raslıyan dört senelik devrede, bu ortalama tasarruf nisbeti % 63,7 ye ulaşmış bulunmaktadır. Montaj Sanayiinin günahının tamamen bize yükletilmesi havası da gayet tabiî yanlıştır. Montaj sanayiine göre verilmiş olan 33 müsaade, bizden önceki devrede verilmiştir. Bizim iktidarımız zamanında yalnız 3 müsaade verilmiştir. Yalnız bütün bu sanayi kolu talimatnamede yapılan değişikliklerle ve alınan tedbirlerle, hakiki sanayi olma yoluna sevk edilmiş bulunmaktadır.

Küçük sanayii mevzuunda da ciddî çalışmalar yapılmaktadır. Küçük sanayiin mühim problemlerinden birisi olan yerleşme konusu ele alınmış bulunmaktadır. Son üç yılda yedi site ve çarşı hizmete açılmıştır, halen 11 çarşı ve sitenin inşaatına devam edilmektedir. Ayrıca 1 154 işyerini ihtiva eden altı aded site ve çarşının inşasına yeni başlanmış bulunmaktadır.

Kredi mevzuunda malûm; Halk Bankasında biriken fonlarla küçük sanayi desteklenmektedir. Teknik bilgi ve yetiştirmeye, yani eğitime önem verilmektedir. Millî Eğitim Ba-

kanlığı, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu işbirliği ile bu mevzuda çalışmalar yapılmaktadır.

Küçük sanayi mevzuunda en mühim problem küçük sanayii ile büyük sanayi arasında irtibat kurmaktır, Sayın ilgililerin ve Sayın Bakanımızın bu mevzuda önemle durmalarını bilhassa rica ediyoruz. Hakikaten küçük sanayiin kalkınması mühim bir problemdir. Ama onun kalkınmasının yolu da, büyük sanayiden kendisine bir miktar işin, iş hacminin ve kapasitesinin aktarılmış olmasıdır.

İktisadi Devlet Teşekküllerine gelince: Sanayi Bakanlığı bünyesinde yedi İktisadi Devlet Teşekkülü bulunmaktadır.

Bu arada aktüel bir konu oluşu dolayısiyle Sümerbank - Teksif ihtilâfına temas etmek istiyorum. Malûm; yakın bir mâzidir, münakaşalar oldu, gazetelerden takibettik, liderlerin, sözcülerin konuşmalarını dinledik. İhtilâf Hükümete aksetmeden evvel Teksifin talepleri, iki senelik yalnız ücret zammı 125 000 000 lira ve diğer yeni sosyal zamlarla 166 000 000 a baliğ olan bir istek. İzine çıkarılırken maktuen 60 lira ilâve ücret, fazla mesai zammının % 50 den % 75 e çıkarılması, gayri müstahsil işçi primlerinin % 15 den % 27 ye çıkarılması şeklinde idi. Verilmiş olan nedir? İmzalanan toplu sözleşmeye göre, iki sene içinde ücretlere 11,2 milyon lira zam yapılmış, tanınmış olan sosyal haklarla bu 114 milyon liraya çıkmıştır. Yani 166 milyon lira talep, verilen 114 milyon lira. Yani zannedildiği ve iddia edildiği gibi, «Bu mevzuda mademki her istenen verilecek idi, niçin bu greve gidilmiştir, niçin bu mevzuda hassasiyetle durulmuştur» denilmektedir, halbuki rakamlar göstermektedir ki konu, bâzı sözcülerin ifade ettikleri gibi değildir.

Sayın milletvekilleri, Sanayi Bakanlığına bağlı diğer mühim bir kuruluş Makina Kimya Endüstrisi Kurumudur. Bu kurum bilindiği gibi Millî Savunmamızın bir kısım ihtiyaçlarını da temin ve onun icabı olan bilğiyi geliştirmekle görevlidir. Bunun dışında mühimat ve silâh imalâtı hatlarında, kurumun ihtiyarı haricinde olan boş kapasite piyasada değerlendirilmektedir. Kurumun bu şekilde çalışması isabetlidir, aksi halde boş kapasitenin tahmil edeceği malî külfetlerin Hazine tarafından karşılanması zarureti doğacaktır. Kurum gerek ordumuz ve gerekse memleket sanayii için kârlılık ve verimlilik prensipleri ile çalışmsına devam etmektedir.

Sayın milletvekilleri, bizim iktidarımız zamanında yıllar itibariyle Sanayi Bakanlığına bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının arttığı, yatırım tahakkuk nisbetlerinin yükseldiği, yıldan yıla kârlarının arttığı rakamların dili ile ortadadır. Bu, Sayın Bakanımız ve onun iş başına getirdiği değerli mesai arkadaşlarının eseridir. Sanayi Bakanlığı hakikaten bir şahsiyet kazanmıştır. Bu yalnız bizim kanaatimiz değil, insaf sahibi vatansever bütün sanayicilerin müşterek kanaatidir. Bizim iktidarımızdan önce Sanayi Bakanlığına müracaat eden ilgililer ve sanayiciler ne şekilde bir tutum ve davranışla karşılaşacaklarını hakkında müteredditidiler. Ama bugün hangi tutum ve davranış ile karşılaşacakları hakkında fikirleri vardır, malûmatları vardır, bilgileri vardır ve bunu vatansever bütün sanayiciler takdir etmektedirler.

Sayın milletvekilleri, Türkiye mutlaka sanayileşecektir. Bu mevzuda yapılanları kâfi görüyor değiliz, ama mevcut imkânlar en iyi şekilde değerlendirilmiştir. Besleme özel sektör, paketleme sanayii; ortanın solunun ve aşırı solun bu insaf dışı tezyif edici söz ve beyanlarını 8 ay sonraki büyük seçimlerde elbette Türk seçmeni tarafından değerlendirilecektir

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Külâhlı. Lûtfen bu müddet içerisinde tamamlayınız.

A. P. GRUPU ADINA CEMAL KÜLÂHLI (Devamla) — Bu ifadelerin milletimiz tarafından o büyük günde «Besleme özel sektörün paketleme sanayi» inde imal ettiği bir çöp kutusuna atılacağına inanıyoruz.

Türkiye, Adalet Partisi programında ifadesini bulan görüşlerin aydınlığında sanayileşme yolundadır. Bu yola ışık tutan Sayın Bakanı, değerli mesai arkadaşlarını tebrik eder, grupu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Sanayi Bakanı, buyurunuz efendim.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Bursa) — Yüce Meclisin değerli üyeleri söz-

lerime başlarken hepinizi hürmetle selâmlıyorum.

Sanayi Bakanlığının bugünkü durumu, eskiden olduğu gibi, bir nevi «İşletmeler Bakanlığı» hüviyetinden çıkmıştır. Bilhassa, 933 sayılı Kanun ile getirilmiş olan yeni hükümler, Bakanlığa yepyeni bir hüviyet vermiştir. Bu bakımdan, Bakanlığın bütçesi konuşulurken, memleketin sanayi politikası ve son aylarda bir moda gibi ortaya atılarak, durmadan tekrarlanan, «Bağımlı ekonomi» iddiası üzerinde, fikirlerimizi söylemek mecburiyetini hissediyoruz.

Evvelâ, dünya şartlarını iyi bilmek ve ciddiyetle tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Devrimizin başlıca hususiyeti, ona yenilik ve hızlılığın hâkim olmasıdır. Ebadlar günden güne hızla büyümektedir, mesafeler günden güne hızla kısalmaktadır. Fikirler ise, son derece hızla yayılmaktadır. Bu ölçüler içerisinde, millî güçler birleştirilmekte ve birtakım sanayi projelerinin halli için, yeni yeni federasyonlar doğmaktadır. «Atom çağı» hâtıralara karışmış, «Uzay duvarı» çoktan geçilmiş, «Kompitör dünyası» nın eşiğine girilmiştir. Hızlılık öylesine şaşırtıcı, gelişme ve icadlar öylesine hayret verici olmaktadır ki, zamanımızda nesiller arasında meydana gelen fark, vaktiyle kıtalar arasındaki farktan çok daha ileriye gitmiştir.

Böylesine bir dünyada ve böylesine şartlar içinde, Türkiye'mizin yerini iyi bir şekilde tesbit etmek mecburiyetindeyiz. Her şeyin ucuz olduğu, her işin kolay yapıldığı zannedilen bir memlekette yaşıyoruz. Bâzı çevrelere göre, kendileri işin başında olmadığı zaman her şey kötü, her iş yanlış ve her yer karanlıktır. Hiç süphesiz bunlar, daha önce düsünmüş olamamanın, yapmış olamamanın kompleksi içindedirler. Bir fikrin, bir hareketin sahibi veya takipcisi olamamak, hiç şüphesiz, insanlarda birtakım kompleks meydana getirecektir.

İşte son aylarda ortaya atılan ve ısrarla tekrar edilen, «Türkiye'de kurulmakta olan sanaviin bağımlı bir sanayi olduğu» iddiası bu tip kafalardan çıkmaktadır. İddianın delilleri şunlardır:-

Türkiye dışarıdan yardım alıyormuş; Türkiye dışarıdan borç para alıyormuş; Türkiye dışardan yabancı sermaye getiriyormuş ve Hükümet bunu teşvik ediyormuş.

Türkiye, OECD çerçevesi içinde birtakım anlaşmalar yapıyormuş. Nihayet hepsinden daha fenası, Türkiye Avrupa Müşterek Pazarı'na tam olarak girmeye hazırlanıyormuş. Bütün bunlardan dolayı, ekonomimiz ve sanayiimiz bağımlı imiş.

Aslında bu iddiaların arkasında, «Önce Uzak - Batı emperyalizminden kurtulalım. Sonra nasıl olsa, Uzak Doğu sosyalizmi gelecektir» fikri saklıdır. Milliyetçiliği bile maske olarak kullanarak, otarşi politikasının hâkim kılınması arzusu saklıdır.

Değerli arkadaşlarım, bu iddiaların sahipleri her şeyden önce, realiteleri kabul etmek cesaretine sahibolmalıdırlar. Yeni fikirlere açık olmak, ilim ve teknolojinin, insan zekâsı ve tecrübesinin ulaştığı neticelerden istifade edebilme gücüne sahip bulunmak lâzımdır. Asrımızın zihni iştihasının ulaştığı seviyeye ve zamanımızda gelişen ekonominin sahip bulunduğu karmakarışık problemler, yeni bir anlayış ve yepyeni cevaplar istemektedir. Bunu bilmek ve bunlara hazır olmak gerekir.

Zamanımızın sanayi politikası, kendikendine yeter bir sanayi politikası değildir. Bir otarşi, bize hiçbir şey kazandırmaz. Bilâkis, Milletlerarası rekabete hazır, zamanımızın yeniliklerine ve dünya şartlarına uymaya hazır bir sanayi kurmak mecburiyetindeyiz. Devrimizin sanayi anlayışında rekabet esastır ve rekabetin olmadığı yerde, gelişmenin itici gücü mevcudolamaz. Bunlardan dolayı, sanayi politikamızı ilk defa ikinci Beş Yıllık Plânda ihracata müteveccih bir sanayi kurmak üzere tesbit ettik.

Bugün Batı'da, kesin olarak kabul edilmiştir ki, gelişmiş olsun veya gelişmekte bulunsun, her memleket birbirinden müstağni kalamaz. Birbirinden bilgi alış verişi, teknoloji alış verişi ve sermaye alış verişi yapmak mecburiyetindedir. Bu Doğu'da da böyledir, Batı'da da böyledir. Avrupa, bâzı büyük projelerin tahakkuku için federasyonlar kurma yolundadır. Rusya bile, İtalyan tekniğinden ve bilgisinden istifade için büyük Fiat otomobilleri projesini tahakkuk ettirmek üzeredir. Bunlara ilâve olarak, gelişmekte olan memleketler, gelismiş memleketlerden yeni teknolojiyi, organizasyon kabiliyetini ve yaratma gücünü de almak mecburiyetindedirler. Bunların bir kıs-

mı ise, çok defa ancak yabancı sermaye ile girebilmektedir. Bunlara sırt çevirmek, bunlara «bağımlı» damgasını vurmak, kendimizi geriliğe mahkûm etmekten başka bir mâna ifade etmez. Bazen de, yabancı teknik ve yabancı sermayeyi kovmakla, memleketi yabancı mamullerin istilâsına mâruz bırakan bir politika ortaya çıkar.

Bugün Batı'da, teknik yenileşme, başka bir ifade ile, yeni buluşlar iktisat politikasının esası haline gelmiştir. Bu sebeple, idare adamı, sanayici, iktisatçı, ilim adamı, mühendis ve hemen herkes rasyonel teknikler üzerinde çalışmaktadır. Bu çalışmaların neticelerinden, ilerlemek istiyen hiçbir memleket, kurulmak üzere bulunan hiçbir sanayi istifade edememezlik edemez. İnanmak mecburiyetindeyiz ki, bugün Batı'da kapitalizm, eski kapitalizm olmaktan çıkmıştır. Sosyalizm, Türkiye'de anlaşıldığı ve yayıldığı şeklindeki mânasını çoktan kaybetmiştir. Devlet idaresi, hususi teşebbüs ve üniversite arasında münasebetler tamamen değişmiştir. Bunlar birbirine paralel, birbirini tamamlıyan ve birbirine güç katan bir çalışmanın içine girmiştir. Bu bir araya geliş, son derece kudretli bir mekanizma ve dev bir güç doğurmuştur. Memleketimiz ve diğer memleketler bu gücün meydana getirdiği neticelerden hiçbir şekilde feragat edemez.

Bütün bu şartlar dolayısiyledir ki, bugün Batı'da, bir taraftan ekonomik birlikler kurulurken, bir taraftan Avrupa Federasyonu fikri yayılırken, bir taraftan da milletler, yabancı sermaye ve yabancı yardımı teşvik için birbirleriyle yarış halindedirler.

Değerli arkadaşlarım, hiç şüphesiz Batı memleketlerinde de, yabancı yardım ve yabancı sermaye aleyhinde bulunarak kendikendine yeterlilik politikasını tatbik etmek istiyenler olmuştur. Fakat bunlar, dönüp dolaşıp böylesine fikirlerin çıkmazlığı neticesine varmışlardır.

Türkiye'mizde bu fikirleri benimsiyen ve bu fikri müdafaa eden kimselerin, bu gelişmeleri takibetmelerini bilhassa rica ederim. Batıda bu fikirlerin müdafileri çoktan fikirlerini değiştirmişlerdir. Bunlardan birkaç tanesine huzurunuzda işaret etmek isterim:

Meselâ, geride bıraktığımız 10 yıl içerisinde Fransa'da, sanayi politikası bakımından üç defa fikir değişikliği görülmektedir. 1959 - 1963 yıllarında, dış yardım ve yabancı sermayenin şiddetle teşvik edildiğini görmekteyiz. Bilhassa Michel Debré'nin Başbakanlığı zamanında pek çok teşvik tedbirleri getirilmiş ve ileri derecede yabancı sermaye taraftarı bir politika takibedilmiştir. Bu yılları takibeden devrede, yani Başbakan Pompidou zamanında tamamen ters bir politika takibedilmiş ve birtakım kayıtlayıcı şartlar ve yasaklar konmuştur. Bunların bâzı psikolojik faydaları yanında iktisadi bakımdan çok büyük zararları kısa zamanda görülmüştür. Nihayet 1966 yılı başlarında Debre'li ve Pompidou'lu başka bir hükümet zamanında yabancı sermaye ve dış yardım mevzuunda aleyhte olarak alınan bütün kararlar kaldırılmıştır.

İngiltere'de de buna benzer hadiseler görülmüştür. İngiltere İşçi Partisi Hükümeti iktidara geldiği yıllarda kendi felsefesine uygun olarak ve İngiliz ekonomisi üzerinde daha geniş bir kontrol sistemi kurmak üzere hareket etmiştir. İşe başlar başlamaz dış yardım ve yabancı sermaye için pek çok yeni şartlar ve kayıtlar getirmek istemiştir. Harold Vilson birkaç yıl öncesine kadar bu istikamette büyük hayallere kapılmıştı. İngiltere için geçmişine uygun dünya çapında bir ekonomik ve teknolojik organizasyon yaratmak istiyordu. Her hangi bir birliğe yanaşmak istemiyordu. Kısa zamanda bu politikanın neticesinin, yerinde sayan bir ekonomi ile işsizlere iş bulamıyan bir hükümet meydana getirdiğini bizzat Vilson da gördü ve bugün Avrupa Müşterek Pazarının eşiğini aşındırmaya başlamıştır.

Yine İşçi Partisi meselâ 1964 de muhalefette iken, hisselerinden çok az bir kısmını satışa çıkaran bir İngiliz otomobil şirketinden bu hisseyi bir Amerikan şirketinin almasına şiddetle itiraz etmiş ve kıyametleri koparmıştı. Aynı İşçi Partisi 1967 de iktidarda iken aynı İngiliz şirketine ait bütün hisselerin aynı Amerikan şirketi tarafından satınalınmasına rahatça müsaadeyi vermiştir. Bu kararı verirken sendikaların itirazını ve şirketin millîleştirilmesi teklifini de hiçbir şekilde nazarı itibara almamıştır.

Yine İngiltere'de İngiliz Teknolojik Bakanı bundan 3 - 4 sene evvel Parlâmentoda Hükümet adına yaptığı bir konuşmada, «Biz İngiltere'nin her ne pahasına olursa olsun, müstakil bir elektronik hesap makinaları sanayii kurulmasına ve yaşatılmasına kararlıyız» demişti. Bugün bu hususun mümkün olmadığını kesin olarak anlamışlar ve İngiltere bu mevzuda Avrupa'da ortak aranmaya çıkmıştır.

Son yıllarda Belçika Hükümeti, Parlâmentosundan çıkardığı bir kanunla, memleketin yarıya yakın bir kısmında yatırım yapanlara yüzde 30 a kadar Devlet bütçesinden sermaye primi adı altında yardım yapılmasını kabul etmiştir. Bu, çok ileri kademede bir yabancı sermayeyi teşkil tedbiridir.

Değerli milletvekilleri; bu kısa izahattan çıkardığımız netice şudur : Batıda büyük ölçüde her sahada gelişme ve değişme mevcuttur. Batı milletleri zamanın şartlarına uymak için bir araya gelmek, tabiî imkân ve tekniklerini, sermaye ve gayretlerini birleştirmek, yolundadırlar. Batılılar kapitalizmin, emperyalizmin ve sosyalizmin çeşitli istikametlerde yapılan tecrübelerinden geçmiş ve bunların acılarından büyük ölçüde ders almışlardır. Bu bakımdan biz Batının eski fikirlerinden değil, yanlış fikirlerinden değil, doğru davranışlarından, yeni fikirlerinden ve bunların müspet neticelerinden ders almak mecburiyetindeyiz. Bunlardan faydalanmak ve memleketin kalkınmasını temin etmek durumundayız. Aslında bizde ortaya atılan otarşi fikri bu milletin hürriyet içinde demokratik nizamın gerektirdiği yollarla hızla gelişmesini istiyen hiçbir kimsenin kabul edeceği fikirler değildir. Ayrıca «bağımsız ekonomi» diye bağıranların evvelâ fikirleri bağımsız değildir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Türk halkının tabiatını, Türk yurdunun imkânlarını tanımaktan mahrumdurlar. Batının inkişafını görmek istememektedirler. Bu şartlar altında evvelâ Türkiye'nin dünyadaki yerini tâyin ve tesbit etmek gerekir. Kanaatimizce Türkiye Batı dünyasının içinde, onun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu, bâzılarının zannettiği gibi, birtakım siyasi ve ticari anlaşmaların icabı değildir. Bu, bağımsızlık ve bağımsızlıkla alâkalı bir husus değildir. Bu, bin yıllık tarihi akışımızın ve 150 yıllık kültürel gayret ve gelişmemizin tabiî bir neticesidir. Bu, milletimizin bünyesi, insanlarımızın teker teker yapı ve karakterlerinin tabiî bir neticesidir. Bu netice kulaktan dolma fikirlerle, modası geçmiş sloganlarla ve aktarma sistemlerle asla değiştirilemiyecektir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Biz inanıyoruz ki, Türkiye modern fikirlerin rehberliğinde, hürriyet içinde ve demokratik nizamın kabul edeceği ölçüde plân metodu ile kalkınacaktır. Türkiye Ortak Pazar içinde yerini alacaktır. Bu birlik içinde halkının duygu ve düşüncesini, zekâ ve hünerini ortaya koyacaktır. Kalkınmanın dar boğazlarından kısa zamanda gececek, hür bir hava ve insanı insanca yaşatan bir sistem içinde yelkenlerini fanatizmin karanlık dehlizleri yerine Batıda doğmakta olan endüstri ötesi medeniyetinin aydınlık ufuklarına doğru açmak fırsatını bulacaktır.

Çok değerli arkadaşlarım; burada bağımlı ekonomi iddiacılarının bir başka iddiasına daha cevap vermek isterim. Bu iddia kurulan sanayi çeşitlerinin hammaddelerinin dışarıdan geldiği, bunun nisbetinin son yıllarda şiddetle arttığı ve bunun neticesi olarak sanayimizin de gittikçe bağımlı hale geldiği iddiasıdır.

Hemen şunu arz etmek isterim ki, zamanımızda kalkınan memleketlerin elinde hammaddenin bulunup bulunmaması eskisi kadar ehemmiyetli bir husus değildir. Ayrıca bir memleketin sanayiinin bağımlı olup olmadığı da hammadde ile alâkalı değildir. Mamul maddelerin maliyetinde hammadelerin payı gittikçe azalmaktadır. Milletlerin sanayiinin seviyesi hammaddeden çok, ellerindeki teknik sermaye ile ölçülmektedir; hattâ bunlardan da çok, ellerinde bulunan insan sermayesi ile ölçülmektedir.

İkinci Cihan Harbi sonunda Almanya ve Japonya'nın kalkınması ancak bu şekilde izah edilebilir. Yine Japonya ve İtalya'nın kendi demir cevherleri olmadığı halde dünya çelik piyasasına hâkim olacak bir hale gelmeleri ve dünya çelik piyasasında birinci sıraya girmeleri ancak bu tarzda izah edilebilir. Ayrıca Avrupa Müşterek Pazar devletlerini bir çoğu bugün demir cevherlerini kapatmış ve dışarıdan demir cevheri ithal ederek, demir ve çelik sanayilerini o şekilde yürütme yoluna girmişlerdir. Bu da mil-

letlerin sanayi bakımından gelişmelerinde hammaddenin rolünün zannedildiği kadar ehemmiyetli olmadığını gösteriyor.

Bütün bunlar aksi olsa dahi, bizim sanayiimizin bilhassa son yıllarda hammadde bakımından dışa bağlı olarak kurulduğu yanlıştır. Elbette hammaddesi Türkiye'de yapılmıyan ve Türkiye'de bulunmıyan tesisler de kurulacaktır. Tesislerin kurulmasında hammaddenin yanında daha pek çok faktör mevcuttur ve bunlar çok defa hammaddeden daha ağır basabilir. Bâzı tesislerin hammaddeleri elbette dışarıdan gelecektir. Ancak son yıllardaki ithalâtımızı tahlil edersek, toplam ithalât içerisinde hammadde ve mamul maddelerin süratle düştüğünü görmekteyiz. Şöyle ki, hammaddelerin toplam ithal malları içindeki nisbeti 1963 te yüzde 48, 1964 te yüzde 55, 1965 te yüzde 54,7, 1966 da yüzde 47,9, 1967 de yüzde 47,5 ve 1968 de yüzde 47,2 dir.

Bu rakamlar gösteriyor ki, ilk üç yılın hammadde ithalâtı ortalaması yüzde 53 civarında iken son üç yılın ortalaması yüzde 47,5 civarına düşmüştür. Bu gibi rakamlarda görülen bu düşüş yüzde 10 mertebesinde bir düşüştür ve son derece ehemmiyetli bir nisbettir.

Mamul mallara gelince; bunların toplam ithâl malları içindeki nisbeti 1963 te yüzde 15, 1964 te yüzde 8, 1965 te yüzde 11, 1966 da yüzde 5, 1967 de yüzde 4,9, 1968 de yüzde 4,7 dir. İlk üç yılın ortalaması yüzde 11,4 son üç yılın ortalaması yüzde 4,8 dir. Düşme yüzde 58 civarında olmuştur ve büyük bir düşüştür.

Görülüyor ki, hammaddesi dışarıya dayalı, dolayısiyle bağımlı bir sanayi kurulduğu iddiası yanlıştır, mesnetsizdir, hiçbir bilgiye ve hiçbir hesaba dayanmadan ortaya atılmış bir iddiadır.

Bu noktada montaj sanayii üzerinde de bir miktar durmak isterim. Bilindiği gibi montaj sanayiinin kurulmasına 1955 ve 1956 yıllarında başlanmıştır. 1958 yılında bu sanayi kolunun bir nizama sokulması ihtiyacı duyulmuş ve bâzı tedbirler alınmıştır. 1964 te bu tedbirlerin kâfi gelmediği görülmüş ve yeni bir Montaj Talimatı hazırlanarak tatbikata geçilmiştir. Zamanımızda bu talimat ciddî ve devamlı şekilde tatbik edilmiş, ayrıca eksikleri de tesbit edilerek 1967 yılında yeniden değiştirilmiştir. Tatbikatın ciddî tavizsiz bir şekilde yürütülmesi ve yeniden getirilen tedbirler sayesinde bu sanayi kolunda ehemmiyetli bir sıcrama temin edilmiştir. Bu sanayi kolunda 1965 yılında yıllık ortalama döviz tutarı yüzde 27 civarında bulunuyor. Bunun da büyük bir kısmı sadece işçiliğe inhisar etmekte idi. Bu nisbet, yani mamulün yerli nisbeti 1968 de ortalama yüzde 69,6 ya çıkarılmıştır. 9 yılda alınan netice yüzde 27 dir, büyük bir kısmı da işçilikten ibarettir. 4 yılda alınan netice yüzde 121 mertebesinde bir artışla yüzde 27 nin yüzde 59,6 ya çıkarılması olmuştur.

Bu sanayi kolunun elbette daha birçok kusurları vardır, birçok ıslaha muhtaç tarafları vardır, birçok problemlerle karşı karşıyadır. Fakat bunlar birer birer halledilme yolundadır. Bilhassa 1967 montaj talimatının getirdiği yeni hükümlerin neticesinde girişilen motor, şanzıman ve diferansiyel gibi anaünitelerin yerli yapılması tahakkuk ettiği zaman - ki bunların hepsine müsaade verilmiştir, bir kısmının fabrikalarının inşaatına da başlanmıştır - bu sanayi kolunda çok hızlı bir sıçrama olacaktır. Böylelikle bu sanayi kolu önümüzdeki yıllarda imalât sanayii haline gelmiş bulunacaktır.

Montaj sanayii yolu ile imalât sanayiine geçilemeyeceği veya bu yol ile sanayi kurulamıyacağı iddiası da varit değildir. Dünyada bu yol ile imalât sanayiini kurmuş pekçok memleket vardır. En yeni ve en mühim misal ise Japonya'nın elektronik hesap makinaları sanayiinde elde ettiği neticedir. Nitekim Japonya bu sanayi koluna montajla başlamış ve bütün Avrupa'yı geride bırakarak Amerika'ya ulaşmış bulunmaktadır. Mesele ismin montaj olması meselesi değildir. Başlanan işin bir zaman aralığında iyi plânlanması, hedefinin iyi seçilmesidir. Tatbikatının ise ciddî, tavizsiz, devamlı bir şekilde ve bilgili elemanlarla yürütülebilmesidir. 5 000 000 - 6 000 000 liralık yatırım ile kamyon yapmaya kalkarsanız, 3 000 000 - 5 000 000 liralık yatırımlarla otomobil imalini düşünürseniz elbette netice alamazsınız. Bu sanayi kolunun hangi noktalara gideceği ve hangi noktalara gitmesi icabettiği elbette müsaade verilirken düşünülmesi iktiza ederdi. Biz verilmiş müsaadeleri bir nizama sokmak ve bir hedefe götürmek istiyoruz, zorluk buradadır.

Mesele buraya gelmişken, otomobil fabrikaları üzerinde de münakaşaya girmek icabeder.

Gerek Anamuhalefet Partisi Genel Sekreteri, gerekse Türkiye İşçi Partisi Sözcüsü bu mevzuda fikir beyan ettiler. Burada kendileri ile aynı fikri düşünmemize imkân yoktur. Aslında, bilhassa Anamuhalefet Partisi Genel Sekreteri ile kendi kabinesinde Sanayi Bakanı olan Sayın Muammer Erten arkadaşım aynı fikri taşımamaktadırlar; şayet fikirlerinde bugünlerde bir değişiklik olmadı ise. Nitekim Sayın Genel Sekreter bütçe konuşmasında otomobil sanayiini özel tüketim eğilimini en çok kamçılıyacak olan ve Türkiye'de bugün için lüks sayılan bir sanayi olarak tarif ettikten sonra, Hükümeti Türkiye'de bir avuç insanın keyif sürmesini desteklemekle itham etmektedir. İlâve ederek, «kaldı ki yerli motor endüstrisi kurmadan böyle bir sanayi kurmak istim arkadan gelsin diyerek denize açılmaya benzer» diyor. Bunları cevaplandırmadan önce eski Sanayi Bakanı Sayın Muammer Erten arkadaşımın bu mevzudaki fikrini Yüce Heyetinize açıkca arz etmek isterim. Nitekim Sayın Erten 31 Ocak 1965 te bir mühendisler heyetine otomobil sanayiinin faydalarını, İspanya'dan misaller vererek uzun uzun anlattıktan sonra, «bu sanayiin süratle kurulması lüzumuna inanmak gerekir» diyor ve Müşterek Pazar meselesini de nazarı itibara alarak «bu sanayiin gelişmiş, rahatlıkla rekabet edebilir duruma ulaşmış olduğu bir şekilde Ortak Pazara girdiğimiz zaman ancak bu sanayi bizde yaşayabilir. O zamana kadar bu sanayii kuramazsak elbette ki Ortak Pazara girdikten sonra yeni kurulan bir sanayi olarak yaşaması, gelişmesi güç olabilir. Ben bu bakımdan da süratle hareket etmemiz gerektiği kanaatini taşımaktayım.» diyerek sözlerini şöyle bitiriyor: «Sözlerimi bitirirken şunu ifade etmek isterim; hakikaten otomobil sanayii ve bunun yanında gelişmesi gereken motor ve makina sanayiinin Türkiye'nin sanayileşmesinde yeni bir dönüm noktası olacağına, yeni bir dönemeç olacağına inanıyoruz.»

Bunlar Sayın Muammer Erten'in fikirleridir.

Değerli arkadaşlarım; bu sözleri buraya almamın sebebi, eğer ben Genel Sekreterin yerinde olmuş olsaydım, kendi kabinesinin Sanayi Bakanı 1965 yılının başında bu fikirleri söylediğine göre, Adalet Partisi iktidarını, «niçin bu mevzuda geç kaldınız, neden 1966 da, 1967 de bu sanayii kurulma safhasına getirmediniz?» Diye tenkid ederdim. Onun için bunu buraya almış bulunuyorum.

İkinci bir husus da; partilerin ve insanların muhalefette ve iktidarda samimî olmasını ve muhalefette söylediklerini iktidarda, iktidarda söylediklerini muhalefette değiştirmemelerini, o fikirlerinden ısrar etmelerini göstermek içindir. Hakikatte günümüzde otomobil sanayii çok önemli bir sanayi kolu; otomobil ise lüks, olmaktan çoktan çıkmış bir vasıta haline gelmiştir. Otomobil sanayii modern ekonominin başlıca pilot sanayilerinden birisidir. Böyle olmasının başlıca iki ehemmiyetli sebebi vardır. Birincisi psikolojik sebep, ikincisi ise iktisadi sebeptir. Psikolojik olarak otomobilin icadından beri pek çok kimse otomobilde bir kudret ve bir hürriyet havası görmüştür. Asrımızın karışık problemlerinden ve sıkıntılı havasından uzaklaşmak istiyenler otomobilde bir nevi dinlenme bulmuşlardır. Otomobil asrımızda kıskançlıktan çok benzerlik yaratmaya başlamıştır. Lüks değil, medeniyet ve kültür ölçüsü olarak kullanılmaktadır.

İktisadi olarak otomobil kalkınan memleketlerin kalkınmasında kalkınmanın anahtarlarından birisi haline gelmiştir. Bu sanayi kolunun çalışmalarından birçok sanayi kolları istifade etmektedir. Otomobil sanayii geniş bir yan sanayiinin gelişmesini sağlamaktadır. Muammer Erten arkadaşımın biraz evvel bahsettiğim konuşmasında söylediğine göre teknisyenlerin bir kısmı bir otomobil sanayiinin irili ufaklı 5 500 sanayi koluna hitabettiğini ifade etmişlerdir. Bunu söyliyen Muammer Erten arkadaşımdır. Bu rakamlar hatalı olabilir, fakat büyük bir sanayie hitabettiği muhakkaktır. Yapılan bâzı etütlerde otomobil fabrikalarında direkt olarak çalışan bir kişiye karşılık, bu sanayi kolu ile endirekt olarak alâkalı sanayi kollarında 4,3 şahıs çalışmaktadır. Bunun neticesi olarak otomobil fabrikası doğarken geniş bir sanayi manzumesini de beraberinde getirmektedir. Otomobil sanayiine verdiğimiz ehemmiyetin sebebi bunlardır.

BAŞKAN — Sayın Bakan saat 13,00 e gelmiştir. Konuşmanızın çok uzayıp uzamıyacağını öğrenmem gerek.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Efendim, yarım saate kadar bitiririm.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım Sayın Bakan yarım saate yakın bir zaman içerisinde konuşmasını bitirebileceği ümidinde. Bir kısım arkadaşlarımız Bakanın konuşması bitinceye kadar devam edelim der, bir kısım arkadaşlarımız ise öğleden sonra devam edelim der.

Sayın Bakanın konuşmasının devamını oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir, buyurun Sayın Bakan. (Güven Partisi sıralarından «kabul edilmedi, kabul edilmedi» sesleri.)

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Bütün bu sebeplerden dolayı bugün gelişmiş... («Sayın Başkan oylar yanlış sayıldı» sesleri)

BAŞKAN — Hay hay efendim. Tekrar oya koyayım, benim için bir mesele yok, daha kolaylık var.

Sayın Bakanın konuşmasını uygun mütalâa ederek devamını oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Peki efendim.

Sayın Bakan öğleden sonra saat 14,30 dan itibaren devam edeceksiniz.

Kapanma saati : 13,01

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14,30

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok.

KÂTİPLER : Muslihittin Gürer (Sakarya), Âdil Kurtel (Kars)

BAŞKAN — Millet Meclisinin, 59 ncu Birleşiminin ikinci oturumuna başlıyoruz.

Sayın Sanayi Bakanı Sanayi Bakanlığı Bütçesi içinde, grup sözcülerinin konuşmalarına cevap sunuyorlardı, bu arada saat 13,00 e geldiği için sözünü yarıda kesmek mecburiyeti hâsıl olmuştu.

Buyurun Sayın Sanayi Bakanı, devam buyurun.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Bursa) — Değerli milletvekilleri, otomobil sanayiinin büyük bir yan sanayi doğurması, başka sanayi kolları ile ölçülemiyecek kadar, gerek bu sanayide, gerek alâkalı olan yan sanayide işçi çalıştırması ve memleketimizin her sene artan bir nisbette otomobil ihtiyacı bulunması dolayısiyle, otomobil sanayiinin kurulmasına karar verilmiştir.

Memleketimizin her yıl otomobile olan ihtiyacı 25 000 in üzerinde seyretmektedir. Fiyatların pahalı olması, otomobillerin girmemesi için çeşitli zorluklar bulunması ve bu kadar ihtiyaç olması muvacehesinde daha ucuz otomobil Türkiye'de yapıldığı ve daha kolay usullerle satıldığı takdirde Türkiye'nin ihtiyacının bundan çok daha fazla olacağını göstermektedir.

Otomobil sanayiinin zamanımızda bir pilot sanayii haline gelmesi ve otomobilin lüks olmaktan çıkıp ihtiyaç haline gelmesi dolayısiyle hemen hemen bütün memleketler otomobil imâline başlamışlardır. Bugün gelişmiş memleketlerin dışında kalan, İspanya, Arjantin, Brezilya, Meksika, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya otomobil sanayiini kurmuş, bir kısmı otomobili tamamen yapmakta, bir kısmı da büyük ölçüde montaj sanayii yol ile otomobili yapmak üzeredir.

Motor meselesine gelince; motor meselesinde, «İstim arkadan gelsin» sözü hiç düşünülmeden, her hangi bir hesaba, her hangi bir etüde

ihtiyaç duyulmadan söylenmiş bir sözdür. Eğer bu sözle Türkiye'de yapılacak motor kasdediliyorsa, motor yapımı müsaadesi, otomobil yapımı müsaadesinden 3 ay önce verilmiştir. Motor müsaadesi 9 Şubat 1968 de verilmiştir. Fiyat otomobilleri fabrikasının müsaadesi ise 2 Mayıs 1968 de verilmiştir. Yani, Anamuhalefet Partisi sözcüsünün istim arkadan gelsin iddiası vârit değildir. Üstelik otomobilin motoru da, otomobilin kendi fabrikasında yapılacaktır.

Değerli arkadaşlarım; otomobil ve motor mevzuundan sonra umumiyetle bütün partilerimizin üzerinde durduğu ve bilhassa anamuhalefet partisi ile Türkiye İşçi Partisinin, kötü işletmeciliğin nümunesi olarak gösterdikleri İktisadi Devlet Teşekkülleri üzerinde durmak istiyorum.

Partizanlığın ve kötü işletmenin nümunesi olarak gösterilen bu teşekküllerin çalışmalarının hulâsasını rakamlarla huzurunuza arz edeceğim. Bu teşekküller zamanımızda, yatırımlarını daha önceki yıllara nisbetle daha yüksek nisbette tahakkuk ettirmişlerdir. İstihsallerini daha önceki yıllara nisbetle, daha büyük bir hızla artırmışlardır. Kârlarını ise, yine daha önceki yıllara nisbetle daha yüksek bir hızla geliştirmişlerdir. Şimdi bunları rakamlarla huzurunuza getireceğim.

Sanayi Bakanlığına bağlı bütün teşekküllerin rakamlarını birer birer ortaya döküp zamanınızı almak istemiyorum; ancak toplam olarak bu bakanlığa bağlı bütün teşekküllerin neticelerini huzurunuza getireceğim.

Bu teşekküller 1963 yılında 529 milyon Türk lirası yatırım programı programlamışlar, bunun yıl sonunda tahakkuk nisbeti % 71,4 olmuş. 1964 te program 705 milyon Türk lirası, tahakkuk nisbeti % 57,8. 1965 te program 694 milyon Türk lirası, tahakkuk nisbeti % 59,4, 1966 da, yani bizim iktidarımızın ilk yılında program 646 milyon Türk lirası, tahakkuk nisbeti % 98,9.

1967 de program 944 milyon Türk lirası, tahakkuk % 92.

1968 de program 892 milyon Türk lirası, tahakkuk nisbeti % 112,5.

Değerli arkadaşlarım, burada bir hususa da işaret etmek isterim; anamuhalefet partisinin Sayın Genel Sekreteri bütçe umumi görüşmesinde 1968 yılında İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının tahakkuk etmediğini ifade ediyor ve buna misal olarak da, Sümerbankın ilk 6 aylık yatırımlarının tahakkuk nisbetinin yüzde 23 olduğunu ifade ediyor. Bunu Ulus Gazetesindeki metinde de görmek mümkündür. Şimdi, bu nokta üzerinde biraz durmak isterim.

Bu konuşma 12 Şubatta yapılıyor. 1968 senesi bitmiş. 1968 senesi Sümerbankın yatırımlarını tahakkuk nisbeti ne ise, Bütçe Komisyonundaki ve Senatodaki konuşmalarda söylenmiş, fakat arkadaşımız hâlâ altı aylık netice üzerinde duruyor. Bunun hedefi birtakım neticelere varmak için birtakım rakamların üzerinde oynamadan başka bir şey değildir. Sümerbankın 1968 yılı yatırımlarının tahakkuk nisbeti yüzde 98 dir. Arkadaşımızın Türkiye'de İktisadi Devlet Teşekküllerinin 1968 de yatırımlarının tahakkuk etmediği iddiası vârit değildir.

Bir başka nokta; bütçenin umumi görüşmesi yapılırken, bunu yapan kimselerin Türkiye'deki müesseselerin bütçe durumlarını bilmeleri gerekir. Bilindiği gibi İktisadi Devlet Teşekküllerinin bütçe yılı, yılbaşından başlar. Yılbaşından başladığı için, ilk altı ayın dört ayı yatırım yapılmadan geçer. Altı aylık neticeyi verirken arkadaşımızın bu inceliği bilmesi gerekirdi. Devlet bütçesinin martta başlaması dolayısiyle, Devlet bütçesiyle çıkan bütçelerde yatırımların altı aylık neticesi farklı netice verir, İktisadi Devlet Teşekküllerinin altı aylık neticesi daha farklı netice verir. Bu farkı da arkadaşımız ya bilmeden söylemiştir, veyahut da bilerek rakamın küçük olmasından istifade etmek istemiştir. Her ikisi de doğru değildir kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlar, Sanayi Bakanlığına bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırım tahakuk nispetleri 1963, 1964 ve 1965 yıllarının ortalaması % 63 tür. 1966, 1967, 1968 yılları ortalamı % 99,8 dir. Görülüyor ki, bizim zamanımızda İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının tahakkuk nispeti çok büyük ölçüde artmış ve yüzde yüze çıkmıştır. Bunlar Devlet arşivlerinde bulunan rakamlardır ve rakamların karşısında her şey susar.

Değerli arkadaşlarım, zamanımızda istihsal bütün teşekküllerde artmıştır. Mamullerin para olarak değerlendirilmesi halinde artış on üç yıl-

da, yıllık ortalama % 10 civarında olmuştur; fakat son olarak da hemen hemen bütün teşekküllerde yıldan yıla istihsal artmıştır. İstihsal artışına uygun olarak, kârlar da süratle artmıştır. Bu artış bilhassa son üç yılda hızlı ve muntazam olmuştur. 1961 yılında Sanayi Bakanlığına bağlı bütün teşekküllerin kârları 141 milyon Türk Lirasıdır. 1962 yılında 151 milyon Türk lirasıdır, 1963 yılında 205 milyon Türk lirasıdır, 1964 te 196 milyon Türk lirası, 1965 te 217 milyon Türk lirasıdır. 1966 yılında kârların süratle arttığını görüyoruz ve 1966 yılında 307 milyon Türk lirası, 1967 yılında 589 milyon Türk lirası ve nihayet 1968 yılında 678 milyon Türk lirasına çıkmıştır. İlk üç yılın ortalama yıllık kârı 206 milyon Türk lirası, (mukayeselerde plân devresini alıyorum) İlk üç yılın ortalama yıllık kârı 206 milyon Türk lirası, son üç yılın ortalama yıllık kârı 525 milyon Türk lirasıdır. İşte, partizanlığın, kötü işletmenin örneği olarak gösterilen İktisadi Devlet Teşekküllerinin neticeleri bunlardır. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Başka bir mevzu:

Bu teşekküller, üç yıl içinde 2 milyar 32 milyon Türk liralık yatırımı tahakkuk ettirerek 36 aded büyüklü küçüklü yeni tesis veya tevsii işletmeye açmışlardır. Buna rağmen mecmu memur ve müstahdem sayıları yıldan yıla azalmış, işçi sayısı ise ilâve edilen kapasite ile mukayese edilemiyecek kadar az artmıştır. Bu teşekküllerde toplam olarak 1966 yılında memur ve müstahdem sayısı 14 918 iken bu miktar 1968 yılı sonunda 14 517 ye düşmüştür. Çalışan işçi ise 74 606 dan 76 756 ya çıkmıştır. Bu işçi artışı ilâve edilen kapasiteye nisbetle son derece cüzi bir artıştır. Görülüyor ki, kârlar hem istihsalin artırılmasından, hem de cari masrafların azaltılmasından ileri gelmiştir.

Üç yıllık neticeyi hulâsa edersek, yatırımların tahakkuk nisbeti ortalama yüzde 60 tan yüzde yüze yaklaşmıştır. İstihsal yıldan yıla yüzde 10 civarında bir artma göstermiştir. Ortalama kâr yıllık 216 milyon Türk lirasından 525 milyon Türk lirasına çıkmıştır. Memur ve müstahdem sayısı azalmış, işçi sayısı ise çok cüzi bir artış göstermiştir. Yani cari masraflar çok az bir artışla seyretmektedir. Buna Bakanlık bütçesi cari masraflarının yıldan yıla yüzde üç mertebesinde artış gösterdiğini de ilâve etmek isterim.

Bu rakamlar, iktidarımızın nasıl çalıştığını, Bakanlığımızın hangi ölçüler içerisinde hareket ettiğini gösteren rakamlardır. Genel Müdür ettiğini gösteren rakamlardır. Genel Müdür arkadaşlarımın ve diğer personelin nasıl ehliyet cesaret ve çalışkanlık esasına göre seçildiğini ispat eden rakamlardır. Bu rakmalar arkadaşlarımın çalışma temposunu, çalışma huzurunu ve elde ettikleri neticeyi ortaya koyan rakamlardır. Bu üç yıllık rakamlar ve üç yıllık bilânço bizim şeref rakamlarımız ve şeref bilânçomuzdur. (A. P. sıralarından alkışlar.)

Bu teşekküllerin elbette pek çok problemleri vardır. Elbette bu neticeler bu teşekküllerin kapasite ve diğer imkânlarının tam neticesi değildir, fakat her geçen gün birtakım problemler hallolmakta, her geçen gün biraz daha iyi neticeler alınmaktadır. Unutmamak lâzımdır ki, bu teşekküllerin bâzı kusurları kuruluştan gelmekte bâzı aksaklıkları Devlet işletmeciliğinin tabiî neticelerinin icabıdır.

Yeni kurulacak ve kurulmakta olan tesisler için zamanınızı almak istemiyorum. Yalnız, muhalefet sözcüsü arkadaşlarımın aşağı - yukarı hepsinin temennisine iştirak ettiğim bir husus vardır, o hususu hedef olarak aldığımızı ve o hususa nasıl yaklaşmak üzere çalıştığımızı göstermek için bir kaç misal vermek isterim. Bu da; sanayi tesislerinin memleketin bütün sathına mümkün olduğu kadar âdil ölçülerle yayılması temennisidir. Bu, hiç şüphesiz bütün partilerin hiçbir fark gözetmeden arzulıyacakları bir temennidir. Biz de bunu hedef olarak almış bulunmaktayız. Yalnız bu yayılmada iktisadi şartlar, ekonomik hesaplar ve teknik icaplar bozulmamak şartiyle bunu yürütmeye çalışıyoruz.

1969 yılında inşaatına başlanan 10 çimento fabrikasının yerleri tesbit edilirken bu anahedef prensibolarak alınmıştır ve bundan dolayı da fabrikanın biri, hemen hemen Cumhuriyet devrinde çok az eser gitmiş olan Kars'a, birisi Cumhuriyet devrinde hemen hiçbir şey gitmemiş olan Güney - Doğu Anadolu'ya, bir tanesi Ordu'ya, bir tanesi Bolu'ya, bir tanesi de İsparta'ya seçilmiştir. Görülüyor ki, bu fabrikaların yerlerinin tesbitinde aşağı - yukarı vatan sathına tesisleri âdil ölçülerle yayma prensibi esas

alınmıştır. Bu beş yeni fabrikaya ilâve olarak beş fabrikanın da tevsii yapılacaktır. Bunlardan birisi Niğde fabrikasıdır, birisi Konya fabrikasıdır, birisi Balıkesir fabrikasıdır, birisi Pınarhisar fabrikasıdır. Bilhassa Niğde ile Pınarhisar da bildiğiniz gibi memleketimizin diğer yerlerine nisbetle iktisaden az gelişmiş bölgeleridir. Bunlara ilâve olarak üç büyük kâğıt fabrikası tesisine başlanacaktır. Bunlardan birisi, Balıkesir vilâyeti dâhilinde, birisi Afyon vilâyeti dâhilinde, birisi de Antalya vilâyeti dâhilinde olacaktır.

Ereğli Demir - Çelik'in birinci tevsiine başlanmıştır. Tesisin kapasitesini 1,5 milyon tona çıkaracak ikinci tevsiin projesi bitmiştir, bugünlerde onun da kredisinin temini için çalışılmaktadır.

Üçüncü Demir - Çelik çalışmaları devam etmektedir. Arsa işleri bitirilmiştir, yakında projeleri bitirilerek içinde bulunduğumuz yılın sonuna doğru inşaatına başlanacaktır.

Bu kısa açıklamadan sonra parti grupları adına konuşan arkadaşlarıma kısa kısa cevap vermek isterim.

C. H. P. adına konuşan Sayın Cengiz Nayman arkadaşım; 1968 yılı sanayi sektörü gelişme hızının plân hedeflerinden geri kaldığını söylediler. Doğrudur. Fakat bu geri kalış, plânın ilk yılı olması dolayısiyle, mühimdir ama, bu plân devresinde plânın hedeflerine ulaşılamıyacağı endişesini verecek durumda değildir. Bilindiği gibi Birinci 5 Yıllık Plânın ilk tatbikat yılında bu geri kalma bundan çok daha fazla idi, neticede sonuna doğru plân hedeflerine ulaşmıştır. Biz ümidediyoruz ki, önümüzdeki yıllarda bu hız plânın hedeflerini geçecek ve ortalama plân hedefine ulaşılacaktır.

İhracat mevzuu üzerinde durdular. Hiç şüphesiz Türkiye'nin ihraç edecek malları vardır, fakat ihracat malın bulunmasının dışında bir organizasyon meselesidir. Bizim ne Devletimiz, ne de sanayicimiz henüz ihracatı yapacak şekilde organize olmamıştır. İktidarımız bu organizasyonu yapmak için birtakım teşebbüslere girişmiş bulunmaktadır. Bu sene Sümerbankta çok küçük bir tecrübe yaptık. Bu tecrübe önümüzdeki yıllar büyük bir artışı ifade eder diye söylemiyorum,, bu kati değildir. Ama bir ümittir. Sümerbankın yapmış olduğu tecrübeye göre, 1967 yılında 9 milyon liralık ihracata mukabil 1968 yılında 45 milyon liralık ihracat yapılmıştır. Bu bir ümittir, tahmin ediyorum ki, bâzı organizasyonlarla, bâzı teşekküllerin kuruluşu ile hususi teşebbüsün ve devletin ihracata müteveccih birtakım teşekküllerle teçhiz edilmesiyle önümüzdeki yıllarda ihracatımız artacaktır.

Karma teşebbüsler üzerinde durdular. Bu, her iki partinin programlarından gelen bir tatbikattır. Biz burada partilerin programlarının tenkidini yapacak veya müdafaa edecek durumda değiliz.

Modern tenkolojinin alınması mevzuunda kendileriyle beraberiz. Zaten yabancı sermaye, karma teşebbüs ve büyük teşekküllerin kurulmasına iktidarımızın getirdiği teşvik unsurları modern teknolojiyi Türkiye'ye getirmek içindir. Modern teknoloji Türkiye'ye gelmedikten sonra Türkiye'de sanayiin kurulmasına, gelişmesine ve yaşamasına imkân yoktur. Çünkü Batıda bugün sanayi kalkınması büyük, çok büyük ölçüde yeni buluşlara, yeni icadlara ve teknik gelişmelere bağlı kalmaktadır. Bizim bunları memleketimizde yürütmek için çok büyük araştırmaya, büyük yatırımlara ihtiyacımız vardır ki, bugünkü imkânlarımızla bunları yapmak mümkün değildir. Ancak, batının büyük araştırmalarından istifade ederek vardığı neticeleri Türkiye'ye zamanında getirmek bizim için şart hale gelmiştir.

Sanayicinin son yıllarda kredi meselesi üzerinde durdular. Son yıllarda ciddî sanayici için çok ciddî tedbirler getirilmiştir. Gümrük muafiyetleri, Gümrük Vergisi ertelemeleri, vergi ertelemeleri ve vergi muafiyetleri hiçbir iktidarın hususi teşebbüse bugüne kadar getiremediği yenilikler ve teşvik unsurlarıdır. Tabiî bunların neticesi kısa zamanda maalesef görülmüyor. Bunlardan daha iyi netice alabilmemiz için, bunların getirdiği maksada uygun olarak yürüyebilmesi için biraz da memlekette siyasi ve iktisadi istikrarın varlığına vatandaşın inanması lâzımdır. Bu noktada da muhaletimizin de iktidarımız kadar büyük vazife ile karşı karşıya olduğu izahtan varestedir.

Montaj sanayii mevzuuna arkadaşımız dokundular. Montaj sanayii mevzuunda öğleden evvel izahatta bulundum. Hakikaten montaj

sanayii kuruluş safhasında bir disipline alınmamıştır, kuruluş safhasında bir seçime tabi tutulmamıştır ve bugün kurulmuş olan montaj sanayiinin muayyen bir hedefe tevcih edilerek, muayyen neticelere vardırılması istenmektedir ki, eğer bu tedbirler kuruluş safhasında olsaydı, hiç şüphesiz yapacağımız iş çok daha kolaylaşmıştı. Ama biz bu kurulmuş olan teşebbüsleri, bu yarım yamalak kurulmuş olan teşebbüsleri dört sene içerisinde muayyen hedefe getirmiş bulunuyoruz. Döviz tasarrufunu % 27 den, % 59,6 ya çıkarmış bulunuyoruz, ve anaünite olan motor, şanzıman, difransiyel gibi anaünitelerin yapılmasına da başlamış bulunuyoruz. Bunlar yapıldığı takdirde görülecektir ki, bu sanayi kolu artık montaj sanayii olmaktan çıkacaktır.

İktisadi Devlet Teşekkülleri mevzuunda biraz evvel arz ettim; bu teşekküller, zamanımızda çok iyi netice almışlardır ve bundan evvelki devrelere nisbetle biraz evvel arz ettiğim gibi kârları da, yatırım tahakkuk nisbetleri de, istihsalleri de artmıştır.

Standartlar Enstitüsü mevzuunda arkadaşım izahatta bulundu. Zannediyorum bir yanlış anlaşılma olmuştur. Standartlar Enstitüsüne para Sanayi Bakanlığından değil, Maliye Bakanlığından bir fasıldan ödenmektedir ve her sene olduğu gibi bu sene de 600 bin lira konmuş bulunuyor. Nitekim Standartlar Enstitüsünün yıllara göre hazırlamış olduğu standartların miktarını burada ifade edersem arkadaşımın yanıldığı meydana çıkacaktır. 1962 - 1963 yılında 24 aded standart tesbit edilmiş, 1963 - 1964 te 64 aded, 1964 - 1965 te 133 aded, 1965 - 1966 da 154 aded, 1966 - 1967 de 107 aded, 1967 - 1968 de 105 aded standart tesbit edilmiştir. Görülüyor ki, standart tesbitinde bir gerileme yoktur. İlk yıllarda daha basit standartların tesbit edildiğini son yıllarda daha komlike standartların tesbit edildiğini de nazarı itibara alırsak Standartlar Enstitüsünün çalışmasında gerileme değil, ilerleme mevcuttur.

Sayın Fethi Çelikbaş arkadaşım da bu mevzu üzerinde durdular. Tahmin ediyorum ki, bu rakamlar kendilerini tatmin edecektir. Arz ettiğim gibi Maliye Vekâleti Bütçesinden Standartlar Enstitüsü için 600 bin lira ayrılmıştır.

Nihat Diler arkadaşım, Türkiye'deki sanayiin problemlerini, ihracat durumunu izah ettiler. Hiç şüphesiz Türkiye'de ihracat meselesi yakın zamana kadar mevzuubahis değildi. Çünkü Türkiye'de sanayi kendi kendine yeter bir ekonomi politikasının içinde nazarı itibara alınıyordu. Dış piyasalara müteveccih, dış pazarlara müteveccih, dünya şartlarına uyabilecek ve rekabete hazır bir sanayiin kurulması ilk defa İkinci Beş Yıllık Plânda hedef olarak alınmıştır. Bu bakımdan Türkiye sanayiinin dünya piyasasına ihracat yapabilmesine de İkinci Beş Yıllık Plândan sonra tedbirler gelmeye başlamıştır. Zannediyorum ki, 1968 yılı Sonbaharında ihracat için alınan kararlar, ihracat için getirilen teşvikler fevkalâde faydalı ve yeni tedbirlerdir. Bunların elbette tesirleri 1968 de görülmemiştir, inşallah 1969 ve mütaakıp yıllarda bunların tesirleri görülecektir.

Teşkilât Kanunu mevzuunda durdular, Sayın Fethi Çelikbaş arkadaşım da durdu. Teşkilât Kanunu mevzuunda kendileri ile aynı kanaatteyim. Yalnız biz Hükümet olarak bakanlıkların teşkilât kanunlarını Yüce Meclise getirmeden evvel evvelâ hiç Teşkilât Kanunu olmıyan bakanlıkların teşkilât kanunlarını getirip, ondan sonra da teşkilât kanunları kâfi gelmiyen bakanlıkların teşkilât kanunlarını getirmek prensibini kabul ettik.

Şimdi, henüz Köy İşleri Bakanlığının ve Enerji Bakanlığının teşkilât kanunları Yüce Meclisten çıkmadığı için, Sanayi Bakanlığı Teşkilât Kanunu da Yüce Meclise sevk edilmemiştir. Çünkü iyi kötü Sanayi Bakanlığının bir teşkilât kanunu vardır, bununla idare edilebiliyor; fakat diğer iki bakanlığın teşkilât kanunu yoktur. Yüce Meclis bu iki bakanlığın teşkilât kanununu çıkardığı takdirde diğer bakanlıkların teşkilât kanunları da gelecektir.

Montaj ve ambalaj meselesi; aşağı - yukarı birçok kimse bu mevzuda aynı kanaati izhar ettiler. Bu mevzudaki fikirlerimi biraz evvel arz ettim.

T. İ. P. temsilcisi, kendi tâbirleri ile konuşması gerçek anlamda bir çalışmanın mahsulü değildir. Birtakım peşin hükümlerin ve klişe haline gelmiş sloganların tekrarından ibarettir. Otomobil sanayii üzerinde durdular. Biraz evvel de arz ettiğim gibi otomobil lüks değildir, otomobil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Oto-

mobil sanayii lüks bir sanayi değildir, kendisiyle birlikte büyük ölçüde yan sanayii getirmektedir; kendisinde çalışanın. 4,3 nisbetinde daha fazla işçi çalıştıran sanayie hitabetmektedir. Bu bakımdan otomobil sanayii mevzuunda T. İ. P. nin anlayışına iştirak etmiyoruz.

Burada birtakım ağır kelimeleri kullandılar. Ben kendilerine tavsiye ederim, bilgisizlik ve formasyon yokluğu Meclis kürsüsünde birtakım ağır kelimelerin kullanılmasını icabettirmemeli. (A. P. den, «bravo» sesleri, alkışlar)

Lüks konut meselesi üzerinde durdular. Bilindiği gibi Birinci Beş Yıllık Plânda ekonomik ev olarak 60 metrekare zannediyorum veya 70 metrekare civarında bir tesbit yapılmıştır; Muammer Erten arkadaşım bilirler, buna ilk itiraz işçilerden gelmişti ve sonra Hükümetler bunu zannediyorum 100 metrekareye çıkarmak mecburiyetini duydular. Bu gösteriyor ki, bizim işçimiz de şahıs başına 6,5 metre karenin ekonomik konut olduğu memleketlerdeki sistemlere gülüp geçmektedir. Bizim halkımız asgari 100 metrekarelik ev istiyor. Şahıs başına 6,5 metrekarelik evde bizim işçimiz de, köylümüz de, fakirimiz de, zenginimiz de oturmamaktadır. Bu, bu milletin karakterinin, bu milletin asırlardan beri devam edegelen tarihinin, kültürünün irsî karakterinin bir icabıdır. Ne yapalım ki, halkımız böyle istiyor ve bunlar lüks değildir. Gecekonduları dahi aratacak şekilde, gökdelenlerin Şimal memleketlerinde fecî olduğunu biz gözlerimizle gördük. Gecekondulara dahi hasret çekiyorlar. (A. P. den «bravo» sesleri, alkışlar)

Bugün Moskova'da 4,5 milyon insan nüfus başına 6,5 metrekareden daha düşük meskenlerde, daha düşük evlerde, daha düşük gecekondularda yaşamaktadır.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Türkiye'den bahsedin, bize ne Moskova'dan?

ALİ KARCI (Adana) — Devlet İstatistik Enstitüsünün rakamları var.

BAŞKAN — Sayın Ali Karcı, bunları dışarda konuşun kendi aranızda.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — İspanya sanayii hakkında verilen bilgi evvelâ eksiktir, sonra kasıtlıdır. Eğer hususi teşebbüsle kalkınan memleketlere misal vermek icabederse İspanya'dan evvel Japonya hatıra gelir, Japonya'nın misal olarak verilmesi gerekirdi.

Toprak reformu, ağa, düzen gibi birtakım ifadeler ve hele burada vicdansız, bâzı sözcüler için vicdansız kelimesinin kullanılması her şeyden evvel - kelime bulamıyorum - bu kürsünün nezahetine; bu kürsünün kudsiyetine, bu kürsünün yüceliğine yakışmaz kanaatindeyim. Aslında Türkiye'de bozukluk düzende falan değil de, birtakım insanların kafasındadır. zannediyorum. (A. P. sıralarından alkışlar)

«İnsanlarımızın ömrü günü kararmıştır» sözü yanlıştır. Kararan bizim Türk insanımızın ömrü günü değil de, bâzı insanların gönlü olsa gerektir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

M. P. sözcüsü arkadaşım fabrikaların memleket sathına yayılmasını temenni ettiler. Bu bizim de temennimizdir. Biraz evvel arz ettiğim gibi, ekonomik şartlar ve teknik icaplar elverdiği ölçüde sanayi tesisleri memleket sathına yayılmaktadır.

Yabancı sermayenin kolay kâr getiren sahalara geldiğini ifade ettiler, doğrudur. Her hususi teşebbüs kolay kâr getiren sahalara gitmek ister. Marifet gerek yabancı sermaye olsun, gerek yerli sermaye olsun bunların karşısına çıkıp gelen sermayeyi Türkiye'nin lehine çevirecek şekilde muayyen nizama, muayyen intizama sokabilmektir. Bunu yapamadığınız müddetçe elbette en fazla kâr edeceği yere gidecektir. Pekâlâ siz de elinizi kolunuzu bağlayıp bunun karşısında duracak değilsiniz. Nitekim son zamanlarda gelen iki büyük projede kâr haddi tesbit edilmiştir. Türkiye'de bugüne kadar hiçbir yabancı sermayede kâr haddi tahdidedilmemiştir, ama çalışmalarımız sayesinde iki büyük projede kâr haddi tahdidedilmiştir. Yine başka iki projede dışarıya transfer yapacağı kâr kadar ihracat şartı konmuştur. Bunlar bilgi ister, bunlar eleman ister, bunlar gelen sermayenin karşısında hiç olmazsa onlar kadar mevzua hâkim, mevzuu bilen ve mevzuu yürütecek insan ister. Bu olamadığı takdirde zaten hiçbir şey yapmaya imkân yoktur.

Yabancı Sermaye Komitesinin kaldırılmasını istediler, zannediyorum, yanlış anlamadım-

sa; Yabancı Sermaye Komitesi 933 sayılı Kanunla bir sene evvel kaldırılmıştır.

Fethi Çelikbaş arkadaşımın konuşmasında ileri sürdüğü fikirlere iştirak etmemek mümkün değildir. Elbette sanayi kalkınmasının tahakkuku için siyasi ve iktisadi huzur her şeyden önce tahakkuk etmesi icabeden bir husustur ve bunu tahakkuk ettirmek için de parti farkı gözetilmeden bütün partilerin, bütün vatandaşların, bütün millî teşekküllerin bunda birbirine yardım etmesi gerektir, kanaatindeyim.

Zaten Türkiye'de huzuru bozmak istiyenlerin esas hedefi de Türkiye'de sanayi hamlesinin, kalkınma hamlesinin muvaffak olamamasını temin etmektir Çünkü bunların ektiği tohumlar ancak fakir memleketlerde, kalkınmasını yapamamış memleketlerde, problemlerini halledememiş memleketlerde çimlenir ve o memleketlerde netice alınır. Türkiye'nin kalkınması halledildikten sonra, Türkiye'nin sanayii geliştikten sonra bu fikirlere hiç kimse itibar etmiyecektir. Bunu kendileri de bildikleri için evvelâ kalkınmaya çelme takmak, evvelâ kalkınmayı kösteklemek istemektedirler.

Müşterek Pazara girme mevzuundaki temennilerine aynen iştirak ediyorum. Bu mevzuda hususi teşebbüsle de beraber çalışmalarımız vardır. Devlet Plânlamanın başkanlığı altında bu mevzuda çalışmalar yapılmaktadır. Bugün de Yüksek Plânlamada bu mevzu görüşülecektir. Elbette Müşterek Pazara girerken Türkiye'nin yerli sanayiinin korunması, Türkiye'nin ihraç imkânlarının artırılması, asgari Yunanistan'a tanınan hakların bize de tanınması için gerekli bütün çalışmalar yapılacak ve gerekli direnmeler gösterilecektir.

İhraç için, biraz evvel arz ettim, 1968 yılı Sonbaharında alınan tedbirler tabiî 1968 yılı için tesirini gösterememiştir, daha sonraki yıllarda bunların tesirlerinin görüleceğini ümidediyorum.

İhracat meselesi hakikaten çok mühim bir meseledir ve bir organizasyon meselesidir. İhracat mevzuunda da önümüzdeki yıllarda büyük gelişme olacağını ümidetmekteyiz.

Muvakkat ithal sisteminde kendisiyle aynı kanaatteyiz. Bu mevzu üzerinde bir çalışma yapılmasını temenni ettiler, bu temenniye aynen iştirak ediyorum. Bu mevzuu yeni baştan ele alınmıştır zaten. Zannediyorum 1 - 2 ay içerisinde bir neticeye varacağız. Belki bu sistemde bâzı değişmeler, bâzı ilâveler yapmak mecburiyetini duyacağız.

Küçük Sanayii Geliştirme Merkezi gecikmiştir. Gecikme sebebi bu merkezi kurabilmek için kanunlarda uygun bir formül bulunamadı. Bir aydan bu yana bu formül bulunmuştur. Statü hazırlanıyor, Mart sonuna kadar bu merkez kurulacaktır.

Pancar paraları mevzuunda arkadaşım durdular. Tabiî kendilerinin Sanayi Bakanlığı zamanında pancar bedelleri en erken ödenmiştir. Bunu bir kadirşinaslık olarak burada ifade etmek isterim. Yalnız, kendilerinin zamanında ödenen pancar parası da bugüne kadar ödenen pancar paraları içerisinde en düşüğüdür. Hattâ bizim bu sene veya geçen sene ödediklerimizin yarısından çok aşağıdır. Yani kendilerinin ödediği tarihte, kendilerinin ödediği kadar parayı diğer iktidarlar, hem bizim, hem bizden evvelki vekiller zamanında da ödenmiş durumdadır. Bu hususun da bilinmesinde fayda mülâhaza ederim.

Geçen sene de arz ettiğim gibi, pancar paraları her sene biraz daha erken alınarak ödenmektedir. Bilindiği gibi geçen sene nisan 15 e kadar ödedik. Bu sene Mart sonuna kadar ödiyeceğiz. Gelecek sene inşallah biraz daha erken ödenecektir ve bu muayyen bir zaman aralığında normal rayına girecektir.

Türk Standartları Enstitüsü mevzuunu da arz ettim. Bütçede para konmuştur, yalnız Maliye Bakanlığı Bütçesindedir ve geçen senenin aynıdır.

Arkadaşlarıma cevaplarım da burada bitmiştir. Eğer soru sormak arzusunda olanlar varsa cevap vermeye hazırım.

BAŞKAN — Arkadaşlarımız soru sormak isterlerse soruya müsaade edeceğim. Yalnız bir arkadaşımız öyle 4 - 5 tane soru sormasın. Her arkadaş bir veya iki sorudan ibaret hakkını kullansın, onu rica edeceğim.

Sayın Bakan siz de bâzı sorulara cevap verme imkânınız varsa yazılı olarak cevap veriniz.

Buyurun Sayın Kapısız.

İSMET KAPISIZ (Konya) — Sayın Başkan, Türkiye'de İskenderun bölgesinde kurulmakta olan Üçüncü Demir - Çelik Fabrikası mevzuu-

nun kredi plânlarının tamamlanması konusunda bizi aydınlatıcı kısa bir malûmat verirlerse sayın Bakan, memnun olurum. (A. P. sıralarından «Sual değil» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurunuz, onu Bakan bey kendileri gerekli şekilde değerlendirir, icabederse yazılı cevap verir.

İSMET KAPISIZ (Konya) — İkinci sorum: Sayın Başbakan ile zatıâliniz Yozgatı teşrif etmiş miydiniz, bilmiyorum. 24 Haziran 1966 da Yozgat Bira Fabrikasının temeli atıldığı zaman Sayın Başbakan orada yaptığı konuşmada, «Bu bira fabrikasının Şubat 1969 yılında tamamlanması bizim de arzumuzdur, teknik arkadaşlardan rica ediyorum», demişlerdi. Bira fabrikasının 1969 Şubatına yetiştirilmesi mümkün olmadı. Bunun bitirilmesi acaba hangi tarihte mümkün olabilecektir?

BAŞKAN — Sayın Kapısız, bira fabrikası tahminime göre Tekel Bakanlığına ait bir keyfiyet.

İSMET KAPISIZ (Konya) — Sanayi Bakanlığını ilgilendiren yöniyle rica ediyorum Sayın Başkanım.

BAKAN — Dün Tekel Bakanı burada cevap verdiler bu fabrika hakkında, o bakımdan söylemek istiyorum. Lâzımgelen cevabı verdiler.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Efendim, 3 ncü Demir - Çeliğin katî projeleri bize 7 Martta teslim edilecektir. Arsası, arz ettiğim gibi, istimlâk edilmiştir. Kredisinin bir kısmı Ruslardan temin edilmiştir. Henüz proje elde olmadığı için katî maliyeti belli değildir. Belli olduktan sonra diğer kredisinin Rusyadan temin edilmesi ihtimali vardır.

Ben, Sayın Başbakanla Yozgata gitmiş değilim. Bira fabrikası Sayın Başkanımızın ifade ettikleri gibi, Tekel Bakanlığına aittir ve bizim Bakanlıkla hiç bir alâkası yoktur, arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Lâtif Sarıyüce, buyurun efendim.

HASAN LÂTİF SARIYÜCE (Çorum) — Ankara'da da kurulmuş bulunan Minneapolis Türk Traktör Fabrikası başlangıçta büyük tip traktörleri ilk çıkardığı zaman başarılı olmuş ve hattâ bugün eskimiş olmasına rağmen hâlâ bu traktörler 40 bin liradan alıcı bulmaktadır.

BAŞKAN — Efendim, hüküm vermeyin, izahatta bulunmayın, sorunuzu sorun kısaca, buyurun.

HASAN LÂTİF SARIYÜCE (Çorum) — Daha sonra yapılan Türk traktörleri daha çürük olup köylü de itibar etmediğinden bu fabrika imalâtını değiştirmek lüzumunu hissetmiştir. Fakat yerli montaja başlanan traktörler Fiat traktörleridir. Bunları da köylü vatandaşlarımız tutmamaktadır. Acaba daha sağlam bir traktör tercih edilemez miydi?

İkincisi; Türk traktörleri iyi başladığı halde yürütemiyen bu idareciler hâlâ iş başındadırlar. Bu fabrika daha çok Devlet sermayesi ile kurulmuş bir özel teşebbüs şirketidir. Bu Türk traktörlerini, iyi yürütememek suretiyle zarara sokmuşlardır. Sayın Bakan bu hususdaki denetim görevini yerine getirmişler midir

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Şimdi, evvelâ bu fabrika hususi teşebbüse ait bir fabrikadır. Bu fabrikanın mamullerinin çürük olduğuna dair de bugüne kadar hiçbir şikâyet ve hiçbir teknik heyetten rapor gelmemiştir. Arkadaşımın bu ifadesini bir ihbar telâkki ediyoruz. Bunu tetkik edeceğiz. Eğer dedikleri vârit ise elimizdeki imkânlar nisbetinde gerekli teşebbüse geçilecektir.

Köylünün tutup tutmaması hiç şüphesiz o traktörün çürük olmasını icabettirmez. Chevrolet otomobil kullanan bir şoför, bunun üzerine otomobil yok, der. Başka bir markayı kullanan şoför, onun üzerine otomobil yok, der. Bu bir alışkanlık meselesidir. Eğer hakikaten çürükse ve bunun birtakım vesikalarla isbatı mümkünse biz bunu tetkik edelim. Gerekli teşebbüse geçilecektir.

BAŞKAN — Sayın Enver Turgut. Lûtfen soru sorunuz, izahatta bulunmayınız. Kısa, vâzih ve anlaşılır mahiyette olsun, bir örnek veriniz.

ENVER TURGUT (İzmir) — Sayın Başkan, 1968 yılında Sümerbankın Amerika ile yapmış olduğu bir anlaşma gereğince 500 000 çift ayakkabı ihracı kararlaştırılmış bulunuyordu. Şimdiye kadar ne kadarı gitti? Ne kadar döviz sağlandı? Bunun arkasından acaba yeni bir anlaşma yapılmış mıdır?

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Efendim, Sümerbankın ayakkabı ihracatının ne kadarının tahakkuk ettiğini bu-

rada bilmeme imkân yoktur. Yalnız biraz evvel toptan Sümerbankın ihracatını arz ettim. Geçen sene 9 milyon idi, bu sene 45 milyonun üzerinde ihracat yapılmıştır. Bu 500 000 ayakkabı ihracı ilk anlaşmadır. İyi netice alındığı ve memnun olunduğu takdirde bunu, zannediyorum yılda 20 000 çift olarak geliştireceğiz.

BAŞKAN — Sayın Kaya özdemir, buyurunuz efendim.

KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Efendim, yurt dışında çalışan işçilerde olduğu gibi yurt içinde çalışan işçilerin de, kurulmakta olan veya halen çalışmakta bulunan teşekküllere ortak olarak alınması düşünülmekte midir

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Efendim, halen kurulmakta olan tesislere, işçi, memur veya mesleke mensubolmıyan vatandaş ayırımı yapmadan her istiyeni ortak yapmaktayız. İşçi vatandaşlarımız da isterlerse, meselâ çimento fabrikalarına istedikleri şekilde ortak olabilirler. Ayrıca işçiler için ayrılmış bir kontenjanımız yoktur.

BAŞKAN — Sayın Tekin Erer, buyurun efendim.

TEKİN ERER (İstanbul) — Gazetelere zararına kâğıt verilmektedir. Bu zarara verilen kâğıdın yıllık miktarı kaç milyon liradır?

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Efendim, zararına verilen kâğıttan Devletin zararı, zannediyorum, kati değildir bu rakam, 10 milyon civarındadır. Bu mesele ele alınmıştır. Tahmin ediyorum ki bir formül bulacağız.

BAŞKAN — Sayın Akalın, lûtfen kısa, anlaşılır mahiyette, vazih.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, Sanayi Bakanlığı kararnamesiyle otomobil lastiklerini ucuzlatmak için yerli imalâta geçildi. Şimdi, şoförler şikâyet ediyorlar, müracaatlar geliyor, diyorlar ki, Good year, Pirelli gibi yerli imalât lastikleri ithal mallarından yarı yarıya daha çabuk eskimektedir. Fiyatları biraz ucuz olmakla beraber daha az dayanıklıdırlar. Acaba bu imalâtın ithal mallarına denk kalitede bir hale getirmeyi düşünüyorlar mıdır?

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Bu imalât muayyen standartlara göre yapılıyor. Standartların da dışına çıkılmıyor. Eğer hakikaten birtakım şikâyetler varsa bunlar resmen bildirilsin. Bunlar nazarında gerekli muameleye tevessül edelim. Her çıkan otomobil lâstiğinin muayyen şartları vardır. Bunlardan bir kısmı belki muayyen şoförlere raslamış olabilir. Bugüne kadar ben umumi bir şikâyet duymadım. Gelirse, üzerinde dururuz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan, buyurun.

SANAYİ BAKANI MEHMET TURGUT (Devamla) — Hepinizi hürmetle selâmlarım. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar).

BAŞKAN — C. H. P. Grupu adına Sayın Cengiz Nayman, buyurun.

C. H. P. GRUPU ADINA CENGİZ NAYMAN (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar. Sabahtan burada yapmış olduğumuz görüşmeye..

BAŞKAN — Sayın Nayman, biliyorsunuz 15 dakika ile kayıtlı, ikinci defa grup adına konuştuğunuz cihetle. Buyurun.

C. H. P. GRUPU ADINA CENGİZ NAYMAN (Devamla) — Adalet Partisi sözcüsü arkadaşım ve Sayın Bakan cevap arz ettiler. Ben bu hususlardan bâzılarına kısaca cevap vermek üzere huzuruna gelmiş bulunuyorum.

Adalet Partisi sözcüsü sayın arkadaşım, bizim Adalet Partisinin takibettiği iktisadi politikanın memleket gerçeklerine uygun düşmediği yolundaki iddiamıza, «Bu doğru değildir, ilerideki seçimde bunun hesabı görülecektir», şeklinde bir cevap verdi.

Zaten Adalet Partisi ile C. H. P. arasında iktisadi bakımdan takibedilen yolda farklılık, özel sektör ile kamu sektörü bakımından partilerin bu sektörlere vereceği ehemmiyet üzerinde toplanmaktadır. Biz, Adalet Partisinin özel sektörü ağırlık noktası olarak kabul etmesinin, memleket gerçeklerine uymadığını iddia ediyoruz. Zira, bugün memleketimizde halen bir sermaye piyasası teşekkül etmemiştir. Özel sektör için çok daha kârlı sahalar mevcuttur. Bunlar mevcutken özel sektörün hususi ihtısas ve bilgi istiyen uzun zamana muhtaç sanayi sektöründe yatırım yapması beklenemez, demiştik ki, bu fikrimizde yine ısrar ediyoruz.

Montaj sanayiinin durumuna hem sayın A. P. sözcüsü arkadaşım, hem de Sayın Sanayi Bakanı cevap verdiler. Dediler ki; «Montaj

sanayii döviz tüketen bir sanayi olmaktan çıkmış, döviz tasarrufu sağlamıştır.» Bir zaviyeden bakışta bu doğrudur, arkadaşlar. Yalnız bu döviz tasarrufunun büyük kısmı kâr transferleri şeklinde dışarıya çıkmaktadır. Bu hususun da nazarı itibara alınmasında fayda olduğu kanaatindeyiz.

Arkadaşlar, A. P. sözcüsü arkadaşım «Besleme özel sektör» şeklinde Sayın Genel Sekreterimizin konuşmasını yerdi. Hepiniz biliyorsunuz, C. H. P. Programı açıktır; biz özel sektörün karşısında olan bir parti değiliz. Ancak, devlet eliyle ve devletin almış olduğu tedbirlerle muayyen bâzı şahısların zengin edilmesinin karşısındayız.

Şimdi size enteresan bir misal vereceğim : Hepiniz biliyorsunuz ki, ithal edilen mallar dâhilde imal edilmeye başlandığı zaman bu malların ithalât kotasından çıkarılması sağlanmaktadır. Bu mevzu Sayın Sanayi Bakanına da muhtelif zamanlarda intikal etmiştir. İstanbul'da bir firma, köylümüzün en mühim ihtiyaçlarından birisi olan tırpanı yaptığını ve memleket ihtiyaçlarına yetecek kadar istihsalde bulunduğunu iddia ederek, tırpan ithalini kotalardan çıkarttırmıştır. Sanayi Bakanlığı bu firmanın istihsal gücünü, istihsal edilen malların kalitesini tetkik etmeden kotadan tırpan ithali çıkmış ve Avusturya menşeli tırpanlar köylümüze 20 liraya maloldüğu halde, geçen sene bu yerli firmanın imal ettiği tırpanlar 80 liradan satılmıştır ve aynı zamanda ihtiyaca yetecek kadar istihsal yapılamamıştır. Yine kalite itibariyle de Avusturya menşeli tırpanın çok altında olduğu için köylünün ihtiyacını gidememiş ve bu tırpanla Türk köylüsü büyük müşkülât geçirmiştir. İşte biz bu şekilde tetkiksiz kararlarla muayyen firmaların dış rekabetten de korunarak zengin olmasının karşısındayız. Yoksa özel sektörün her zaman yanında ve destekçisiyiz.

Arkadaşlar, Sayın Bakan ekonomizin, dışa bağlı mıdır, değil midir meselesini burada uzun boylu izah etti. Kendileriyle bir noktada mutabıkız. Hakikaten bugünkü ekonomide otarşik bir ekonomi sisteminden bahsetmeye ve bunu müdafaa etmeye imkân yoktur. Ancak sanayi tesisleri yapılırken bu dışa bağlılığı artırıcı nitelikte tasarrufların yapılmaması gerekir.

Size bir misal arz edeyim : Akdeniz Gübre Sanayi yeni faaliyete geçen ve inşaata başlanan bir sanayimiz. Bunun en mühim unsurlarından olan amonyak, senede 60 bin ton amonyak Küveyt'ten gelecek. Bu şekilde anlaşma kabul edilmiş ve fabrika kurulmaya başlanmıştır. Şimdi arkadaşlar, bir gübre sanayii kuruyorsun, en mühim istihsal unsuru amonyağı Küveyt'ten getiriyorsun. Dünyanın bugünkü şartları içerisinde ne olacağını kestirmek bugünden yarına çok güçleşmiştir. Böyle büyük bir yatırıma girişirken amonyağı dışardan getirdiğimiz zaman her hangi bir hâdise karşısında bu büyük sanayi gücünün âtıl bir kapasite haline gelmesi mukarrerdir. İşte bu itibarla alınacak tedbirlerin ekonomimizi dışarıya bağlılıktan kurtarması gerekir, diyoruz.

Esasen bu husus İkinci Beş Yıllık Plânın da temel hedeflerinden biri olarak kabul edilmişti, arkadaşlar. Ancak demin arz ettiğim misalde görüleceği gibi, alınan tedbirler maalesef bu gayeye uygun tedbirler değildir.

Burada temas etmek istemezdim, fakat çok Sayın Bakanım bir mevzua temas etti, dedi ki; «Geçmiş iktidar mensupları bir şey yapamamış olmalarının aşağılık komleksi içinde bu şekilde konuşuyorlar.» Arkadaşlar, politika bir yana; geçmiş iktidarların, hele C. H. P. nin bu memlekette karınca kararınca o günün şartlarında neler yaptığını her insaf ehli teslim etmek mecburiyetindedir. (AP sıralarından bir milletvekili: «Millette biliyor, hükmünü veriyor...») öyle bir devreden bu memleketi ele aldık ki, çok sayın arkadaşım, ölümüze kefen bezi dışardan gelmekteydi. Sabahleyin içeceğimiz bir bardak çaydaki şeker yabancıların malı idi. Nereden nereye geldik... Elbetteki buraya gelişimizde C. H. P. nin büyük hizmetleri dokunmuştur. Bunu her insaf ehlinin kabul etmesi lâzımdır. (A. P. sıralarından anlaşılmıyan müdahaleler.) Ben inanıyorum, eğer politika olmasa, tek tek konuşsak hepiniz aynı neticede birleşirsiniz...

Efendim, Sayın Bakan Burada Sayın Genel Sekreterimizle Sayın Genel Sekreter Yardımcımız Muammer Erten'in otomobil sanayiindeki görüşleri arasında bir çelişki olduğundan bahsetti. Ben öyle düşünüyorum. Çünkü Sayın Muammer Erten'in bu mevzuda Sayın Bakan

tarafından okunan konuşması ve onun tamamı tetkik edildiğinde; otomobil, motor ve traktör sanayiini tamamen içine alan ve kamu sektöründe montaj olmıyan hakiki bir sanayi halinde bu memlekette kurulmasını Sayın Muammer Erten o konuşmasında müdafaa etmiştir. Bu sebeple Sayın Genel Sekreterimizle çelişkiye düştüğünü kabul etme ve bunu iddia etme imkânı mevcut değildir.

Arkadaşlar, İktisadi Devlet Teşekküllerimizin, Sayın Bakanın ifade ettiği rakamlardan anlaşılacağı şekilde, son üç senelik kârları artmış. Bu bütün Türk Milletini olduğu gibi bizleri de sevindirir. Yalnız burada bir ince nokta var : Bu İktisadi Devlet Teşekkülleri mamullerine A. P. İktidarında yapılan zamlar hesabedilecek olursa, Sayın Bakanın iddia ettiği şekilde büyük bir kârlılığa geçtiğini kabul etmek doğru olmaz kanaatindeyiz.

Yine Sayın Bakan burada yeni bâzı tesislerin yapılacağını müjdeledi. Teşekkür ederiz. Yalnız çimento sanayiinde kendilerinden bir ricamız var :

Arkadaşlar, bugün dünyada artık çimento sanayii 80 000, 120 000 ton gibi oyuncak sanayi olmaktan çıkmıştır. Bugün en az 400 000 ton kapasiteli çimento sanayilerinin kurulmasına gidilmektedir. Bu itibarla yeni kurulacak çimento fabrikalarında bu hususun Sayın Bakan ve Bakanlık mensuplarınca nazarı itibara alınmasını rica eder hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sanayi Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüşmelerin yeterli görüldüğüne dair önergeler var, okutuyorum.

Başkanlığa

Sanayi Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüşmelerin yeterli olduğuna kaaniim. Görüşmelerin kifayetini oylamanızı saygı ile rica ederim.

Konya
Necati Kalaycıoğlu

BAŞKAN — Yeterlik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum · Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bu şekilde Sanayi Bakanlığının Bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler sona ermiş bulunmaktadır.

Bölümlere geçilmesi hususunu oyunuza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Bölümlere geçilmesi kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum.

A - SANAYİ BAKANLIĞI

(A/1) Cari harcamalar

Bölüm		Lira
11.000	Ödenekler	24 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
12.000	Personel giderleri	11 543 516
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
13.000	Yönetim giderleri	3 020 611
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
14.000	Hizmet giderleri	119 703
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
16.000	Çeşitli giderler	202 350
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

(A/2) Yatırım hacamaları

21.000	Etüd ve proje giderleri	242 298 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
23.000	Makina, teçhizat ve taşıt alımları ve onarımları	6 085 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

(A/3) Sermaye teşkili ve transfer harcamaları

34.000	Malî transferler	250 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
35.000	Sosyal transferler	2 067 600
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
36.000	Borç ödemeleri	12 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

BAŞKAN — Bu şekilde Meclisimizce de Sanayi Bakanlığı 1969 yılı Bütçe görüşmeleri tamamlanmış ve Sanayi Bakanlığı Bütçesi kabul edilmiş bulunmaktadır.

Memleket ve millet hayrına olsun.

2. — 1969 yılı Bütçesinin finansmanı için Vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Ulaştırma, Ticaret, Gümrük ve Tekel, Maliye ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/588) (S. Sayısı : 796) (1)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, program gereğince Sanayi Bakanlığı Bütçesini takiben Turizm Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi gerekmekte idi, ancak bütçe finansmanı ile ilgili olduğu belirtilen vergi kanunlarında değişikliği derpiş eden kanun tasarısının biran önce görüşülmesini temin sadedinde bir önerge verilmiştir; önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

11 . 2 . 1969 tarihli Birleşimde öncelikle görüşülmesine karar verilen 1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısının, malî yıldan önce sonuçlanması gerektiğinden, bugün görüsülecek olan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütcesinden önce müzakere edilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

BAŞKAN — Önerge üzerinde söz istiyen?.. Yok. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu tasarı daha önce tümü itibariyle müzakereye tabi tutulmuş ve maddelere geçilmesi hususu kabul edilmiş bulunmakta idi. Şimdi maddelerin üzerindeki görüşmelerin onar dakika ile kayıtlanmasını öngören bir önerge var, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Görüşülmekte olan 796 sayılı Kanun tasarısının maddeleri üzerindeki konuşmaların onar dakika ile kayıtlanması hususunu arz ve teklif ederim.

A. P. Grup Başkanvekili
Artvin
Sabit Osman Avcı

(1) 796 S. Sayılı basmayazı 11 . 2 . 1969 tarihli 48 nci Birleşim tutanağı sonuna eklidir.

MEHMET ALİ ARSAN (Çankırı) — Sayın Başkan, maddelere geçilmedi. Yani çoğunluk yok mu diyelim? Maddelere geçilmedi. Bu önerge tümü üzerinde mi, maddeler üzerinde mi?

BAŞKAN — Oylıyacağım Sayın Arsan, maddelere geçilmesini oylayacağım.

Muhterem arkadaşlarım, kanun tasarısının tümünün müzakeresi, verilmiş olan kifayetle kabul edilmiş, maddelere geçilmesi hususu oylanacağı sırada çoğunluk olmadığı iddia edilmiş. Binaenaleyh şimdi edindiğim istihbarata göre tümünün müzakeresinin kâfi grüldüğüne dair önerge Yüce Heyetin oyuna sunulmuş ve kabul edilmiş. Maddelere geçilmesi oylanacağı sırada bir oylama muamelesi olduğu için beş kisi ayağa kalkmış ve çoğunluk olmadığı iddiasında bulunmuş. Şimdi tekrar Yüce Heyetin huzurunda deminki söylediğim sözleri teyit mahiyetinde maddelere geçilmesi hususunu oyunuza sunacağım.

Maddelere geçilmesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir. Yanlışlık yok, evvelâ meseleleri iyice öğrenelim, ona göre konuşalım.

Maddeler üzerinde müzakerelerin onar dakika ile kayıtlanmasını öngören bir önerge var. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler...

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sayın Başkan, önerge aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Pardon efendim, affedersiniz. Peki efendim, buyurun. Yalnız siz tümü üzerinde görüşmek istediniz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Hayır, efendim; tümü üzerinde ayrı söz istedim.

BAŞKAN — Tabiî efendim. Hayır bu verilmiş olan on dakikalık önergenin üzerinde hemen söz istemeniz gerekir, çünkü ben «Kabul edenler,» dedim siz söz istediniz. Müşkülât içinde kalıyoruz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, konuşulan kanun tasarısı altı ayrı ve müstakil vergi kanununda tadilât yapan tüm bir tasarı olarak gelen tasarıdır, yani zannedilmesin ki, bir tek kanun tasarısı mevzuubahis. Hayır, altı tane ayrı kanunda taknin tekniği bakımından ayrı ayrı yapılması lâzımgelen bir tadil tasarısı, hattâ yalnız 1969 yılında finansman ihtiyacını karşılamak maksadına mâtufmuş

gibi öyle bir başlık konarak getirilmiştir. Bu, lâlettayin bir şey değildir.

Şimdi müsaade ederseniz, G. P. olarak siyasi iktidarın kendi sorumluluğu altında dilediği kanun tasarılarını Umumi Heyete getirip müzakere ettirmesi yetkisine, hakkına karşı değiliz; ama aynı siyasi iktidar muhalefet olarak konuşulan tasarılar üzerinde bizim fikirlerimizin gayet açık olarak ortaya konması imkânını, hakkını da bize tanımalıdır. Bu noktada A. P. nin davranışını isabetli görmemekteyim. Bu bakımdan geceye kadar çalışılıyor, yani az kadro ile çalışılmış olmasına rağmen işin yürümesi için hiçbir müşkülât çıkartmamak hususunda da gayret ediyoruz; bunu vicdanlarınıza hitabederek arz ediyorum.

Bu itibarla bütün görüşmelerde öyle mevzular var ki, on dakika yetmez, ama öyle mevzu var ki, üç dakika fazla bile gelir. E, bunu önceden on dakika ile tahdidederek fikirlerimizin, konuşulacak tasarıların ilgili maddelerinde ayrıntılariyle açıklanması imkânını niçin bahşetmiyorsunuz bize arkadaşlar?

Her muhterem arkadaşın kendi noktai nazarına göre görüşleri isabetlidir. Ona da saygı gösterin, ne yapalım.

Şimdi izin verin, hakikaten mühim bir tasarıdır. Üç gün evvel Dışişleri Bakanını dinledik; bir taraftan Ortak Pazarla olan ikinci devreye geçişin müzakereleri cereyan ediyor, bir taraftan da bizim ekonomimizin gücünü artırmak değil, bilâkis gücünü azaltmak neticesini verecek olan bâzı vergi kanunları üzerinde konuşma yapacağız. Uygun görmez misiniz ki bunları etrafiyle müzakere edelim? Ferahlıkla rey vereceğimiz maddeler var, gayet kolaylıkla. Gayet doğru, yapıda ıslahat yapıyor ve saire. Ama bunun yanında arz ettiğim sebeplerle ekonomimizin gücünü za'fa uğratacak birtakım teklifler var tasarıda. Bu bakımdan çok rica edeceğiz, yani işin süratle gitmesi hakkını teslim ediyoruz. Mesuliyet siyasi iktidarın, ama fikirlerimizi açıklıyalım ki, belki arkadaşlardan bâzıları katılarak bunun önlenmesi imkânı hâsıl olur ve Türk ekonomisine yeni bir rekabet gücü katmak imkânları da ortaya çıkar.

Mâruzatım budur. Lûtfedin on dakika tahditle ilgili bu takriri kabul buyurmayın.

Teşekkür ederim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Söz istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Sabit Osman Avcı.

Sayın Avcı, önergenin lehinde misiniz?

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Evet efendim.

Muhterem arkadaşlarım, bütçenin finansmanı ile ilgili vergi kanunları Yüce Meclisimizde görüşlürken kifayeti müzakere önergesinin oylanması sırasında bendenizin Mecliste bulunmadığım bir sırada ihtilâf çıkmıştır. Zabıtları tetkik ettim. Şayet kifayeti müzakere takriri oylanmamış olsaydı, kifayeti müzakere takririnin sahibine «önergenizi geri alın, arkadaşlarımız bir miktar daha görüşme istiyor, bu imkânı verelim» diyecektik. Fakat zabıtların tetkikinden anladık ki, kifayeti müzakere önergesi oylanmış ve kabul edilmiş.

Daha önceden bu kanunun görüşülmesine başlarken Balıkesir Milletvekili Sayın Adnan Akın'ın bir önergesiyle şahısları adına yapılacak konuşmaların beş dakika ile kayıtlanması da kabul edilmiş. Bilâhara bu kanunun görüşülmesinde çok sayın muhalefete mensup arkadaşlarımıza daha geniş konuşma imkânını veriniz, demeleri üzerine beş dakika ile kayıtlanmış olan konuşmaların on dakikaya çıkarılmasını temin için bendeniz önerge verdim. Ama ben önergemi gerialırsam daha önce Yüce Meclisin kabulü gereğince beş dakika konuşacaksınız. Çünkü buna karar verildi. Ben önergeyi gerialıyorum; ama o zaman beş dakika olarak Yüce Meclisin kararı vardır. Bunu da önlemek için, isterseniz o beş dakika yerine onbeş dakika istiyorsanız konuşmaları, müşterek onbeş dakikalık önerge verelim; ama Meclisin mutlaka yeni bir karar alması gerekir. Aksi halde beş dakika ile kayıtlısınız.

Bu hususu arz etmek isterim. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yeni bir önergeye lüzum yok. Sayın Sabit Osman Avcı'nın vermiş bulunduğu ve şimdi üzerinde görüşme cereyan eden önergesinde konuşmaların onar dakika ile kayıtlanması bahis konusudur. Eğer arkadaşımız yerlerinden şimdi zapta geçen ifadesiyle onbeş dakikaya çıkartmak

isterse o şekilde oylamaya tabi tutarım. Şayet bu kabul edilmezse o zaman on dakikayı kayıtlarım.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Onbeş dakika olarak önergenin düzeltilmesini rica ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Önergeyi, önerge sahibinin arzusu üzerine, maddeler üzerindeki görüşmelerin onbeşer dakika ile kayıtlanması şeklinde oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Bu şekilde kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi var. İvediliği oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum. Madde 1.

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Gelir Vergisi Kanunundaki değişiklikler

Madde 1. — 31 . 12 . 1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun değişik 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kazanç veya iradın Türkiye'de elde edilmesi

Madde 7. — Dar mükellefiyete tabi kimseler bakımından kazanç ve iradın Türkiye'de elde edildiği aşağıdaki şartlara göre tâyin olunur :

1. Ticari kazançlarda : Kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimî temsilcisi bulundurması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasiyle sağlanması (Bu şartları haiz olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmıyanlardan, ihracedilmek üzere Türkiye'de satınaldıkları veya imâl ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderilenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de inikat eylemesidir. İş merkezinden maksat ise, iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.) ;

2. Zirai kazançlarda: Zirai faaliyetlerin Türkiye'de icra edilmesi;

3. Ücretlerde :

a) Hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya edilmekte olması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

b) Türkiye'de kâin müesseselerin idare meclisi başkanı ve üyelerine, denetçilerine, tasfiye memurlarına ait hakkı huzur, aidat, ikramiye, temettü hissesi ve benzerlerinin Türkiye'de değerlendirilmesi;

4. Serbest meslek kazançlarında: Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

5. Gayrimenkul sermaye iratlarında: Gayrimenkulün Türkiye'de bulunması ve bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

6. Menkul sermaye iratlarında: Sermayenin Türkiye'de yatırılmış olması;

7. Sair kazanç ve iratlarda: Bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

Bu maddenin 3 ncü, 4 ncü, 5 nci ve 7 nci bendlerinde sözü edilen değerlendirmeden maksat, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödiyenin veya mal ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya kârından ayrılmasıdır.

BAŞKAN — 1 nci maddeyi okutmuş bulunmaktayım. Madde üzerinde söz istiyenler...

Buyurunuz Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, tasarının başlığı ilerde bir yanlış anlayışa sebebiyet verebilecektir; bu itibarla onun tashihini rica edeceğim.

Şimdi bu tasarı kanuniyet kazandığı andan itibaren yalnız 1969 yılı Bütçesinin finansmanı ihtiyaçlarına cevap vermiyecek, mütaakıp yıllarda da yürürlükte kalacak; anlaşılan odur. Ama başlık bu mânayı vermemektedir. Bu itibarla «Çeşitli vergi kanunlarında yapılan değişiklikler hakkında kanun tasarısı» diye bunu umumi bir hale getirmek lâzımdır. 1970 gelecek bu kanun yürüyecek, 1971 de yürüyecek, 1972 de yürüyecek. Bu bakımdan başlığının maksada uygun bir şekilde değiştirilmesinde fayda vardır. Komisyon eğer katılıyorsa «Çeşitli vergi kanunlarında yapılan değişiklikler hakkında kanun tasarısı...»

BAŞKAN — Evet efendim, başka söz istiyan... Yok.

Sayın Çelikbaş, yazılı bir değişiklik önergeniz var mı?..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Yok ama komisyon katılıyor.

BAŞKAN — Komisyon ne diyor.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Lûtfen ifadeyi ne şekilde olacaksa yazınız ona göre oylıyalım, ona göre değiştirelim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Efendim, «1969 yılı Bütçesinin finansmanı için» ibaresi çıkacak ve «Çeşitli vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı» olacak.

BAŞKAN — Evet, muhterem arkadaşlarım, tasarıda 33 ncü sayfada «Geçici Komisyonun değiştirişi» başlığı altında, «1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı» başlığı, komisyonun da tekabbül ettiği şekilde «Çeşitli vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı» olarak değiştirilmek isteniyor.

Bu şekilde başlığı oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Başlık bu şekilde değiştirilmiştir.

1 nci madde üzerinde başka değişiklik yok.

1 nci maddeye ilişkin 7 nci madde muhtevasında buna göre bir değişiklik gerekiyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Gerekmiyor, Sayın Başkan.

BAŞKAN — O halde 1 nci maddeyi tasarı metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Aynı kanunun 22 nci maddesinin 2 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

2. Tasarruf mevduatı karşılığında bir takvim yılında alınan faizlerin 500 lirası (Muhtelif müesseselerden veya bir müessesenin muhtelif şube veya ajanslarından alınan mevduat faizlerinde bu had her müessese veya her müessesenin muhtelif şube ve ajansları için ayrı ayrı nazara alınır.)

BAŞKAN — 2 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Sayın Arif Hikmet Güner, buyurun efendim.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bundan evvelki maddede bu muafiyet, malûmunuz olduğu üzere 200 lira idi. Hükümet teklifinde bu 1 000 lira olup, komisyon bunu 500 liraya indirmiş bulunmaktadır. Bu, tasarruf mevduatının daha çok bankalarda toplanmasını teşvik eden bir maddedir.

Bu madde, bizim çıkarmasını düşündüğümüz; sermaye piyasasının tanziminde ve teşvikine dair olan kanunla tamamen taban tabana zıttır. Çünkü, biz bir taraftan sermaye şirketlerini, halka açık anonim şirketleri ve bunların piyasaya çıkaracakları hisse senedinin alınmasını teşvik ederken, bir taraftan bankalardaki her şubesinden 500 lirayı vergiden muaf tuttuğumuz takdirde, hele Türkiye gibi sermaye piyasasındaki hareketler bilinmiyen, henüz kâfi itimadın telkin edilmediği bir memlekette, faizlerden elde edilecek gelirlerin bu haddindeki bir nisbetin muaf tutulması tamamen sermaye piyasasının aleyhine olacaktır. O bakımdan bu maddenin reddi ile, eski kanunda olduğu gibi 200 lirada kalması hususunda bir teklif veriyorum. Bu teklife iltifat buyurulmasını rica ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz bu konuda Hükümet teklifinin kabul edilmesini savunmak için çıktım. Çünkü, Türkiye'de tasarrufu yastık altından, küpten veya çıkından çıkarıp bankaya götürebilmiş olmak mühim bir merhaledir ve bunda Türkiye'nin bulduğu, banka sisteminin bulduğu usullerin büyük dahli olmuştur.

Bu itibarla sermaye piyasası ile alâkalı kanun tasarısının da hazırlandığı bir sırada bankalardaki mevduattan elde edilecek gelirlerin ne miktarının vergilendirilmesi konusu konuşulurken ona muvazi hareket etmiş olmakta zaruret vardır.

Şimdi öğrenmiş bulunuyoruz ki, Hükümet tasarısında olduğu gibi, orada da 1 000 liralık gelirler verginin dışında tutuluyormuş. Bunu muvazi hale getirmek elbette zaruridir. Bu bakımdan Hükümet tasarısındaki 1 000 liranın

muhafaza edilmesini ben bu tasarrufların daha büyük ölçüde olması için arzu ediyorum. Piyango sistemi yanında belki bunun geniş ölçüde rolü de yoktur, onu da biliyorum; ama buna rağmen teşvikkâr bir hükümdür. Küçük tasarruf erbabını senenin sonunda ailenin bir ihtiyacına cevap verebilmek, tasarruf memleketlerinde, tasarruf erbabının çok olduğu memleketlerde gördüğüm gibi, doğum günlerinde çocuğuna, kocasına, karısına hediye alabilmek gibi maksatlara yarıyan bir müessese olduğu için bunun 1 000 lira olarak muhafazasında, - Hükümet tasarısında teklif edilen had budur. - fayda vardır.

Memleketimizde çok âdet olmamıştır; tasarruf konusunda oldukça ileri olan İsviçre'de yakından biliyorum ki, ailede herkesin ayrı hesabı bulunmaktadır arkadaşlarım. Bu bir terbiye işidir. Küçükten itibaren çocuklarını alıştırmak suretiyle ve bunun millî ekonomiye katacağı tasarruf bakımından büyük rolü oluyor. Türkiye'de de Hükümet sermaye piyasasında bu haddi düşündüğüne göre, bankalardaki mevduatın vergi dışında kalacak miktarının da 1 000 lira olarak konmasında fayda vardır.

Bu maksatla hazırladığım takririmi Başkanlığa sunuyorum. Kabul buyurursanız ve komisyon da kabul buyurursa bir muvazilik temin etmiş olacağız ve bu yönde de küçük tasarruf erbabını bankalara parasını götürmek için çeşitli teşvik tedbirleri yanında bu yönden de fayda sağlamış olacağız. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Cop.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım, biz bu hususları Komisyonda inceledik. Mevduat faizlerinin vergiden 200 liralık muafiyetinin 1 000 liraya çıkarılması hakkındaki Hükümet tasarısındaki miktarın 500 liraya indirilmesindeki sebep gerekçemizde sarih olarak belirtilmiştir. Burada kısaca arz ediyorum : Sermaye piyasası senet gelirlerinin riski vardır. Mevduat faizlerinden farklı olarak bunların teşvik görmesi icabetmektedir. Bu itibarla Yüce Heyetimize sunulmuş ve gündeme girmiş bulunan sermaye piyasası teşvik kanununda sermaye şirketlerinde senet gelirlerinin 1 000 liralık kısmı faizden muaf tutulduğu için ve komisyonumuz da bunları, teşvik edici bir faktör olarak göz önünde bulundurduğu için faiz gelirlerinin 500 liralık kısmının vergiden muaf tutulmasını uygun görmüş, bu itibarla Hükümet tasarısındaki miktarı değiştirmiş bulunmaktadır. Bu sebeple her iki önergeye de katılamıyoruz efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sayın Başkanım, dinledikten sonra takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın Çelikbaş takrirlerini geri alıyorlar.

O halde Arif Hikmet Güner tarafından verilmiş bulunan önergeyi okutuyorum :

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısının Geçici Komisyon raporundaki ikinci maddesinin kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Kırklareli
Arif Hikmet Güner

BAŞKAN — Efendim, komisyon önergeye katılmadığını beyan etti. Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bu şekliyle 2 nci maddeyi tasarı metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 3. — Aynı kanunun değişik 96 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Menkul sermaye iratlarında ve dağıtılmıyan kurum kazançlarında vergi tevkifatı :

Madde 96. — Bu maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarında gösterilen menkul sermaye iratları ile dağıtılmıyan kurum kazançları Gelir Vergisi tevkifatına tabidir.

1. Menkul sermaye iratlarında :

Aşağıdaki bendlerde gösterilen menkul sermaye iratları gerçek kişilere nakden veya hesaben ödendiği anda, ödemeyi yapanlar tarafından vergi tevkifatına tabi tutulur :

a) Tahvilât faizleri ile mevduat faizlerinin istisna haddini aşan kısımları;

b) Âdi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları;

c) Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerde kâr payları.

Türkiye'de işyeri veya daimî temsilcisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişile-

rin mevduat faizleri haricolmak üzere yukarda gösterilen menkul sermaye iratları da bu fıkraya göre vergi tevkifatına tabidir.

Bu fıkrada geçen hesaben ödeme tâbiri, bu iratları ödiyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren kayıt ve muameleleri ifade eder.

2. Dağıtılmıyan kurum kazançlarında :

Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin Kurumlar Vergisine matrah olan kurum kazancından ödenmiş veya ödenmesi gereken Kurumlar Vergisi çıkarıldıktan ve aşağıdaki indirim ve ilâveler yapıldıktan sonra kalan miktar dağıtılmıyan kurum kazancıdır.

Dağıtılmıyan kurum kazancı, bu şirketlerce Kurumlar Vergisi beyannamesinin verileceği süre içinde vergi tevkifatına tabi tutulur.

A) İndirimler :

a) Ticaret Kanunu ve özel kanunlardaki mecburiyete dayanılarak o yıl kazancından ayrılmış olan her çeşit ihtiyat akçeleri ve provizyonlar;

b) Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ve belediyeler ile köylere, kamu menfaatlerine yararlı derneklere ve Türk Kanunu Medenisine göre kurulan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Kurum kazancından bu neviden bir indirim yapılmışsa bu miktar hariç);

c) Ödenmiş olan vergi ve para cezaları ile Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler;

d) Şirketlerin malî bilânçolarına göre tahassul edip Kurumlar veya Gelir Vergisi kanunlarının alâkalı hükümleri muvacehesinde fiilen mahsubu yapılamamış geçmiş yıllar zararları;

e) Şirketlerin 1 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutarak nakden veya hesaben ödedikleri kâr payları ile Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncü maddesine göre Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulmuş kâr payları;

f) Şirketlerin tam mükellefiyete tabi kurum olan ortaklarına nakden veya hesaben ödedikleri kâr payları.

B) İlâveler :

a) Gelir ve Kurumlar vergilerinden istisna edilmiş bulunan menkul sermaye iratları;

b) Kuurmlar Vergisinden istisna edilmiş olan iştirak kazançları;

2 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutulmuş bulunan dağıtılmıyan kazançların sonradan tam mükellefiyete tabi ortaklara nakden veya hesaben ödenmesi halinde, bunların gerçek kişilere aidolan kısmından ayrıca vergi tevkifatı yapılmaz; tüzel kişilere ait kâr paylarından, aynı fıkraya istinaden evvelce tevkif edilmiş olan vergiler, mahsup hükümleri dairesinde tevkifatı yapan kuruma ret ve iade olunur.

2 numaralı fıkraya göre dağıtılmıyan kazançlar üzerinden tevkif edilmiş bulunan vergiler, istihkak sahibi tüzel kişiler veya bunların ortakları tarafından mahsubolunamaz.

1 numaralı fıkra hükmüne göre kesilmiş olan vergiler, istihkak sahibi gerçek kişilerin bu iratların kendilerine intikal ettiği döneme ilişkin yıllık beyannameleri üzerinden ödenmesi gereken Gelir Vergisinden mahsubedilir; bu mahsup sonucunda kalan kısım, umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunur.

Dar mükellefiyette, gerçek kişilerle Türkiye'de işyeri veya daimî temsilcisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişilerin kâr paylarından, bu maddenin 1 numaralı fıkrasının (c) bendine dayanılarak tevkif olunacak vergiden, bunların sermaye paylarına tekabül eden dağıtılmıyan kazanç kısmı üzerinden tevkif edilmiş bulunan vergi, tevkifatı yapan kurum tarafından mahsubolunur.

BAŞKAN — 3 ncü maddeyi okutmuş bulunmaktayım.

Madde üzerinde Sayın Arif Hikmet Güner, buyurunuz.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bu madde üzerinde söz alışımın sebebi daha ziyade, her ne kadar gerekçede «maddeye vuzuh verilmiştir» denilmişse de, açıkcası ben kâfi derecede anlıyamadığım için tavzihini istemek maksadiyle söz almış bulunuyorum.

Bu maddenin birinci fıkrasının sonundaki paragrafta : «Bu fıkrada geçen hesaben ödeme tâbiri, bu iratları ödiyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren kayıt ve muameleleri ifade eder» ve nihayet son fıkrasından bir evvelki paragrafta da «1 numaralı fıkra

hükmüne göre kesilmiş olan vergiler, istihkak sahibi gerçek kişilerin bu iratların kendilerine intikal ettiği döneme ilişkin yıllık beyannameleri üzerinden ödenmesi gereken Gelir Vergisinden mahsubedilir; bu mahsup sonucunda kalan kısım umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunur» denilmektedir.

Şimdi; bu maddeden benim anladığım şudur : Bir bilânço çıktıktan sonra Kurumlar Vergisini ödiyecek ve stopajını yapacaktır. Ancak, istihkak sahipleri bu stopajdan sonra kalan miktarları kendi yıllık beyannamelerinde bilânço yılına ait beyannamelerde mi gösterecek, yoksa kendisinin eline geçtiği veya kendi hesabına geçirildiği; yani açıkcası farz edelim 1968 yılında elde edilen bir kârdan dolayı ister komandit şirketlerin komanditer ortakları, isterse anonim veya limited şirketlerin hissedarları 1968 yılından elde edilen kârları hesaben kendi kayıtlarına geçirmeleri ancak 1969 yılında olacağına göre, 1969 yılında verecekleri 1968 yılına aidolan beyannamelerle birlikte mi verecekler, yoksa 1970 yılında verecekleri 1969 yılına ait beyannamelerle beraber mi vereceklerdir? Bunun tavzihini rica etmek için söz aldım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — 3 ncü madde üzerinde başka söz istiyen? Yok. 3 ncü maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler...

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Zabıtlara geçmesi için tavzihe ihtiyaç vardır, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Oyladığımız için tekriri müzakere mümkün değil.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Tatbikat bakımından tavzihe ihtiyaç vardır, zabıtlara geçmesi lâzımdır.

BAŞKAN — Efendim, tasarının sonunda mümkün.

Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

4 ncü maddeyi okutuyorum :

Madde 4. — Aynı kanunun değişik 105 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Vergi tevkifatı nisbetleri :

Madde 105. — Gelir Vergisi tevkifatının nisbetleri :

A) 94 ncü maddenin 4 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 2;

B) 96 ncı maddenin 2 numaralı fıkrasında yazılı dağıtılmıyan kazançlarda % 15;

C) İstihkak sahibinin tam mükellefiyete tabi olması halinde;

a) 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı serbest meslek işleri dolayısiyle yapılan ödemelerde % 15;

b) 96 ncı maddeye giren menkul sermaye iratlarında % 15;

D) İstihkak sahibinin dar mükellefiyete tabi olması halinde :

a) 96 ncı maddenin 1 numaralı fıkrasına giren menkul sermaye iratlarında % 40;

b) 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı serbest meslek işleri dolayısiyle yapılan ödemelerde % 20;

c) 94 ncü maddenin 5 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 20 dir.

BAŞKAN — 4 ncü madde üzerinde Sayın Arif Hikmet Güner, buyurunuz efendim.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, bu 4 ncü madde, biraz da, 9 ncu made ile ilgili bulunmaktadır. Her iki maddede yapılan değişiklikle hazine muayyen bir miktar gelir temin etmek istemektedir.

Şimdi, bu maddenin (D) fıkrasındaki, bilhassa dar mükellefiyete yabancı şirketlere % 40 tevkifat yapmak suretiyle büyük bir artırım getirilmiştir. Gerekçede dış memleketlerde, bilhassa Amerika, Almanya, Fransa gibi memleketlerde kurumlar vergilerinin % 51 civarında olduğu mülâhazasiyle bizde de bu vergilerin % 50 ye çıkarılması düşünülmüş ve gerekçe de böylece %51 e çıkarıldığı söylenmiştir. Esasında yapılan hesap yanlıştır. % 51 değil, eğer kendilerinin % 30 Kurumlar Vergisiyle % 40 stopaj yapıldığı takdirde teklif edilen verginin yekûnu % 58 e malolmaktadır. Böylece bizim dış memleketlerde alınan vergilerden her ne kadar mahsubediliyorsa da, fazladır. Bu bakımdan bunun asgari hiç değilse % 50 veya % 45 e indirilmesi uygundur; çünkü bir nevi teşvik olur. Bu bakımdan bir tadil teklifi veriyorum. Ona iltifat edilmesini rica ederim, bir.

İkincisi; yine bu madde ile ilgili olduğu için 9 ncu maddede Kurumlar Vergisi % 20 den

% 30 a çıkarılmaktadır. Stopaj da % 20 den 15 e düşürülmek suretiyle kurumlardan alınan vergilerin % 36 nisbetinden % 40 a çıkarıldığı ve böylece % 4 gibi cüzi bir fark meydana geldiği, bu farkla da 350 milyon liralık bir hasılat temin edileceği gerekçede iddia edilmektedir. Bu hesapla da bir yanlışlık var. Kurumlar Vergisinin 1969 bütçesindeki gelir tahmini 1,5 milyar liradır. Bu 1,5 milyar liraya buradaki 350 milyon da ilâve edilmek suretiyle hesaplanmıştır. Normal olarak 1968 yılındaki tahmin 950 milyon lira civarındadır. 950 milyon liranın % 4 farkını hesaplarsak, aşağı - yukarı 40 milyon lira civarında bir para eder. Böylece, bizim beklediğimiz 350 milyon liralık hesabın nasıl çıktığını ben çıkaramadım. Bu 1 milyar liraya yakın olan paranın yüzde 4 ü, 40 milyon lira eder. Şimdi, yüzde 4 artırdığımıza göre 40 milyon lira artması lâzımgelir. Burada 350 milyon liranın nasıl çıktığını, doğrusu ben hesaplayamadım.

Bu bakımdan, eğer biz kurumları teşvik etmek istiyorsak, kurumlardaki verginin artırılması mahzurludur. Bir nevi Muamele Vergisinde olduğu gibi bir çıkmaza girebilir. Türkiye'de kurumlar, yeni alışılmaya başlanan müesseselerdir. Bu müesseseler, vergi hasılatı bakımından da zaruridir. Her kurum, aile şirketi olsa dahi, ciddî müessesedir, kayıtları muntazamdır, vergi kaçakçılığı diğer müesseselere nazaran en az olan teşekküllerdir, vergi mükellefleridir. Bu bakımdan bu mükelleflerin çoğaltılması lâzımgelirken, bunların çoğaltılmasını önleyici birtakım vergi artırmalarına gitmekte mahzur vardır.

Gerekçede gördüm. Deniyor ki, «Efendim % 10 iken artmadı. Artırıldığı zaman, kurumların miktarı arttı.» Çok rica ederim arkadaşlarım, yani bir nevi hani vergi artırıldığı zaman bu tip teşebüslerin miktarı arttı, gibi bir hava yaratılıyor. Bu tabiî olarak mümkün değildir. Ancak, Türkiye'de tabiî son zamanlarda sermayenin gelişmesi, yatırımların artması bu tip ciddî meseleleri icabettirdiği içindir ki, bu tip teşebbüslerin teşekkülü çoğalmıştır. Bunları daha da çoğaltmak, vergilerimizde emin kaynak, boşluk bırakmıyan kaynak yaratmak istiyorsak, bu tip teşekkülleri teşvik edici tedbirleri köstekliyen, böyle nispetlerin artırılmasına gitmemek lâzımgelir.

O bakımdan, eğer Kurumlar Vergisinden beklenen hasılatın kapanması isteniyor ise, Stopajın % 15 ten % 25 e çıkarılmasını, Kurumlar Vergisinin de hiç değilse % 20 de kalmasını teklif ediyorum. Bunun için bir önerge verdim. Bu önergeye de iltifat buyurulmasını rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Adnan Başer, buyurunuz. Bu konu hakkında izahat vereceksiniz.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, saygı değer milletvekilleri;

Sayın Güner, 96 ncı maddenin tadili hakkındaki görüşülmekte olan tasarının 3 ncü maddesiyle ilgili olarak, üç nokta üzerinde durarak tekliflerde bulundular.

Bunlardan birincisi, yabancı kurumların stopaj nisbetinin yükseltilmiş olmasının, yabancı sermayeyi teşvik etmek yönünden yanlış bir adım olduğunu, ileri sürdüler.

Yabancı kurumlardan halen, Kurumlar Vergisine ilâve olarak, bugün yüzde 20 nisbetinde Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaktadır. Yeni getirilen tasarı ile, bu yüzde 20 nisbetinde olan tevkifat nisbeti, yüzde 40 a çıkarılmaktadır. Kendisinin hesapladığı gibi, yabancı kurumların Türkiye'deki toplam vergi yükü, bugün yüzde 36 iken, bu kanun çıktıktan sonra, yüzde 58 e yükselecektir.

Yalnız, yine görüşülmekte olan maddenin, kendisinin de ifade ettiği gibi, Kurumlar Vergisi Kanunu ile ilişiği vardır. Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncü maddesi görüşülürken, oradaki metin okunduğunda görülecektir ki, eğer Türkiye'nin aldığı vergi, yabancı kurumun kendi memleketinde ödiyeceği verginin üzerinde bir nisbete yükselmiş olursa, farkı Türkiye Hükümeti tarafından, Türk Vergi İdaresi tarafından yabancı kuruma iade edilecektir. Bu sebeple, bu kanun kabul buyurulduğu takdirde, her hangi bir şekilde, yabancı kurumun kendi memleketinde ödiyeceği verginin üzerinde bir vergi yükü ile teklif edilmesi hâdisesi varidolmıyacaktır.

İkinci nokta, Kurumlar Vergisinin yüzde 36 dan yüzde 40,5 a yükseltilmiş olmasına rağmen, nasıl oluyor da gerekçede 350 milyon liralık bir hasılat sağlanacağı ifade edilmiştir, diye buyuruyorlar. Bu noktada da, Kurumlar

Vergisinin zammını da yüzde 4 diye ifade ediyorlar.

Kendileri, Kurumlar Vergisi nisbetinin yüzde 20 den, yüzde 30 a çıkarıldığını ifade buyurdular. Tabiî ki, Kurumlar Vergisinin hasılatını da buna göre hesaplamak lâzımdır. Halen 1968 bütçesinde, Kurumlar Vergisi tahsilâtı 1 milyar liraya ulaşmıştır. Bizim normal olarak, bu kanun teklifi olmasaydı, Kurumlar Vergisinden 1968 - 1969 yılında 1 150 000 000 lira tahsil edeceğimizi ümidediyorduk.

Kurumlar Vergisinin içinde iki türlü kurum var, biliyorsunuz. Birisi sermaye şirketleri, diğeri de İktisadi Devlet Teşekkülleridir. İktisadi Devlet Teşekküllerinden halen yüzde 35 vergi alınmaktadır. Onların vergisi filhal yüzde 35 ten, yüzde 40 a çıkarılmaktadır. Sermaye şirketlerinin vergisi ise, yüzde 20 den, yüzde 30 a çıkarılmaktadır. Hasılatın hesabı böylece yapılmıştır. Halen Kurumlar Vergimizin yüzde 55 i sermaye şirketleri tarafından, yüzde 45 i İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından ödenmektedir. Hesaplar da buna uygun şekilde yapılmıştır ve bize 350 milyon liralık hasılat artışı temin edileceği, yani hasılat artışı olacağı cihetle, 1969 Bütçesinde Kurumlar Vergisi tahmini 1 500 000 000 lira olarak gösterilmiştir.

Üçüncü nokta; Sayın Güner, Kurumlar Vergisinin nisbetinin yükseltilmesi yerine, stopaj nisbetinin yükseltilmesi yolunun seçilmesinin daha doğru olacağı hususunda bir temennide bulundular ve bu hususta bir takrir vereceklerini ifade ettiler.

Bu da, yüksek malûmlarınız olduğu üzere, tevkifat nisbetinin artırılmış olması, haddizatında bir vergi hasılatı temin etmiyecektir. Bilhassa, tevkifatın önceden yapılmış olması, dolayısiyle bilâhara alacağımız verginin önceye alınmış olması şeklinde bir netice doğuracaktır. Halbuki bizim yaptığımız operasyon, Kurumlar Vergisinin net hasılatını artırıcı mahiyettedir.

Mâruzatım bu kadardır. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Madde üzerinde başka söz istiyen var mı efendim? Yok.

Değişiklik önergesini okutuyorum :

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan kanun tasarısının, Geçici Komisyon raporundaki 4 ncü maddenin (B) bendindeki ve 96 ncı madde ile ilgili yüzde 15 nisbetinin yüzde 20 ye çıkarılmasını ve 9 ncu maddedeki yüzde 30 un, yüzde 25 e indirilmesini arz ve teklif ederim.

Kırklareli
Arif Hikmet Güner

BAŞKAN — Komisyon, önergeye katılıyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Takrirde bir yanlışlık yapılmaması için müsaadenizle burada elimizdeki metin ile karşılaştıracağız efendim.

BAŞKAN — Tabiî efendim, hay hay.

Sayın Arif Hikmet Güner, önergenizde 9 ncu maddeye atıfta bulunarak yapılması derpiş edilen değişikliği, lûtfen o madde müzakere edildiği sırada yapınız.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — İkisi birlikte olduğu için, karşılaştırma yapıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hayır, şimdi 4 ncü maddenin münderecatında ne gibi bir değişiklik icabediyorsa...

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Yüzde 15 nisbetindeki tevkifatların yüzde 20 ye çıkarılması... Bu kadar.

BAŞKAN — O kadar, bunu yaparız bu madde üzerinde. 9 ncu maddedeki diğer değişiklik meselesini o madde münderecatı içerisinde mütalâa ederiz.

Lûtfen önergeyi ona göre hazırlayıp getiriniz.

Muhterem arkadaşlarım; Sayın Arif Hikmet Güner tarafından verilmiş bulunan önerge, görüşülmekte olan kanun tasarısının Geçici Komisyon raporundaki 4 ncü maddenin..

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Dördüncü maddedeki yüzde 15 lerin yüzde 20 ye çıkarılması, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lûtfen önergeyi kâmil mânasiyle anlaşılabilir bir halde düzeltin, ona göre Başkanlığa gönderiniz, ona göre okutalım.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Önergeyi geri istiyoruz, yeniden tanzim edip Başkanlığa sunmak üzere, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Önerge komisyona verilmiştir.

MALİYE BAKANI CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Diğer maddeye geçelim, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Geçebiliriz. Önergeyi Komisyon istemiş olduğuna göre, havalesi mecburidir. Binaenaleyh 5 nci maddeye geçiyorum.

5 nci maddeyi okutuyorum.

Madde 5. — Aynı kanunun 107 nci maddesinin 4 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

4. Dar mükellefiyette, mükellefin Türkiye'de daimî temsilcisi mevcutsa mükellef hesabına daimî temsilci (Türkiye'de birden fazla daimî temsilcinin mevcudiyeti halinde, mükellefin tâyin edeceği, tarhiyat tarihine kadar böyle bir tâyin yapılmamışsa temsilcilerden her hangi birisi), daimî temsilci mevcut değilse, kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlıyanlar;

tarhiyata muhatap tutulurlar.

BAŞKAN — Beşinci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok.

Beşinci maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Beşinci madde aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurumlar Vergisi Kanunundaki değişiklikler

Madde 6. — 3 . 6 . 1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 8 nci maddesinin 1 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilânço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahibolduklarını ispat ve tevsik eden tam mükellefiyete tabi anakurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar (İştirak kazançları istisnası).

İştirak kazançları istisnası, kurumun bilânço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahibolduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

BAŞKAN — Altıncı madde üzerinde Sayın Arif Hikmet Güner.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bu madde ile bir kurum diğer bir kuruma iştiraki halinde mükerrer Kurumlar Vergisi verecek bir duruma gelmektedir.

Esasen bu madde bundan evvelki kanunda da vardı. Bir şirket; bir anonim şirket veya bir limited şirket diğer bir kuruma yüzde 10 undan aşağı bir nisbette iştirak ettiği takdirde birinci kurumda da, ikinci kurumda da Kurumlar Vergisi verecektir. Böylece bir deriden iki post çıkarılacaktır.

Şimdi arkadaşlarım; bu bir defa adaletsizdir. Üstelik, hani sermaye piyasasını teşvik, sermaye piyasasını teşvik deyip, Türkiye'nin kurtuluşunu, sanayileşmesini hemen hemen buna bağladığımız, hattâ hattâ sosyal dengenin temini bakımından mutlak zaruret gördüğümüz sermaye piyasasının teşekkülü sırasında böyle bir maddenin getirilmesi büyük bir darbedir.

Biliyorsunuz; anonim şirket gibi kuruluşlar birtakım müteşebbisler ister; herkes bu kuruluşu yapamaz, yaptıktan sonra başarıya götüremez. Kurulmuş olan anonim şirketler bu sahada tecrübesi olan şirketlerdir. Bunların öncülüğü ile, bunların yardımı ile, iştiraki ile bu tip yeni teşekküllerin kurulması daima mümkündür. Üstelik bugün 10 milyonluk. 20 milyonluk şirketler artık küçük teşebbüslerdir. 100 milyonluk şirketler artık Türkiye için normal teşebbüs haline gelmiştir, tabiî ileri memleketler için bunlar da küçük teşebbüstür.

Şimdi düşünün; bir 50 milyonluk şirketin kuruluşuna başka bir kurum yardım edebilmek, önderlik edebilmek için ona ortak olmak isterse asgari yüzde 10 u olan 5 milyonun üzerinde bir iştirakte bulunması lâzımgelir.

Arkadaşlarım; biz böyle düşünürsek bu şirketlerin kurulmasında güçlük çıkarırız. Bu bakımdan ben bir tadil teklifi veriyorum. Bundan evvelki kanundaki madde de yanlıştır. Bâzı ileri memleketlerde bu tip hadler tanınmaktadır; yüzde 10, yüzde 50, yüzde 70, fakat orada bu tip kuruluşlarda bu nisbetlerin aranmasında başka maksatlar vardır. Türkiye'deki şartlar ve vasatlar böyle bir şartın konması için tamamen mahzurludur, hiçbir faydası yoktur. O bakımdan bunun kaldırılması üzerine bir takrir veriyorum. İltifat buyurmanızı rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Akalın, buyurun.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen?. Yok.

Madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergesini okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısının Geçici Komisyon raporundaki 6 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kırklareli
Arif Hikmet Güner

Madde 6. — 3 . 6 . 1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 8 nci maddesinin 1 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

1. Başka bir kurumun sermayesine iştirak eden tam mükellefiyete tabi anakurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar (İştirak kazançları istisnası.)

BAŞKAN — Değişiklik önergesini okutmuş bulunmaktayım.

Komisyon katılıyor mu

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım; halka açık anonim şirketlerde bu istisna hudutsuzdur. Buna mukabil diğer şirketlerde dünyanın her tarafında bu şekilde tatbikat vardır. Bu itibarla katılmıyoruz.

BAŞKAN — Değişiklik önergesine Komisyon katılmıyor. Önergeyi Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Değişiklik önergesi kabul edilmemiştir.

6 ncı maddeyi tasarı metninde yazılı şekli ile oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 7. — Aynı kanunun değişik 12 nci maddesinin 6 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanların elde ettikleri mevduat faizleri hariç)

BAŞKAN — Yedinci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok.

Yedinci maddeyi Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 8. — Aynı kanunun değişik 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi, tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname,

Madde 24. — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir:

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları:
3. Gayrimenkul sermaye iratları;
4. Menkul sermaye iratları (her nevi alacak faizleri dâhil, 12 nci maddenin 6 numaralı bendinde vergi dışı bırakılan mevduat faizleri hariç);
5. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri ve temliki mukabilinde alınan bedeller.

Yukarda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti, kurumların birinci fıkranın 4 numaralı bendi şumulüne giren ve Gelir Vergisi Kanununun 75 nci maddesinin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarında % 40, bunların dışında kalan menkul sermaye iratları ile, fıkranın 1, 2, 3 ve 5 numaralı bendlerinde yazılı kazanç ve iratlarda % 20 dir.

Bakanlar Kurulu, kanuni veya iş merkezleri vergi anlaşması yapılan âkid devletlerde bulunan dar mükellefiyete tabi kurumların birinci fıkranın 3 ve 5 numaralı bendleri şümulüne giren ve gayrimaddî hakların kiralanması, satışı, devri ve temliki mukabilinde elde ettikleri gelirlerden yapılacak vergi tevkifatı nisbetinde, gerekli değişiklikleri yapmaya yetkilidir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şumulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyarîdir.

Bu maddeye göre yapılan Kurumlar Vergisi tevkifatı tutarı ile iradı ödeyen şirkete ait Kurumlar Vergisinin bu irada tekabül eden kısmının toplamı bu şirketin ortağı olan yabancı

kurumun tam mükellefiyete tâbi bulunduğu devlette, aynı kazanç ve irat üzerinden alınan bu mahiyetteki vergiler toplamını aştığı takdirde, fazlası umumi hükümler dairesinde tevkifatı yapan şirkete iade olunur. Şu kadar ki, bu suretle iade edilecek vergi miktarı, aynı kazanç ve irat dolayısiyle Türkiye'de tam mükellefiyete tâbi kurumların ödemek zorunda bulundukları Kurumlar Vergisi ile bu kurumların Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesine göre tam mükellef gerçek kişilere ait menkul sermaye iratları üzerinden tevkif etmeleri gereken Gelir Vergisi toplamını aşan kısma inhisar eder.

B) Dar mükellef durumunda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlıyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kestikleri Kurumlar Vergisini mütaakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı bulundukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Bu maddeye göre dar mükellefiyete tâbi kurumların kâr paylarından tevkif olunacak vergiden, Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin 4 ncü fıkrasına göre kesilmiş bulunan vergi, tevkifatı yapanlarca indirilir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannamede aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır:

a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,

b) Beyannamede gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,

c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,

d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,

e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın miktarı,

f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,

g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,

h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

BAŞKAN — Bizim elimizdeki tasarıda «Gider» olarak yazılıdır. Yanlışlık varsa komisyon tavzih etsin efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Efendim, matbaa hatası vardır, arkadaşımız düzeltilmiş şekliyle okudu.

BAŞKAN — 8 nci maddeyi okutmuş bulunmaktayım. Madde üzerinde söz istiyen var mı?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım, 5 nci maddede yapılmak istenen değişikliğe mütenazır olarak bu maddede de değişiklik yapmak gerekiyor. Bu maksatla bir önerge vermiş bulunuyoruz. Dikkate alınmasını arz ederim efendim.

BAŞKAN — Geçici Komisyon tarafından verilmiş bulunan madde ile ilişik değişiklik önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan tasarının 8 nci maddesi ile değiştirilen 24 ncü maddenin «A» fıkrasında vergi tevkifat nisbetine ilişkin bendin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Halil İbrahim Cop
Bolu

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti, kurumların 4 numaralı bend şümulüne giren ve Gelir Vergisi Kanununun 75 nci maddesinin 1 ve 3 numaralı bendlerinde yazılı kâr paylarında % 35, bunların dışında kalan menkul sermaye iratları ile «A» fıkrasının 1, 2, 3 ve 5 numaralı bendlerinde yazılı kazanç ve iratlarda % 20 dir.

BAŞKAN — Efendim, değişiklik önergesini okuttum. Komisyon tarafından verilen önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verilmiş olması cihetiyle filhal kabulü de mutazammındır. Bu sebeple maddeyi değişik şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 9. — Aynı kanunun değişik 25 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Nispet

Madde 25. — Kurumlar Vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazancından,

1. — Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlerde % 30,

2. — Diğer kurumlarda % 40,

Nispetinde alınır.

Hesaplanan vergilerde lira kesirleri atılır.

BAŞKAN — 9 ncu madde üzerinde Sayın Arif Güner, buyurunuz efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım, bu madde üzerinde de bir değişiklik önergemiz vardır.

ARİF HİKMET GÜNER (Kırklareli) — Sayın Başkanım, komisyonun talebi var.

BAŞKAN — Sayın Kırbaşlı, buyurunuz efendim.

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; mâruzatım çok kısa olacaktır. Bu nisbetin birinci fıkrasında «Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlerde % 30» şeklinde tashih edilen fıkrada kooperatif şirketlerinden bahsetmek istiyorum.

Şimdi, hepinizin de malûmu olduğu veçhile Ziraat Bankasına bağlı Tarım Kredi Kooperatifleri vardır. Maliye Bakanlığı hesap uzmanları ve Maliye müfettişleri bu kooperatiflerin kooperatif şirket mahiyetinde olduklarından bahsile Kurumlar Vergisine tabi olacakları hakkında bir araştırmaya girmişler, durumu inceleme raporları ile tevsik ettikten sonra, neticede Kurumlar Vergisini ödeme ile bu kooperatifleri karşıkarşıya bırakmıştır.

Memleketimizde «kooperatif şirket» tâbirleri tatbikat itibariyle biraz daha değişik bir mahiyet arz ettiğinden, Ticaret Kanunundaki kooperatif şirketlerle, mevcut, adı kooperatif olup, esasında bünye itibariyle kooperatif şirket mahiyetinde görülenlerin bâzı anlaşmazlıklara yol açabileceği ve esasında bunlar kooperatif şirket halinde görülmekle beraber daha ziyade sosyal gayelerle kurulmuş kooperatif mahiyetinde bulundukları için, Sayın Maliye Bakanlığı temsilcilerinden bu «kooperatif şirketler» tâbiri içerisinde Tarım Kredi Kooperatiflerinin de (bu hususta Balıkçılar Kooperatifleri de vardır, yarın elmacılık kooperatifleri de kooperatif şirket halinde kurulacaktır.) girip girmiyeceği hususunda açıklama yapmasını istirham ediyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, buyurunuz efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; tasarının üzerinde durulması lâzımgelen tadil maddelerinden bir tanesi bu maddedir. Filhakika bu madde ile Kurumlar Vergisi yüzde 20 den, yüzde 30 a; diğerleri - ki, onlar da kamu teşebbüsleridir - tenazur temin etmek maksadiyle yüzde 30 dan yüzde 40 a yükseltilmektedir.

Evvelâ, Hükümet tasarısında yer alan bir teşhis hatasına değinmek istiyorum. Türkiye'de bilhassa vergi mevzuatımız tetkik edilirken memleketin ekonomik yapısı gözden uzak tutulmamalıdır. Hatırlarım, 1949 yılında Kazanç Vergisi sisteminden Gelir Vergisi sistemine geçerken muârızların en çok üzerinde durdukları konu bu idi.

O zaman aleyhindeydik, Gelir Vergisi sistemine geçilmesini savunanlardandık. Çünkü Türkiye'nin ihtiyaçlarının gelişmesine muvazi olarak esnek bir vergi sisteminin devlet varidatını artırmaya yarıyacağı muhakkaktı. Kazanç Vergisinin bu karakteri yoktu, Gelir Vergisinin bu karakteri vardı. Kazanç Vergisinin sosyal adalete uygun karakteri yoktu, Gelir Vergisinin sosyal adalete uygun karakteri vardı, bunu savunduk ve olaylar o yıldan bu yana Gelir Vergisi sistemini müdafaa edenlere hak verdi. Bundan memnuniyet duyuyoruz.

Fakat, zaman zaman bu memnuniyeti mucip olaylara dayanarak Türk ekonomisinin strüktürünün dışında birtakım mütalâalar dermeyan etmek suretiyle de vergi kanunlarında tadilât yapılmasından hakikaten üzüntü duyuyorum.

Tasarının ikinci maddesinde Hükümet kapitalizmin en ön safhasında olan, yani büyük teşebbüslerin ekonomik alanda hatırı sayılır ölçülerde bulunan memleketleri dikkate alarak büyük teşebbüslerin henüz yok denecek kadar

az, fakat büyük teşebbüslere geçmenin faydasını kabul eden Türkiye'de (ki bu noktada herkes iştirak ediyor) teşebbüslerin büyümesine, biraz memleketin şartlarının gerektirdiği ölçüde vergi tasarıları sunmak lâzım geldiğini takdir etmek gerekir.

Şimdi, Kurumlar Vergisi Türkiye'den çok eski maziye sahibolan bu ülkelerde ekonominin strüktürü çok müsaidolduğu için, yani teşebbüslerin boyu çok büyük olduğu için büyük ölçülerde vergiler koymak orada büyümeye mâni olmuyor esasen, ama Türkiye'mizde o değil.

Türkiye'mizde küçük küçük teşebbüslerin, sermaye şirketleri haline geçmesini teşvik etmeye mecburuz; çünkü sermaye şirketleri diğer şirketlere göre vergi zayiatı bakımından da kontrolu daha kolay olan şirketlerdir, demin bir arkadaşımız bu noktaya temas etti.

Almanya'da şimdi Kurumlar Vergisi % 51, Fransa'da % 50, Avusturya - ki o da ileri bir memleket - % 29 a kadar inebiliyor, % 29 - % 60 arası, Holânda % 47, Finlândiya % 49, Belçika % 50, ABD % 52, Yunanistan % 40,25.

Şimdi Yunanistan'ın Ortak Pazarla olan münasebetlerinde dahi daha müsait ekonomik şartlar içerisinde bulunduğu dikkate alınarak bizdeki gibi hazırlık devresine geçmeden doğrudan doğruya giriş için bir anlaşma yapılmıştır. Türkiye, Yunanistan gibi hazırlık devresinden geçmeden doğrudan doğruya bir girişe talibolduğu halde, Avrupa Ortak Pazarının temsilcileri «sizin ekonomik bünyeniz henüz buna müsait değildir» diyerek asgari beş yıllık ikişer yıl uzatılabilecek şekilde bir hazırlık devresi kabul etmiş, bu devirde Türkiye hiçbir mükellefiyet altına girmeden karşı taraftan 175 milyon dolârlık kredi sağlamış, dört ihraç malını bidayette, mütaakıp altı ihraç malını da 1967 den itibaren indirimli tarifelerden, özel kontenjanlardan istifa ettirir halde çalışmıştır. Yani bünyemiz Yunanistan'ın ekonomik bünyesi gibi de değildir.

Şimdi hal ve keyfiyet böyleyken, Hükümet tasarısı, bu ileri ekonomik yapıda olan memleketlerin bünyesine uydurulmuş nisbetleri bize aktarma çabasını yaparken, hele Türkiye'de Kurumlar Vergisi nisbetinin şirketleşmeyi teşvik etmek maksadiyle konmuş olmasına rağmen gerçekte bunun böyle cereyan etmedi diye bir mütalâa dermeyan etmesi katiyen doğru değildir.

Türkiye'de 1949 dan 1960 yılına kadar % 10 olan Kurumlar Vergisi 1960 tan itibaren % 20 ye çıkartılmıştır. Ama soruyorum, komisyona ve hükümete; Türkiye'nin ekonomik gücü 1950 de, 1953 te, 1955 te, 1961, 1962 deki gibi miydi arkadaşlar? Öyle değildi. Yani geçmişi unutuyoruz. 1955 - 1956 yıllarında teneke tahsislerindeki isabetsizlikler dolayısiyle hükümetlerin düştüğünü nasıl unutursunuz?

Bugün memleket devamlı bir güç kazanma yolundadır ve bunda her hükümet kendi ölçüleri içinde anahedeften ayrılmadan çalışmalar yapmıştır. Birisi az birisi fazla. Bir gelişim içerisinde Türk ekonomisinin trendini tetkik edenler, uzun devredeki gelişimini tetkik edenler 1951 deki durumda olmadığımızı, hattâ 1963 teki durumda olmadığımızı kolayca teslim ederler.

Bunun gelişiminde Kurumlar Vergisinin bir rolü olduğunu kabul etmek gerekir arkadaşlar. Ekonomik gücümüz hiç yokken Kurumlar Vergisinin % 10 veya 20 olmasının ehemmiyeti yok; ama ekonomi güçlenmeye başladığı andan itibaren, hele bu ekonomi hususi şirketler veya şahıs şirketlerinden sermaye şirketlerine doğru geçme yönünde giderken nihayet Kurumlar Vergisi nisbetinin bu gelişmeyi muayyen ölçüde zaafa uğratabileceğini gözden uzak tutmamak lâzım gelir kanaatindeyiz.

Bu bakımdan Türkiye Ortak Pazarla olan münasebetlerinde de, maliyet fiyatlarını düşürmede de Devlete sağlam vergi zayiine nisbeten az müsaidolan veya olmıyan kuvvetli masraflara sahibolan ekonomik ünitelere de geçmeye süratle mecbur bir memlekettir. Bu geçişte Kurumlar Vergisinin nisbetinin rolü çoktur.

Daha bugünden hiçolmazsa şahıs şirketlerinden sermaye şirketlerine geçişi bir veya iki yıl engellemenin ortaya çıktığını ifade edebilirim. Yani devamlı bir gelişmede, bakın onu reddetmiyorum; ama bir şahıs şirketinin 1969 yılında sermaye şirketine inkılâp etmesinden doğacak faydalar başkadır, 1974 te sermaye şirketine inkılâp etmesinden doğacak faydalar yine başkadır.

Bu bakımdan zaman içerisinde bunların ileride şahıs şirketlerinin bugün hazırlığını yapmakta olan şirketlerin sermaye şirketleri haline gel-

mek teşebbüsleri beş sene sonra tahakkuk etmiş olsa bile, «Bakın, görüyorsunuz ya bu mâni olmadı.» demek isabetsizdir.

Her geçen günde bu noktada bir adım daha ileri gitmemizde memleket için çok büyük faydalar vardır. Çünkü, büyük teşebbüsler, sermaye şirketleri, demin arz ettiğim gibi, Devletin varidâtının sağlam, kararlı ve kontrolu çok kolay olan şirket nevileridir. Ayrıca memlekette maliyet fiyatlarının düşürülmesinde, modern teknolojiyi getirmesinde, manojman meselelerini, organizasyon meselelerini bünyesine sokmasında bu şirketlerin rolü çoktur ve bunlar, dış rekabete karşı koyabilmenin yanında, dışarda da dev güclerle mücadele edebilmek bakımından personel tedarikinde, reklâm yapabilmekte, hammaddeyi en ucuza tedarik etmekte ve sairede; yani saymakla bitmez, ekonomide konsontrasyonun faydalarını bilen arkadaşlar gözünde sermaye şirketlerinin bundaki rolünü canlandıracak olursa fazla söylemeye lüzum kalmaz.

Bu bakımdan bizim kanaatimiz odur ki, Güven Partisi olarak Ortak Pazarla olan münasebetlerimizi de dikkate almak suretiyle, süratle teşebbüslerimizin büyük boylarda gelişmesini teşvik etmemizde faydalar vardır ve bu faydaları temin etmenin yolu, bırakınız ki vergilerde istikrarlı olmanın büyük tesiri vardır. Vergi politikasının büyük sözüdür: Tıpkı ayakkabı gibidir vergiler. Nasıl eski bir ayakkabı onu giyen için sıkıntı vermezse, alışılmış bir vergi de biraz mükellefler için kolaylık temin eder. Devamlı vergi değişiklikleri o memlekette yapılacak yatırımlar üzerinde de menfi tesir eder. Bu bakımdan daha 1961 de yapılan bir tadili, tam güç kazanmamızın arifesinde, bakın arz ediyorum; 1958 deki durumumuz müsait değildi. 1957 - 1958 yılında birtakım yatırım yapmak istiyen teşebbüsler, Türk parasının kıymetinin dolâr 2.80 den 9.00 çıkması ile vazgeçmişlerdir projelerinden.

Şimdi büyük teşebbüslerin gelişmesine doğru, iyi bir iş içerisinde giderken ve Ortak Pazarla münasebetlerimizde bunlara muhtaç iken, bunu süratle durdurabilecek bir teşebbüsü, hakikaten ekonomimizin güç kazanması, istihdam politikası, maliyetlerin düşürülmesi, tekniğin rasyonel hale getirilmesi vesaire, çeşitli sebeplerden son derece muhataralı telâkki ediyoruz. Geçmişte Kurumlar Vergisinin nisbetinin düşük olması, şirketleşmeyi teşvik eden bir faktör olarak görünmemiştir noktai nazarını katiyen kabul etmiyoruz. Tasarıda o yer almış.

Eğer muhterem Heyetiniz bütün bu mâruzatıma rağmen, bunu kabul etmek kararında ise, o zaman maddede bir tahsihat daha yapmak lâzımgelir: «Kooperatif şirketlerde» diyor. Halbuki daha evvelki geçen maddelerde «Kazanç dağıtan kooperatif şirketleri» ibaresi yer almıştır. Bakıyorum bundan evvelki geçen maddelerde, meselâ: Madde 3. — «Aşağıda..» diyor, sayıyor sayıyor. «Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketleri» diyor. Bu maddeye geldiğimizde alelıtlak sermaye şirketleriyle kooperatif şirketlerde yüzde şu kadar diyor.

İki takrir veriyorum. Fakat iki dakikalık zamanımı yine kullanmaya zaruret duyuyorum. Çünkü, Türkiye bakımından ekonomimizin güç kazanması bakımından, Devlet varidatının daha sağlam, vergi ziyanı az mucip olabilecek bir temele oturtulması bakımından, işletmelerin maliyetlerini düşürebilmeleri imkânlarını sağlama bakımından, Ortak Pazarla olan münasebetlerimizde oralardaki müesseselerin çalışma şartları, şekilleri vesairesini tetkik ettirebilme gücünü kazanma bakımından, ona göre personel istihdam edebilme bakımından çok rica edeceğim, Kurumlar Vergisinin nisbetini aynen muhafaza edelim. Bundan tevellüdedebilecek vergi varidatını belâganmabelâğ diğerki yıllarda tahsil etmemiz imkânını sağlıyacak bir güc kazanalım diyoruz arkadaşlar.

Mâruzatımız budur. Eğer maddenin kanun tasarısından çıkmasına ait ret takririmizi kabul buyurursanız, Türkiye ekonomisi güç kazanma yolunda büyük merhaleler kazanabilecektir. Çünkü, böyle bir hamlenin içindedir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ali Cüceoğlu, buyurunuz efendim.

ALİ CÜCEOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, maddenin metnini okuduğumuz zaman «Sermaye şirketleriyle, koperatif şirketlerinde % 30» bir vergi alınmasını öngördüğünü müşahade ederiz. Evvelce bu maddeyle % 20 vergi alınırken, % 30 a çıkarılmış. Yani, % 50 bir zam öngörülmektedir. Biraz evvel arkadaşımız uzun boylu durumu izah ettiler. Hakikaten

Türkiye ekonomik bakımdan bir gelişme halindedir. Bu gelişme halinde olan ekonomimizin ve kurulacak olan şirketlerin gelişmesinde önleyici bir tedbir olacak olan bu % 50 gibi bir artış tahmin ederim ki, kuvvetli ve hakikaten rekabet gücü olacak bir kuruluşu engelliyecektir.

Gerekçeyi okuyoruz: «Memleketimizde bu vergi diğer memleketlerle karşılaştırıldığında, Kurumlar Vergisi nisbetinin bir düşüklük arz ettiği görülür.» diyor.

Şimdi biz gerekçemizi memleket ekonomisi yönünden değil de, diğer memleketler ile olan mukayese neticesinde; yani «Onlarda bu vergi çok yüksek, bizde düşük; binaenaleyh, biz de onlara ayak uyduralım» mânasına gelir gibi bir hava taşır. Yine okuyoruz «Memleketimizde Kurumlar Vergisi nisbetinin düşük tutulmasının sebebi muhakkak ki, şirketleşmeyi teşvike mâtuftur». Yani, biz niçin düşük tutmuşuz bu vergiyi? Şirketleşmeyi teşvik için.

Bir de şimdi kanun getiriyoruz diyoruz ki, Sermaye Piyasası Kanununu çıkaralım ve halka açık anonim şirketler teşvik edilsin ve kurulsun. Daha işin başında biz bu şekilde bir vergi çıkarmak suretiyle ve bunu % 50 gibi bir artışa tabi tutmak suretiyle bunu engellemiş olduğumuz kanaatini taşımaktayım.

Yine okuyoruz gerekçeyi, çok enteresan arkadaşlar: «1960 yılından önce Kurumlar Vergisi nisbetlerinin % 10 olmasına rağmen şirketleşmede büyük inkişaf kaydedilmemiştir. Buna mukabil nisbetin % 20 ye çıkarılmasından sonraki derecede kurumlaşma faaliyetlerinde belirli bir gelişme müşahade olunmuştur.» Bu verginin % 20 ye çıkarılmasından mütevellit yani vergi arttı diye şirketleşme artmış demek değildir. Şartlar değişmiştir. Ekonomik durumda bir ilerleme, bir gelişme bahis konusu olmuştur ve bunun neticesi olarak da bugünün imkânları ve dış münasebetlerimiz şirketleşmeye doğru bizi götürdüğü içindir ki, bu artış doğmuştur. Binaenaleyh, gerekçe ile getirilen miktarları, vergi artışını karşılaştıracak olursak kanaatimce gerekçe madde ile uygunluk göstermemektedir.

Muhterem arkadaşlar, diğer kurumlar zaten iktisadi Devlet Teşekkülleridir. Bunların kazançları zaten Hazineye intikal etmektedir. Binaenaleyh, başka bir yolla vergisini artırmak ve bu şekilde onun yatırım imkânlarını engellemek kanaatimce doğru bir yol değildir.

Yine benden evvel konuşan Fethi Çelikbaş arkadaşımın da ifade ettiği gibi, kanaatim, bu maddenin eski şekliyle muhafazasıdır. Eski şekliyle muhafaza edildiği takdirde, kurulacak şirketlerin daha sağlam ve aynı zamanda teşvik edici mahiyette olduğu için yarın Ortak Pazarda da diğer şirketlerle rekabet edebilecek bir duruma gelmesini sağlamak, gelişini mütaakip arkadaşımın da beyan ettiği gibi vergilerini gayet rahatlıkla alma imkânlarını temin etmesi bakımından da bu maddenin eski metinde olduğ gibi kalmasında isabet olduğu kanaatini taşımaktayım. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker, buyurunuz efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkan, konuşmacılara belki ışık tutar diye bir noktayı çok kısa olarak arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon olarak görüşünüzü anlatmak istiyorsunuz. Araya girip söyleyiniz, beyan ediniz. Ben önergeyi okutmak mecburiyetinde değilim. Konuşmalar bittikten sonra önergeyi, okutuyorum, eğer kısa bir izahatta bulunmak istiyorsanız...

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Konuşmacılar maddeyi yanlış anlıyorlar, konuşmacılara ışık tutmak bakımından kısaca bir izahatta bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Güzel. O halde söz isteyin ki, vereyim. Yoksa ben burada, sizin söz isteyip istemediğinizi nereden bileyim, Çok kısa ise yerinizden...

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Sayın Ülker, bir dakika müsaade eder misiniz? Şu takdim hakkını daha evvel kullanmak imkânı varken, Komisyon yerinden müdahale etmediği için, bizim haberimiz olmadı, kullanamadı. Belki zatıâlinizin izahatını da kolaylaştırır, diye çok kısa konuşmasına müsade edelim?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Kanun metnini getirttim içeriden.

BAŞKAN — Buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek üzere kısaca bir izahat vermek istiyorum.

Konuşmacı arkadaşlarımızdan bâzıları, sermaye şirketleriyle kooperatif şirketlerinin bu metinde % 30 vergiye tabi tutulduğundan bahsetmektedirler. Halbuki, buradaki sermaye şirketlerinden maksat; yalnız kazanç dağıtan sermaye şirketleridir. Halka açık anonim şirketleriyle, kooperatif şirketler kanunun muaflıklar maddesini kapsıyan kısmında vergiden muaftır, istisnadır. Sayın konuşmacı arkadaşlarımız bu hususu nazarı itibara alarak görüslerini belirtirlerse daha faydalı olur, arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, beş kanunun bir kanun içinde görüşülmesi, sonra tam bütçenin ortasında yeniden bunun getirilmesi şartları altında konuşmacıları mütalâa etmek lâzım. Dışardan «Yahu nasıl olur da böyle söylüyorlar» denebilir. Ama, aynı mevkie gelinmiş olsa belki o kadarını da söylemek imkânı bulunmaz. Bu hakikati evvelâ teslim etmek lâzımgelir.

Değerli arkadaşlarım, bugünkü kanunda, mevcut 25 nci maddede «Kurumlar Vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazançlarından sermaye şirketleri ile kooperatiflerde % 20» demektedir.

Şimdi getirilen teklifte ise, yine aynı metin oluyor : «Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlerde % 30» denmekte. İkisi arasındaki fark ortadadır.

Şimdi biz, kısa bir süre önce Kooperatifler Kanununu burada müzakere ettik ve kabul ettik. Onun 93 ncü maddesi, yani Geçici Komisyon değiştirisi olan 93 ncü maddesinin 3 numaralı bendinde, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde Kurumlar Vergisi muaflığından faydalanırlar, kooperatifler. Yani, Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde.

16 ncı benddeki esaslar da şunlar : Mukavelelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, idare meclisi başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve münhasıran ortaklar ile iş görülmesine dair hükümler bulunması şartiyle kooperatif şirketler. (Esas mukavelelerde, yukardaki şartlar mevcudolmakla beraber, fiilen bu kayıtlara uymıyan kooperatifler muafiyetten faydalanamazlar.)

Şimdi mevzuatımızdaki kooperatiflerle ilgili hükümler budur. Kanunlaşmakta olan bir kanunda, yani Kooperatifler Kanunu 93 ncü maddesinde (yani Ticaret Kanunundaki kooperatif hükümlerinin yerini alacak kanun) bu esası getirmiş bulunmaktadır.

Sermaye şirketlerinin gelişmeleri ve böyle bir yükselmenin nasıl tesir edeceği hususunda görüşler ifade edildi, benim partimin görüşü de ifade edildi. O noktada bir şey söyliyecek değilim. Yalnız kooperatifler bakımından ayrı bir tutum içine girmemiz zarureti vardır. İster bu Kooperatifler Kanununun şu 93 ncü maddesi Millet Meclisinden geçmiş olan maddenin sartları içinde olsunlar, isterse Kurumlar Vergisinin 7 nci maddesinin 16 ncı bendinde sayılan hususlar olsunlar... Yani demek istiyor ki; kooperatif bir kazanca doğru kaymış ise, ben bu kazancı vergilerim prensibi, ki kökünden yanlış görülemez, suiistimali önliyen bir hükümdür, buna rağmen yani bunun kötüye kullanmayı önliyen bir hüküm olmasına rağmen, kooperatiflerin farklı bir muameleye tabi tutulması lâzımdır.

Kooperatifler, Anayasamızda da farklı muameleye tabi tutulmuştur. Anayasamız kooperatiflerin Devlet tarafından himaye göreceğini, geliştirileceğini bir maddesinde açık olarak ifade etmiştir. Öyle ise, hangi yolu ihtiyar ederse etsin bir kooperatif kuruluşunun halkımıza, köylümüze, «Kooperatif kuruldu, şu iş yapıldı, bundan şu yararlar, halk yararları sağlandı» hissini vermesi bakımından o, Kurumlar Vergisinin 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki yollara girmiş olsa bile (ki vergilenmesi lâzımgeliyor) diğer sermaye şirketlerinden farklı bir muameleye tabi tutulması lâzımgelir. O zaman biz Meclis olarak Anayasanın emrettiği kooperatifleri farklı gördüğümüzü ve kendilerini bir ölçüde farklı muameleye tabi tuttuğumuzu ifade etmiş oluruz. Kooperatifçiliğin gelişmesi bakımından bunun faydası vardır.

Bu sebeple, bendeniz şu teklifte bulunuyorum :

Eski hüküm, yani 25 nci maddesindeki % 20 nisbeti mevcuttur, bu % 20 nisbetinin kooperatiflerde % 30 a çıkarılmamasını teklif ediyorum. Yani bugün kooperatifler için konulmuş olan nisbetin esas itibariyle muhafaza edilmesini ve diğerlerinde artışa gidildiği takdirde bunda bir farklı muamele, Anayasaya uygun, buradan geçirdiğimiz Kooperatifler Kanunun esprisine uygun, Türkiye'de kooperatifçiliğin gelişmesi esasına uygun bir hareket yapmış olacağız.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Madde üzerinde başka söz istiyen? Yok. Olmadığına göre 9 ncu madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergelerini aykırılıkları sırasiyle okutuyorum.

Önce Sayın Fethi Çelikbaş'ın vermiş olduğu önerge, 9 ncu maddenin tasarıdan tüm olarak çıkarılmasını kapsamaktadır. Bu bakımdan onu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Maddenin tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Burdur Milletvekili
Fethi Çelikbaş

BAŞKAN — Geçici Komisyonun değişiklik önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan tasarının 9 ncu maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun 25 nci maddesinde yazılı :

1. Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlere ilişkin % 30 nisbetinin % 25 olarak ve

2. Diğer kurumlara ait % 40 nisbetinin % 35 olarak,

Değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

BAŞKAN — Sayın Fethi Çelikbaş'ın şayet birinci önergesi kabul edilmez ise, kabul edilmesi dileği ile vermiş olduğu diğer önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Maddedeki «Kooperatif şirketlerde» tâbirinin, «kazanç dağıtan kooperatif şirketler» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Burdur Milletvekili
Fethi Çelikbaş

BAŞKAN — Teker teker okutup oyunuza sunacağım.

(Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın maddenin tasarıdan çıkarılmasına dair önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Bizim de önergemiz olduğundan katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

(Geçici Komisyon Başkanı Halil İbrahim Cop'un 9 ncu madde üzerindeki önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Değişiklik önergesi Komisyon tarafından verilmiştir. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Dikkat nazara alınmak kaydiyle kabul edilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın 9 ncu maddeyi değişikliğe tabi tutan önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz. Değişiklik önergesini Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir önerge daha gelmiştir. Onu da okutup oylarınıza sunacağım.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

9 ncu maddedeki «kooperatif şirketlerde bu nispet yüzde 20 dir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon Katılmıyorlar.

Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, 9 ncu madde üzerinde yalnızca Komisyon tarafından ve-

rilmiş bulunan bir değişiklik önergesi dikkat nazara alınmak kaydiyle kabul edilmiş bulunmaktadır. Önerge Komisyon tarafından verilmiş olduğu cihetle filhal kabulü de mutazammındır. Bu sebeple 9 ncu maddeyi Komisyonun değişik metni şeklinde oyunuza sunuyorum... Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 9 ncu madde değişik bu şekliyle kabul edilmiştir.

4 ncü madde Komisyondan gelmiştir. Gelen şekliyle okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan tasarının 4 ncü maddesiyle değiştirilen Gelir Vergisi Kanununun 105 nci maddesinin,

(B) fıkrasında yazılı % 15 nisbetinin %20;

(C) fıkrasının (b) bendinde yazılı % 15 nisbetinin % 20;

(D) fıkrasının (a) bendinde yazılı % 40 nisbetinin % 35;

Olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

BAŞKAN — Komisyon, 4 ncü maddenin bu şekilde değişikliğe tabi tutulmasını öngörüyor. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verilmiş olduğu cihetle filhal kabulü de mutazmmındır. Bu sebeple 4 ncü maddeyi değişik bu şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 4 ncü madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

10 ncu maddenin görüşülmesine geçiyoruz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gider Vergileri Kanunundaki değişiklikler

Madde 10. — 13 . 7 . 1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 4 ncü maddesine aşağıdaki (n) ve (o) işaretli fıkralar eklenmiştir :

Vergiden müstesna tekel maddeleri :

n) I - Tekel Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarınca tesbit olunacak esaslara göre, tekel memur, hizmetli ve işçilerine verilecek tekel maddeleri,

II - Er ve erbaşlar için imal edilip bunlara verilen sigaralar;

o) Nümune olarak veya propaganda ve reklâm maksadiyle bedelsiz verilen her nevi tekel maddeleri. (Bunların yıllık en çok miktarı ile sair hususlar, Tekel Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarınca tesbit olunur)

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Şefik İnan, buyurunuz.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Sayın Başkan, bu maddeden başlamak suretiyle müteakıp maddelerle birlikte tekel konusu Gider Vergisi kategorisi içerisine alınmaktadır.

Cumhuriyet kurulduğu günden beri, Cumhuriyetin kuruluşunu takibeden yıllardan itibaren malî bir inhisar olarak kurulmuş olan Tekel İdaresinin rejimi bu maddelerle değiştirilmektedir.

Eğer bu ve müteakıp maddeler kabul edildiği takdirde Tekelin, her hangi bir sınai işletme gibi, meselâ bir dokuma fabrikası gibi, işletmeleri vergiye tabi tutulacaklardır. Halbuki şimdiye kadar olan rejim böyle değildi. Şimdiye kadar bu safi hasılatın Devlet bütçesine ait olması esasına dayanır ve bir konuda yüksek nisbette vergi almanın yolu olarak telâkki edilmiştir. Bu öyle bir rejimle idare edilmiştir.

Halbuki, şimdi bu maddelerle bu rejim değiştirilmektedir. Arz ettiğim gibi, tekel konusu tıpkı bir dokuma fabrikası istihsalinin vergiye tabi olması şekline sokulmaktadır. Bunun mucip sebepleri olarak birtakım fikirler ileri sürülmektedir, esbabı mucibede. Fakat bu fikirlerin, bu delillerin hiçbirisi ayakta duracak nitelikte değildir.

Şimdi Maliye Bakanlığımızın Gelirler Genel Müdürlüğü yayınlarından «Devlet Gelirleri Bülteni» ni alırsak; bu bülten son 1968 de yayınlanmıştır. Bu bültenin meselâ 177 nci sayfasında «Tekel sâfi hasılatı ve Hazine hissesi» diye bir tablo vardır. Burada 1966 ya kadar olan yılların rakamları mevcuttur. 1966 da Tekel hasılatından sâfi hâsıla olarak hazine hissesi 7 milyar 446 milyon liradır. Sâfi hâsıla 1 milyar 537 milyondur. Burada bâzı iktisadi hizmetlere ayrılan kısım, sonra belediyelere ayrılan kısım, diye buradan çıktıktan sonra geride Hazineye intikal etmesi lâzımgelen 1 milyar 446 milyon lira olarak görülür.

Halbuki 1966 bütçesini açarsak - bu yıl geçmiş olduğuna göre rakamları kesindir - Hazineye 1 milyar 446 milyon lira intikal etmemiştir. Niçin etmemiştir Çünkü Tekel İdaresine Devlet, Hükümet başka vazifeler vermiştir. Tütün destekleme mubayaası yap demiştir kendisine. Şunu yap, bunu yap, demiştir. Ama malî imkân göstermemiştir. O da ilk, elinde hâsıl olan bu paralarla bu vazifeleri yapmaya kalkışmıştır. Şimdi hal böyle iken tabiî bir müesseseye vazife verilince o vazifenin icabettirdiği malî kaynakların da verilmesi lâzım. Malî kaynak verilmeden vazife yapmaya davet edilmiştir, zorlanmıştır ve o da vazife yapmıştır; elinin altındaki kendisine aidolmıyan, Hazineye teslim etmesi icabeden kaynakları kullanmıştır

Şimdi, Gider Vergisi kategorisine almak üzere Tekel İdaresi diyoruz, Hazineye vermesi lâzımgelen paraları vermediği için ben buna hüviyet değiştirtiyorum; bundan sonra Gider Vergisine tabi olacaktır her hangi bir fabrika gibi, yani vergiye alabilmek üzere yapıyorum bunu. Esbabı mucibede ileri sürülen fikir budur. Bunun ayakta duracak yeri yok. Tekel İdaresi, arz ettiğim gibi daha 1966 yılında 1 milyar 446 milyon liralık Hazineye sâfi hâsıla olarak teslim etmek üzere bunu toplamış, ama teslim edememiş. Çünkü kendisine kaynak gösterilmeden yeni vazifeler verilmiştir. Bu esbabı mucibe, bu şekilde ayakta duracak mahiyette olmayınca başka bir şey aramak lâzım. «Niçin acaba yıllığın Tekel İdaresi malî tekeli değiştiriliyor?» diye araştırma lâzımgelmektedir.

Bu kanunun tümü üzerinde yaptığım konuşma esnasında da belirttiğim gibi, bunun sebebi biraz başka türlü görülmektedir bendenizce. Şöyle ki; bu Tekeli yakın veya biraz daha uzak bir istikbalde özel teşebbüse devretmek yahut o hale getirmek için atılmış bir adım gibi geliyor bendenize. Geçen gün bir başka bütçe münasebetiyle verilen izahat sırasında edindiğim bilgiye göre bir yabancı şirkete sigara imali için müsaade verilmiş, o da memlekette sigara fabrikaları kuracak, sigara imal etmeye başlıyacak, o da Gider Vergisine tabi olacak. Şimdiye kadarki mevzuatımızda bu mümkün idi. Yine yerli ve yabancı şirket kurulabilir. Bir şartla; ihracetmek şartiyle. Çünkü memlekette Tekel mevzuudur iç piyasa. Dış piyasa için sigara imali mümkündür, daima mümkün idi ve bunu yerli şirket de yapabilirdi, yabancı şirket de yapabilirdi. Fakat şimdi biz Tekelin de mahiyetini değiştiriyoruz ve bunu arz ettiğim gibi her hangi bir sınai imalât haline getiriyoruz, bir dokuma fabrikası yahut bir diğer her hangi bir fabrika haline getiriyoruz. Bunu bendeniz pek isabetli görmemekteyim. Şu rakamlar da, arz ettiğim rakamlar da bunu ispat eder niteliktedir. Yani ille vergi alayım diye, sâfi hâsılayı alayım diye bunu yapmaya lüzum yok. Tekel İdaremiz, bütçemizden kâfi döner sermaye verilse, tütün mubayaalarında destekleme mubayaası yapabilmesi için kâfi sermayeyi sağlıyabilirsek o da eline geçecek sâfi hâsılayı Hazine hissesi olarak bütçeye pekâlâ teslim edebilir. Bu meselenin halli böyle olmak gerekir. Yoksa Tekele bu suretle rejim değiştirtmek isabetli değildir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Faik Kırbaşlı.

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümetin teklifinde 12 nci madde, Geçici Komisyon teklifinde de 10 ncu madde olarak yer alan ve Gider Vergileri Kanunundaki değişikliklerle istisna hükmünü teşkil eden maddelere ilâve edilen vergiden muaf, müstesna tekel maddeleri fıkrasının (n) diye adlandırılan fıkrasının tamamiyle aleyhinde olduğumuzu belirtmek için kürsüye çıkmış bulunuyorum.

Bu fıkra ile, Tekel Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarınca tesbit olunacak esaslara göre, tekel memur, hizmetli ve işçilerine verilecek tekel maddeleri vergiden muaf tutulmuştur. Yani muafiyet hükümleri içerisinde, Gider Vergisi muafiyet hükümleri içerisine alınmıştır.

Muhterem milletvekilleri; prensip itibariyle Gider vergileri; en fakirinden en zenginine, gelir, meslek farkı gözetmeksizin herkese teşmil edilen vergiler olarak tarif edilmiştir. Burada Tekel memurlarının, hizmetlilerinin ve işçilerinin alacakları veya onlara muayyen bir ölçü dâhilinde tesbit edilerek verilecek olan tekel maddelerinin vergiden muaf tutulması, genel prensibe aşağı - yukarı aykırı bir mahiyet arz etmektedir.

Kaldı ki, Türkiye gibi bir memlekette tütünü yetiştiren, alın terini akıtan şahıs kendi yetiştirdiği tütününü, 13 liraya satıp 80 liraya 100 liraya tekelden geri alıp içtiği mevzuubahis iken, çiftçiye, tütün yetiştiriciye, üzüm yetiştiriciye, anason yetiştiriciye böyle bir muafiyet tanımıyorsunuz, muayyen bir nisbet dâhilinde, bunları imal eden şahıslara tanıyorsunuz. Prensip itibariyle bu, sosyal adalet ve vergi tatbikatına da aykırıdır. Tanıyacaksınız, tütün yetiştirenlere de tanıyınız ve deyiniz ki, «100 kilo tütün teslim eden şahsa 1 kilo vergisiz sigara verilir.» Bunu yapabiliyor musunuz? Yapmıyorsunuz. Peki, o yetiştirenlere böyle bir muafiyet tanımıyorsunuz da imal edenlere nasıl tanırsınız? Şu veya bu fikir olarak değil, vergi tatbikatı yönünden, verginin diskriminasyonu yönünden bu, tamamiyle prensiplere aykırı bir maddedir. Yetiştiriciyi vergiye tabi tut, vergili sigara içmesini mecbur kıl, ondan sonra da imal edenlere içeceği sigarayı, içkiyi şarabı, rakıyı ne ise müskiratı, muayyen bir nisbet dâhilinde de olsa, vergisiz ver. Bu, vergi adaleti ile kabili telif değildir. Bu bakımdan biz bu maddenin - eskiden zaten yoktu - sonradan ilâve edilmiş olan bu maddenin tasarıdan çıkarılmasını teklif ediyoruz.

Diğer taraftan, (n) bendinin ikinci fıkrası var, orada da istisnalar kabul edilmiştir. Bunlar esasında erlere ve erbaşlara verilen sigaraları şey yapmaktadır. Diğer ordularda, bilhassa Fransız Ordusunda, bunların bedava verilmesi bile mevzuubahistir. Erin istihkakındandır. Bunları vergi muafiyeti şümulüne sokmak gibi bir hale düşmek bence doğru değildir, kanısındayım. Zaten erin istihkakından olan bir şeyi ki, tatbikatı da böyle, bunu bu hale getirmek bence doğru birşey değildir.

Şeker Şirketi teşkilâtında, pancarı bizzat teslim edenlere, teslim ettikleri pancarın muayyen bir nisbeti dâhilinde kendilerine şeker verilmektedir. Güzel bir tatbikatı vardır, pancar yetiştiricinin bu yönden alın terini değerlendirmiş, onore etmiştir. Tütün yetiştiricileri için bundan evvelki Tütün Tekeli Kanununda da aynı şeyleri söyledik «Onlar için bir sigara imal ediniz» dedik, «Tütün yetiştiriciye mahsus olmak üzere bir sigara nevi çıkarınız, onlar biraz daha yetiştirdiği tütünden imal edilen sigaraları ucuz içme imkânları bulsunlar» dedik. Bu yapılmadı, bunu koyduramadık. Şimdi, yetiştiricinin dışında, imal edenlere vergi muafiyeti getiriyorsunuz ki, bu, bizim daha evvel hassasiyetle üzerinde durduğumuz bir mevzu olması itibariyle bunun tasarıdan çıkarılmasını teklif ediyoruz. Bu hususta, duruma göre, gerekirse bir önerge de vereceğiz. Kabulünü istirham ederiz.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, evvelâ bir noktayı belirtmek istiyorum. Böyle önemli vergi kanunları, şimdiye kadarki uygulamalarımızda görüldüğü gibi, uzmanlardan kurulmuş, içerisinde profesörlerin de bulunduğu «Vergi Reform Komisyonu» diye bir komisyondan geçirilirdi. Zannediyorum ki, bu, böyle bir yerden geçmemiş. Geçmemesinin de nedenleri anlaşılıyor. Yani, şu getirilen hükümlerle bu nedenler ortaya çıkmakta. Bu 12 nci madde ile şimdiye kadar Gider Vergisine tabi olmıyan Tekel de Gider Vergisine tabi tutulmakta ve muaflık bu madde ile başlamaktadır. Yani, bundan sonraki maddelerde bir noktaya gelecek, nisbetini de tâyin edecek.

Şimdi «Tekel» dediğimiz şey, «Bir el» demek. Bir «tek el» o da Devletin eli. Şimdi ikinci el çıkıyor, iki el, üç el, beş el, sekiz el, 88 el gidiyor. Yani, eller çoğalıyor, Tekelin tek elliği kalmıyor. Buraya getirilen hüküm böyle bir hareketin başlangıç noktası, hazırlık hareketi halinde oluyor. Yani, memlekette özel teşebbüs fabrika kuracak, bu işleri yapacak.

Sayın Şefik İnan ifade ettiler, zaten ihracetmek için bu imkânlar mevcut. Ama anlaşılıyor ki, içte de kullanmak için bu iş yapılacak gözükiüyor. Bunun sakıncaları ortada. Bu yolla yapılacak suiistimaller, kaçakçılıklar zaten alabildiğine, kaçakçılığa bir de Devlet Hazinesi - Tekel, yani Devlet demek o - bu yoldan da bir deliğe sahibolacak, buradan da bir çıkış noktası olacak. Biz çocukluğumuzda, «Reji Kolcuları» filân diye hikâyeler dinlerdik. Yani, o devre doğru gidiyormuş hissini veren bir tutum içine girmiş oluyoruz.

Buna benzer Kömür İşletmeleri Kanununda değişiklik yapılmıştı. Kömür İşletmeleri özel

teşebbüsten kömür alacak ve vatandaşa satacak. Yani, Devlet eliyle özel teşebbüs zenginleştirilecek, millet kesesinden özel teşebbüs zenginleştirilecek. Şimdi tatbikatını görüyoruz. Kömürler çamur içinde ve özel teşebbüs perişan olmuş, Devlet kömürlerinin yanında rahat rahat kömür satmaya çalışıyor. Kapıları vuruyorlar, «Kömür ister misiniz?» diye. Vatandaş, kömür için perişan bir duruma girmiş vaziyette. Yani tatbikatı bu. Bugün kapımı çaldı, «Linyit kömürü istiyor musunuz?» diye. Öbür tarafta çamur içinde geliyor, kapıda da özel teşebbüs, kapı çalıyor.

Şimdi burada da Devletin hâkim olduğu, bütün dünyada esas itibariyle tekel elinde olması yani, Devletin elinde olması lâzımgelen bir sahada - yavaş da olsa - bir imkân hazırlama yoluna gidiliyor. Bunu yapmamalıyız arkadaşlar. Günün birinde bunun altından çıkamayız. Çıkamadıkça vergi vururuz vatandaşa ve bunun altından hangi iktidar olursa olsun, kendisini kurtaramaz. Hayat pahalılığının son zamanlarda nasıl yükseldiğini gidiniz çarşıda, pazarda görünüz. Yani, bu bunların neticesidir. Buradan bir delik açılıyor, oradan o delik açılıyor, ondan sonra da bunu toplamak için gelip fakir vatandaşın sırtına yükleniyoruz.

Onun için, affetsinler, buradaki gerekçeyi hiç tasvedemedim. Gerekçenin 7 nci maddesinde şöyle deniyor :

«Tasarının en önemli cephesi Tekel maddelerinin yani, tütün mamulleri, ispirto ve ispirtolu içkiler, çay ve tuzun İstihsal Vergisi mevzuuna alınması teşkil etmektedir. Yukarda da belirtildiği üzere 1957 yılındaki gider vergileri reformu tam olarak tahakkuk ettirilmemişti. Nitekim, söz konusu tekel maddeleri İstihsal Vergisi mevzuu dışında kalmıştır.»

«Yani, bugüne kadar tekel maddeleri istihsal mevzuunun dışında kalmış, reform yapılıyormuş.. Tabiî reform komisyonuna sorulmadan reform yapılıyor. Sorulmamasının anlamı da ortada. Lûtfen vazgeçelim. Bendeniz bir teklif verdim. Bu maddeyi reddedersek esas itibariyle böyle bir prensibi, bir ilkeyi de reddetmiş oluruz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Ülker, redden ziyada tasarıdan çıkarılması, çünkü, zaten kabul veya ret hususu oya konacak.

MALİYE BAKANI CİHAD BİLGEHAN (Balıkesir) — Sayın Başkan, müsaade buyurur musunuz, bir izahatta bulunalım.

BAŞKAN — Buyurun efendim, Bakanlık adına Sayın Gelirler Genel Müdürü Adnan Başer.

MALİYE BAKANI ADINA GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Türkiye'de yirmi yıldan beri vergi mevzuatı üzerinde, tekel konusu üzerinde çalışan yerli yabancı bütün uzmanların teklif ettiği ve Maliye Vekâletinde aşağı - yukarı, yirmiye yakın raporun benimsediği bir reform bu kanun tasarısının içerisine konularak gerçekleştirilmiştir. Bunun, «Vergi Reform Komisyonundan geçmediği» şeklindeki ifade katiyen doğru değildir. Vergi Reform Komisyonunun aşağı - yukarı yedi sekiz defa raporlarına girmiş ve tamamen benimsemiş olduğu bir husustur. Bu sebeple, tekel konusunda yapılan reformu hayali, bâzı istikbale ait değişiklikler düşünerek tenkid etmek pek yerinde bir hareket olmamaktadır. Zira, bizim tekel konusunda yaptığımız değişiklik Devletin idari tekeline her hangi bir zarar verecek bir değişiklik mahiyetinde değildir. Bugün yeryüzünde tekel mevzuu, tütün ve alkollü içkiler mevzuu Birleşmiş Milletlere dâhil memleketlerden 18 inde tekelde, bu 18 in dışında kalan memleketlerde de tekel dışında idare edilmektedir; gerek idaresi bakımından, gerekse fiskalitesi bakımından. Bizim 19 ncu Asırdan beri devamlı şekilde tesiri altında kaldığımız Fransa'da, bundan yirmi yıl önce, bizim yapmış olduğumuz reform gerçekleştirilmiştir, tütün ve alkollü içkiler bugün idari tekel altındadır, fakat fiskalitesi yönünden vergiye tabi tutulmuştur.

Bu sebeple, tekel sâfi hasılatı ile Savunma Vergisinin; çünkü tekel zaten sâfi hasılat şeklinde Devlete bir ödemede bulunurken dahi bundan 15 - 20 sene önce, tekel üzerinde «Savunma Vergisi» diye bir vergi koymuşuz ve bugün de alıyoruz. Bizim bugün yaptığımız şey; Savunma Vergisiyle tekel sâfi hasılatını birleştirerek, «Tekelden alınan İstihsal Vergisi» ismi altında toplamaktan ibarettir.

Buna niçin zaruret hâsıl olmuştur? Bunu, gerekçesinde uzun boylu izah ettik. Sayın İnan buradan «Bu izahların ayakta duracak mahi-

yette olmadığını ifade buyurdular. Halbuki, bütçe tekniği bakımından tekeli bir taraftan bir vergi mükellefi gibi kabul edip, diğer taraftan da idari tekelini devam ettirmesi, bütçenin bir taraftan gayrisâfiliğini temin etmek, diğer taraftan bütçeden yapılacak bilûmum harcamaların Türk Parlâmentosunun nazarı dikkatinden uzak kalmamasını temin etmek gayesiyle yapılmaktadır.

Şimdi Yüksek Parlâmentonun üyeleri, Bütçe Kanununda; ne gelirler arasında, ne giderler arasında Tekel İdaremizin bu sene çay finansmanına, tütün finansmanına, tuz zararına harcadığı, aşağı - yukarı, 800 milyon lirayı görmemektesiniz. Çünkü bütçeye masraf olarak girmemektedir, bu Savunma Vergisi ve tekel sâfi hasılatı olarak Hazineye intikal etmesi lâzımgelen meblâğlar tekel tarafından, bütçeye girmeden, doğrudan doğruya harcanmaktadır. İşte bugünkü yapılan operasyon Türk Parlâmentosunun bir taraftan geliri görmemesi, diğer taraftan da gideri görmemesi şeklinde, bütçe dışında cereyan eden bir fiskal hâdiseyi, fiskal operasyonu Parlâmentonun ıttılaına arz edilmesi için atılmış bir adımdır. Yani, burada kalkıp; «Tekeli kaldırıyorsunuz, tekel fiskalitesini diğer fiskalitelere benzeteceksiniz, kaçakçılık yolları açacaksınız» falan şeklinde mevzu yapılması katiyen işin strüktürü ile, yaptığımız operasyonun ehemmiyetiyle kabili telif bir izah tarzı değildir.

Yüksek Parlâmento üyelerinin bilhassa bir malî reformu olan, Tekel İdaresinde, tekel konusunda yapılmış büyük bir malî reform olan, 20 yıldır bütün uzmanların hükümetlerimize vâkı teklif ve tavsiyesinin gerçekleştirilmesini sağlıyan bu değişikliğin benimsemesini bilhassa istirham ediyoruz.

Hürmetlerimle.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Bir sorum var efendim.

BAŞKAN — Soru isteniyor, Sayın Başer, bir dakikanızı rica edeceğim. Buyurun Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Bu tasarı hakkında Vergi Reform Komisyonunun mütalâası alınmış mıdır?

BAŞKAN — «Alınmıştır» dediler efendim. Buyurun Sayın Başer.

MALİYE BAKANI ADINA GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU (Devamla) — Şimdi efendim, Vergi Reform Komisyonu Maliye Bakanı tarafından bir muciple kurulmuş olan bir komisyondur, kanuni bir komisyon değildir.

Maliye Bakanlığı bunun çalışma tarzını şöyle tesbit etmiştir: «Maliye Bakanlığınca yapılacak her türlü vergi reformları hususunda Vergi Reform Komisyonu rapor hazırlar ve Bakanlığa sunar.»

Bu mevzuda hazırlanmış 7 - 8 tane raporu vardır ve aynen bu değişiklikler, tasarıda yapılmış olan değişiklikler kendi Vergi Reform Komisyonunun raporlarında yer almıştır, tavsiyelerine tamamen uygundur. Vergi Reform Komisyonu bir Anayasa kuruluşu gibi, Hükümet tarafından hazırlanan tasarıların geçirileceği bir merci değildir, ama hazırlıklar yapılırken ilmî şekilde çalışır, onun araştırmalarından Bakanlık istifade eder. Bakanlıkta tasarıların Vergi Reform Komisyonundan geçirilmesi, diye her hangi bir şey mevzuubahis değildir. Vergi Reform Komisyonunun bütün tavsiyelerine uygundur bu tasarıda getirilen hususlar.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Bendenizin anladığıma göre, bu tasarı Vergi Reform Komisyonuna gitmemiştir. Ben öyle anlıyorum.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU (Devamla) — Hayır efendim, hiçbir tasarı Vergi Reform Komisyonuna gitmez.

BAŞKAN — Sayın Orhon, buyurun.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Bendeniz söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ali Cüceoğlu, buyurun söz sırası sizde.

ALİ CÜCEOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, verilen izahatı dinledik. Gerçi evvelce tatbikatı yapılan Millî Savunma Vergisi ve Tekel sâfi hasılatının, gelir - gider hesaplarının da bütçeye aktarılması suretiyle, burada görüşülmesini sağlama bakımından bu yeniliğin getirildiği söylenilmiştir, ama bu bizi tatmin edici olmamıştır.

Hakikaten bu muafiyetler evvelce mevcuttu, Hükümet gerekçesinde de bunu açıklıyor: «Tekel maddelerine aidolan ve evvelce esasen mev-

cut bulunan bu istisnalar ifade değişikliğiyle tasarıya aynen alınmıştır.» diyor. Bu «ifade değişikliği» tâbiri ve Tekelin bir imalâtçı olarak karşımıza çıkarılması ve bir Gider Vergisine tabi tutulması halleri, her ne kadar biran için, «Tekelin gelir ve gider hesabının bütçeye aktarılması suretiyle murakabeye tabi tutulması öngörülmüştür» şeklindeki ifadeyi kabul edecek olsak bile, yine de bizde bir şüphe uyandırmaktadır. Hakikaten, Şefik İnan Beyin de dediği gibi, bunun neticesi özel teşebbüse imalât yapmak üzere, Tekelin bâzı konularda imtiyaz vermesi için atılmış bir adım gibi de mütalâa edilebilir.

Şimdi, bu muafiyetler eski kanunlarda olduğuna, böyle bir düşünce de bulunmadığına ve Tekel de sâfi hasılat olarak esasen Hazineye bunu verdiğine göre, bunun murakabesi zaten yapılıyor demektir. Binaenaleyh, yeni bir maddeyle - ki, tamamen yeni bir görüş - Tekel bir mükellef olarak karşımıza çıkıyor. Yine bundan sonra 14 ncü madde geliyor. O da Tekeli mükellef olarak kabul eden bir maddedir, çünkü Gider Vergisinde mükellef sayılmış, imalâtçı ve müstahsil olarak belirtilmiştir. Bu mahzuru da önlemek için getirilecek bir maddeyle Tekeli biz, bir vergi mükellefi olarak karşımızda görmüş olacağız.

Şimdi kanaatimce, anlıyabildiğim kadarı ile, bu maddeye niçin lüzum görülmüştür? Biraz evvelki izahat bizi pek tatmin etmedi, daha da vazıh olarak durumun ortaya konmasında fayda olduğu kanaatini taşımaktayım. Çünkü, Tütün Tekeli Kanunu ile gördük; Türkiye'de de imalât yapabilecek, yalnız dışarıya ihracetmek kayıt ve şartı ile sigara imal eden fabrikaların da kurulmasına cevaz verilmektedir. Esasen piyasada dolaşan şâyialar da, «Türkiye'de özel teşebbüs sigara ve içki imalâtı yapacaktır» şeklindedir. Acaba bu, buna gidişi sağlayan bir ileri adım mıdır? Bu hususta şahsan müteredditt bulunmaktayım ve açıklanmasında fayda olduğu kanaatini de taşımaktayım. Sayın Komisyondan ve Bakanlıktan bu hususu daha vazıh bir misal ile açıklamasını bilhassa istirham eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Sabahattin Savacı.

SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) — Gelirler Genel Müdürünün izahatından tatmin oldum, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın Hamdi Orhon.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, esas madde vergiden muaf tutulması icabeden hususları muhtevi iken konu 13 ncü maddeye intikal etti, Tekel İdaresinin niçin ve hangi sebeple, hangi nedenlere dayanarak mükellef haline sokuldu, konusuna intikal etti. Hakikaten mesele aydınlanırsa daha rahat hükmümüzü verebiliriz. Ben şahsan aydınlanmamışımdır. Bir kısa izahatta bulunacağım.

Şimdi, Sayın Bakan adına Sayın Genel Müdür arkadaş burada izahat verdi. Bir defa biz her zaman kendi yaratıcı kabiliyetlerimize iltica etmeyiz, bütün örnekleri çeşitli memleketlere seyahat yaparak arar buluruz. Fransa'da şöyle oldu, İngiltere'de böle oldu, şöyle gitti, böyle gitti. Yaratıcı dehamızı bir türlü ortaya koymayız.

Fransa'dan misal verdiler, orada da Tekel vardır, mükelleftir, yirmi sene onlar da mücadele ettiler, şöyle oldu, böyle oldu, nihayet Tekel İdaresini mükellef hale koydular. Ama Fransa'da özel teşebbüs de var, sigara yapan. Gerekçesi var orada. Yani, Fransız Tekeli diyor ki; «Karşıda bir özel teşebbüs var. O mükellef olsun da bu olmasın; olmaz. O halde benim Devlet teşekkülümü de mükellef haline sokarım. Her ikisi arasındaki vergi adaletini sağlarım.» Bu olur. Ama benim kanunlarım burada yeni çıktı, «Tütün Tekeli Kanunu» diye bir kanun çıkardınız, ne dediniz, «Türkiye dâhilinde şu kanunda sayılan maddeleri yalnız Tekel İdaresi imal eder.» dediniz. Bir istisnası var, nedir? İktidar siyasi tercihini kullanırsa, ben iktidara gelirsem müsaade etmem, ama liberal sisteme dayanan bir iktidar gelirse ne yapar? Dışarıya ihracatı teşvik için bir fabrika kurabilir. O fabrikanın imal ettiği sigara da içerde satılmaz. O halde Fransa'daki durum bizde yok ki, onu gerekçe yaparak burada bir idareyi mükellef hale koyma gibi bir yola gitmenin gerekçesi olmaz.

İkincisi Yirmi yıldan beri ben bilirim, hattâ biraz daha fazla bilirim, Tekel İdaresine, Tekel Bakanlığına lüzum var mıdır, yok mudur? Halen de münakâşa konusudur bu. Tekel Bakanlığı zaman zaman lâğvedilir, zaman zaman bakılır ki, iş müşkülâta uğruyor, gene bırakılır. Bu yirmi yıldan beri etüdedilmektedir, Ayrı meseledir bu.

Şimdi yirmi yıldan beri olmuş olmuş, bunun içine mükellef girmiş. Bakınız bir madde vereceğim size, kıymetlendireceğim bunu, nasıl tatbik edilir. Yani tenevvür etmek istiyoruz.

Şimdi Tekel İdaresi dolaylı yollardan vergi tahsil eden bir idaredir. Bunun başka mânası yoktur. Hattâ, o kadar vergi tahsil eder ki, buraya kanun getirmeden elindeki maddeye Hükümet zam yapar. Daha iki gün evvel yaptı. Vergi mahiyetini aldığı gün bu zammı yapamaz. Bunu idare öteden beri, İdarenin bünyesine uygun olarak, nevama bir vergi idaresi şeklinde telâkki ederek, bir bakarsınız, sabahleyin gözünüzü açahsınız ki, şekere zam yapılmıştır, sigaraya zam yapılmıştır, tömbekiye zam yapılmıştır. Buradan kanun çıkarmadan bunu yapar. Üç - dört gün evvel yapıldığı gibi.

Şimdi ne diyor arkadaşlar, bir cetvel yapmışlar sonunda, idarenin de aleyhine bu. Bakınız şimdi sigaraya % 70 demiş. Yani, bir imalâthane olarak bunu telâkki ediyor. Farz edelim ki bir sigara iki liraya malolmuştur. Buna % 70 Gider Vergisi koyacaktır, olacak 340 kuruş. Bu 340 kuruşu siz, 341 kuruş yapamazsınız. Nasıl yaparsınız? Tabanı olan maliyeti değiştirirseniz, o zaman yaparsınız. Halbuki bugünkü sistem hasılatı sâfiyesini Devlete veriyor. Ama veriyormuş, veremiyormuş, hizmeti görüyormuş, göremiyormuş; o Devletin ve Hükümetin işleyiş tarzına göre bir şey. Bir müesseseye nâmütenahi hizmet yüklerseniz, tütünde nâzım ol, çayda nâzım ol, şunda nâzım ol dersiniz o da tabiî size tahsil ettiği hasılatı sâfiyesini iade edemez.

Yani arz ediyorum, bakınız vergi de bozuluyor. İki lira dedim, % 70 i de 140 kuruş, 340 kuruştur sigara. Yarın Hükümet buna zam yapmak isterse yapamaz. Nasıl yapar, maliyetini yükseltecek. Bu da bir murakabeye tabidir tabiî. Bu sisteme gitmede bir Devletin de, yani elinde seyyaliyeti muhafaza eden Hükümetlerin de elinden bunu alıyor. Bunun gerekçesi neredir, anlamıyorum.

Bir de şunu söylediler burada: «Efendim, Yüce Meclis, aldığım vergiyi, Tekel İdaresi olarak yaptığım sarfiyatı görsün, Meclisten hiçbir şey gizli değil.» Hangi idarenin hem vergisi, hem sarfiyatı geliyor da burada herkes onun içine giriyor, bakıyor, ediyor? Bunun meraklıları vardır Parlâmentoda. İcabettiği zaman gider, bakar, eder. Ben şu Tekel İdaresine şu kadar para verdim, bunu nereye sarf etti, ne oldu, bu mümkün. Vergi almak suretiyle, gerekçe arıyorlar kendilerine. Zorlama gerekçe bunlar. Efendim, işte bir taraftan vergisini görürsünüz, bir taraftan nereye ne sarf ettiğini görürsünüz.

Beyler, vergiyi aldınız. Kalmadı Tekelin elinde bir şey. Ne yapacaksınız? Merkez Bankasının kapısını çalacaksınız. Yoktur bunun başka çaresi. Diyeceksiniz ki; tütün piyasasına gir, çay piyasasına gir. Hazine olarak bunun için para vereceksiniz. Bugün elini çeksin çaydan Devlet, Karadenizin o gurbetten kurtulan çevresi perişan olur, gider. Ne yapacak? Devlet ona para verecek bir yerden, «şunu al» diyecek. Bu sefer Devlet zorlanacak parası olmadığı için, başlıyacak kısmaya. Nereden verecek? Toprak Mahsülleri Ofisine, şuna buna, nereden, hangi usüllerle veriyorsa, buna da aynı usullerle verecek.

Yani bunun bir reformla, «bir refoocorm» diye, böyle uzatarak, hiçbir ilgisi olduğuna kaani değilim. Tatmin olmadım.

Sonra idarenin karakterini bir vergi mükellefi haline getirmenin, bize getireceği fayda değil, benim kanaatim, Hükümetlerin elinde, demin de arz ettim, tekel maddelerine zam gibi anahtarı da elinden veriyor. Onun için bunun burada hiç yeri de yok, faydası da yok.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Madde hakkında, madde hakkında...

HAMDİ ORHON (Devamla) — Hayır madde efendim, oradan 13 ncü maddeye fırladılar da onun için. Öteki muafiyetle benim pek ilgim yok. Vatandaş asker sigarası alırmış, almazmış...

BAŞKAN — Sayın Fethi Çelikbaş, buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, konuştuğumuz madde hakikaten memleket için bir vergi kaynağı olan idare ile alâkalı, rasyonel çalışma istikametinde Devlet varidatını, önceden hesabedilmesi mümkün esaslara bağlıyan bir ıslahat tedbiridir. Yalnız, malî hukuk bakımından katma bütçeli bir idare, mükellef haline getirilmektedir. Yıllardan beri yapıldığını yakından bildiğim tetkikler, Tekel Genel Müdürlüğünün bir katma bütçeli idare olmaktan çıkarılarak Kamu İktisadi Teşebbüsü haline getirilmesi merkezindedir. 440 sayılı Kanun gereğince hakikaten Hükümetin, hele bu

konuştuğumuz maddeler kanuniyet kazandıktan sonra Tekel İdaresini katma bütçeli bir idare olmaktan çıkarıp kamu teşebbüsü haline getirmesi lâzımgelen bir karakter kazandırır.

Şimdi bâzı arkadaşlarımı, Devlet, elinde zam yapmak suretiyle sağlıyabileceği varidatın anahtarını teslim ediyor dediler. Mükellef için iyi bir şey bu... Tekel maddelerini satınalan vatandaşlar için Devlet «varidat temin edeceğim» diye ikide bir kanun haline gelmeden, Heyetinizin önünde müzakere edilmeden gece yat, sabah kalk zam yapılmış olmak daha mı iyidir, arkadaşlar? Mükellef vatandaş için şayanı arzu bir hattı hareket midir? Mükellef vatandaş her konuda ne miktarda vergi ödiyeceğinin ve niçin ödiyeceğinin, bu ödediği vergilerin nereye gideceğinin bilinmesini istiyen kişidir. Mükellef için bu son derece faydalıdır.

Şimdi burada üzerinde durulacak olan asıl mesele hakikaten Tekel İdaresinin reorganizasyonudur, bu hükme göre. Çünkü, Tekel İdaresi kâfi bir sermayeyle teçhiz edilmezse vergi reformu bakımından atılmış olan adım, başka yollarla, soysuz hale getirilebilecektir. Hakikaten tekel maddelerinden Devletin ne varidat temin ettiğinin bilinmesi ve muhterem Heyetinizin bunu tetkik etmesindeki fayda münakaşa edilmiyecek kadar açıktır, yerindedir, ama buna muvazi olarak Tekel İdaresinin de demin arz ettiğim şekilde ıslah edilmesi lâzımgelir. Katma bütçeyle bugüne kadar, bilmiyorum bendeniz, katma bütçeli bir idarenin mükellef haline geldiği hususunda şeyler var mıdır; süratle katma bütçeli idareyi tamamen 440 sayılı Kanun gereğince çalışır, sermayesi kâfi olur ve rasyonel çalışmak suretiyle sermayesini iyi kullanmak nizamına gidecek bir teşekkül haline gelmesinde zaruret vardır. Bununla beraber ele alındığı takdirde zannederim ki, bugünkü tadil teklifi üzerindeki şikâyetler de tamamen bertaraf edilmiş olacaktır.

Bu yolla bâzı tekel maddelerinin tekel maddesi olmaktan çıkarılarak özel sektörü de çalıştırması konusu, ayrı bir kanun getirmeden yapılacak bir konu olarak telâkki edilemez. Çünkü ayırmış. Öyle olsa dahi, hatırlarım, bira mevzuu tekel maddesi olarak çalışırdı memlekette, Tekel İdaresi 1951 veya 1962 yılında tekel maddesi olmaktan çıkarılmasının zayiatı ne olacaktır, faydaları ne olacaktır çok uzun münakâşalar cereyan etti ve şimdi söylüyorum, iki sene sonra biranın tekelden çıkmasının varidat olarak Devlete ne kazandıracağını, genel müdürlük yakından takibetsin bir. Arpanın değer fiyatla satılmasında arpa ekicilerine ne kazanç temin edecek bunu takibedelim iki.

Soruyorum arkadaşlar; eğer Türkiye tütününün kilosunu 10 liraya satıyor da bunun yerine 35 liraya satacak mamul hale getirmenin yolu Türkiye'de açılıyorsa, bunun kime zararı var arkadaşlar? Devletin varidatı artacaktır, tütün müstahsılı tütününü daha yüksek değerde satabilecektir.

Ekonominin kaidesi şudur, ilmî kaide; bir hammadde ne ölçüde mamul hale getirilerek satılırsa o nisbette pahalı satılır... Bu, kalkınma Plânımızın her tarafında yer almıştır. Maden cevherlerini cevher olarak satmıyalım, şunu nihai hale getirelim, metal hale getirelim... E! Tütünü de Türkiye tütün olarak satmak yerine, arz ettiğim gibi, kilosu 10 liraya tütün satacağına mamul hale getirip 45 - 50 liraya satabilir hale gelirse bundan kime zarar gelir, arkadaşlar? Biraz konsepsiyonlarımızı ilmî esaslar içerisinde, amprik olmıyan, fakat Türkiye'de mükellefe fazla külfetler tahmil eden Devlet varidatını artırmak politikası istikametine çevirmeye mecburuz. Devlet gemisi başka türlü yürümez... Vergi yüklemekten çekinerek, rasyonel çalışmayı sağlıyacak, hammaddeyi mamul hale getirerek satmanın yollarını aramak suretiyle bu pek âlâ mümkün olabilir.

Vaktiyle yaptırdığım bir tekiki arz edeyim, arkadaşlar; Türkiye ham pamuk yerine iplik satarsa 8 misli, pamuklu bez satarsa 15 misli, bir kilo pamuğu daha fazla fiyata satmış oluyor. O kadar işçi çalışıyor, falân ediyor, filân ediyor... Bu bakımdan bununla alâkalı almamakla beraber arz edeyim ki, memleketimizin, vatandaşa yeni yeni külfet tahmil etmeden dolaylı veya dolaysız, hakikaten geçen gün bir günde zam yapılıvermiş olması üzüntüyü mucibolmuştur. Çünkü, Türkiye'de fiyat takarrürü, maalesef başka memleketlerde olduğundan çok daha geniş ölçüde etrafa psikolojik faktörler yönünden sirayet eder. Ruhi sebepler, fiyatların yükselmesinde gerçek ekonomik, objektif sebeplerden çok daha müessirdir. Göreceksiniz 15 gün sonra alışverişe giden şu veya bu madde,

hiç alâkalı olmadığı halde, fiyatları yükselmiştir. Sebep? Efendim, zam yapıldı, vergiler arttı...

Hükümet eğer Tekel İdaresini katma bütçeli bir idare olmaktan çıkarır 440 sayılı Kanunla çalışır, rasyonel, organize, sermayesi kendisine yeter bir Kamu İktisadi Teşebbüsü haline getirirse, bugüne kadar olduğu gibi, sâfi hasılatı kendisine geldiği için bu yol kapandığından ancak tekel maddelerinin yüzde nisbetlerini, resim nisbetlerini özel kanunlarla artırmak suretiyle varidat yolundan başka yola sahibolmıyacaktır. Meğer ki, Kamu İktisadi Teşebbüsü rasyonel çalışan, kendi finansman kaynaklarını kendi kaynakları ile artırsın, günün birinde nominal sermayesi ödenmiş sermaye haline gelsin ve ondan sonra elde edeceği kârlar kanunun bir maddesi gereğince Hazineye irat kaydedilsin. Bu rasyonel bir yol, arkadaşlar.

Bu bakımdan bu konuda fazla hassasiyet göstermesinin isabetli olamıyacağı, ancak bunun da şartının hakikaten bir katma bütçeli idare olarak çalışan tekel idaresinin süratle bu durumdan kurtarılarak bir Kamu İktisadi Teşebbüsü haline gelmesine bağlıdır. Hükümetin elinden iki de bir tekel maddelerini her hangi bir kanun meselesi yapmadan, kolayca zam etmek suretiyle Türkiye'de fiyatların yükselmesine, hayat pahalılığının artmasına müncer olabilecek bir tedbirin elinden alınmış olmasında fayda vardır kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — 10 ncu madde üzerinde müzakerenin yeterli görüldüğüne dair önerge vardır, okutuyorum:

Sayın Başkanlığa

Tasarının 10 ncu maddesi üzerinde kâfi müzakere yapılmıştır. Konu aydınlanmıştır. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Sivas
Tevfik Koraltan

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, 9 arkadaşımız 10 ncu madde üzerinde konuşmuştur. Sırada Sayın Arif Hikmet Güner, Reşit Ülker ve Hamdi Orhon kayıtlıdır.

Yeterlik önergesi aleyhinde söz istiyen?.. Buyurun.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, konunun önemi ortadadır. Bugüne kadar mevcudolmıyan ve yeni getirilen esası yetkililer ve ilgililer bir reform olarak nitelemekte ve verginin Meclis tarafından murakabesinin sağlanmasını öngördüğünü ifade etmektedirler.

Bunun yanında kürsüde konuşan diğer bâzı hatipler de; bunun bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmesi ve icabında özel teşebbüse de verilmesi gerekebileceğini ifade etmektedirler. Biz de zaten bir noktayı ifade ettik: Bu bir değişikliktir, bundan sonra alınacak bir kolay kararla, yani şu da yapılsın, şu da olsun, diye getirilecek bir kanunla bu mekanizmanın özel teşebbüse doğru işliyebileceği noktasıdır. Müsaade ediniz de bunu izah edelim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

10 ncu madde üzerinde maddenin (n) bendinin 1 nci fıkrasının tasarıdan çıkarılmasını öngören bir önerge vardır; okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Konuşulmakta olan tasarının 10 ncu maddesinin (n) bendinin 1 nci fıkrasının metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Burdur
Faik Kırbaşlı

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker'in, 10 ncu maddenin metinden tamamen çıkarılmasına ait bir önergesi var; okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Vergi Finansman Kanununun 10 ncu maddesinin reddini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

BAŞKAN — Müsaade ederseniz önergenizde «reddi» yerine «tasarıdan çıkarılmasını» diyeceğim. Çünkü zaten kabulü veya reddi oya sunacağım.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Evet efendim, çıkarılmasını...

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker, 10 ncu maddenin metinden çıkarılmasını talebetmektedir.

Komisyon olarak katılıyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım, bu madde ile getirilen hüküm, yeni bir hüküm değildir. Zaten buna benzer şeyler, bilhassa Millî Savunma Vergisi, eskiden de vardı, bu kanun

bu vergiyi kaldırdığı için bu madde ile eski hükmü ihya etmiş oluyoruz. Bu itibarla katılmıyoruz.

BAŞKAN — Değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi tekrar okutuyorum.

(Burdur Milletvekili Faik Kırbaşlı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — 10 ncu maddenin (n) bendinin 1 nci fıkrasının çıkarılmasını istiyor.

Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Değişiklik önergesini Meclisin oyuna sunuyorum.. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

10 ncu maddeyi, tasarı metninde yazılı şekliyle, oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 10 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 11. — Aynı kanunun 5 nci maddesinin sonuna aşağıdaki (d) işaretli fıkra eklenmiştir :

Kâğıt imalâthaneleri muaflığı :

d) Munhasıran ve müstemirren hurda ve kırpıntı kâğıtlar ilk madde olarak kullanmak suretiyle kâğıt ve mukavva imâl eden müesseseler.

BAŞKAN — 11 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 12. — Aynı kanunun 13 ncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Tekele tabi maddelerden, imalâtçı işletmelerce Tekel Genel Müdürlüğüne veya bu genel müdürlüğün satış teşkilâtına gönderilenlerde vergi mükellefi Tekel Genel Müdürlüğüdür. Bahis konusu işletmelerin Tekel Genel Müdürlüğüne veya satış teşkilâtına bu şekilde gönderdikleri tekele tabi maddeler vergiye tabi tutulmaz.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 13. — Aynı kanunun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Matrah :

Madde 14. — Verginin matrahı, teslim edilen :

a) 1 nci tabloda siklet üzerinden vergiye tabi olan akar yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun saf sikletleri,

b) Tekel dışı içkilerin litre olarak, miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovatsaat olarak miktarı,

e) Havagazının metreküb olarak miktarı,

f) Kahvenin gayrisâfi sikleti,

g) Tekele tabi maddelerden tütün mamulleri ile ispirto ve ispirtolu içkiler ve çayın aylık satış bedelleri tutarı,

Aylık satış bedelleri tutarı tâbiri, Tekel Genel Müdürlüğü tevzi ve satış üniteleri tarafından bir ay içinde bâyilere yapılan tekel maddeleri satış bedellerinin toplamını ifade eder.

h) Diğer maddelerin satış bedelidir.

Satış bedeli tâbiri, teslim edilen maddeler karşılığında, her ne adla olursa olsun, müşteriden alınan veya müşterinin borçlandığı para veya diğer değerlerin toplamını ifade eder.

i) Satış bedeli veya aylık satış bedeli tutarı bulunmıyan teslimlerde, Vergi Usul Kanununa göre hesaplanacak emsal bedeli vergiye matrah ittihaz olunur.

BAŞKAN — 13 ncü madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 14. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

b) Ölçü esası :

Madde 24. — İthal edilen :

a) I nci tabloda siklet üzerinden vergiye tabi tutulmuş olan akar yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun sâf sikletleri (Akar yakıtların zarfları bu kanuna bağlı IV ncü tablodaki pozisyonuna göre vergilendirilir).

b) Tekel dışı içkilerin litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovatsaat olarak miktarı,

e) Havagazının metreküb olarak miktarı,

f) Kahvenin garisâfi sikletidir.

BAŞKAN — 14 ncü madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul

edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 15. — Aynı kanunun 27 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Vergi matrâhı aylık satış bedeli tutarı olan tekele tabi maddelerin tesliminde ilk madde indirimi uygulanmaz.

BAŞKAN — 15 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 16. — Aynı kanunun nakliyat vergisi nisbetleri ile ilgili 38 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Nisbet :

Madde 38. — Nakliyat Vergisinin nisbetleri aşağıda gösterilmiştir :

I -	Yolcu taşımalarında :	
A)	Şehir içi taşımalarında	% 6
B)	Şehir dışı taşımalarında :	
a)	Üç mevkili taşımalarda :	
aa)	Üçüncü mevki, güverte ve tekmevkili taşıtlarda	% 10
bb)	İkinci mevkide ve motorlu trende (matrahın kira olması halinde de bu nisbet uygulanır)	% 20
cc)	Birinci ve lüks mevkilerde	% 25
b)	İki mevkili taşımalarda :	
aa)	İkinci mevkide (matrahın kira olması halinde de bu nisbet uygulanır)	% 15
bb)	Birinci mevkide	% 20
II -	Yük taşımalarında	% 10

Aşağıdaki taşımalar şehir içi taşıma sayılır :

a) Belediye sınırları içinde yapılan taşımalar şehir içi taşımadır.

b) Bir şehir ile bu şehre iktisaden bağlı olan meskûn yerler bir bölge sayılır.

Bu bölge içinde aynı taşıtla tarifeye istinaden birden fazla gidiş veya geliş olarak yapılan taşımalar da şehir içi taşımadır.

Bu bölgeler Maliye ve Ulaştırma bakanlıklarınca birlikte tesbit ve ilân olunur.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkanım, bir zuhul oldu galiba; okurken «şehir içi taşımalarında yüzde 6 nisbeti» okunmadı. Zabıtlara geçmesi için arz ediyorum.

BAŞKAN — Evet, başka söz istiyen?.. Yok. 16 ncı maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 16 ncı madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — Aynı kanunun 44 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

Muhtelif istihsal yerleri olan mükelleflere ait vergiler, bunların müracaatleri üzerine, merkezlerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Elektriğin dağıtımı dolayısiyle «müstahsıl» sayılanlarla, Tekel Genel Müdürlüğü için tarh yeri, bunların bağlı bulundukları yer vergi dairesidir.

İş gerektirirse Maliye Bakanlığı, vergilemede kolaylığı ve güvenliği sağlamak maksadı ile tarh yerini tâyin etmeye yetkilidir.

BAŞKAN — 17 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 18. — Aynı kanunun 47 nci maddesinin sonuna aşağıdaki (f) işaretli fıkra eklenmiştir :

f) Tekel Genel Müdürlüğünce tekele tabi maddeler için bir aylık teslimleri gösterecek şekilde düzenlenecek beyanname o ayın sonundan itibaren 75 gün içinde verilir.

Tekel Genel Müdürlüğü Ağustos ayının sonuna kadar düzenliyeceği bilânçosuna dayanarak geçen malî yılın istihsal vergisi matrahını gösteren ve aylık beyannameler muhteviyatını kesimleştiren toplu ve özel bir beyanname daha tanzim ederek, aynı yılın Ekim ayı sonuna kadar, bağlı olduğu vergi dairesine verir.

Muhtasar beyannamedeki fazlalık veya noksanlıklar mezkûr Ekim ayına ait istihsal vergisi beyannamesinde yazılı matraha eklenir veya ondan indirilir.

BAŞKAN — 18 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 19. — Aynı kanunun 60 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

60 ve 61 nci maddeler hükümleri, tekele tabi maddeler bakımından Tekel İdaresi hakkında uygulanmaz.

BAŞKAN — 19 ncu madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. 19 ncu maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Aynen kabul edilmiştir.

Madde 20. — Aynı kanunun 65 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Şaraba ait istihsal vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsili :

Madde 65. — Şarap müstahsıllarına ait istihsal vergisi Tekel İdaresi tarafından, mevzuatı gereğince, tarh ve tahakkuk ettirilip tahsil olunarak vergi dairesine ödenir. Bu tarhiyata ait bilgiler Tekel Genel Müdürlüğünün 47 nci maddesinin (f) fıkrası gereğince vereceği aylık beyannamelerde ayrıca gösterilir.

BAŞKAN — 20 nci madde üzerinde söz istiyen?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkan, burada da bir matbaa hatası var, onu arz etmek istiyorum. «Şarap müstahsıllarına» diyor, çift «le» olacak.

BAŞKAN — Bu gibi tab hataları kanunun sonunda esasen düzeltilecektir.

20 nci maddeyi, tasarı metninde yazılı şekliyle, oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 21. — Aynı kanunun 66 ncı maddesine, bu maddenin birinci fıkrasından sonra aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Bu kanunla tekel maddelerinden alınan istihsal vergisi gelir bütçesine irat kaydolunur. Karşılığında her yıl bu vergiye ait tahminlerin % 2 si nisbetinde belediyelere verilmek üzere Maliye bütçesine ödenek konur.

BAŞKAN — 21 nci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 22. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik (D) pozisyonunun (i) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

D) Akaryakıtlar :

Petrol ve şist yağları (Ham yağlar hariç), esas unsur olarak % 70 ve daha fazla petrol veya şist yağını ihtiva eden:

i) Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar :

a) İso - oktan (R) (A.S.T.M. Research metodu ile tâyin edilen) oktan numarası 95 (dâhil) ve daha yukarı olanlar (1 kg. S. den 121 kr..)

b) Diğerleri (1 kg. S. den 74,50 kr.)

BAŞKAN — 22 nci madde üzerinde söz istiyen?...

Buyurun Sayın Kabadayı.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; yüksek oktanlı benzin satışlarında şirketlerin ve istasyonların kârları fazla olursa, normal benzinin elbetteki satıcı tarafından kârı az olacağından, satma ihmale uğrıyabilir. Bu aradaki farkı ayarlayıp her istasyonda satılır şekilde tutulması gerekir. Aksi halde yüksek oktanlı benzinin kârının çokluğu, normal benzinin her istasyonda satılmaması gibi bir tehlike doğuracağından, fiyat ayarları arasında acaba bu husus nazarı dikkate alındı mı? Aksi halde, normal benzin yakan motorlu araçlar bundan müteessir olacaktır, dolayısiyle münakalede birçok aksaklıklar meydana gelebilir. Bu hususun açıklanmasını arzu etmekteyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şefik İnan.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan müsaade ederseniz Hükümet adına konuşmak istiyorum. Sayın Kabadayı'nın arzu ettikleri açıklamayı yapayım.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın İnan, dakikanızı rica edeceğim. Komisyon veya Bakanlık adına Gelirler Genel Müdürü daha önceden izahat verirse belki bâzı noktalar aydınlanır.

Buyurun Sayın Başer.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Kabadayı'nın temas buyurduğu husus, yüksek oktanlı benzinin satışa çıkarılması hakkındaki kararnamede nazarı itibara alınmıştır. Bu kararnamede derpiş edilen yüksek oktanlı benzin petrolünün ekonomisi şöyle tanzim edilmiştir:

Yüksek oktanlı benzin satan şirketlerle diğer normal oktanlı benzin satan şirketlerin kârları arasında hiçbir fark yoktur. Yalnız imalcilere bir kâr ayrılmıştır, 2,70. Yüksek oktanlı benzin imalinde bu kârın dışarısında kalan fiyatların hepsi, kabul buyuracağınız bu maddedeki istihsal vergisi kanaliyle, tamamen

Hazineye intikal edecektir ve bu sebeple yüksek oktanlı benzin satan her benzin istasyonu muhakkak surette normal benzini de satmak durumunda olacaktır.

Arz ederim.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Bir sualim var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Başer, bir dakika.

Buyurun Sayın Solmazer, soru soracaksınız.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Yüksek oktanlı benzine ait çıkan kararnamede halen satılmakta olan normal benzinin oktanı 78 den 88 e, yüksek oktanlı benzininki ise 88 den 95 e çıkarılmak suretiyle bu aradaki farklarda indirimli petrol fiyatı takibedildiğinde yabancı şirketlerin kâr transferi ne miktarda artacaktır ve bizim bunlardan Hazineye pompalıyacağımız miktar ne olabilecektir? Bunun hesabı Maliye Bakanlığınca yapılmış mıdır, yoksa o kararname Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı kararîyle çıkarılır mı? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim. Buyur efendim, buyurunuz.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Solmazer'in sordukları sual, Türkiye'de üç yıl müddetle yüksek oktanlı benzinin çıkarılıp çıkarılmaması konusu ortaya atıldığından itibaren münakaşa edilmiştir. Yüksek oktanlı benzinin çıkarılmasını Turizm Bakanlığımız bilhissa turizmin teşviki için zaruri bir tedbir olarak gerek Maliye Bakanlığından, gerek Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığından tam bundan dört yıl önce talebedilmiştir. Dört yıldan beri münakaşa edilen husus, Sayın Solmazer'in tevcih ettiği sualde bilhassa Hükümetin titizlenmiş olmasından dolayı bu iş dört sene gecikmiştir. Hiçbir şekilde petrol şirketlerinin, yüksek oktanlı benzin satmak dolayısiyle, Türkiye'den transfer edecekleri kâr payı artmıyacaktır. Bu, böyle temin edilmiştir. Yüksek oktanlı benzinin fiyat farkını tamamen Hazine, istihsal vergisi olarak almaktadır. Yüksek oktanlı benzinle normal oktanlı benzinin maliyetlerindeki farkı da imalcı şirketlere bıraktık.

Bu şöyle tanzim edildi: Yüksek oktanlı benzinin çıkarılmasına - Sayın Solmazer tekrar suale hazırlanıyor anladım, biraz daha tamamlayıcı bilgi vermek mecburiyetindeyim - müsaade edilmeden evvel, Türkiye'de kanunen müsaade edilen benzinin oktan derecesi 78 idi. 78 dereceli oktanlı benzin fiyatı da bugünkü gördüğünüz gibi, Ankara'da faraza 114 kuruş, İstanbul'da 105 kuruş şeklinde ilân edilmişti. Çünkü, benzin millî korunmaya tabi, Hükümet tarafından fiyatı tesbit edilen bir maldır. Millî Korunma Kanununu kaldıran kanun, bu hususlaki kararnameyi devam ettirmektedir.

Yüksek oktanlı benzin çıkaran petrol şirketleri şunu talebettiler :

«Mademki bugün 78 oktanlı benzin için siz bu fiyatları verdiniz, 78 oktanlı benzin fiyatıdır bize verdiğiniz fiyat, şimdi 95 oktanlı benzin satacağız, 78 oktanla 95 oktan arasındaki fiyat farkını bize verin.» dediler. Biz ona karşı : «Siz Türkiye'de petrol imalcileri serbest rekabet saikiyle 78 oktan benzin fiyatına 88 oktana kadar yükseldiniz, biz size fiyat farkı vermeden o noktaya kadar yükseldiniz; bu sebeple biz 78 - 88 oktan arasındaki fiyat farkını size vermeyiz.» diye izah ettik. İki üç sene münakaşanın uzamasına sebep de bu oldu. Onlar illâ da 78 - 95 farkını isteriz dediler, biz de halen imal ettikleri 88 - 95 farkını vermeyi arzu ettik. Sonunda bizim arzumuz galip geldi. Bugün «78 oktan» diye tesbit edilen fiyatı onlar 88 oktanın fiyatı diye kabul etmiş durumdadırlar ve 88 - 95 oktan arasındaki imaldeki maliyet farkını bu şirketlere bıraktık ve bu sebeple İstihsal Vergisini diğerlerine nazaran 121 kuruşla 74 kuruş arasındaki fark olarak tamamen yüksek oktanlı benzinden doğacak ek hâsılayı Hazineye aktarmak için bu kanunu huzurunuza getirdik.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Bir sorum daha var sayın Başkan.

BAŞKAN — Sorunuz uzunsa konuşma haline getirin ve kürsüden hitabedin.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Hayır, kısa; 1 dolârlık bir farkın izahını istiyeceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Şimdi sayın Başkan, yüksek oktanlı benzinde satış şirketlerinde fark edecek olan miktar Maliyece alınacak. Fakat burada, imalâtçıların 2,97 üzerinden yaptıkları satışta : 2,97 — 2 = 0,97

dolâr olarak her tonda yaptıkları 1 dolâr fazla kârın transferi bahis konusudur. Bu mevzuu zaten gensoru olarak getireceğiz. Maliye Bakanlığı, acaba imalâtçı şirketlerin bu 1 - 1,5 dolârlık fazla kârını hesaba katmış mıdır, buna dikkat buyurmuş mudur? Bunu cevaplandırmalarını istiyorum.

BAŞKAN — Anladınız değil mi Sayın Başer? Kâr transferlerini sormak istiyor, daha ziyade.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU (Devamla) — Şimdi efendim, imalci şirketlere bırakılan fiyat farkı 88 oktana kadar hiçbir yeni imalâta lüzum görmeden çıkabilen rafineri şirketleri, 88 oktana ayrıca sabit tesislerine ilâve yapmadan çıkamamışlardır. Yani 78 den 88 oktana kadar çıkmak basit kimyevi ameliyelerle mümkün olmuştur, fakat 88 oktanın üzerine, yani 95 ve daha yüksek oktanlı benzin istihsali için rafinerilerinde yeni tesisler kurmak, yeni yatırımlar yapmak mecburiyetinde olmuşlardır ve bu suretle 78 - 88 arasında hiç fiyat farkı vermemiş olmakla beraber, bu ikmali yapılan tesislerin maliyete inzımam etmesi sebebiyle biz yalnız maliyet farkını verdik, Türkiye'de imal edilen petrolün maliyet farkını verdik. Yoksa kendilerinin ithal ettiği petrolün fiyatlarında her hangi bir fark yoktur. Bu sebeple kendilerinin transfer edecekleri para ithal ettikleri petrolün bedelidir. Türkiye'de elde edecekleri kârın da ister normal benzin elde etsinler, isterse süper benzin imal etsinler, kârlılık derecesini artırmamaya gayret ettik, o şekilde tesbit ettik. «Maliyet farkını verdik» diye bu sebeple arz etmiştim.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, sual mi sormak istiyorsunuz, yoksa konuşacak mısınız?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Konuşacağım.

BAŞKAN — Sayın Şefik İnan buyurunuz. Söz sırası zatıâlinizde.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Şimdi beyanlar muvacehesinde aydınlanmış bulunuyorum. Bu bakımdan vazgeçiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın Çelikbaş, buyurunuz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, petrol ürünlerinden olan düşük oktanlı ve yüksek oktanlı benzinden alınacak olan resimler konuşulurken Hükümetin dikkatini bir noktaya çekmekte fayda görüyorum.

Bilhassa Pipe - Line yapıldıktan sonra bu konu üzerinde durulmasında ve alınacak neticeye göre davranılmasında isabet olur kanaatini taşıyorum. O da şudur :

Mevzuatımıza göre, ithal malı petrol ürünlerinden alınmakta olan Gümrük Vergisi, - ki eskiden tonunda 380 küsur lira idi - yerli hampetrolden hiç alınmaz ve petrolü işliyen müesseseye bırakılır. Bu, bidayette petrol aramalarını teşvik maksadiyle konmuş olan bir tedbirdir. Fakat o tarihten bu yana, bilhassa petrol nakliyatında şirketler büyük bir kolaylığa sahibolmuşlardır. Tabiî bunun tarifesi, nakliyattaki diğer kolaylıkları, hepsi bir arada ele alınarak bir neticeye varmak lâzımgelir. Hazinenin elinde böyle bir vergi rezervi mevcuttur. Bu konuda bir mesai yaparlarsa, bu kaynaktan, meselâ vergi muafiyetini kaldırıp, yüzde bir miktar vergi koymak suretiyle, oradan bâzı varidat, hattı sayılır varidat elde etmek mümkün olabilir. Çünkü bu bölgede, Doğu bölgesinde, 5 nci bölgede petrol boru hattının inşaatiyle beraber petrol istihsal ve nakli ve işletilmesi artık daha kolay hale gelmiştir. Bu, Hazineye bir varidat kaynağı olarak hazır görünmektedir. Muafiyeti büsbütün kaldıralım, demiyorum, ama muayyen ölçüler içerisinde tutarak, meselâ bâzı ahvalde 50-60 milyonluk bir varidat bulmak için gayret ederken, gayet kolaylıkla buradan 100 milyon varidat bulmak mümkün olabilir.

Bunu bir teklif konusu olarak arz ediyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Birleşime 10 dakika ara veriyorum.

(Kapanma saati : 18,45)

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 18,55

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : Muslihiddin Gürer (Sakarya), Âdil Kurtel (Kars)

BAŞKAN — Ara verilmiş bulunan 59 ncu Birleşimin 3 ncü oturumunu açıyorum.

Müzakereye devam ediyoruz.

Sayın Solmazer, buyurunuz efendim.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri , bir noktaya Yüce Meclisin dikkatini çekeceğim. Her ne kadar Maliye Bakanlığı, satış şirketlerinden alacağı vergi hesabına dayanan bu maddeyi getirmiş ise de, Hükümetin büyük gayretiyle 78 oktanlı benzini aynı fiyatta 87 oktana kadar çıkarmış ve petrol şirketlerinin bir çok sızlanmalarına rağmen bu statüyü Hükümet muhafaza edebilmişti. Şimdi yüksek oktanlı benzin kararnamesi çıktığında 87 ve 88 oktanlı benzini 7 oktan yükselterek 95 oktana çıkarmış oluyoruz. Bunun yanında şimdiye kadar petrol şirketlerinden elde ettiğimiz tavizi de, hiçbir karşılık göstermeden, tekrar geri sin geriye veriyoruz. Ve 87 oktanlı benzinimiz: 79 oktana düşürmüş oluyoruz.

Şöyle bir hesap yaparsak; 2,97 olan fiyat 1,15 i masraf olarak çıktıktan sonra geriye 1,82 kalır. Halbuki şu andaki 88 oktanlı benzinin 95 oktana çıkarılması için ton başına, imalât masrafı olarak, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığının resmen bildirdiği rakama göre, 60 sentlik bir fazlalık vardır. Dolayısiyle Maliye Bakanlığının, satış şirketlerinden alacağı vergi bakımından bir kaybı yok, geliri var. Ama bunun yanında rafineri şirketleri her ton başına bir dolârlık fazla kâr transferi yapacaktır. Bu bakımdan, rafineri şirketleriyle satış şirketleri arasındaki bu muvazene, devamlı olarak, Hazinenin aleyhine işliyecektir. Bunu biraz evvelki sorumda da arz etmiştim. Gensoru getirdiğimizde daha açıklığı ile izah edeceğiz. Hazine kaybı, kâr transferi bakımından, ton başına 1 dolâr fark eder. Bir de bunun yanında Hükümetin şimdiye kadar petrol şirketlerinden taviz olarak aldığı husus, bir kalemde iade edilmiş olunuyor, 87 oktanlı benzini 79 oktana düşürmek suretiyle. Bu bakımdan şahsan ben Enerji Bakanlığının kararnemesiyle verilen tâvizleri bu kanun maddesiyle geri alamıyacağımız kanaatindeyim. Bunun bir daha hesabedilmesi gerekir.

Saygılarımı arz ederim.

BAŞKAN — Madde üzerinde başka söz istiyen? Yok. Olmadığına göre, 22 nci maddeyi oyunuza sunacağım.

Yalnız bir noktayı Komisyonun dikkatine arz ederim. 22 nci maddede «Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik (2/D) pozisyonunun (İ) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir» deniyor ve daha sonra «(D) akar yakıtlar» diye devam ediyor. Şimdi, (D) paragrafının (İ) fıkrası değişmesi gerekirken burada bir zuhul var gibi görünüyor: Bunun üzerinde duruldu mu, bilmiyorum, doğru mudur efendim?

MALİYE BAKANI CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Doğrudur.

BAŞKAN — Peki efendim.

22 nci maddeyi, metinde yazılı olduğu şekliyle, oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir..

Madde 23 ü okutuyorum.

Madde 23. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik (2/D) pozisyonunun (iii) fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

c) Makina yağları, Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 27,06; 27,07; 27,28; 27,14; 27,15 ve 27,16 ncı pozisyonlarındaki maddeler... % 30

BAŞKAN — 23 ncü madde üzerinde söz istiyen? Yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

24 ncü maddeyi okutuyorum.

Madde 24. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik 4 ncü pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

4. — Suni plâstik maddeler, selülozun eter ve esterleri ve suni reçineleri :

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncu faslının 39,01 ilâ; 39,06 pozisyonlarında yazılı müstahsallar (39 ncu faslın 3/c ve 3/d işaretli notlarında belirtilen müstahsallar ile kullanılmış eşya hurdaları hariç), (39.01 ilâ 39,06 pozisyonlarındaki müstahsalların imalâtçıları tarafından bizzat istihsal olunarak uçucu organik muhalliller içinde eritilmesi halinde, bu müstahsalların, mahlûl içindeki miktarı % 50 den az ise, sadece % 50 den az olan müstahsal bu pozisyona göre dâhilde alınan İstihsal Vergisine tabidir) (Satınalınan bu müstahsalların uçucu organik muhalliller içinde eritilmesi halinde, 39.01 ilâ 39.06 pozisyonuna giren sözü edilen müstahsılın mahlül içindeki miktarı % 50 den fazla ise, bu mahlul bu pozisyona göre dâhilde alınan İstihsal Vergisine tabi tutulur.) ... % 40

BAŞKAN — 24 ncü madde üzerinde söz istiyen? Yok. Oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

25 nci maddeyi okutuyorum:

Madde 25. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 8 nci pozisyonunun başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

8. — Kâğıt ilk maddelerinden ve hurda ve kırpıntı kâğıtlardan imâl edilmiş kâğıt ve mukavva :

BAŞKAN — 25 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

26 ncı maddeyi okutuyorum :

Madde 26. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 10 ncu pozisyonunun (B) işaretli fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

B) Nebati lifi maddelerden imal edilen iplik, ip, kınnap, halat ve urganlar (Satınalınıp bitim ameliyesine tabi tutulanlar dâhil, üstüpü hariç) :

a) Kendirden, ketenden, sizalden, manilâdan mamul ip, kınnap, halat ve urganlar. % 15

b) Diğerleri... % 30

BAŞKAN — 26 ncı madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

27 nci maddeyi okutuyorum :

Madde 27. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 13 ncü pozisyonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Yukardaki 1 ve 2 nci fıkralarda yazılı ıtriyat ve tuvalet maddelerini satınalarak ambalâjlayıp teslim edenlerde bu kanunun tatbikatında müstahsıl sayılırlar ve teslimleri yukarda yazılı nisbetler üzerinden vergiye tabi tutulur.

BAŞKAN — 27 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

28 nci maddeyi okutuyorum :

Madde 28. — Aynı kanuna bağlı 3 ncü tablonun başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

III - Kahve, kakao, glikoz ve Tekel dışı içkiler ile Tekele tabi maddeler tablosu.

BAŞKAN — 28 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

29 ncu maddeyi okutuyorum :

Madde 29. — Aynı kanuna bağlı III ncü tablonun 3 ncü pozisyonuna aşağıdaki (e) fıkrası eklenmiştir :

e) Vermut ve kınakına şarabı (Litrede 60 kuruş)

BAŞKAN — 29 ncu madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

30 ncu maddeyi okutuyorum :

Madde 30. — Aynı kanuna bağlı III ncü tablonun sonuna aşağıdaki 5 nci pozisyon eklenmiştir :

5. — Tekele tabi maddeler :

A) Tütün mamulleri :

(Sigara, puro, pipo tütünleri, kıyılmış tütün, enfiye, tömbeki ve benzeri tütün mamulleri) % 70

B) İspirto ve ispirtolu içkiler :

a) İspirto % 70

b) Bu tablonun 3 ncü pozisyonunda yazılı olanlar dışında kalan her türlü ispirtolu içkiler % 70

C) Her çeşit çay % 70

D) Her çeşit tuz (Kiloda 1 kuruş)

BAŞKAN — 30 ncu madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

31 nci maddeyi okutuyorum

Madde 31. — Aynı kanuna bağlı IV sayılı tablonun değişik 4 ncü pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

4. — Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncu faslının 39.07 pozisyonunda kayıtlı eşya (39 ncu faslın 3/c ve 3/d işaretli notlarında belirtilen müstahsallar ile kullanılmış eşya hurdaları ve aynı pozisyonlarda zikredilen müstahsalların uçucu organik muhalliller içindeki mahlûlleri muhallilin nisbeti ağırlık bakımından mahlûlün % 50 sinden fazla olursa bu pozisyona göre vergilendirilir.) % 35

Tekele tabi maddelerin vergi nisbetleri :

BAŞKAN — 31 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

32 nci maddeyi okutuyorum:

Madde 32. — Tekele tabi maddelerin vergi nisbetlerinde, bu kanunun 30 ncu maddesindeki nisbetleri aşmamak üzere, Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının teklifi ile değişiklikler yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

BAŞKAN — 32 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

33 ncü maddeyi okutuyorum :

Madde 33. — 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisarı Kanununun 115 nci maddesindeki istisna, İstihsal Vergisi hakkında uygulanmaz.

BAŞKAN — 33 ncü madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

34 ncü maddeyi okutuyorum :

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Harclar ve Damga Vergisi kanunlarındaki değişiklikler

Madde 34. — 2 . 7 . 1964 tarihli ve 492 sayılı Harclar Kanununun 86 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Harcdan muaf olanlar

Madde 86. — Aşağıda yazılı kişiler pasaport (memleket dışında konsolosluklarca müddetin uzatılması işlemleri hariç) ve vize harclarından muaftırlar;

a) Çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçiler,

b) Pasaportların refakat hanesinde kayıtlı olanlar.

BAŞKAN — 34 ncü madde üzerinde söz istiyen?

Sayın Reşit Ülker, madde üzerinde söz istediğinizi beyan etmişsiniz. Buyurunuz efendim.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, 34 ncü madde ile harc ve damga vergisinde değişiklik yapılmaktadır.

Evvelce işçilerin giriş ve çıkışlarında verdikleri pasaport muameleleri hiçbir vergi ve harca tabi değildi, bir teşvik tedbiri olarak ve şöyle ifade ediliyordu :

«Aşağıdaki yazılı kişiler, pasaport ve vize harclarından muaftırlar:

a) Çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçiler ve bunların eşleriyle, velâyeti altındaki çocukları».

Şimdi yeni getirilen metinde :

«Aşağıda yazılı kişiler pasaport (memleket dışındaki konsolosluklarca müddetin uzatılması hariç) ve vize harclarından muaftırlar;

a) Çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçiler.»

Değerli arkadaşlarım, yabancı memlekete giden işçiler için. bu 86 ncı madde getirilirken; bir koruma tedbiri, bir yardım olarak bu yapılmış idi. Şimdi, Türkiye'ye her yıl milyonlarca lira döviz getiren ve dış ticaret açıklarını kapatmakta büyük hizmetler gören işçilerin yalnız çıkışları vergiden muaftır, ondan sonrası vergiye tabidir. Yani, burada harc bahis mevzuudur, pasaport harcına ve diğer harclara tabidir.

Bu, gerekçede şöyle ifade ediliyor :

«Bütün bu sebepler dolayısiyle, pasaport ve vize harçları ile ilgili muafiyet hükmünün ilk çıkışa ve sadece işçilere hasredilmesi», yani (eşleri ve çocukları) kaldırılıyor, «..... suretiyle değiştirilmesi uygun görülmüştür» deniyor. Bu değişiklik, işçilerimizin malî durumunu sarsmaksızın, vergi varidatında olduğu kadar, döviz gelirlerimizde de hiç küçüksenmiyecek bir artış sağlamış olacaktır».

Arkadaşlar, bu tedbir yerinde bir tedbir değildir. Dış memleketlerde işçilerimizin yaşadığı hayatı yakından görenler, onların oradaki duygularını, yuvalarından, memleketlerinden, ta-

mamen geleneklerinden ayrı yaşadıkları sıkıntılı hayatı görenler kabul ederler ki, onların zaman zaman bayram dolayısiyle, yılbaşı veyahut sıla özlemi dolayısiyle, yurtlarına dönmelerini, gelip gitmelerini kolaylaştırmak lâzımdır. Düşünün, Almanya'dan bir işçinin buraya kalkıp gelmesi kolay bir iş değildir, büyük bir masraftır. Kapı komşusu bir yer değil Almanya, 2 500 kilometre uzaktan gelecektir. En asgari masraf yine 1 500 - 2 000 lira civarındadır.

Şimdi, işçilerimizin bu kadar gelir getirmeleri bir tarafa bırakılmış, onların kolaylıkla yurda gelip gitmelerini önlemek durumuna gelinmiştir. Çünkü, bu pasaport harclarını verdiği zaman bunu da hesaplıyacaktır: Yol parası, getireceği hediye masrafı, pasaport ve diğer harclar yüzünden kolay kolay gelip gitmesi mümkün olmıyacaktır. Bunun sosyal tesirleri vardır.

Ben rica ediyorum: Bu esası buradan kaldırsınlar. Bunun getireceği nedir, bunun hesabı nedir? Bunu yapmasınlar, yerinde bir tedbir değildir.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Maliye Bakanı adına, Gelirler Umum Müdürü Adnan Başer, buyurunuz.

MALİYE BAKANI ADINA GELİRLER UMUM MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, saygı değer milletvekilleri;

34 ncü madde ile, Harclar Kanununun 86 ncı maddesinde yaptığımız değişiklik, filhal Hükümet teklifinde, Sayın Ülker'in ifade ettiği şekilde idi. Fakat komisyon değiştirisinde; işçilerin Türkiye'ye giriş çıkışlarında ve Türkiye'de yaptıracakları her türlü pasaport temdidi, yine vergiden muaf olarak devam edecek, yalnız ilk çıkışlarına inhisar etmiyecek. Çünkü, Hükümet tasarısında «müddetin uzatılması işlemleri hariç» diye, yalnız bir defaya inhisar ettirilen muafiyet, komisyon değiştirisinde «memleket dışında konsolosluklarca müddetin uzatılması işlemleri hariç» haline getirilmiştir.

Bununla şu yapılıyor: Gerek konsolosluklarımızda teftiş yapan Maliye müfettişlerinin verdikleri raporlar, gerek Çalışma Bakanlığından, gerekse Hariciye Bakanlığından Bakanlığımıza gelen muamelelerde, işçilerin konsolosluklarda yaptıkları pasaport temdidi muamelelerinden polisin kendilerinden pasaportlarında temdidi ifade eden bir makbuzu görmek istemesini ve çalıştıkları müesseselerin de temdidin ciddiyetine inanmaları için, konsolosluğun resmî bir makbuzunun ellerinde bulunmasını arzu ettikleri yolunda devamlı ikazlar oldu, müracaatlar oldu. İşçilerle dışarda temas eden kişiler de, bunun filhal bu şekilde olmasının işçilerin arzu ettikleri bir husus olduğunu, tespit ettiler. Ve bu sebeple, yalnızca yurt dışında konsolosluklarda yapılan temdit harclarının işçilerin şikâyetlerini ortadan kaldırmak için harca tabi tutmak, yani, kendilerine birer harc makbuzunun verilmesini temin etmek kaydiyle buraya kondu. Yoksa, işçilerin eşleri ve çocuklarının yurda girip çıkmalarında, Türkiye'den her hangi bir şekilde temdit almalarında, her hangi bir varidat temin etmek arzusu yoktur. Bu, bir varidat temin etme maddesi değildir. Tamamen bir aksaklığın önlenmesine mâtuf bir değişikliktir.

Arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Solmazer, buyurunuz efendim.

İRFAN SOLMAZER (Tokat) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bu maddenin, varidat temin etmek için vaz'edilmiş bir madde olduğunu, Hükümet sözcüsü söylemiş olmasaydı, söz almıyacaktım.

Muhterem arkadaşlarım, yurt dışında 200 000 işçimiz çalışmaktadır. Bu 200 000 işçinin her pasaport temdidinde, biraz Devlet Bütçesine katkıda bulunması normaldir. Bir temdit işlemi eğer 10 Mark'a yapılsa, 2 milyon mark eder. Bu bakımdan, madde gayet yerindedir, uygundur. Fakat bu tez, sadece polisle ilişkisi için bir makbuz eline verilmesi gerekçesiyle buraya konulmamış olmasını şahsan gönlüm arzu eder. Kesilecek bir makbuzla döviz olarak en azından bir fona yatırılarak, işçilerin cenazesi, ölümü, şusu busu hallerinde yardım faslında kullanılır. Devlet Bütçesinin gelirini artırma bakımından kullanılır. Her bakımdan yerindedir. Bunun sadece polisten kurtulması için, şu veya bu idari işlem için eline bir makbuz verilme şeklinde kulanılmaması, yerinde olacaktır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — 34 ncü madde üzerinde başka söz istiyen? Yok. Değişiklik önergesi de yok. Olmadığına göre, 34 ncü maddeyi tasarı metnindeki şekli ile, oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Aynen kabul edilmiştir.

35 nci madeyi okutuyorum :

Madde 35. — 1 . 7 . 1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli (2) sayılı tablonun (I - Resmî işlerle ilgili kâğıtlar) bölümünün (C) fıkrasının sonuna aşağıdaki 14 numaralı pozisyon eklenmiştir :

14. İstiklâl Madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden bağlanan şeref aylıklarının ödenmesine ait her türlü kâğıtlar.

BAŞKAN — 35 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. 35 nci maddeyi, tasarı metninde yazılı şekliyle, oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler.. Aynen kabul edilmiştir.

36 ncı maddeyi okutuyorum :

İthalde alınacak Damga Resmi hakkındaki Kanuna ait değişiklik

Madde 36. — 7 . 2 . 1967 tarihli ve 828 sayılı İthalde Alınacak Damga Resmi hakkındaki Kanunun 2 nci maddesindeki % 15 nisbeti, % 25 olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, 36 ncı madde üzerinde şimdiyedek söz istemiş bulunan arkadaşlarımın isimlerini okuyorum. Fethi Çelikbaş, Reşit Ülker, Nihat Diler, Mustafa Akalın, İhsan Kabadayı.

NİHAT DİLER (Erzurum) — Grup adına konuşacağım efendim.

BAŞKAN — Grup adına, peki. Sayın Çelikbaş, zatıâliniz grup adına mı efendim?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Grup adına konuşacağım, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, Güven Partisi Grupu adına buyurunuz efendim.

G. P. GRUPU ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Saynı Başkan, Yüksek Meclisin değerli üyeleri; bu kanun tasarısı ile getirilen tadil hükümlerinden itirazımızı mucibolan maddelerden bir tanesi de budur.

Halen Bakanlar Kurulu kararı ile ithalden alınan Damga Resmi tavan olarak 15 tesbit edilmiştir; Bakanlar Kurulu bunu yüzde 5 yapabilir, yüzde 14 yapabilir; tavanı yüzde 15 tir. Şimdi bu tavan yüzde 25 e yükseltilmektedir. Bir başka kanunla Hükümete yatırım maddelerinde gümrük muafiyetine varan yetkiler de tanınmıştır. Yani, yatırımlarda pahalılık bu yolla hâsıl olmasın, diye ileri sürülebilir ki, Hükümet o kanunun verdiği yetkiye dayanarak muafen bu maddeleri de ithal ettirebilir ve ve binnetice yatırımların bu yolla pahalı olması keyfiyetini bertaraf edebilir.

Ekonomide mühim olan, teşebbüs erbabının ne yapacağını, neyi yapabileceğini önceden objektif kriterlere göre bilmesidir. Yoksa her teşebbüste, acaba Bakanlar Kurulu ne ölçüde bunda muafiyet yapacak, yapacak mı, yapmıyacak mı, gibi çeşitli tereddütler iş âlemini, teşebbüs erbabını rahatsız eder. Teşebbüs erbabı bir işin başına geçerken, bir projenin hazırlanmasına geçerken bunun neye mal olacağını, en hurda teferruatına kadar, hesaplamak durumundadır. İyi iş adamı da budur. Bu bakımdan, başka kanunlarda Hükümetin muafiyetten istifade ettirmesine kadar yetkilerinin bulunması, bunun yükseltilmesinin ortaya çıkarabileceği mahzurları bertaraf etmek için, bize karşı, serd edilecek mütalâalar sayılmamak lâzımdır.

Diğer taraftan, memleketimizde kurulan bir kısım sanayi vardır ki, bunlar, hammaddesini dışarıdan ithal ettiği mallarla sağlamaktadır. İthalde alınan Damga resimlerinin yükseltilmesi, ister istemez bunların mamullerinin fiyatına, satış fiyatlarına inikâs etmesine, yine Türkiye'de iç piyasada fiyatların genel olarak tereffü etmesine sebebiyet verecek.

Fiyat meseleleri mekanik meseleler değildir, arkadaşlar. Fiyat meseleleri geniş ölçüde hele ekonominin piyasanın, istihsal, istihlâk münasebetlerinin norml seyretmediği memleketlerde - ki, biz daha çok o katagoriye dâhilizdir - mekanik olmıyan, ekonomik sebeplere dayanmıyan faktörler geniş ölçüde psikolojik faktörler halinde memleket ekonomisine tesir eder. Bütün ilmî kitaplarda bu, böyle yazılıdır. Esasen fiyat takarrürü, en ileri memlekette dahi geniş ölçüde bir psikolojik faktörün hükmü altındadır.

Bu bakımdan ithalden alınacak Damga Resminin, eğer çıkarılmıyacak ise, denebilir

ki : Efendim, elimizde yetki olarak bu bulunsun istiyoruz.

Muhterem arkadaşlar; eğer kullanmak ihyacı yok ise, kullanılması dahi vâkı olmadan, sadece lâfı ile fiyat tereffüüne sebebiyet vermenin ne mânası vardır? Bu itibarla, bu hükmün son derece mahzurlu olabileceği kanaatini taşıyoruz.

Muhterem arkadaşlar; Hükümetin, bir nokta üzerinde G. P. olarak dikkatini çekmekte büyük fayda görüyoruz? Türkiye'mizde maalesef ithalâttan alınan vergiler, kolay tahsil edilen vergiler olduğu için, mütemadiyen her devirde bunları artıragelmişizdir. Damga Resmi de bu yolla girmiştir. Beri taraftan Ortak Pazarla olan münasebetlerimizin müntehasında, ithalâttan alacağımız Gümrük vergileri ve diğer rüsum, prensibolarak, sıfıra inecektir.

Çok zaman huzurunuzu isgal ettiğimde: «Maliye durumumuz üzerinde her arkadaşın dikkatle takibetmesi lâzımgelen bir konudur.» derken yalnız bugünü değil, bir hedef olarak aldığımız Ortak pazarla olan münasebetlerimizde de, bu yönün dikkate alınması içindir.

Türk Devlet vâridatı içinde ithalden alınan çeşitli vergilerin büyük bir yekûn tutması, Türkiye'nin Ortak Pazarla olan münasebetlerinde ileride fevkalâde ehemmiyetli bir engel teşkil etmek karakterindedir ve benim bildiğime göre, bu konu, Türkiye'de fazla da incelenmemiştir, sadece Doçent Dr. İsmail Türk, Siyasal Bilgiler Fakültesinde, bu konuyu tetkik etmeye başlamıştır, 4 - 5 yıldan beri. Üzerinde duracağımız ehemmiyetli konulardan birisi budur.

Bu bakımdan, sözü uzatmamak için arz edeyim; Hükümet hakikaten yüzde 15 tavanı almakla beraber her zaman yüzde 15 i kullanmıyor, biliyorum. Eğer «elde bir imkân bulunsun» diye bu tavan yüzde 25 e çıkıyor ise, sırf bu yüzden psikolojik tesiri olacağı yüzde yüz olan, sureti katiyede psikolojik faktör sebebiyle, iç piyasada ithalât sebebiyle fiyatların tereffüüne bir de bu yönden enjeksiyon yapmıyalım, diye mütalâa ederiz, arkadaşlar.

Bu sebeple, Hükümetin vergi yolları ile finansman açığını sağlamasını enflâsyon politikasına tercih ederiz. Ama, bu vergi yollarından da, demin arz ettiğim sebep ile, mümkün olduğu kadar fiyat tereffüüne sebebolmıyacak, ekonominin gelişme gücünü za'fa uğratmıyacak yollar üzerinde bulunmasında da fevkalâde büyük ehemmiyet görürüz. Çünkü, bu, bir altın yumurtlıyan tavuk gibidir. Ekonomik gücümüz geliştikçe Devletin vâridatı artar. Nitekim, (Kurumlar Vergisi + Gelir Vergisi) tatbikatı göstermiştir ki, Türkiye'de bidayette Gelir Vergisi sisteminin kabul edilmesi için ileri sürülen fikir sahiplerinin noktai nazarını da aşabilecek hadlere gelmişizdir, beyannameli mükelleflerin kontrolünün yüzde 2 - 2,5 nisbetinde yapılmış olmasına rağmen.

Bu bakımdan katî bir zaruret olabileceği kanaatini taşımıyorum. Ama, bu yolla da Türkiye'de umumi bir fiyat tereffüüne gitmemenin, hiç olmazsa, bunun müzakeresinde, «İthalden alınan Gümrük resimleri, Damga Resmi yüzde 15 olarak, eski haliyle muhafaza edilmiştir.» lâfının psikolojik tesirlerini toparlıyabilmek bakımından, bunun tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ediyoruz. Buna göre bir takrir hazırlamış bulunuyoruz. Eğer lûtfeder kabul ederseniz, demin arz ettiğim mahzurlar bertaraf edilmiş olur, hiç olmazsa bu yönünden.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; birleşime araverilmesi için tesbit edilen müddet hitama ermiştir. Gerek bu kanun tasarısı ve gerekse Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi üzerindeki müzakerelere devam etmek kaydiyle ve saat 21,00 de toplanılmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 19,30

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma saati: 21,00

BAŞKAN — Başkanvekili Âtıf Şohoğlu

KÂTİPLER : Muslihittin Gürer (Sakarya), Âdil Kurtel (Kars)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 59 ncu Birleşiminin dördüncü oturumunu açıyorum.

Bundan evvelki oturumda müzakeresini yaptığımız 1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı üzerindeki müzakerelere devam ediyoruz.

Evvelki oturumda 36 ncı maddeye gelmiştik. Söz alan arkadaşlardan Sayın Fethi Çelikbaş konuştular, Sayın Reşit Ülker, Sayın Nihat Diler, Sayın Mustafa Akalın, Sayın İhsan Kabadayı söz almış durumdalar.

Muhterem arkadaşlar, bu madde üzerinde bizzat Komisyonun ve arkadaşların değiştirge önergeleri var. Sözcü arkadaşlarıma söz vermeden evvel önergeleri okuatcağım. Belki, Komisyonun yapmak istediği değişiklik, arkadaşlarıma ışık tutar. Ondan sonra müzakerelere devam ederiz.

Lûtfen önergeleri okuyalım efendim, sırayla.

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarının 36 ncı maddesinin tasarıdan çıkartılmasını arz ve teklif ederim.

Afyon Karahisar
Mustafa Akalın

Sayın Başkanlığa

36 ncı maddenin tasarıdan çıkarılarak, bu yolla da hayat pahalılığına sebebiyet verilmemesini arz ve teklif ederiz.

Burdur — Fethi Çelikbaş
Konya — İhsan Kabadayı

Yüksek Başkanlığa

7 . 2 . 1967 tarihli ve 828 sayılı İthalde alınacak Damga Resmi Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair Geçici Komisyonca 36 ncı madde olarak kabul edilen Hükümet tasarısının 35 nci maddesinin aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

Madde 36. — Bu resmin nisbeti % 25 i geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca tesbit olunur.

Gümrük Kanunu, dış ticaret rejimi veya Türk parası kıymetini koruma mevzuatı hükümleri dışında veya bu hükümlere aykırı olarak gümrüklere getirilmiş bulunan eşyanın istisnai olarak ithallerine izin verilmesi halinde veya Gümrük Kanununa istinaden tasfiye suretiyle yapılacak ithalât ile ilgili kanun, karar veya mevzuat hükümleri dâhilinde servet transferi yoliyle yapılacak ithalâtta bu resmin âzami nisbeti % 100 dür. Ancak Bakanlar Kurulu lüzumlu gördüğü hallerde tesbit edilen bu nisbetler üzerinde gerekli değiştirmeleri yapmaya yetkilidir.

BAŞKAN — Arkadaşlar bu maddeyle ilgili gerek Komisyonun gerek milletvekili arkadaşlarımın önergelerini okuttum.

Y. T. P. Grupu adına Sayın Nihat Diler, buyurun.

Y. T. P. GRUPU ADINA NİHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Hükümetin 35 nci madde olarak sevk ettiği ve Geçici Komisyonun da 36 ncı madde olarak kaleme aldığı metin üzerinde parti grupumuzun görüşlerini açıklıyacağım.

İthalde alınan Damga Resminin % 15 ten % 25 e çıkarılması hakkında hazırlanmış 35 nci madde şu yönlerden tenkidi mucibolmaktadır;

İthalde alınan Damga Resminin % 15 ten 25 e çıkarılması sanayimizin muhtacolduğu hammaddelerin ve yatırım mallarının pahalılaşmasına sebebolacaktır.

Bunun pahalılaşması neticesinde sanayide istihsal ettiğimiz mamuller pahalılaşacak ve dolayısiyle buna bağlı sahalara pahalılık intikal ve inikas edecek ve hayat pahalılığının meydana gelmesine sebebolacaktır.

Binnetice sanayiimizin istihsal etmiş olduğu mamullerimiz pahalı olacak, ihracatımızın tıkanıklık sebeplerinden birini teşkil edecek, ihracatımız bu şekilde köstekleneceklektir.

Madde üzerinde tenkidi mucibolan hususlar bunlardır.

Fazla olarak, paramızın iç değerinin iştira gücünün düşmesine ve dolayısiyle dış değerinin de düşmesine sebebolacak, iddia edildiğine göre, devalüasyonun bütün mahzurlarını bu Damga Resminin nisbetinin artırılması meydana getirecektir.

Bendeniz Komisyonda iken, bu hususları ilgili zata ilettim ve kendilerinden cevap bekledim.

Bana verdikleri cevap; «Esasen bu maddede öngörülmüş olan Damga Resmi yatırım mallarına, sanayiimizde kullanılan hammaddeye teşmil edilmiyecek, tüketim maddesine teşmil edilecektir. Buna inhisar ettirilecektir. Dolayısiyle bunun inikâsı ve temel mallar üzerinde her hangi bir pahalılık şeklinde tezahür etmiyecektir, binaenaleyh, sizin dediğiniz şeyler vâridolmıyacaktır» şeklinde idi. Peki ama maddenin okunuş şeklinden böyle bir şey anlaşılmamakta. Madde de sanayii mallarına mevzu teşkil eden hammadde ile yatırım mallarının tefriki yapılmamıştır. Maddede böyle bir şey yok. Maddede böyle bir şey olmayınca, nasıl olur da siz bu maddenin mânası hilâfına bir tatbikata gideceksiniz? Bana buyurdular dediler ki; «933 sayılı İhracatı ve istihsali artıran, Hükümete yetki veren bir kanun vardır. Bu kanun gereğince Hükümet yatırım mallarını muafiyete tabi tutacaktır, damga resmine tabi tutmıyacaktır. (Yine hammaddeyi de aynı şekilde sanayiimize hammadde olarak dışardan ithal edilen malları da bu resme tabi tutmıyacaktır, artış nisbetine tabi tutmıyacaktır.) Bir muafiyetle sadece bu madde tüketim mallarına inhisar edecektir.»

Ben o zaman tatmin olmamıştım, yine de tatmin olmadım, olamadım. Maddeyi bu şekilde kaleme aldığına göre ve 933 sayılı Kanunda da Hükümetin ihtiyarına terk edilmiş olduğuna nazaran hangi malın tüketim, hangi malın hammadde, hangi malın yatırım malı olduğu hususunda - madde metninde açıkça tesbit edilmediğine göre - Hükümete doğrudan doğruya bir keyfî hareket yapma imkânını bahşedecektir.

Sayın Komisyon, son yapacağı değişiklikte, 36 ncı maddede «% 25 e kadar bir artış yapılabilir» şeklinde bir elâstikiyet tanımış bulunmaktadır. Bu elâstikiyet, esasen evvelce izah etmiş oldukları 933 sayılı Kanunla da verilmiştir. Yani Bakanlar Kurulu 933 sayılı Kanuna göre, isterlerse ithal edilen mallardan bir kısmını bu artış nisbetine, ithalde alınacak damga resmi hakkındaki Kanunun % 25 nisbetinde tatbik edecekler, istemezlerse tatbik etmiyecekler. Yani, sadece 933 sayılı Kanun hükmünü, bu 36 ncı maddeye ilâve etmek suretiyle bir ek yapmışlardır. Bu, arz ettiğim gibi, mahzurları ortadan kaldıracak vaziyette değildir. Hükümet, hangi malların yatırım malı, hangi malların hammadde olduğunu ve hangi malların da tüketim malı olduğunu kendi arzusuna göre tâyin edecektir.

Denilir ki, Hükümet bunu gayet iyi bilir, takdir eder icra organıdır, memleketin ekonomik şartlarını nazarı dikkate alır, yapar. Ama kanun da hükümetlerin hareketlerinin önüne set çeken bir tedbirdir.

Sayın milletvekilleri üzerinde durulacak en mühim husus şudur : Deniyor ki, «Sanayiimize hammadde olacak, yine sanayiimize yatırım maddesi olacak olan, ithal mallarından % 25 nisbetinde damga resmi alınmıyacaktır.» Peki nereden alınacak? Tüketimden alınacak. Tüketim mallarının ise nisbeti zaten diğer yollardan kısılmış vaziyettedir. Tüketim malları Birinci ve İkinci Beş Yıllık Plândan itibaren kısılmış durumdadır, ithali gayet zor şartlara bağlanmıştır. O halde biz bu vergiyi nereden alacağız? Pratik yoldan beklediğimiz vergi, gelir nereden elde edilecektir? Bu bakımdan da bir müphem durum içindeyiz. Şayet komisyon veya ilgili zat bizi bu yönden tenvir ederlerse elbetteki vuzuha kavuşmuş olacağız. Ve oylarımızı kullandığımız zaman da, bu açıklık istikametinde kullanmak imkânını bulacağız. Aksi halde, madde vuzuhsuzdur, madde pratik bir hedefe uygun şekilde tanzim edilmemiştir, madde Sayın Başbakanın ifade ettiği şekilde «Temel maddelerin

üzerine müessir olmıyacaktır» şeklindeki beyanlariyle tam mutabakat meydana getirmemektedir. Bu hususların tenvirini istirham ediyorum.

Saygılarımla.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, bu konuda izahatta bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

GELİRLER GENEL MÜDÜRÜ ADNAN BAŞER KAFAOĞLU — Sayın Başkan, saygı değer milletvekilleri 1969 bütçesi finansmanını temin etmek gayesiyle sevk ettiğimiz çeşitli vergi kanunlarında yapılmasını zaruri gördüğümüz değişiklikler arasında büyük bir finansman kaynağı olarak ithalde alınan damga resmi seçilmiştir. Bu zamana kadar konuştuğumuz maddelerde gayet teknik değişiklikler yapılmıştır. Büyük hasılat maddeleri değildir. Fakat bu madde, gayet mühim ve büyük hasılat sağlıyacak bir made olarak huzurunuza getirilmiştir. Bu madde tedvin edilirken bilhassa Hükümetimizin nazarı itibara aldığı hususlar şunlardır : Önce bizim gerek ithalde aldığımız Gümrük Vergisi, gerek İstihsal Vergisi ve Damga Resmi, belediye hissesi, bütün bunlar Türk ithalâtına, CIF değerler üzerinden, Türkiye'ye giren mallar üzerindeki ensidansı aşağı yukarı şimdi % 50 civarında bir yekûna bâliğ olur. Yani 100 lira değerinde giren bir CIF mal üzerinden 50 liraya yakın bir Gümrük Vergisi ithalde alınan vergiler toplamı kadar vergi alınır.

Bizim Gümrük Vergisi gerek taviz anlaşmalariyle, gerekse GATT Genel Anlaşmasiyle bağlı bir rejim haline gelmiştir. Bu bağlı rejim içerisinde, biz 1965 reformunu yaparken Müşterek Pazar hazırlık devresinde bulunduğumuz için, Müşterek Pazara girmek durumunda kaldığımız gün tarife üzerinden yapacağımız indirimlerin yüksek şekilde vergi kaybına sebebiyet vermemesi için, 1965 öncesi gümrük reformunda gayet yüksek bir tavanla gerek yatırım malları, gerek hammaddeler bir yükseklige tabi tutulmuştur. Hükümetimiz bilâhara İkinci Plânın uygulama kanununu getirirken genel gümrük politikasını Türkiye'de yapılacak yatırımlara ve Türk mallarının dış pazarlardaki rekabet kabiliyetini güclendirmek için bâzı tedbirleri 933 sayılı Kanunla Büyük Millet Meclisinden geçirmiştir. 933 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (B) fıkrasında aynen şu hüküm mevcuttur. «Yatırım mallarında ve hammaddelerde Gümrük Vergi ve resimleriyle ithalden alınan diğer vergi ve resimler toplamında, iktisadi faaliyet sektörlerine göre, kısmî veya tam muaflıklar ihdası veya bu vergiler ve resimler toplamının kısmen veya tamamen iadesi konuları Bakanlar Kurulu Kararnameleriyle düzenlenir.»

Şimdi, Hükümet bu yetkisine istinadederek Türkiye'ye giren yatırım mallarından ve dış pazarda rekabet gücü kazanmasını arzu ettiği ihraç mallarından, sanayi ihraç mallarından geniş miktarda indirimler yapmak suretiyle Türk sanayiinin güclenmesini ve Türk sanayi mallarına ihraç gücü kazandırılması hedefine doğru büyük çapta teşvikler uygulamaktadır. Bu teşvikler, 1968 yılında aşağı yukarı 2 milyar liraya yakın CIF değerdeki malın Türkiye'ye girişinde uygulanmıştır. Ve ithalde alınan vergilerimizin ensidansını, demin de arz ettiğim vergilerimizin ensidansını % 50 den, aşağı yukarı % 35 e kadar düşürecek bir mahiyet arz etmiştir. Bu vaziyette bu teşvik tedbirlerini uygulıyacak finansman kaynaklarını temin etmek yolu kalmaktadır. Bu da Türkiye'ye, teşvik tedbirlerinin dışında giren ithal ettiğimiz mallar üzerindeki vergi yükünün ağırlaştırılması, hem bunlara ait talebin kısılması, hem bu yük taleplerinin azaltılması yolunda bir tedbir alınmasını gerektirmiştir.

İşte Hükümetimiz bu ekonomik mülâhazalarla ve tamamiyle fiyatlara aksetmiyecek tedbirleri de düşünmek kaydiyle, bu maddeyi huzurunuza getirmiş bulunmaktadır.

Fiyatlara aksi nasıl olmıyacaktır? Önce bu, İthalât Damga Resmi Kanununun 4 ncü maddesinde Gümrük Giriş Tarife Kanunu ile, Gümrük Kanunu gereğince ve Milletlerarası anlaşmalarla; 2510 sayılı Kanun, 4119, 5798, 6326 ve çeşitli kanunlarla Türkiye'ye gümrüksüz gireceği kabul edilmiş mallardan İthalât Damga Resmi alınmıyacağı esası kabul edilmiştir. Bilfarz, Türk ithalât miktarının bu yıl, 1968 de 70 milyon dolârını kavrıyan faraza gübre, ithalâttan alınan Damga Resminden muaftır.

Diğer bir 70 milyonluk kalem, petrolü teşkil etmektedir. Petrolün bu sene vergisinin artırılmamasını da Hükümet bu kanunla bir kuruş

civarında petrole aksedecek zammı petrol fonundan karşılamak suretiyle, petrol fiyatlarına zammın aksetmemesini de temin etmiştir.

Bunun dışında kalan mallar içerisinde, yatırım malları ile ihracata müteveccih sanayiin hammaddelerini etkilemiyecek tedbirleri de 933 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (B) fıkrasına istinadederek temin etmektedir. Demin arz ettiğim gibi, bu 2 milyar liraya yakın CIF değerdeki malın Türkiye'ye indirimli tarifelerle girmesini 1968 yılında Hükümetimiz uygulamıştır. Bu uygulama, 1969 Bütçe yılında da yine tatbik edilecektir.

Bu kanun, menşei itibariyle, 1963 senesinde, ilk defa Birinci Plân döneminde. Birinci Plânının finansmanı için derpiş edilen bir varidat kaynağı idi ve o zaman bunun nisbeti % 5 olarak tesbit edilmiş, 2 nci Plân döneminde de % 5 olarak tatbik edilmişti. Fakat bu gibi kanunları uygulıyan gerek Fransa ve gerek İngiltere'de bu nisbet % 30 civarında tesbit edilmiş ve GATT da yalnız bir defa delegasyon almak suretiyle bu iş bir defa münakaşa mevzuu yapılmıştır. Bizim Birinci Plân döneminde % 5 için delegasyon almak için GATT'da münakaşa mevzuu yapılmıştır. Bundan sonra, bu kanunun ikinci zammında % 20 ye çıkmayı teklif ettiğimiz halde Mecliste, % 15 e indirildi Hükümetin yetkisi, % 15 üzerinden biz 2 sene müddetle GATT'la münakaşa ettik, yine bir delegasyon aldık. Şimdi % 25 e çıkmak için yine GATT'dan bir delegasyon alacağız. Yani, ithalde alınan resimlerin hiçbir GATT mensubu memleket kendi dilediği şekilde değiştirmek ihtiyarına sahip değildir.

Ancak, GATT'ın tesbidettiği yine bir esas, esas vergilerde yani, Gümrük Vergisinde değişiklikler yapmamak kaydiyle geçici dönemler için kendi para değerini nazarı itibara alan Hükümetler, devaliasyona gitmemek için, bilhassa İngiltere ve Fransa bu yolda tedbirler alarak devaliasyonları yapmaktan uzun müddet fariğ olabilmişlerdir. Bu gibi kanunlarla, ithalde alınan Damga Resmi olmuştur, bunların ismi de.. Literatürde de yeni bir isimdir. Delegasyon vermiştir ve bu bizim kabul edeceğimiz zamanın da delegasyon alacağı muhakkaktır.

Şimdi, Hükümet gerek ithal ettiği yatırım mallarında, gerek hammaddede, gerekse anaistihsal maddesi gübre ve petrolde hiçbir şekilde fiyata aksettirmemeyi temin ettikten sonra, bunun aksedeceği sahalar, hangi sahalardır? Bu nokta üzerine de değineyim.

Genellikle Türk ithalâtının terekkübü aşağı - yukarı : 100 milyon dolârlık yatırım malı, 350 milyon lira civarında hammadde, 60 milyon lira civarında istihlâk maddeleri, 140 milyon dolâr civarındadır.

Şimdi bu ithalât içerisinde bilhassa ihraç gücü kazandırmak istediği Hükümetin, sınai, mamullere aksetmemesini temin etmek imkânı 933 sayılı Kanunun ikinci maddesinin (D) fıkrası ile temin edilmiştir.

Yatırım malları için, «nasıl tesbit edeceksiniz» diye buyurdular. Yatırım malları, bizim kotalarımız içerisinde «yatırım kotası diye ayrı bir başlık altında tasnif edilmiştir, her birinin tarifleri mevcuttur, Gümrük tarife pozisyon numaraları mevcuttur. Bu kanunun içerisine yatırım mallarını ve hammaddeleri ithal etmek, kanunun hacmını genişletmekten başka bir işe yaramaz. Bu sebeple mevcut kanunların ianesiyle bu kanunun her türlü teşvikleri ve fiyat artışlarını önliyecek istikamette kullanılması vardır, diye düşünüldü ve bu madde bu basit şekliyle huzurunuza getirildi.

Bizim, istihlâk mallarına aksedecek bu verginin de fiyat artışını çok yüksek miktarda etkilemiyeceği kanaatimiz vardır. Zira 1967 yılında da yine huzurunuzda % 5 ten % 15 e çıkma hakkındaki maddeyi müdafaa ederken aynı görüşleri savunduk ve o zaman bu % 10 ithalde alınan Damga Resmi artışının fiyatlara aksedeceği, pek çok sayın milletvekili tarafından bu kürsüde dile getirildi. Fakat iki yıllık istatistiklerin bize verdiği netice, Genel Fiyat Endeksinde, ithal malları fiyatları içerisinde % 2 nisbetinde, son iki yılda artış olduğu görüldü. Acaba bu niçin böyle olmaktadır? Bunun sebebi; Türkiye'de ithal malı fiyatlarının bir kanuni fiyat olmamasından ileri gelmektedir. Yani, ithal mallarının Türk iş piyasasındaki fiyatı, serbest fiyat mekanizması yolu ile gerçekleşmektedir. Yani, arz - fiyat dengesine göre bir fiyat denkleşmektedir. Çoğu milletvekilleri dışarıda faraza, bir dolâra aldıkları bir otomobil silgisinin Türkiye'de 75 liraya satıldığını müşahade etmişlerdir. Neden? Bunun üzerindeki

Gümrük ensidansını diğer ithal vergilerini de ilâve ederseniz, Türkiye'de bunun 15 - 20 liraya satılması lâzımgeldiğini görürsünüz. Neden? Bunun yüksek fiyatla satıldığını tetkik edersek görürüz ki; ithalâtçının kâr marjı çok yüksektir. İthalâtçının kâr marjının yüksek olması, geçen yıllarda yaptığımız % 10 zammın ancak % 2 nisbetinde genel ithal malları fiyat endeksini etkilemesi sonucunu verdi.

Yine bu zammın da, ithal mallarının fiyatlarındaki ithalâtçı kârından massedileceğine kaani bulunmaktayız. Bu, serbest piyasada ithal malı fiyatı nasıl takarrür eder? Bu, denklemin çözümüne kalıyor. Bu da eğer bizim döviz rezervlerimiz, döviz tahsislerimiz mevcut ve muntazam tahsis yapabiliyorsanız ithal mallarına, ithal mallarının fiyatlarında değişiklik olmaz. Ama döviz tahsislerini kısacak olursanız, döviz tahsis edemiyecek olursanız mal kıtlaşır, talep sabit olduğu için fiyat yükselmesi olur. Ancak, talebin karşısında sabit bir arz tutabilirseniz, ithal malları fiyatında bir yükselme bu vergi dolayısiyle olmıyacaktır, ithalâtçıların kâr marjı içinde kalacaktır. Bu sebeple sosyal adalet yönü gayet kuvvetli bir vergi olarak nitelenmiştir. Pek çok sayın iktisat uzmanımızın gazetelerde, bu kanunu Meclise sevk ettikten sonra, yazdıkları yazılarda kanunu gerek benimseme ve gerekse destekleme cihetinden aynı görüşleri savunmuşlardır. Bu sebeple genel fiyat artışının üzerinde bir tesiri olmıyacaktır. İthal mallarının fiyatı, yüksek gelir gruplarını ilgilendirir daha çok, aşağı gelir gruplarının harcamaları üzerinde hiçbir tazyik yaratmıyacaktır. Türk sanayiinin gelişmesine, yatırım hammaddeleri için 933 sayılı Kanunun yetkileri kullanılmak suretiyle aksettirilmemesi sağlanacaktır. Tarımın hammaddesi olan gübreye de zaten bu vergi aksetmiyecektir. Petrole aksettirmemeyi Hükümet derpiş etmiştir. Bu sebeple kabul edeceğiniz bu hükümle Türkiye'de genel fiyat endeksinde her hangi bir fevkalâde yükseliş olmıyacağı hususu kabul edilmektedir.

Yüksek Meclisin tasviplerine arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker, buyurun efendim.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, sayın sözcüyü dinlerken insanın ağzının suyu akıyor. Ne kadar geç kalmışız, hemen kabul edelim, hattâ konuşmıyalım, diyeceği geliyor insanın. Öyle anlattılar ki, hiçbir şey olmıyacak, ekonomimiz düzgün bir hale gelecek. Biraz evvel işçi pasaportları meselesini de böyle anlattılar. Bunu, işçiler istemez «Bizim pasaportlar az parayla oluyor, biraz buna zam yapın, harc koyun» demişler gibi, geldi bana. Bunlar birbirine benziyor vaz'ediş şekli ile.

Gönül arzu eder ki, bu, tartışma konusu olmasın. Ama öyle değil, bu kanun çıkmadan yani «olur mu, olmaz mı» diye tartışması yapılan sonuçlar, «kanun geliyor, ithalde Damga Resmi yüzde 25 çıkıyor» dediği anda otomatikman piyasada yapıldı. Şu anda piyasadaki ithalle ilgili mallar bu muamelenin içindedir, birçoğu karaborsaya düşmüş vaziyettedir. Öyle ise biz nazarî, büyük bir kısmı doğru olan nazarî kısmı üzerinde değil, bunun gerçekten nereye gelip oturacağını tesbit etmemiz lâzım gelir.

Bir defa bir vergidir bu. Bir vergi olduğuna göre, verginin nereye konması lâzımgelir? Verginin fakir zümreleri ezmiyecek vergilendirme imkânları, potansiyeli olan vergi kaynaklarına konması esastır.

İkinci Beş Yıllık Plân bunu emretmektedir, yapılan araştırmalar bunu emretmektedir. Birtakım vergi kaynakları vardır. Bu kaynakların üzerine vergi konması lâzımdır. Birtakım vergi kaçakçılıkları vardır. Hattâ buna ait miktarı da söylerler, bazan «senede 1 milyar» diye ifade edilir. Bunların üzerine eğilmek lâzımdır. Bunlar bir tarafa bırakılır, doğrudan doğruya vatandaşın üzerine gelip yığılacak bir noktaya gidilir. İthalde alınan Damga Resminin durumu budur.

Şimdi, biz ne dersek diyelim, ortada bir gerçek vardır; bugün Vasıtalı vergilerin nisbeti yüzde 65 civarındadır. B[illegible] kanunlar çıktıktan sonra bu, yüzde 70 c[illegible] doğru gidecektir. Bu, ekonomimizin [illegible] bugün daha vahîm bir nokta[illegible]

Geçinme endeksler[illegible]
1965 ten bu yana Ar[illegible]
yüzde 25 civarında,
de ise yüzde 40 c[illegible]

Ayrıca, şun[illegible]
rin yapılışı ü[illegible]
zımdır. Me[illegible]
le gelmiş[illegible]

dir. Buna rağmen rakamlar ortadadır. Şimdi sokağa çıktığımız zaman, sokaktaki sade vatandaşın her hangi birisine sorduğunuz zaman size kendi hayatı ile ilgili sütünden, etinden, sabunundan, yağından ve fiyatların nasıl arttığından bahsedecektir.

Şimdi, bu gelen vergi de, netice itibariyle memurların, emeklilerin, işçilerin, toplusözleşmelerin dışında kalan işçilerin, köylünün üreticinin, velhasıl dar gelirli, güç durumda olan vatandaşların üzerine gelip oturacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, şunu da ifade etmek lâzımgelir ki, bu vergileri getirenler, vaktiyle vergiler getirildiği zaman şiddetle karşı çıkanlardır. Bir memleket vergisiz idare edilmez. Bunu her zaman ifade ettik. Ama dürüst, sağlam politika odur ki, bu işlerde açık olmak gerçekleri vatandaşa söylemek ve ondan sonra sandıktan çıkıp buraya gelmek lâzımdır.

Vatandaşlara «biz vergilere karşıyız. Biz vergileri artırmıyacağız, hattâ gerekirse vergileri ıslah edeceğiz ve nisbetlerini azaltacağız» diye beyanlarda bulunduktan sonra bunları yapmak o sandığa sadakat sayılamaz.

MEHMET ALİ AYTAŞ (İzmir) — Demagoji yapmayın.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bir arkadaşim «demagoji yapmayın» diye söylüyor. Çok teşekkür ederim. Demagoji yapıp yapmadığımı buradan iki «resmî beyanla» ifade etmek isterim.

MEHMET ALİ AYTAŞ (İzmir) — Günün icaplarına göre şartlar değişiyor.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Ha, şartlar değişik. Çok iyi.

BAŞKAN — Lûtfen karşılıklı konuşmayınız.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Adalet Partisinin resmî bir beyanı; «Müteşebbisleri, işlerini genişletmekten alakoyan, üretimi daraltan Vasıtalı ve Vasıtasız vergileri yeni baştan gözden geçirerek verimsiz vergileri kaldırmak veya nisbetlerinde indirimler yapmak imkânlarını araştıracağız.»

Şimdi, böyle bir iddia ile gelenler vaktiyle buraya gerçekten vergi reformu niteliğinde kanunlar geldiği zaman, - vergi zammı kanunu - vergi reformu kanunları getirildiği zaman hepsine karşı çıkmışlardır. Bunlar var, gecenin bu geç saatinde, bir başka bütçenin görüşülmesi de var, zamanınızı almamak için bunları söylemiyorum.

Onun için lûtuf buyurun, Hükümet de kabul buyursunlar, bu fakir ve dar gelirli zümrelerin sırtına gelip oturacak, onların hayatını bir kat daha yaşanmaz hale getirecek bu vergi artırımını kabul etmiyelim. Elbirliği ile bu nisbeti kabul etmiyelim. Bu nisbet zaten bugün bile çoktur.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Akalın, buyurun.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — Vazgeçtim, efendim.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz.

Sayın İhsan Kabadayı, buyurun.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, her ne kadar Bakanlar Kurulu kararıyle bu resim haddi tesbit ediliyor ise de, bu madde ile ithalde alınan Damga Resmi yüzde 15 ten yüzde 25 yükselmekle, mutlaka bu iç piyasaya sirayet edecektir. İç piyasaya sirayeti ile beraber mutlak ve mutlak pahalılık doğuracaktır.

Bu maddenin iç piyasada pahalılık ve huzursuzluk doğurmaması için metinden çıkarılmasına taraftarım. Türkiye'de yeni gelişmekte olan sanayi pek çok hammaddelerini dışarıdan ithal etmektedir. Hammadde, bu Damga Resmi ile yüzde 25 artacağına göre elbette mamulü de aynı şekilde bir fiyat fırlayışına sebebolacaktır.

«Efendim, biz yüzde 25 çıkarmıyacağız, yüzde 20 alacağız» deseniz, kurnaz olan tüccar ve sanayici birgün yüzde 25 çıkacağı endişesiyle, bir nevi, demoklesin kılıcını tepesinde görecek ve yüzde 25 çıkmışcasına fiyatı artıracak, piyasayı hercümerc edecek ve bu devam edecektir. Mutlak ve mutlak piyasada pahalılık başlıyacaktır.

Açık söylüyorum, Türkiye'de pahalılık başlamıştır. Ehlinamus tüccara ve sanayiciye hiçbir şey demiyorum, birtakım bezirgân ruhlu tüccar, ithalâtçı, bu kanun çıkmadan evvel ithal etmiş olduğu malları, bu kanunun çıkmış ahkâmına tabi olmak ümidiyle saklama hazırlığını yapmıştır, bu kanun çıkar çıkmaz, evvelki kanunun hükümlerine göre ithal ettiği malını ve mamullerini aynı ölçülerle satabilmek

kurnazlığı içerisinde hazırlığını yapmıştır. Yapacağından da hiç endişeniz olmasın.

Artık, bizim için iktisatçı olmaya, tüccar olmaya lüzum yok. İkinci Dünya Harbine girdiğimiz günden itibaren bu kabil hâdiseleri yaşadık, daha lâfını duymıyan fiiliyatını borsada, piyasada gördük. Bunu inkâr edemezsiniz. İffet kanunları, bir askerin kışladaki erlik komutası ile işlemez. Kendisine has kanunları ile işliyecektir. Bunu, kuru gürültü ile önliyemezsiniz. İşliyecek, sağlık varacağı mertebeye, seviyeye varacaktır.

Memlekette pahalılık var, öylesine var ki, bunu inkâr etmek «Güneşi balçıkla sıvamak», «minareye kılıf uydurmak» kadar güç bir şeydir. Kışın dağ tepesindeki tipi, çöldeki fırtına ne ise, Türkiye bugün bal gibi bir pahalılık tipisinin, pahalılık fırtınasının içindedir. Yeni gezip dolaştığım, dün gidip bugün geldiğimi piyasadaki gördüklerimi söylüyorum. Yetkililerin bir defa bu pahalılığı önlemek için kontrol kifayeti yok, maalesef yok; bugünkü hali söylüyorum. Türkiye'de kanun var, tatbik eden yok. Herkes alabildiğine gidiyor «ne kadar kâr edebilirim» diyen bir anlayış var. Buna «dur» demek zamanı gelmiştir.

Ben şahsan bir halk çocuğu, köy çocuğu olarak bu gidişten endişe duymaktayım. Bunu söylemeye mecburum. Öyle ki, özel sektörün bugüne kadar yaptığı zam, kendi cüret ve cesaretinden doğma, kendi fiziki gücü ile dönen bir çarktır. Bu kanun çıktıktan sonra, buna Devlet gücü de eklenecek, bu eklenişle artık bu çark ferdin ve tüccarın fizik gücü ile değil, Devletin eklediği motor gücü ile dönen bir çark haline gelecektir. Bunu önliyemiyeceksiniz. Gerçek tablo, yıllardan beri işliyen hâdisatın çizdiği tablo bu. Çok değil, yıl değil, ay sonrası bunu göreceksiniz. Ben bu kabîl zamlara gitmekten ise, mevcut vergi kaynaklarındaki işleyişte kontrolu sağlayıcı, geliri temin edici yollara gitse idik, çok daha iyi olurdu.

Bendeniz Gelir Vergisi mükellefiyim. Soyadım belki kalıbım «Kabadayı» ama, kanunlardan korkan insanım. Tıpatıp veriyorum, takibedebilirsiniz. Kalıbım soyadım, Kabadayı ise, vergi kaçırmakta öyle cüretler var ki, misal veriyorum; Salih İzzet Bey'in 10 bin dönüm çiftliği var, «vatan, millet» diye ağladığı zaman hayret edersiniz, 10 bin lira vergi ödüyor. Araziyi kira olarak verseniz, 125 liradır bunun dönümü, 1 milyon 250 bin lira yapar, 10 bin lira vergi ödüyor. İnsafla mütalâa ediniz. Türkiye'de zengin, kazanan maalesef gelirinin vergisini vermiyor. Ne olur, Maliye mevcut kontrol cihazını artırıcı % 2 i kontrolu, % 5 e çıkarıcı tedbirler alsa idi, en müspet tedbiri almış olurdu. Vergi vermiyen mükellef böylece hem mevcut huzuru kaçırıcı, hem de kendi malına kendi eliyle felâketler hazırlıyan bir yoldadır. Ben sayın Maliye müfettişlerine âcizane gerçekten tatbikattan duyduğum yolları tercih edici prensipleri tavsiye etmekteyim.

Hürmetlerimle efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

MALİYE BAKANI CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; gecenin bu saatinde huzurunuzu fazla işgal etmiyeceğim. Esasen teknik konularda Gelirler Genel Müdürü arkadaşımız gereken izahları yaptılar. Ve bu izahlar o kadar mukni idi ki, değerli arkadaşımız dahi, «ben bu izahları dinledikten sonra neden bu kanun bu kadar geç kalmış diyeceğim geldi diye buyurdular. Ben yalnız iki noktaya temas etmek üzere huzurunuza gelmiş bulunmaktayım.

Muhterem arkadaşlarım, bu getirmiş olduğumuz bu 36 ncı madde, vergi tedbirleri için sonuncu maddedir. Görülmüştür ki, hiçbirisi fikir halkın, dar gelirli vatandaşın sırtına binecek cinsten olan vergiler değildir. Biz, Adalet Partisi olarak gerek Hükümet beyannamesinde, gerekse seçim beyannamesinde sureti katiyede «bütün vergileri kaldıracağız, memleketi vergisiz idare edeceğiz» diye bir iddiamız olmamıştır. Kendilerinin de burada ifade buyurdukları gibi, «verimsiz vergileri ıslah edeceğiz» demişizdir. Bugüne kadar yapmış olduğumuz husus da verimsiz vergilerin ıslahından ibaret kalmıştır.

Genel Müdür arkadaşımın da ifade ettiği gibi, 933 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (B) bendi, yatırım mallarında ve ham maddelerde gümrük vergi ve resimleri ve ithalde alınan diğer vergi ve resimler toplamında, iktisadi faaliyet sektörlerine göre kısmi veya tam muaflıklar ihdası veya bu vergiler ve resimler toplamını kısmen veya tamamen iadesi konuları Bakanlar Kurulu kararnameleri ile düzenlenir.

Sayın Başbakanın bir defa daha ifade ettikleri gibi, biz dar gelirlinin üzerine külfet olacak herhangi bir vergiyi getirmek niyetinde olmamışızdır ve şimdiye kadar olan tatbikatımız da bu şekilde cereyan etmiştir. Bilhassa son Tekel maddeleri ile ilgili fiyat ayarlanmasında da, müşahade buyurulacağı üzere, daha ziyade yüksek gelirlilerin istimal ettikleri sigara ve içki gibi maddelerdeki zam nisbeti yüksek, buna mukabil büyük bir vatandaş kütlesinin kullanmakta bulunduğu sigara gibi maddelerde herhangi bir zam yapılmamıştır. Gelmiş ve huzurunuzda müzakeresi yapılmakta bulunan kanun da göstermektedir ki, bu hükümlerle dar gelirliler üzerinde herhangi bir baskı olması mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlar, serbest piyasada bildiğiniz gibi, fiyatların kontrolu diye bir şey yok. Bu mümkün değil. Millî Korunma Kanunu diye bir kanun mevcut değil. Ama, mümkün olduğu kadar dar gelirli vatandaşın bu getirilmiş bulunan vergi tedbirlerinden her hangi bir şekilde müteessir olmaması için, elimizde 933 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (B) fıkrası bulunmaktadır. Yatırım mallarında ve hammaddelerde bilhassa dar gelirli vatandaşların kullanmakta bulunduğu birtakım mamullerin iptidai maddesinin kendisine bir yük olmamasını temin sadedinde Bakanlar Kurulu bu yetkisini kullanmak suretiyle, dar gelirli vatandaşlarımızın her hangi bir şekilde müteessir olmamasını temin edecektir.

Kaldı ki, hiçbir zaman «vergi artışları mutlaka fiyat artışını intaceder» diye bir iddiayı kabul etmeye mahal yoktur. Bildiğiniz gibi, serbest piyasada fiyatlar arz ve talep kaidesine göre tekevvün eder. Eğer, mal darlığı yok ise, bu takdirde fiyatların artması bahis konusu değildir Binaenaleyh, bu hükmü getirmek suretiyle her hangi bir pahalılık olmıyacağı gibi, dar gelirli vatandaşların üzerine müessir olacak bir tedbir de değildir.

Sözlerimi bağlarken şunu arz edeyim; hiçbir aklıbaşında siyasi parti «ben vergileri kaldıracağım» diye milletin huzuruna çıkmaz. Binaenaleyh, Adalet Partisinin de bugüne kadar gerek Hükümet beyannamesinde, gerekse seçim beyannamesinde buna dair bir hüküm yoktur. Biz, Devletin idaresi için gerekli kaynakları kullanmak hususunda her zaman gayretli olmuşuzdur. Kaldı ki, ben isterdim ki, bir seçim senesinde Adalet Partisi iktidarının bu tedbirleri getirmiş olması, arkadaşlarımız tarafından daha insaf ile mütalâa edilmiş olsun. Çünkü, biz Adalet Partisi iktidarı olarak, Devletin istikrar içinde kalkınmasını, her hangi bir seçim endişesinin daha üstünde tutan bir iktidar bulunmaktayız. Bu vesile ile mevcut maddenin olduğu gibi kabul edilmesini istirham eder, hepinizi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Ali Arsan, buyurun efendim.

MEHMET ALİ ARSAN (Çankırı) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; gerek Komisyon Sözcüsünün, gerek Sayın Bakan arkadaşımızın izahlarını dinledikten sonra, bir milletvekili olarak gayriihtiyari yetkililerden şu sualleri sormak muhakkak ki, tabiî haklarımızdan bir tanesidir.

Sayın Sözcü arkadaş buyurdular ki, «piyasada bir otomobil silgisi bugün 70 liraya satılmaktadır, bu ithalde alınacak Damga Resmi vatandaşın sırtına yüklenmiyecektir, biz doğrudan doğruya ithalâtçının kârından bu parayı alacağız, yani, vatandaşa intikal etmiyecek» buyurdular.

Şimdi sayın sözcü arkadaşa şunu arz etmek isterim; her gün gazete sütunlarında gerek, Ankara, gerek İstanbul, gerek Adana'da çalışan şoför arkadaşlar taşıma ücretlerine zam talepleri ile belediye encümenlerini zorlamaktadırlar. Bu zam acaba hangi yönden bu vasıta sahiplerini etkilemektedir? Yani, bir vasıta sahibi piyasada 70 liraya silecek alacak, daha henüz hiçbir vergi zammı yokken - muhterem milletvekili arkadaşlarımız da otomobil sahibi - dün 7,5 liraya aldığı bir bujiyi bugün 15 liraya alacak ve ondan sonra vatandaşı taşırken de «ithalâtçıdan alıyor Devlet, vatandaşın sırtına bunu yüklemiyeyim, yine ben 60 kuruşa dolmuşumu yapacağım» nazariyesi ile hareket etmek meselenin çözümüne doğru yönelecek bir yol değildir. Esasında endirekt olarak temelinden bu zamlar vatandaşa intikal edecek zamlardır.

Şimdi sayın sözcü arkadaş buyurdular ki; «Sanayi yatırımına kalan ithal mallarından Damga Resmini almıyacağız.» Demek ki, hedef olarak gösterilen yedek parça veya buna

benzer maddeler, ithal mamulleri üzerinden alınacak vergiler.

Türkiye'deki ulaşım ortada, dar gelirli vatandaşlar umumiyetle şehirden şehire ulaşım yaparlarken otobüsleri tercih etmektedirler. Şehir içlerinde dolmuşlar, taksiler vatandaşa kadar inen bir taşıma araçlarıdır. Bunlardaki fiyat artışları «vatandaşa inmeyecek» diyorsunuz. Peki inmeyecek de 7,5 liraya dün aldığı bujiyi, demin söylediğim gibi, 15 liraya piyasadan temin ederse yine otomobil sahibi, otobüs sahibi, vatandaşı yine aynı fiyatlarla taşımaya devam edecekmi?

Sayın Maliye Bakanı arzettiler, bu bir ekonomik kural, liberal ekonomilerde elbette ki, iktisaden geri kalmış ve iktisaden geri kalmışlıktan kurtulma çabasında olan ülkelerde muhakkak ki, bir arz ve talep meselesi, yani bu memleketlerde iç tüketim unsurlarına talep fazlalaşmakta, dolayısiyle ithal mallarının, iç tüketim unsuruna dayanan ithal mallarının talepleri, kalite kontrolsüzlüğünden dolayı yerli sanayie tercih edilmektedir. Yani ithal malları talebi artmaktadır.

Şimdi bu görüş içinde meseleyi mütalâa ederseniz, bu talep artışından döviz rezervleri sağlam olmıyan ekonomilerde devletlerin bütçelerinde bu talep karşılanamıyacağı için mallar karaborsaya düşmek istidadı göstermekte ve dolayısiyle hükümetler birtakım tedbirler getirmek mecburiyetindedirler. Bu tedbirlerin başında da, şimdi sayın Hükümetin getirmiş olduğu tedbir gibi, ithal mallarına zam yaparak vatandaşın bu malları almaması, yani yerli sanayiin tüketim mallarını almasına, talebetmesine doğru yönelmek gelir. Bu, bir kaidedir, görüştür, doğrudur, iktidarda bulunan partinin siyasi felsefesi budur.

Şimdi, bununla şu mesele kendini gösterecektir; şayet serbest rekabet piyasasında vatandaşın ithal mallarına doğru talebi karşısında iç sanayiimizde gerçek kalite kontrollarını yapmadan, iç tüketim mamullerini vatandaşa arz edip bunların sağlamlık derecesini kontrol etmeden bunları desteklemek amaciyle böyle bir düşünceye kapılırsak ki, Türkiye'nin ileride Ortak Pazara girme meselelerinde sayın sözcü arkadaş; «Biz başka meselelerle kendi sanayicimizi korumak babında ilerde müşkülâtla karşılaşmıyacağız.» dedi. Halbuki bendeniz tamamen zıt bir kanaat taşımaktayım. İthal mallarında fiyat yüksekliği olunca vatandaş yerli sanayie, dolayısiyle tüketim maddelerine kayacak, bu kayma talebolduğu müddetçe iktisaden geri kalmış memleketlerde - başlangıçta söylediğim gibi - kalite kontrolunu Devlet kendi elinde tutamıyacağı için, sayın Bakan da arz ettiler, «Biz fiyatları filân kontrol etmek yetkisine sahip değiliz, Millî Korunma Kanunu yoktur.» buyurdular, doğrudur. Serbest rekabet anlamı içinde, bu kaliteden yoksun gelecek sanayiimize, yarın gireceğimiz Ortak Pazarda kendi mamullerimize yabancı ülkelerde pazar temin edememekle karşı karşıya geleceğimiz de vâkıadır.

Sayın Fethi Çelikbaş'ın bir önergesi var, bu 35 nci maddenin kaldırılması yönünde. Hakikaten doğrudur sayın arkadaşlarım, ileride Türkiye kendi sanayiine Ortak Pazarda pazar bulamamasına, yani A. P. İktidarı ekonomik kaide yönünden liberal ekonominin arz ve talep kaidelerini getirirken, ileride Ortak Pazara girme meselesindeki Hükümet gayretlerinde yerli sanayiimizi korumaktan ziyade baltalayıcı bir tutuma, yani onun gelişimini önleme yoluna gider bu kanunla.

İstirham edeceğim, hakikaten çok tehlikeli bir maddedir bu, 700 - 800 milyon kâr bekliyorlar, ama doğru bir şey değildir. Tamamen tabanında, içinde dar gelirli vatandaşa intikal edecek birtakım vergiler getirmekte ve ileriye, geleceğe ait de millî sanayiimizin dış pazarlarda gelişimine sekte vuracak nitelik arz etmektedir.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Söz alan arkadaşların konuşmaları bitti, şimdi önergeleri aykırılık derecesine göre tekrar okutup sıra ile oyunuza sunacağım.

(Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş ve Konya Milletvekili İhsan Kabadayı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Okuttuğum önergeye komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Efendim, Sayın Mustafa Akalın'ın bir önergesi vardı, geri aldığına dair bir yazısı geldi, muameleye koymuyoruz bu önergeyi.

Şimdi, komisyonun önergesini tekrar okutuyorum.

(Geçici Komisyon Başkanı Halil İbrahim Cop'un önergesi tekrar okundu.)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Efendim, takrir üzerinde konuşabilir miyim?

BAŞKAN — Hayır efendim. Madde üzerinde konuşuldu. O önergeyi daha evvel konuşmacılara ışık tutsun diye okuttuk ve ondan sonra müzakere açıldı.

Efendim, bu değiştirge önergesi komisyondan geliyor.

Sayın Komisyon Başkanı, başlık, matlap aynı mıdır efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Aynıdır efendim.

BAŞKAN — Başlık, matlap aynı imiş.

Şimdi okunan önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi okuttuğum değişik şekli ile oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Son hükümler
Kaldırılan hükümler

MADDE 37. — Aşağıdaki kanunlar ve hükümler kaldırılmıştır:

1. 8 . 6 . 1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 7 nci ve 10 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin İnhisar Resmi ile ilgili hükümleri ve 43 ncü maddesi,

2. 20 . 5 . 1942 tarihli ve 4223 sayılı Kahve ve çay inhisarı hakkındaki Kanunun 3 ncü maddesinin İnhisar Resmine ait hükümleri ve 16 ncı maddesi,

3. 11 . 12 . 1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 8 ve 34 ncü maddeleri ve Fevkalâde vaziyet dolayısiyle bâzı vergi ve resimlere zam icrasına dair olan 3828 sayılı Kanuna ek 29 . 5 . 1941 tarihli ve 4040 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin tuzdan Müdafaa Vergisi alınması hakkındaki hükümleri,

4. 28 . 5 . 1934 tarihli ve 2460 sayılı Tütün ve müskirattan alınacak Müdafaa Vergisi hakkında Kanun ile bu kanunda değişiklik yapılmasına dair 26 . 3 . 1945 tarihli ve 4708 sayılı ve 1 . 8 . 1951 tarihli ve 5823 sayılı kanunlar,

5. Fevkalâde vaziyet dolayısiyle bâzı vergi ve resimlere zam icrasına dair 3828 ve 4040 sayılı kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesine ve bâzı vergi ve resimlere yeniden zam icrasına dair olan 27 . 5 . 1942 tarihli ve 4226 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi ve aynı kanunun 8 nci maddesindeki Müdafaa Vergisi istisnasiyle ilgili hüküm,

6. 1 . 7 . 1948 tarihli ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 3 ncü maddesi.

BAŞKAN — Efendim, bu maddenin birkaç fıkrasında değiştirme talebeden Komisyonun bir önergesi var, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

İncelenmekte olan «1969» yılı bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı» nın kaldırılan hükümlere dair 37 nci maddesinin 3 numaralı bendindeki 11 . 12 . 1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 8 ve 34 ncü maddeleri şeklindeki ibarenin 11 . 12 . 1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 4, 8 ve 34 ncü maddeleri şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon
Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

BAŞKAN — Bu madde hakkında söz istiyen?..

NURİ KODAMANOĞLU (Yozgat) — Komisyon izahat versin.

BAŞKAN — Ne hakkında izahat versin efendim?

NURİ KODAMANOĞLU (Yozgat) — Komisyon önergesini açıklasın.

Bu bentler hakkında neden değiştirme talebinde bulunuyorlar, bu hususu izah etsinler.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başkan.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkan, kaldırılan hükümler meyanında, 3078 sayılı Tuz Kanununun 4 ncü maddesine ithal edilmesi gerekirken, evvelce bir zühul eseri unutulmuş.. Şimdi bu eksikliği önergemizle telâfi ediyoruz.

BAŞKAN — Efendim, söz istiyen bulunmadığına göre şimdi okuttuğum ve komisyondan

gelen tashih önergesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi maddeyi kabul ettiğiniz bu tadil şekli ile oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, 37 nci maddeye geldiğimize göre, ondan sonra yeni bir madde ilâvesi teklifi var, 38 olması lâzım, bu teklifi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan ve muhtelif vergileri ihtiva eden tasarı münasebetiyle tahsili kabil olmıyan ve zamanaşımına uğramak suretiyle terkini cihetine gidilen Haznine tahakkuklarını gerçekleştirmek maksadiyle aşağıdaki maddenin tasarıya eklenmesini arz ve teklif ederim.

Sivas	Gümüşane
Cevad Odyakmaz	Sabahattin Savacı
Çanakkale	İzmir
Şefik İnan	Mehmet Ali Aytaş
İstanbul	Elâzığ
Mehmet Yardımcı	Nurettin Ardıçoğlu

«Ek Madde : Mükellefler adına 31 Aralık 1968 tarihine kadar ki, dönemlere aidolarak kesilmiş, olup bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar uygulanan gecikme zamları, taallûk ettikleri vergi asılları kanunun yürürlüğünden itibaren altı ay içerisinde ödendiği takdirde, kanunun yürürlüğünde vergi, asılları ödenmiş olanlar dâhil, alınmaz.»

BAŞKAN — Böyle bir madde ilâvesi teklifi var. Söz istiyen var mı efendim? Yok.

Muhterem Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Katılmıyoruz. Mahzurlu mütalâa ediyoruz. Hüsnüniyetle vergisini evvelce zamlı ödemiş olanları cezalandırmak olur. Bu itibarla katılmıyoruz. Yeni bir af müessesesi olarak böyle bir şeyi uygun görmüyoruz.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, Türkiye'nin, son derece isabetsiz olarak, ötedenberi tatbik edegeldiği bir konu da vergi cezalarının affı ile ilgilidir. Bu, şu demektir; vergisini zamanında ödeyen vatandaşı tecziye ederim, zamanında ödenmez de parasını kullanırsa, - bankadan aldığı takdirde faiz öder - Hazineye aidolan parayı kendisi kullanırsa bunu da teşvik ederim, prim veririm.

Muhterem arkadaşlar, son derece mahzurludur.

Şunu memnuniyetle arz edeyim ki, şahsan İstanbul Sanayi Odasının Reisi bulunduğum bir sırada, 1960 dan sonra, cezaların affı sırasında böyle bir takrir verildi, kabul edildi. Ben kendim riyasetteydim, durumu izah ettim, tekriri müzakere ettiler, reddettiler, arkadaşlar.

Mükellef vatandaşa, Hazineye verilecek parayı zamanında verdirmenin yolunu normal olarak işletelim. Aksi takdirde, niçin vatandaş bankadan faizle para alıp işinde kullanacağına, bu yol varken gitsin Hazineye ödesin?. Bu bakımdan, bu tarihe cereyan eden olaylarda vergisini zamanında ödeyenlerin aleyhine, bu takrir kabul edildiği takdirde, bir vaziyet hâsıl olacaktır, komisyon başkanının verdiği izahattan anladığım budur. Bu bakımdan, müsaade buyurun Türkiye'de vergi ahlâkını iyice yerleştirebilmek bakımından, bu takriri reddedelim arkadaşlar. Komisyonun verdiği izahat dolayısiyle konuşmak lüzumunu hissettim. Komisyona da ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Çünkü, konu vergi ahlâkının Türkiye'de yerleşmesiyle alâkalı bir konudur. Lûtfen bu teklifi reddediniz arkadaşlar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Cevad Odyakmaz, buyurun efendim.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Çok muhterem arkaşdaşlar, her halde Sayın Çelikbaş benim takririmi yanlış anlamış bulunuyorlar.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Komisyonun izahatını dinledim.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Müsaade buyurursanız arz edeyim efendim. Bunun vergi ahlâkı ile alâkası yok.

Konu şu; 970 sayılı Af Kanununun 8 nci maddesinde vergiler için bir af getirildi. Bu af iki kısma ayrılıyordu; birisi, vergi cezalarının affı, birisi de gecikme zamlarının affı. Vergi cezaları, vergi kaçaklığı, vergi usulsüzlüğü veyahut şu veya bu şekilde Vergi Usul Kanununa ve Gelir Vergisi Kanununa muhalefet sebepleriyle vergiye tâyin edilmiş olan cezaların affı idi.

Bu önergede böyle bir ceza mevzubahis değildir. Vergi ahlâkından bahsedildiği zaman,

yalnız vergi cezaları bakımından düşünülmek lâzımdır. Yani kaçırılan vergi için tâyin ve tesbit edilen vergi cezası. Halbuki burada mevzubahsolan vergi cezası, gecikme zammıdır.

Gecikme zammını nedir? Bir vatandaş normal olarak ödeyeceği vergiyi yazmış ve bu da tahakkuk etmiş, fakat ödeme zamanında vergisini ödeyecek parası elinde yok. Ya işi ters gitmiş, ya şöyle olmuş, ya böyle olmuş, ya böyle olmuş, o zamanında ödeyemiyor. Bu vergi borcunun altındadır. Şimdi ne yapıyoruz? 1 nci ay % 10 gecikme zammı, 2 nci ay % 2, 3 ncü ay % 2, 4 ncü ay % 2, bu gidiyor ilânihaye... Ne kadar? Aslını bile geçiyor.

Şimdi, burada mühim olan mesele, bu gecikme zammını effettiğimiz, yani almadığımız takdirde şöyle bir durumla karşı karşıya geliyoruz: Vatandaş ödemekle mükellef olduğu verginin aslını ödemek durumuna giriyor. Şimdiye kadar ödenmişse, zaten mesele yok, ödenmemişse altı ay bir müddet veriyoruz, «Altı ay zarfında eğer verginin aslını ödiyebilirsen, temin edebilirsen bu gecikme zammını senden almıyacağız, temin edemez de aslını ödemezsen yine gecikme zammı bakidir» diyoruz.

Binaenaleyh bu, vergi ahlâkını yerleştirme bakımından ters bir tesir değil, aksine müsbet bir tesir icra edecektir. O kimseyi bu müddet zarfında, hüsnüniyetli olan vergi mükellefini bu müddet zarfında verginin aslını ödemeye icbar edecektir.

Şimdi bu sözleri ben nereden söylüyorum:

Arkadaşlar, bu husus 970 sayılı Af Kanununun Adalet Komisyonunda müzakeresi sırasında bizzat Maliye Bakanlığının sorumluları tarafından ifade edilmiştir. Denmiştir ki, «Eğer bu şekilde bir hüküm kabul edilirse, tahsil edemediğimiz vergi asılları vardır. Bu gecikme zammının inzimam etmesi yüzünden tahsil edemediğimiz vergi asıllarıdır bunlar. Bunu tahsil etme imkânına sahibolacağız». Hattâ ben Adalet Komisyonunda o zaman «Ben vergi işinden anlamam» dedim ve bu maddeye çekinser oy kullandım. O zamanki müzakereler teyple tesbit edilmişti, tetkik buyurursanız, görürsünüz.

Sonradan, bu kanun çıkınca, bilâhara birçok kimselerden dinledim; dediler ki, «Şu altı ay az bir müddet oldu». Çünkü, kimisi 100 000 lira vergi ödiyecekmiş, işleri ters gitmiş, ödiyememiş. Bu 100 000 lira yüklenmiş mütemadiyen, altından kalkınmaz hale gelmiş. Altı ay da kifayet etmemiş. Bugün onlar da yığılmış.

O halde burada, hüsnüniyet sahibi vergi mükellefini, verginin aslını muayyen müddet zarfında ödediği takdirde, sadece gecikme zammından muaf tutuyorsunuz. Aslı bundan ibarettir.

Vergi kaçakçıları, usulsüzlük yapanlar, vergi Kanununa muhalif hareket edenler buna dâhil değildir. Sureti katiyede böyle bir şey mevzubahis değildir.

Binaenaleyh, takririmizin kabul edilmesini istirham ediyorum, saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Bakan, buyurunuz efendim.

MALİYE BAKANI CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, af elbette parlâmentoların en tabiî hakkıdır. Fakat Türkiye Cumhuriyetinin Parlâmento hayatını tetkik ettiğimiz zaman, bilhassa vergi aflarının Cumhuriyet tarihinde, birisi 1933 senesinde, birisi de 1965 senesinde olmak üzere iki defa çıkarılmış olduğunu görmüş bulunmaktayız. Bu da, mükelleflerin vergi ahlâkı bakımından sık sık çıkarılacak afların, iyi niyetli mükelleflerin tecziyesi mahiyetinde olacağı gerekçesinden ilhamını almaktadır. Eğer mükellef zor bir durumda ise, o takdirde Vergi Usulü Kanunu gereğince, Maliye Bakanlığına müracaat ederek, vergisinin, likidite sıkıntısı dolayısiyle tehirini talebedebilir. Bu takdirde ayrıca gecikme zammı diye bir para alınmaz.

Ama, tecil talebinde bulunmamış, maddi imkânları mevcut iken vergisini vermemiş bulunan kimseler için ilk ay % 10, bunu takibeden aylar için % 2 olmak kayıt ve şartiyle, ama her halü kârda vergi miktarını aşmamak kaydiyle bir gecikme zammı alınmaktadır 1965 senesindeki afta bu, nazara alınmamıştır. Vergilerini iyi niyetle ödemiş bulunanları, böyle bir af çıkartarak, tecziye etmeye hakkımız olmıyacağı kanaatindeyiz. Bu bakımdan biz, Hükümet olarak bu takririn aleyhindeyiz. Aksine oy kullanmanızı istirham ederiz.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Cevad Odyakmaz ve arkadaşlarının bir madde ilâvesine dair

olan önergesini okuttum. Müzakeresini yaptık, komisyona sorduk, katılmadıklarını söylediler.

Şimdi bu önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Geçici maddeler

Geçici madde 1. — Bu kanunun 3 ncü maddesiyle değiştirilen Gelir Vergisi Kanununun değişik 96 ncı maddesiyle, 4 ncü maddesiyle değiştirilen aynı kanunun 105 nci maddesinin (B), (C/b) ve (D/a) bendleri hükümleri;

a) Âdi komandit şirketlerde komanditerlerin 1968 yılı şirket kazancından elde ettikleri kâr payları,

b) Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin 1968 yılı kazançlarından mütevellit menkul sermaye iratları ve dağıtılmıyan kazançları,

Hakkında da uygulanır.

BAŞKAN — Geçici 1 nci madde üzerinde söz istiyen var mı?. Yok Geçici 1 nci maddenin metnini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Geçici 2 nci maddeyi okutuyorum.

Geçici Madde 2. — Bu kanunun 3 ncü maddesiyle değiştirilen Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin 1 nci fıkrasiyle bu kanunun 4 ncü maddesiyle değiştirilen aynı kanunun 105 nci maddesinin (D/a) bendi hükümleri dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerle Türkiye'de işyeri veya damiî temsilci bulunmıyan kurumlar dışındaki tüzelkişilere 1968 yılından önceki yıllara ait şirket kazançlarından 1 . 1 . 1969 tarihinden itibaren nakden veya hebasen ödenen kâr payları hakkında da uygulanır.

Şu kadar ki, bu kâr paylarından tüzelkişilere aidolanlardan evvelce tevkifat yapılmışsa, tevkifatı yapan şirketlerce, kesilecek vergiden mahsubolunur.

BAŞKAN — Geçici 2 nci madde üzerinde söz istiyen var mı?. Yok. Madde metnini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Geçici 3 ncü maddeyi okutuyorum.

Geçici madde 3. — a) Bu kanunun 8 nci maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 24 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının 4 numaralı bendi hükmü ile aynı maddenin dördüncü fıkrasında yazılı % 40 vergi tevkifatı nisbeti 1968 ve daha önceki yıllara ait şirket kazançlarından 1 . 1 . 1969 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen iratlar hakkında da uygulanır.

Şu kadar ki, bu iratlardan evvelce Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre tevkifat yapılmışsa, kesilen vergi, tevkifatı yapan şirketlerce, kesilecek vergiden mahsubolunur.

b) Bu kanunun 9 ncu maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 25 nci maddesinde yazılı vergi nisbetleri kurumların 1968 takvim yılı kazançları hakkında da uygulanır (1968 takvim yılı içinde kapanan özel hesap dönemlerine ait kazançlar hariç).

BAŞKAN — Efendim, Komisyonun geçici 3 ncü maddenin (a) fıkrasını değiştirme talebi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan tasarının geçici 3 ncü maddesinin (a) fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Bolu
Halil İbrahim Cop

Geçici madde 3. — a) Bu kanunun 8 nci maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 24 ncü maddesinin (a) fıkrasının 4 numaralı bendi hükmü ile aynı fıkrada yazılı % 35 vergi tevkifatı nisbeti, 1968 ve daha önceki yıllara ait şirket kazançlarından 1.1.1969 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen iratlar hakkında da uygulanır.

Şu kadar ki, bu iratlardan evvelce Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre tevkifat yapılmışsa, kesilen vergi, tevkifatı yapan şirketlerce kesilecek vergiden mahsubolunur.

BAŞKAN — Bu önerge üzerinde söz istiyen var mı efendim?. Yok. Geçici 3 ncü maddenin (a) bendini değiştiren önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu kabul edilen (a) bendi tadiliyle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Geçici 4 ncü maddeyi okutuyorum.

Geçici madde 4. — 14 . 7 . 1965 tarihli ve 358 sayılı Kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — a) Bu kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilen 2836 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin (B/a) bendinde yer alan Kurumlar Vergisinden muafiyete ilişkin hüküm 1 . 1 . 1963 tarihinde,

b) Bu kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilen 2836 sayılı Kanunun 22 nci maddesinde yer alan diğer hükümler kanunun yayımı tarihinde,

Yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Geçici 4 ncü madde üzerinde söz istiyen var mı?. Yok. Oyunuza sunuyorum, kabul edenler. Kabul etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Geçici 5 nci maddeyi okutuyorum.

Geçici madde 5. — Gider Vergileri Kanununun bu kanunla değiştirilmeden önceki 38 nci maddesinin son fıkrası hükmü gereğince Maliye ve Ulaştırma Bakanlıklarınca evvelce tesbit ve ilân edilmiş olan şehir içi taşımalara ait kararların, bu kanunla sözü edilen maddede yapılan değişiklik üzerine, değişik hükümler dairesinde aynı Bakanlıklarca gereken kararlar alınıncaya kadar, uygulanmasına devam olunur.

BAŞKAN — Geçici 5 nci madde üzerinde söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum; kabul edenler. Etmiyenler. Kabul edilmiştir.

Geçici madde 6. — 1969 yılı Maliye Bakanlığı Bütçesinin malî transferler bölümüne, Tekel maddelerinden alınacak İstihsal Vergisinin % 2 si nisbetinde ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

BAŞKAN — Geçici 6 ncı madde üzerinde söz istiyen var mı efendim? Yok. Geçici 6 ncı madde metnini oyunuza sunuyorum; kabul eden le... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

38 nci maddeyi okutuyorum.

Yürürlük

Madde 38. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz istiyen? Yok. Kabul edenle... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yürütme

Madde 39. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz istiyen? Yok. Oyunuza sunuyorum; kabul edenler Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar, bu kanun tasarısının metnindeki bâzı rakam ve kelimelerde baskı hataları olmuştur, bunları size arz etmek üzere liste halinde okuyorum:

YANLIŞ - DOĞRU CETVELİ

Yanlış		Doğru	
Madde 12		Madde 10	
Madde 11	Kâğıtlar	Madde 11	Kâğıtları
Madde 18	Kesimleştiren	Madde 18	Kesinleştiren
Madde 21	Müstahsılarına	Madde 21	Müstahsıllarına
Madde 22	(R-	Madde 22	R
Madde 23	1	Madde 23	I
Madde 23	(c) 27.28	Madde 23	(c) 27.08
Madde 24	1	Madde 24	I
Madde 24	reçineleri	Madde 24	reçineler
Madde 25	1	Madde 25	I
Madde 26	1	Madde 26	I
Madde 27	1	Madde 27	I
Madde 28	3	Madde 28	III

Geçici Komisyon Başkanı
Halil İbrahim Cop

Bilgilerinize sunuyorum, efendim.,

Şimdi müzakeresini bitirmiş olduğumuz bu kanun tasarısını açık oylarınıza sunuyorum, kupaları gezdirin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Tümü üzerinde daha evvel yazı ile, reyimizi izhar sadedinde söz istemiştik Sayın Başkan.

BAŞKAN — Görmedim efendim. Bana vermediler, şimdi geliyor elime, benim kusurum yok.

B — TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ :

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar 1969 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçesinin müzakeresine başlıyoruz.

T.İ.P. Grupu adına Sayın Cemal Hakkı Selek, buyurun.

T. İ. P. GRUPU ADINA CEMÂL HAKKI SELEK (İzmir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1969 malî yılı bütçesinin müzakeresine başlamış bulunuyoruz. Konuşmamda T. İ. P. Millet Meclisi Grupunun bu bütçe üzerindeki görüş ve tenkidlerini belirtmeye çalışacağım.

Turizm çalışmalarının eleştirisinde isabetli sonuçlara varabilmek için, bu çalışmaları yalnız başına olarak değil, ekonomimizin tümü içerisinde diğer sektörlerle olan ilişkilerini de göz önünde tutarak ele almakta zorunluluk olduğu görüşündeyiz. Konuşmamızda bu metodu izliyeceğiz.

Sayın milletvekilleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının geçen yılki bütçesinin müzakeresi sırasında da bahis konusu ettiğim üzere, memleketimiz geri kalmış bir ülkedir.

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtının yayınladığı son istatistiklere göre, Türkiye'miz bu teşkilâta bağlı 21 üye arasında ekonomik yönden en sonra yer almaktadır. Hepinizce bilindiği üzere bir ülkede tarım sektöründe çalışanların tüm nüfusa oranı o ülkenin ekonomik yönden kalkınmış olup olmadığını belirten en şaşmaz ölçüdür. Bu oran ne kadar düşükse o ülke ekonomik yönden o kadar kalkınmış demektir. Türkiye'mizde bu oran % 72 nin üzerindedir İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtının 21 üyesi arasında nüfusunun en büyük bölümü tarım sektöründe çalışan ülke Türkiye'dir. Nüfusumuzun sanayi sektöründe çalışan bölümü ise ancak % 11 den ibarettir.

Fert başına düşen yıllık millî gelir, İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı Üyesi komşumuz Yunanistan'da 820 dolâr iken, bizde fert başına düşen yıllık millî gelir sadece 320 dolârdır. Millî gelirimizin bölüşümündeki adaletsizlik ise yürekler acısı ayrı bir konudur.

Teşkilât üyesi ülkeler arasında elektrik enerjisi tüketimi ve telefon sayısı bakımlarındanda sırada en sonuncu gelmekteyiz. Her bin nüfusa Yunanistan'da 65, İspanya'da 99, Türkiye'mizde ise ancak 8 telefon düşmektedir.

Geri kalmış bir ülke olduğumuzu belgeliyen daha pek çok istatistik bilgisi verebiliriz. Vaktimizin darlığı yüzünden bu kadarı ile yetiniyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu geri kalmışlıktan en kısa zamanda kurtulmamız, ekonomik yönden en kısa zamanda kalkınmamız gerekiyor. Turizm endüstrimizi geliştirmekle kalkınmamızı gerçekleştirebilir miyiz? Turizm kalkınmamızda itici güç olabilir mi? Biz T. İ. P. Millet Meclisi Grupu olarak, ekonomik yönden kalkınmamızın başta gelen çaresini kamu sektörünün alır bastığı, halktan yana, merkezî ve emredici bir plân dairesinde hızla sanayileşmemizde görüyoruz.

Sanayileşme derken dışa bağlı ambalâj, ya da, montaj sanayiini değil, her türlü makina, motor ve benzerlerini imal edebilecek, ekonomik donatımımızı bütünüyle sağlıyabilecek, yurdumuzu dış ekonomilere bağlı kalmaktan kurtarabilecek en ileri teknolojiyle dev işletmeler halinde kurulmuş ağır makina sanayiini kasdediyoruz. Ancak, bu ağır sanayii kurulduktan sonradır ki, yurdumuzda geniş ölçüde iş sahaları açılabilir, açık ve gizli issizlik sona erdirilmiş olur ve ekonomik kalkınmamız gerçekleşebilir. Böyle bir sanayiin kurulması bütün imkânlarımızı, yurdumuzun çeşitli alanlardaki potansiyelini harekete geçirmekle kullanmamıza, sermaye birikimini böylece sağlayıp büyük yatırımlara girişmemize bağlıdır.

Tarım sektörümüzdeki potansiyel bütün sektörler arasında sermaye birikimine en elverişli olanıdır. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi ise hayvancılık ve ormancılığa ilişkin bir sürü tedbirlerin alınması yanında, hiç vakit

geçirilmeden toprak reformunun yapılmasiyle mümkündür. Yalnız toprak dağıtımı elbette yeterli değildir. Çiftçilerimizin modern tarım teknolojisinin geliştirdiği araçlarla donatılması, iyi tohum, suni gübre tarım ilâçları gibi malzemeye kavuşturulması, işledikleri topraklarda sulama tesislerinin kurulması da gerekmektedir.

ŞERAFETTİN PAKER (Sakarya) — Turizme geç turizme.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin arkadaşlar.

CEMAL HAKKI SELEK (Devamla) — Bu tedbirlerin yanında tarımsal ürünlerin tefeci ve aracı elinden kurtarılıp tam anlamda değerlendirilmesi yönünden kaçınılmaz bir zorunluluktur. Tarımsal verimin böylece artırılan kısmını tüketim dışında tutarak, yani tasarruf ederek sermaye birikimi sağlamak ve bunu ağır sanayi yatırımlarına yöneltmek, işte kalkınmamızda izliyeceğimiz yol bu olmalıdır.

Sayın milletvekilleri, turizm endüstrisi, sermaye birikiminde tarım sektörüne kıyasla ikinci derecede bir kaynaktır. İstihdam imkânlarını artıran, dış tediye dengesinin sağlanmasına yardımcı olan turizm endüstrisinin bu niteliklerinden de yararlanılamamıştır. A. P. iktidarının izlediği turizm politikası bugünedek bir başarı gösterememiştir. İddiamızı resmî rakamlarla ispatlıyalım.

Türkiye'mizde turistik potansiyel yeterince ve gereğince harekete geçirilememiştir. Akdeniz havzasını ziyaret eden yabancı turistlerin sadece yüzde 1 i memleketimize uğramaktadır. Bugüne kadar turizm gelirimiz turizm giderimizin daima altında kalmıştır. Turizm endüstrimiz dış tediye dengesindeki açığımızı, hiç olmazsa azaltacağı yerde bu açığı daha da artıragelmiştir. 1968 yılının ilk dokuz ayındaki turizm gelir ve giderlerine ait rakamlar göstermektedir ki, 1968 yılı 1967 yılının 13 600 000 dolârlık açığı kadar olmasa bile, gene de önemli bir açıkla kapanmış olacaktır. Turizm gelirimizde 1968 yılının ilk dokuz ayında, bir önceki yıla göre yüzde 70 kadar bir artış olmuş ise de bu artış turizm endüstrimizin geliştirilmiş olmasından değil, 1968 yılı Mart ayından itibaren vergi iadesi yoluyla yüzde 33 oranında avantaj sağlıyan bir turist kuru uygulanmasına başlanmış olmasından ileri gelmiştir. Şu da var ki, bir memlekete ticaret kastı ile gelen yabancıların yolculuk ve konaklamada harcadıkları dövizlerin turizm geliri sayılması caiz olmadığı halde, bizde gerçek turist ve yabancı tacir tefriki yapılmamakta, yabancı tacirlerin döviz harcamaları da turizm geliri sayılarak bu gelirin mümkün olduğu kadar kabarık gösterilmesi yolu tutulagelmektedir. Bu bakımdan 1968 yılının turizm gelirindeki artışı yüzde 70 in altında hesaplamak gerekmektedir.

Sayın milletvekilleri, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda bu plânın son yılı 1972 de turizm gelirimizin 135 milyon dolâra, buna karşılık turizm giderimizin 65 milyon dolâra ulaşacağı tahmin edilmiş, böylece net dış turizm gelirimizin 70 milyon dolâr olacağı hesabedilmiştir. İkinci Beş Yıllık Plândaki tahmin gerçekleşse bile bu, Akdeniz'de kıyısı olan devletlerden meselâ İtalya'nın, durgun bir yıl olmasına rağmen, 1967 de turizmden sağladığı gelirin sadece 1/20 sini, bunca turizm potansiyelimize rağmen, ancak beş yıl sonra elde edebileceğiz demektir. Böyle bir sonuç, takdir buyuracağınız üzere, tatmin edici olmaktan çok uzaktır.

Sayın milletvekilleri, Hac farizasını yerine getirmek üzere her yıl Suudi Arabistan'a giden yurttaşlarımıza tahsis edilen dövizler, turizm giderimizin en sıskın kalemini teşkil etmektedir. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının geçen yılki bütçesi üzerinde yaptığımız konuşmada bu konuda aynen şöyle demiştik :

«İslâm dinine göre Hac, ancak hiç borcu olmıyan varlıklı kişilere düşen bir farizadır. Oysa vatandaşlarımızdan bir kısmı Hac farizasını yerine getirmek için çiftini, çubuğunu, hattâ tarlasını satmakta, kimileri de bu maksatla tefecilerden borç para almaktadır. Ayrıca Hac farizasını, bir defa ile yetinmiyerek üç - dört defa yerine getiren vatandaşlarımız var. Bunlar, İslâm Dinine göre caiz olmıyan davranışlardır. İslâm dini, okul, yol yaptırmayı, köye veya kente su getirmeyi de büyük sevap kazandıran işler arasında saymıştır. Hükümetin aydın din adamlarını harekete geçirerek halkımızı bu konularda uyarmasında yarar olduğu düşüncesindeyiz.»

Sayın Turizm ve Tanıtma Bakanı, grup sözcülerine verdiği cevabında gerçeklere, ayrıca millî menfaatlerimize tamamen uygun bu dileğimizi gerçek anlamında değerlendirmekten

kasden kaçınarak «T. İ. P. hacca gitmek istiyen vatandaşlarımıza döviz verilmesini istemiyor.» zımnında yorumlamak suretiyle - bir devlet adamından demiyorum, devlet adamı olmak herkesin kârı değildir - fakat kabinede görev ve sorumluluk yüklenmiş bir kimseden beklenen ciddiyetle asla bağdaşmaz bir davranışın içine girmişti. Ama «akıl için yol birdir» derler; Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Sayın Yaşar Tunagür Akşam Gazetesinin 28 Ocak 1969 tarihli sayısında yayınlanan demecinde tamamen bizim dileğimizin doğrultusunda olarak, birden fazla Hacca gitmenin lüzumsuz olduğunu söylemiş ve bu vatandaşların hayır müesseselerine yardım etmelerini istemiştir. Sayın Başkan Yardımcısı, «Hac farizası sadece bir defadır. Müslümanlar birkaç defa mukaddes topraklara gitmekle katmerli hacı olmaz, her yıl gidenler sadece turistik seyahat yapmış olurlar.» demiştir. Bu yoldaki uyarmaların, müftülükler de görevlendirilmek suretiyle, daha etkin bir hale getirilmesini diliyoruz.

Sayın milletvekilleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının geçen yılki bütçesinde yaptığımız konuşmada da açıklamıştık; turizm endüstrimizin gerektirdiği yatırımlara yabancı özel sermayenin ortak edilmesinin karşısındayız. Tatlı kârlar peşinde memleketimize giren bu sömürücü sermayenin, girdikten hemen sonra kâr transferi halinde birkaç misli fazlasiyle yabancı ülkelere akıp gittiğinin pek çok misali vardır. Yalnız turizm sektöründe değil, öbür sektörlerde de durum aynıdır. Nitekim, Ankara Sanayi Odası tarafından Türkiye'nin endüstrileşme sorunu konusunda hazırlanan ve özeti dünkü Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir broşürde bankalar ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin yabancı özel sermaye ile ortaklıklar kurmasının gelişmekte olan yerli sanayii tahribettiği, Türkiye'nin endüstrileşmesinde büyük tıkanıklık yarattığı belirtilmektedir.

Sayın milletvekilleri, Sayın Demirel Hükümetinin programının bir paragrafında aynen; «Ele alacağımız büyük projelerden biri, işçilerimizin senelik ücretli izinlerini aileleriyle birlikte geçirebilecekleri tatil köyleriyle plâj siteleri kurmak olacaktır.» denilmektedir.

Sözlerime son verirken Sayın Turizm ve Tanıtma Bakanından soruyorum ve açık cevap rica ediyorum :

Dördüncü yılını süren A. P. İktidarı bu büyük projenin ne kadar kısmını gerçekleştirmiştir, nerelerde ve kaç tane işçi tatil köyü ve plâj sitesi kurmuştur? Eğer kurulmuş ise işçi ücretleri işçilerin bu köy ve sitelerde senelik izinlerini aileleriyle birlikte geçirmelerini mümkün kılacak bir seviyede midir?

Grup adına hepinizi saygıyla selâmlarım.

BAŞKAN — M. P. Grupu adına Sayın Ali Baran Numanoğlu, buyurun.

M. P. GRUPU ADINA ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) — Saygı değer Başkan, muhterem milletvekilleri,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1969 malî yılı bütçesi üzerinde, Millet Partisi Meclis Grupu olarak, görüş ve temennilerimizi arz edeceğim.

Bu vesile ile, 1969 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı çalışmalarının, aziz milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını diler, Bakanlığın muhterem mensuplarına saygılar sunarım.

Muhterem milletvekilleri,

Bütün dünya ülkelerinin, iktisadi ve sosyal hayatlarında daima artan bir önemde yer kazanan, dünya nüfusunun ve ticaretinin büyük ve geniş bir kısmını kapsıyan ve etkisi altına alan turizm olayını Türkiye'miz açısından tetkik ettiğimizde ve karşılaştırdığımızda dünya turizminin en alt basamağında olduğumuzu ve bu dâvaya icabetmesi gereken önemin verilmediğini, maalesef görmüş bulunuyoruz.

Turizm dediğimiz ilişkiler bütünü, sosyal bir istir. Bu sebeple, turizm; ancak topluma mal olduğu zaman ondan bir gelişme ve kazanç beklenir.

Turizm alanındaki muvaffakiyetlerimiz, halkın altyapısı, ekonomik şartları, gelenek, görenek ve alışkanlıklar gibi sosyal özellikleri tâyin eder.

Dünya ölçülerine, dünya standartlarına göre düzenli bir turizm endüstrisi ancak, uluslararası rekabet savaşında tutunabilir ve kendisinden beklenen verimi sağlıyabilir. Halbuki, uluslararası rekabete doğrudan doğruya açık, tek endüstri turizm endüstrisidir.

Turizm, yalnız millî ekonominin bir istihsal şubesi olarak değil, aynı zamanda memleketin sistemli ve maksatlı bir tarzda imar ve inşasını, kültür seviyesinin yükselmesini ve hariçteki

itibarımızın artmasını müspet olarak sağlıyacak tesirleri yönünden de ekonomik ve sosyal yükselmemizin en önemli bir faktörü saymak zorundayız.

Verimli bir dış turizm için, jeopolitik mevkii ve turistik servetleri bakımından geniş imkânlara sahip bulunan memleketimizde, dış turizm hareketleri henüz müsait bir inkişaf zemini bulamamış, yurdumuzun bütün imkân ve servetleri turizm bakımından kıymetlendirilememiş bu sebeple bâkir bir vaziyette kalmasına âmil olmuştur.

Turizm endüstrisinin maddi ve mânevi imkânlarını; politik baskılar ve çıkar hesaplariyle, oraya, buraya, birer parça serpiştirmek, hiçbir bölgede uluslararası standartlara erişmemize imkân vermemiştir. Bu sebeplerle Türkiye, turistik potansiyelinin lâyık olduğu bir turist verimine ve döviz gelirine maalesef ulaşamamıştır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının bu açılardan tetkik ettiğimiz bütçesi : 1968 yılı bütcesine nazaran, cari harcamalarda : 17 872 198 lira noksanlıkla 42 775 311 lira, yatırım harcamalarında ise : 2 200 001 lira fazlalıkla 6 200 001 lira, sermaye teskili ve transfer harcamalarına gelince : 8 025 002 lira noksanlıkla 10 975 002 liradır.

Bu rakamların bize verdiği bilgiye dayanarak, Turizm ve Tanıtma Bakanlığından beklediğimiz hizmetlerin ve İkinci 5 Yıllık Plân tatbikatının gerektirdiği ve muhtacolduğumuz refah ve kalkınmanın bu anlayış ve davranışlarla mümkün olamıyacağı, plânın öngördüğü ve tesbit ettiği hizmetler için gerekli tahsisat ve tedbirlerin alınamaması turizm yatırımlarının belirli bölge ve yerlerde yoğunlastırılmamış olması, kredi hacmının azlığı, özel sektörün karşısına çıkarılan formalite çokluğu, politik gaye ve keyfî tasarruflar ve mekanizmanın çalısamayısı yüzünden tabiatiyle hizmetlerin aksıyacağı ve istenilen hedefe zamanında ulasılamıyacağı kanaatini de bu sekilde tesbit etmiş oluruz.

Sayın milletvekilleri,

Dünya turizm hareketlerindeki gidişe kısaca yer vermek isteriz.

1958 de milletlerarası turizm, yani dıs turist savısı, bütün dünyada 55 milyon 300 bindir. 1967 de yani 9 yılda % 250 artışla 138 milyonu bulmuştur. Ve yine 1958 de dış turist geliri 4 milyar 449 milyon dolârken, 1967 de 13 milyar 130 milyon dolâra yükselmiştir. Bu artışlar, turizmin gelecek yıllarını bugünden tahmin edilemiyecek kadar yüksek rakamlara ulaşacağını göstermektedir.

Komşumuz Yunanistan 1954 te 4,5 milyon dolâr turizm gelirine sahip iken, 1967 de bu gelir 100 milyon dolârın üstüne çıkmıstır. Son haberlere göre de, 1970 yılında 3 milyon turistin geleceğini, 450 milyon dolâr bırakacaklarını hesaplamakta ve simdiden hazırlıklara girişmiş bulunmaktalarmış.

Yapılan tetkiklere göre, memleketimize, Akdeniz bölgesini ziyaret eden yabancı turistlerin ancak % 1 nin gelebildiğini ifade ederken, turizmin, bize büyük gelirler sağlıyacağını, kalkınma hamlelerimizde büyük yardımı olacağını, 3 milyar dolârı bulan borçlarımızın ödenmesinde büyük yer alacağını hesapladığımız turizm dâvamızın bugünü, bütün ümitlerimizi boşa çıkarmış bulunmaktadır.

Buna sebebolarak da, turizme lâyık olduğu ehemmiveti vermemekliğimiz, turizmin tümü veya belirli bölümleri ile uğrasan kamu kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanamamıs olması, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yurtdışı teskilâtının ticari değil, diplomatik bir nitelik tasımıs bulunması dolayısiyle bu teskilâtın her sevden önce ticari bir konu olan turizm alanında yeteri kadar etkili bir calısma ve turizm organizasyonunun cesitli fonksiyonlarını göz önüne alarak fonksiyonel bir iş bölümü yapılmamış bulunmasını, Bakanlığın durum ve tutumunu ve daha bâzı meseleleri gösterebiliriz.

Muhterem milletvekilleri,

Millet Partisi Meclis Grupu adına 1968 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçe tenkidimde ve raportör olarak bu Bakanlığa ait 1967 bütcesi raporumda, 265 sayılı Teşkilât Kanununun bircok eksiklikleri bulunduğuna işaret ederek Turizm ve Tanıtma Bakanlığının çalısmalariyle, gittikçe artan memleket turizm meselelerinin ve ihtiyaçlarının karşılanamadığını ileri sürmüştüm. Bu durum karsısında da başta Bakanlığa ve dolayısiyle de turizm dâvamıza yeni bir şekil verilmesi gerektiğini ifade etmeye çalışmıştım.

Önce şunu söyliyeyim ki, devrimiz bir sürat devridir. Bütün dünyada her şey ve sık sık bu devrin gereklerine göre yenilenmekte ve düzenlenmektedir. 1963 te kurulmuş olan Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yeni bir şekilde ele alınmasını istemek ve her şeyden önce fonksiyonel bir organizasyona gidilmesi en hâlisane temennimizdir.

Bu temel görüşümüzün ışığı altında meseleleri birer birer ele alalım :

Kalkınma plânlarımızda turizme, turizm sanayi ve ticareti islerine yer verilmekte resmî sektörün ilgili bâzı bölümleri harekete geçirilmiş bulunmaktadır. Özel sermaye ve teşebbüsün, turizm sanayii alanına yatırım yapmasını teşvik edici yollar aranmakta, yabancı sermaye ve tesebbüse de imkânlar sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bütün bu calışmalara ve isteklere bakınca : Artık turizm dâvamız, tamamen gerçekleşme yoluna girmiş ve yön almış sanılır.

İstek, temenni ve yazı halinde kalmış meseleler bir tarafa, bütün memleketçe benimsenecek ve her devirde hükümetler ve resmî tesekküllerce kesin olarak ve aynen tatbik edilecek, maalesef bir millî turizm politikamız maalesef yoktur. Bugüne kadar millî turizm politikamızın tesbit edilip yürürlüğe konmaması, her şeyi tesadüflere, zamanın heyecanlarına, şahsi arzu ve görüslere, iş başındakilerin anlayış ve kavrayışlarına, politik zorlamalara, aldırmamazlıklara, sorumluluk duygusuzluğuna nemelâzımcılığa sürüklemekte, yetki ve kuruluşu acayip, noksan ve karısık olan resmî turizm tesekkülümüzün yani Turizm ve Tanıtma Bakanlığımızın günlük konu ve görevleri halinde tekrarlanmasına yol açmaktadır.

Millî turizm politikamızın yokluğunu, 1965 yılı bütçesi raportörleri Sayın Prof. Muhlis Ete ile birlikte bugünkü Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Nihad Kürşad da raporlarında şöyle açıklamıslardı :

«Türkiye'nin turizm politikası bilhassa bize rakip memleketlerin politikasına nazaran sistemli bir şekilde işlenmiş değildir. Bu politikada hangi konuların Devlet, hangilerinin mahallî idareler, hangilerinin özel sektör, hangilerinin yabancı sermaye, hangilerinin özel sermaye veya Devlet sermayesi ile birlikte yapılacağı inceden inceye ele alınmış ve tesbit edilmiş değildir.»

1949 yılı Ağustos ayında bir şey, bir memur, bir daktilograf ve bir hademe ile Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Turizm Dairesini kuran saygıdeğer bir müdür, o yılın Aralık ayının sonlarında toplanan Birinci Turizm Danışma Kuruluna millî turizm politikamıza esas olan turizm anaprogramını sunmuş, kabul edilmiş ve fakat o günden bugüne bir millî turizm politikası ortaya getirilmemiştir.

Muhterem milletvekilleri,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kuruluş kanunu ve kuruluş şekli için söyliyeceklerimize gelince :

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kanun tasarısı Yüksek Mecliste, turizm ve tanıtma büro müdürlükleri, basın müsavirlikleri ve basın ataşelikleri gibi dış teşkilât ile umumi kadro bolluğu ve bâzı muvakkat maddeler yüzünden, ağır tenkidlere uğramıstı. Meclis Plân Komisyonunda yapılan değişiklik ve düzenleme ile acayip bir sekil verilmiş, daireler ve şubeler kaldırılmış, kuruluş şekli bakanlığa, bakanlara bırakılmış, kadrolar, toptan Bakanın emrine verilmiş.

Bakanlık Kuruluş Kanunu kabul edildiğinden bugüne kadar, hemen hemen her bakanın değişmesinde, müstesarlar ve umum müdürler değişmelerinde de daireler, şubeler, kısımlar zaman zaman lâğvedilmiş, yeniden kurulmuş, yeni daireler, şubeler ihdas edilmiş, istikrarsızlık, şekilsizlik bütünü ile devam etmiş. Memurların çalışma ve öğrenme istekleri sarsılmış, dosya ve evrak karışıklıkları, düzensizlikleri şikâyetlere yol açmıştır. Bu gibi lâğvedilmelere, kuruluşlara misal olarak, yurtiçi ve yurtdışı teşkilât müdürlükleri gösterilebilir.

Muhterem milletvekilleri,

Bakanlığa ait 1967 yılı bütçe raporumda ve gerekse 1968 yılı bütçe tenkidimizde 265 sayılı Kanunun Turizm ve Tanıtma Bakanlığını sadece turizm ve turizm propagandası işleri ile meşgul olmak için değil, aynı zamanda bir Enformasyon Bakanlığı şeklinde kurmuş, yapılacak tanıtmanın da sadece turizm propagandası olmayıp «Türkiye'nin ulusal değerinin tümü olarak her alanda» tanıtılması olduğunu belirtmiştim.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Turizm ve Enformasyon bakanlıkları olarak ikiye bölünmesini, ihtiyaçlara en uygun bir hal tarzı olarak gördüğümüz, yeni bir bakanlık teşkilini düşünmek için zaman henüz erken görüldüğü takdirde, bakanlık bugünkü gibi hem turizm, hem de tanıtma ve enformasyon fonksiyonlarını görecek şekilde organize edilmeli, kuruluş kanunu, tatbikatın kazandırdığı tecrübelerin ışığında daha randımanlı çalışma imkânını kazandıracak yönde değiştirilmelidir, tezini savunmuştuk.

Bu görüşümüze muvazi olarak, Başbakanlığa bağlı bir Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü kurulusuna gidilmistir. Kanaatimize göre koordinasyonun sağlanabilmesi için Turizm Bakanlığı Başbakanlığa bağlı bir Turizm Müstesarlığı haline getirilmeli ve ayrıca bir Enformasyon Bakanlığı ihdas edilmelidir.

Memleketin, toplumun yasantı ve görüsü gözönünde tutulursa bu bakanlığın çalışma alanının çok geniş olduğu, bu sebeple başta bu alanda koordinasyonun sağalanması için bu teşekkülün yetkili olması icabettiği acıkça görülür. Bu sebeple teşekkülün bir müsteşarlık olarak Başbakanlığa bağlanması gerekmektedir. Çünkü, çeşitli bakanlıklar ve müesseselerce yapılması gereken işler, Başbakanlığa bağlı Turizm Müsteşarının başkanlığında toplanacak bakanlıklar müsteşarlarının, alınacak kararlarda kendi bakanlıklarına düşen meselelerin gerçekleşmesinde ve uygulanmasında, sorumluluk kabullenmeleri ile ancak sağlanabilir.

Sayın milletvekilleri, her yönden kalkınmaya muhtaç memleketimiz, yalnız dış aktif turizm gelirinden kalkınamaz ve bütün umutlar buna bağlanamaz, kalkınır diye gösterilen örnekler aldatıcıdır, geçici ve tehlikelidir. Turizm gelişmesi ancak toplumun genel ve dengeli kalkınmasının bir kesimi olabilir. Turistik gelişmenin kökleri ancak halkı bulduktan sonra tutar. Bu köklerin halka inmesi ve tutması çarelerine bakmak lâzımdır.

Turizm dâvamızın hallini yalnız Devlete ve Hükümete bırakmak ve merkezi bir sisteme tabi tutmak gibi hatalı bir yoldan kurtulmak lâzımdır. Bu dâvayı, turizmde ileri gitmiş memleketlerde olduğu gibi halka mal etmedikçe, turizm sanayimizin istenilen şekilde kurulmasına, turizm ticaretimizin verimli olmasına yardım sağlanamıyacaktır. Bu bakımdan turistik bölgelerde mahallî birliklerin kurulmasına şiddetle ihtiyaç bulunduğu kanaatindeyiz.

Turizmde birçok mesele mahallen, köylerin, belediyelerin, özel idarelerin beraber kurmaları gereken bölge birliklerinin ele alacağı ve gerçekleştireceği meselelerdir. Turizmde yapılacak hamleleri, çalışma ve ilerleme hamlelerine artık merkezden beklemek durumu, kuvvetini kaybetmiştir. Turistik mahallerde halkta bir uyanış ve isteyiş başlamıştır. Hattâ bugün, tersine olarak mahallî idarelerin, müşterek hamle ve çalışmaları sonucu, Devlet teşekküllerinin ele almaları gereken birtakım meselelerde, ilgililerin uyarılması, maddi ve mânevi gayretlerin yararlı hale getirilmesi hususundaki hareket ve isteyiş bölgelerden merkeze yönelmelidir.

BAŞKAN — Sayın Numanoğlu, 1 dakikanız kaldı efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) — Efendim, 5 dakika daha istirham edeceğim.

BAŞKAN — Arkadaşımız 5 dakika daha zaman ister. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) — Muhterem Heyetinize teşekkürler ederim.

Bölge birliklerinin kurulması istenir ve sağlanırsa, turizm dâvamız, turistik bölge ve mahallere giren şehir ve kasaba ve köy idarelerinin, halkının müşterek meselesi olarak istekle benimsenir ve daha çok kuvvetlenir. Böylelikle maddi ve mânevi alanda kuvvetlerin birleştirilmesi, işbirliği ve el beraberliği yapılmış olur.

Bölge birliklerinin kurulması teşvik edilir ve hattâ kanunlaştırılırsa:

1. Maddi ve mânevi kuvvetlerin birleşmesine,
2. Bölge turizm meselelerinin kolaylıkla gerçekleşmesine ve yön almasına,
3. Bölgenin diğer bütün resmi ve özel teşekkül ve teşebbüslerinde müştereken, gayeli, olumlu, bilimli ve aynı zamanda da birbirini tamamlayıcı çalışma yapılmasına,
4. Turizme ait devlet yardımlarının ve yatırımlarının verimli alanlara yatırılmasına,
5. Çalışmaların kolaylıkla değerlendirilmesine,

6. Turizme ait kalkınma plân ve programlarının gerçeklere uygun şekilde hazırlanmasına,

yardım edilmiş olur.

Muhterem milletvekileri, turizm dâvamızın gayet anlayışlı bir şekilde halkımıza mal edilmesi, şüphesiz esaslı bir eğitim mevzuudur. Memleketimizde dünya turizm hareketlerinden yararlanma çabaları gösterilmeye başlandığı ve çalışmalar yapıldığı için, her şeyden önce turizmde ilmî ve müspet bir görüşle maddi hazırlıklar yanında, mânevi hazırlanmaya da ihtiyaç vardır. Bu sebeple de halkın ve herkesin müspet bir turizm zihniyetine ve kavrayışına sahip kılınması zaruridir. Çünkü, turizmin gelişmesi büyük maddi fedâkarlıklara, büyük yatırımlara muhtacolduğu nisbette, mânevi hazırlığı da gerektirmektedir. Her şeyden önce, turizmde konuk severliğin unsurlarına dair bilgilerin yayılması başka memleketlerin ekonomilerinde önemli yer alan turizmin memleketimizde de gelişmesinde, kütle halindeki turistlerin oynıyacakları rolün halka anlatılması lâzımdır.

Bir memleketin süratle, sistemli ve maksatlı bir tarzda topyekûn imarına, bildiğimiz normal vasıtalar arasında turizm kadar hizmet edebileni yoktur ve olamamıştır. Bütün bunlar, çeşitli yollar ve araçlarla memlekt halkını uyarmakla, öğretmekle sağlanır.

Milletçe mânevi hazırlanma olarak adlandırdığımız turizm eğitim ve öğretimindeki uygulamalar :

1. Yetişkinlerin turizmde bilim sahibi olmaları yolu ile eğitilmeleri,

2. Yetişmekte olan kuşakların turizmde eğitim ve öğretimi,

olarak iki çeşit çalışmaya dayanmalıdır.

Turizmde mânevi hazırlanma yalnız yetişkinlerin ve yetişen kuşakların eğitim ve öğretim meselesi olmayıp, turizm sanayiini, turizm ticaretini bütünü ile ellerine teslim edeceğimiz meslek ve teknik öğretim ve eğitimi görmüş alt ve üst tabaka bilimli elemanların ve personelin yetiştirilmesini de zaruri görmekteyiz.

Meslekî ve teknik bakımdan turizm sanayii ve ticareti için personel ve üst seviyeli eleman yetiştirilmesi işin Millî Eğitim Bakanlığının görevi saymaktayız. Bu mevzu üzerinde biraz izahat vermek isterim.

1960 yılı başlarında Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, turizm dairelerinin çalışmaları ile Amerikan Teknik Yardımından hibe suretiyle turizm için alınan 6 milyon Türk lirasından 1,5 milyon lirası otelcilik okulu açılması için Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Bu arada turizm dairesi yetkilisinin, sahipleri olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Bankası Umum Müdürlüğü ile 125 bin lira yıllık kira ücretiyle Ankara Palasın otel okulu haline getirilmesi teklif edilmiş. Mutabık kılınmış. Fakat Millî Eğitim Bakanlığınca İstanbul yolu üzerindeki Fiya Garajı 130 bin liraya tutularak okul orada açılmış.

Bu yer bir otel olmadığı için, öğrencierin gördükleri nazari derslerden sonra, zaman zaman şehir otellerinde tatbikat yapmaları esası kabul edilmiş. Bir mütehassısın yazdığı gibi :

«Öğrenciler bu binada ders görecekler; tatbikatı şehir otellerinde yapacaklar. Hangi otellerde ve hangi sistem olacak? Ankara'da bir kere tatbikat yapılacak otel yoktur. Bütün oteller işletmecilerinin, sahiplerinin şahsi görüş ve tecrübelerine göre çalıştırılmaktadır. Bilimli bir sistem yoktur. Sistemsizlik ve bâzılarında da lâubalilik hâkimdir. İstanbul'da Divan Oteli İsviçre, Çınar Oteli Fransız, Park Oteli yerli ve şahsidir, Hilton Amerikan otelciliğini temsil etmektedir. Ankara Otelcilik Okulu öğrencisi İstanbul'da yaptığı tatbikatta hangi sistem üzerinde çalışacak ve staj görecektir.»

Ankara'da bir otelcilik okulu açılınca, bu okulun bağlanması gereken bir öğretim genel müdürlüğü aranıyor. Millî Eğitim Bakanlığınca Turizm İşleri Ticaret Öğretim Genel Müdürlüğüne veriliyor. Dinamik bir eğitim ve öğretime dayanan bu turizm müessesesinin, statik bir eğitim ve öğretimi tatbik eden Ticaret Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmasını yanlış bir anlayışın neticesi olarak görmekteyiz.

Memleketin turizm dâvası ve bu dâvanın en önemli tarafı olan mânevi hazırlanma, meslek ve teknik eleman yetiştirme işleri Millî Eğitim Bakanlığınca lâyiki ile kavranmış değildir.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bu işleri lâyıkı ile tedvir edecek turizm öğretim genel müdürlüğü kurulmasını zaruri görmekteyiz.

BAŞKAN — Sayın Numanoğlu, 5 dakikalık süreniz de bitti efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) — Beyefendi, müsaade ederseniz bir sayfamız kaldı.

BAŞKAN — Arkadaşımız bir 5 dakika daha ister. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) — Teşekkürler ederim efendim.

Kurulmasını zaruri gördüğümüz Turizm Genel Müdürlüğünce, sanat enstitüleri ve okulları gibi, garson okulları, aşçılık okulları, otelcilik okulları, orta meslek okulu olarak turizm okulları kurulması ve çalışmaları işi bütün genişliği ile ele alınmalıdır. Bu okullar normal meslek ve sanat okulları gibi bir sistemle, yönetmeliklerle ve tahsislerle çalıştırılamıyacağı ve birtakım öğretim üyelerinin öğretmen kadroları ile ve maaşları ile vazifelendirilemiyeceği için, her meselenin ayrı ayrı ele alınması ve Batı memleketlerinde olduğu gibi şekil verilmesi, yepyeni mevzuata ve sarfiyata kavuşturulmalarını lüzumlu görmekteyiz.

Bugün memleketimizdeki otel, pansiyon, gazino, kamp, kaplıca, içmece, lokanta, yurt, hastane ve yatılı okullarda ve diğer benzeri yerlerde çalışan alt kademe personelinin hemen hemen bütünü en basit sağlık ve temizlik bilgi ve kurallarına sahip ve vâkıf değillerdir. Bu çok büyük bir sağlık dâvası, bir medeniyet dâvasıdır. Millî Eğitim Bakanlığının bu işi kökten ele alması, plânlı ve programlı bir şekilde illerde okullar kurarak yetişeceklerin hazırlanmasına, çalışmakta olanların da kurslarla eğitim ve öğretimlerine hız vermelidir.

Muhterem milletvekilleri,

Turizm propagandası, daha ticari bir deyimle turizmde reklâmcılık yalnız bir dil meselesi değildir. Birinci derecede bir ticari iş ve bir ihtısas meselesidir. Ticaretteki arz ve talep kaidesine göre turistik reklâmın, propagandanın ele alınması gerekmektedir. Turistik arz karşılığı, turistik talebin meydana getirilmesi için marketing çalışmalarının yapılması şarttır. Yani; turistik propaganda yapılacak memleketlerdeki turistik piyasanın özelliklerinin, bağlantılarının, yapısının araştırılması ve çağıracağımız halkın sosyal yapısının, seyahat alışkanlıklarının, görüş ve isteklerinin öğrenilmesi icabetmektedir.

Sayın milletvekilleri,

Turizm konusunda Türkiye'nin akıllı ve gerçekçi bir politikası, ancak halkı bütün ekonomik ve sosyal alanları ile dünyanın turizm dediğimiz bu gelişmesine yaklaştıracak, yakın ve uzak vâdeli, önemli ve esasa ait çarelerin düşünülmesine ve uygulanmasına geçilmek olabilir.

Belediyelerimiz gerek kuruluşları ve gerekse kanunî vazifeleri sebebiyle turizm sanayiinin kurucusu, geliştiricisi ve teşvikçisi rolündedirler. Dolayısiyle belediye hizmetleri bizatihi turizm hizmetleri olarak kabul olunabilir.

Turizm potansiyeli yüksek bölgelerin dar bütçeli belediyeleri için, İller Bankasında tesis olunmuş turizm kredisi fonuna her yıl genel bütçeden lüzumlu para konarak takviye edilmeli, Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca bu belediyelere yardım için bütçeye her yıl tahsisat konmalı, ilgili bakanlıklarla İller Bankasınca bu belediyelere proje ve personel bakımından yardım yapılmalıdır.

Merkez Turizm Komitesinden müspet olarak çıkan krediler bu komitenin fonksiyonunu hiçe sayan Bakanın keyfî ve partizanlık kokan, vetosuna uğramakta olduğu ve bu davranışlarından dolayı birçok tesislerin yapımından vazgeçildiği ve yine birçok tesislerin turizm hizmetine açılamadığı müşahede edilmektedir.

Artık, Devlet etme anlayışı ile bağdaşamıyan bu gibi keyfî tasarruflara son verilmesi en hâlisane temennimizdir. Kanaatimizce Bakanın veto hakkı, Merkez Turizm Komitesinin menfi kararlarına karşı olmalı ve meselenin bir defa daha kurulca ele alınıp tetkikini temin edici niteliğini taşımalıdır.

Muhterem milletvekilleri,

Millet Partisi Meclis Grupu adına Yüksek Heyetinize en derin saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Cihad Baban, buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA CİHAD BABAN (Çanakkale) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar;

Benden evvel konuşan Millet Partisi Sözcüsü arkadaşımın da ifade ettiği gibi, 1967 de dünyada 138 milyon insan seyahat etmiş bulun-

maktadır. OECD nin hazırladığı rapora göre, geçtiğimiz 1967 yılı içinde Türkiye dâhil Avrupa İktisadi İşbirliği memleketlerine 110 milyon turist gelmiştir. Bunlar bu memleketlerde (600 milyon gece) birimlik ikamette bulunmuşlar ve takriben 11 milyar dolâr sarf etmişlerdir.

Aynı tarihte Türkiye, bu 110 milyon turistten takriben 400 bin tanesini memlekete çekebilmişir. Bu rakam, yüzde yarımdan daha aşağıdır. Yine Türkiye, (600 milyon gece kalma) biriminin takriben 600 000 ini temin etmiştir. Bu da, bütün gece kalmaların, ancak binde biri kadardır. Başka bir ifade ile, biz turisti Türkiye'de uzun tutabilme imkânlarına henüz istediğimiz gibi erişebilmiş değiliz.

Bir başka rakam daha vereyim: Bugün Avrupa'da 24 - 25 milyon binek otomobili mevcuttur. Bu binek otomobillerinden Edirne yolu ile Türkiyeye 1960 yılında yalnız 8 000 araba gelmiştir.

Bugün bu miktarı 2 ile çarpsak 24 milyona karşı, 16 000 araba Türkiye'ye gelmiş olsa, miktar yine çok azdır. Çünkü nisbet binde 0,75 i zor bulmaktadır.

Türkiye'de turizmi teşvik eden ilk kanun, yanılmıyorsak 1948 veya 1949 yıllarında çıkmıştır. İlk defa Turizm Bakanlığı garip bir yaratık olarak 1957 de kurulmuştur. Bu bakanlığın tek bir bakanı mevcut idi ve onun direktifi altında çalışması lâzımgelen Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, Turizm Bakanlığından da ilgisiz Başbakanlığa bağlı olarak kalıyordu.

Bu anormal durum, ancak 1963 te 265 sayılı Kanunla değişti ve Türkiye ancak 5 sene yedi aydan beri teşkilâtı olan bir bakanlığa kavuşabildi.

Başangıcı; 1949 daki Turizmi teşvik Kanunundan alacak olursak, yirmi, 1957 deki kudretsiz Bakanlığı ele alacak olsak 12, 1963 teki yeni kuruluşu hesaba katacak olursak, beş yıl yedi aylık bir örgüteme hesabı içinde aldığımız ve yukarda rakam ve oran olarak vermeye çalıştığımız nisbetler, hiç şüphe yok, ne gönül açıcıdır, ne de doğrusunu söylemek gerekirse ümit vericidir.

Halbuki Turizm ve Tanıtma Bakanlığına; «Turizm millî ekonominin verimli sektörü haline getirmek için yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirme» görevi de verilmiştir.

Dikkat buyurun, bu Bakanlığın görevi, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirme görevidir.

Şimdi bu imkânların nelerden ibaret olduğunu gözden geçirelim :

Turizm endüstrisi her şeyden evvel bir kalifiye eleman meselesidir, okul meselesidir, yani turizmi geliştirecek imkânların başında okul gelmektedir. Bu, Millî Eğitim Bakanlığının elinde olan bir iştir.

Turizm, mabetlerin, eski eserlerin, tarihî yapıların değerlendirilmesi işidir. Bu imkân da Millî Eğitim Bakanlığının elindedir. Turizmi millî ekonominin verimli sektörü haline getirmek için bütün vatandaşlarda bir turizm anlayışının gelişmesi lâzımdır. Bu görevi Millî Eğitim Bakanlığının elindedir.

Yine turizm yol işidir. Bu iş, Bayındırlık Bakanlığının imkânları içindedir.

Turizm uçak, vapur, tren işidir, bu da Ulaştırma Bakanlığının imkânları içindir.

Turisti gümrük karşılar, bu da Gümrük ve Tekel Bakanlığının inhisarında olan bir imtiyazdır.

Emniyet, trafik, gıda, iyi muamele, pasaport, ilh.. İçişleri Bakanlığının imtiyazında bir görevdir.

Para, kur tahdidlerini veya kolaylıklarını, Maliye Bakanlığı ayarlar.

Yani, demek istiyoruz ki, Teşkilât Kanununun Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulurken yurdun turizme elverişi bütün imkânlarını değerlendirme görevi, boş bir cümleden, ibaret kalmıştır. Aslında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, sırasiyle sıraladığım Devlet sektörlerinin turizm bakımından yapmadıkları veya yapamadıkları görevlerin sorumluluğunu üzerine çekmek ve böylece sorumluluğu dağıtmak için kurulmuş sunî ve kudretsiz bir teşekkül halinde yaşamaktadır.

Devleti ve Devlet örgütlenmesini ilgilendiren bu büyük noksan ve kusur üzerine bilhassa Sayın Başbakanın dikkatini celbetmek isterim. Eğer tabiî samimî olarak, turizmden bir şeyler bekleniyor, turizmin memleket kalkınmasına ciddî bir katkıda bulunduğuna inanılıyorsa...

Nitekim, bu olumsuz tutum, İkinci Beş Yıllık Plânın turizm sektörü hakkındaki raporunda şu satırlarla ifadesini bulmaktadır,

«Turizm sektörü büyük gelişme potansiyeline rağmen Türkiye ekonomisinin ve sosyal hayatının kalkınmaya yardımcı tesirli ve verimli bir sektörü durumuna gelmemiştir. Turizm sektörünün Birinci Beş Yıllık Plân döneminde beklenen talep artışının gerçekleşmesine rağmen, sektördeki arz nicelik ve nitelik yönlerinden gerektiği kadar gelişmemiş, belirli turistik yörelere yoğunlaşmamıştır. Turistik taleple arz arasındaki bu dengesizlik, sektörü olumsuz yönden etkilemiştir. O kadar olumsuz bir gelişme olmuştur ki, 1959 yılından bugüne kadar dış turizm dengesi, yani Türkiye'ye gelenlerin bıraktıkları para ile, Türkiye'den çıkan vatandaşlarımızın harcadıkları para ki, bu harcanan para resmî kurdan alınan dövizlere göre hesaplanmıştır, kaçak çıkarılan miktar ise hiç belli değildir, fakat, her halde en aşağı mevcut resmî çıkış kadar vardır arasındaki fark daima artmış ve Türkiye 1966 sonunda 13,6 milyon dolâr bu dengede açık vermiştir. Bu açık 1959 da 7, 1960 da 2, 1961 de 5, 1963 te 13, 1966 da 13,6 milyon dolâr yani, 14 milyona yakındır.

Aslında bu menfi netice işini bilemiyen, kurduğu, kurmak istediği endüstri için bilgi bakımından gerekli yeteneği olmıyan, her az gelişmiş memleketin dramlarından biridir.

Çok şükür Bütçe ve Plân Komisyonunda, Sayın Bakan, «Turizmden gelen döviz transferinin 31 milyon dolâr civarına yaklaştığını ve Türkiye'den gidenlerin sarf ettikleri dövizlerin de 25,630 milyon dolâr olduğunu, şimdiye kadar menfi olan farkın 6 milyona yakın müspet bir fark gösterdiğini söylemiştir. Fakat bu beyanın gazetelerde çıktığı gün, Yeni Gazetede 16 Ocakta bir makale yazan ve plânlamada turizm tetkikleri alanında büyük ve değerli hizmetleri olan Doktor Tunay Akoğlu da 1968 farkının 8 - 10 milyon dolâr menfi olduğunu söylemektedir. Bizi üzen, rakama ait konularda bile hâlâ karanlık içinde bunalmış oluşumuzdur.

Sayın arkadaşlarım;

Türkiye'de turizmi teşvik edecek, turizm gelirini artıracak birçok sebepler vardır. Bunların edebiyatını hep beraber yaptığımız için üzerinde tekrar durmıyacağım. Bunun yanında, yine Türkiyemizde turizmin gelişmesinde olumsuz rol oynıyan birtakım faktörler vardır ki onları burada açıklamakta ve dikkatinizi bu noktalar üzerine çekmekte fayda ummaktayım.

1. Türkiye'de bütün gayretlere rağmen konaklama tesisleri azdır. Mevcutlar, işletme bilgisizliği yüzünden kısa zamanda kötüleşmektedir. Nice milyonlar yatırdığımız oteller vardır ki, bugün birer eski han seviyesizliğine düşmüşlerdir. Odalarında hamam böcekleri cirit atar, tuvaletlerde musluklar akar, sifon çekilmez veya zinciri kopmuştur, çarşaflar simsiyah, yastık ip incedir, dolabın üstündeki tozu almak kimsenin aklına gelmez. Halbuki, bunların hâlâ turistik belgeleri vardır.

2. Turistik bölgelere giden yollarımız Avrupa standartlarına göre iyi değildir: Bu yollar üzerindeki benzin istasyonlarında tuvalet vardır, ama bunların hepsi pislikten yana utanç verici bir haldedir, çoğunda su yoktur. Yer yer motellere rasgelinir, bu motellerin ekserisinde turist yatağa girmeye iğrenir. Bu motellerden maksat, otomobilli turistin günün her saatinde yola çıkmasını temin etmek ve trafiği 24 saatte yapabilmektir. Halbuki moteller kilometre hesaplarına ve yolcunun ihtiyacına göre ayarlanmamış olduğu için, çoğu zaman boş kalmakta, zarar etmekte ve buraya yatırılan sermaye kaybolmaktadır.

3. Türkçe lisanı, Batı turisti için de, Orta - Doğu turisti için de yadırganan bir dildir. Böyle olunca, turist Türkiye'de; Kuveytlinin veya Suudi Aarabistanlının Beyrut'ta, Fransızın İtalya veya İspanya'da duyduğu anlaşma kolaylığını duyamamaktadır.

4. Türkiye, Avrupa turisti için yol bakımından uzaktır, dolayısiyle pahalıdır, ulaştırma, örgütümüz bu büyük hendikapı ortadan kaldırmayı henüz düşünmemiştir. Bu yolda teşkilâtlanmamıştır. Turisti Türkiye'ye ucuz getirmek, buna mukabil burada uzun süre tutarak, nakliyeden kaybettiğini memleket içindeki sarfiyattan kazanmanın yolunu bulamamıştır;

5. Acentelerimiz, büyük kısmı ile içeriye dönük olarak çalışırlar. Yani buradan gidenlere hizmet ederler, fakat gelenlere lâzımgeldiği kadar yardımcı olamazlar Tıpkı Türkiye'de ithalât ticaretinin gelişmiş, ihracat ticaretinin gerektiği kadar gelişmemiş olması gibi.

6. Vatandaş, kendi anlayışı içinde ne kadar misafirperver ise, emniyet memurlarımız ve gümrükçülerimiz o derece iticidirler. Sanki asık yüzlü olmak, emniyetçi veya gümrükçü olmanın şartı imiş gibi hareket ederler. Gümrük kapılarında rengi solmuş elbiseleri içinde pala bıyıklı, beli tabancalı gümrük muhafaza memurlarının dil bilmedikleri için anlaşamadıkları turiste sinirlilik gösterdikleri, ağızlarında sigara ile dumanı turistin burnuna üfleyerek konuştuklarını gözlerimle görmüşümdür.

7. Turistin gezeceği yerlerde eski mabet veya tiyatrolarda, tuvaletler yoktur,veya pistir, Orada bir bardak soğuk su içmek imkânı yoktur. Oralarda dil bilen rehber de yoktur.

8. Şoförler, turistten her ne pahasına olursa olsun fazla para koparmanın çaresini ararlar, seyyar satıcılar, turiste at sineği gibi yapışırlar, rahatsız ederler.

9. Turizmin gelişmesini temin edeceğimiz bölgelerin ve yerlerin idarecileri bu işi bilmezler, iyi niyetle hareket ettikleri halde, hiç bir bilgiye sahip olmadıkları için memleketin değerli köşelerini bu istikamete doğru yöneltemezler.

İçişleri Bakanlığı, turizme hizmet edebilecek idare elemanlarını bu yönden bir seçime tabi tutmaz... Bunları dışarıya göndererek bilgi ve görgülerinin artmasına hizmet etmez veya edemez veya çok az eder.

Sıraladığım olumsuz faktörleri bertaraf etmenin çaresi, konuşmamın başında söyediğim koordinasyonu ciddî olarak yapmaya bağlıdır. Bu yapılmadıkça Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Maliyenin, Gümrük, ve Tekelin, Millî Eğitimin, İçişleri Bakanlığının ve diğer bir çok Devlet sektörlerinin anlayışsız ipoteği altında acze sürüklenmeğe mahkûmdur. Bu koordinasyon yapılmazsa Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kusurlarını kolay kolay bulup, tenkid etmek de mümkün değildir.

Bizzat ulaştırma örgütümüz uçak, vapur, tren, otobüs Türkiye'ye turist getirmenin gereklerini hazırlamak şuuruna ulaşmamışsa, turizm dernekleriniz gereken irşadı göremiyor ve bundan dolayı gerektiği kadar müteşebbis olamıyorsa, eğer şehrin göbeğinde belge verdiğimiz otelde otomobil kornalarından, sarhoş naralarından mutfaktan gelen kokulardan, odalarda gezen hamam böceklerinden turist uyuyamıyorsa, eğer inşa ettiğiniz otellere dil bilir concierge, dil bilir garson, lâftan anlıyan oda hizmetçisi bulamıyorsanız, eğer turistik tesisleri kurarken bu işleri modern anlamda inşa edecek mimar, dekoratör bulamıyorsanız, yani, bu işe Millî Eğitim, gerektiği kadar kendisini vermiyorsa, bunlardan dolayı tek başına Bakanlığı kınamak yerinde olmaz.

Plânlamaya, seminerlere, altı - yedi defa toplanan istişare kurullarına rağmen, biz Türk turizminin fikri enfrastrüktürünü henüz kurmuş değiliz.

Bir misal; tatil köyleri yapalım mı? Elbet yapalım... Ve arkasından haydi yapalım!.. Fakat bunu yaparken bir taraftan da şu suallerin cevaplarını vermeğe mecbur olduğumuzu unutmayalım. Tatil köyleri, huzur ve sükûn devrelerinde iyi işler, dünya politikasında bir sert rüzgâr esdimi o bölgeye huzursuzluğun ve istikrarsızlığın gölgesi düşer düşmez bütün tatil köyleri birden bire boşalıverir. Buraya sermaye yatırırken bu ihtimal hesap mutlaka gözönünde tutulmalı, ihtimali hesabın verimliliği ona göre hesaplanmalıdır.

Bu alanda rakiplerimiz vardır. Dalmaçya kıyıları ile Yugoslavya, Karadeniz kıyıları ile Romanya ve Bulgaristan, Akdeniz'de Yunanistan ve Yunan adaları, şimdi bir de Kuzey Afrika bu istikamette gelişiyor.

Bu rekabet ortasında ne kadar reklâm yapmalıyız ve onlardan fazla olarak turiste ne vermeliyiz ki, tatil turizmi Türkiye için verimli olsun. Biz aslında tatil turizmini böyle bir hesaba dayanarak yapmıyoruz.

Plâjı olan, oraya ucuz bir motel konduruyor, maliyet düşük olduğu için, bu işe başvuruyor. Elbet özel sektörün rolü bu işte büyüktür, fakat Türkiye'de özel sektörün bu endüstride bilgisi yoktur. Aradığı zaman, bu bilgiyi kendisine temin edecek ve ona yol gösterecek örgüt de yoktur.

Diğer taraftan büyük bir noksanımız da şudur: Otellerimiz de örgütlenmemiştir. Her biri kendi başına çalışır, rezervasyon yapar, sonra kendince daha kârlı müşteri bulur, bakarsınız rezervasyonun sahibi açıkta kalır ve bu turist Türkiye'den ilk geldiği gece nefret eder. İsviçre'de ve bir çok memleketlerde turist, yani müş-

teri otel münasebeti bizzat kendi kurdukları birlikler, dernekler, federasyonlar, yani örgütler ile murakabe edilir. Bu örgütler dahada ileri giderek otelin standarttan düşmesini de kontrol ederler.

Bir iş daha yaparlar, turizm sezonlarını hesaba katarlar, zayıf sezonlarda dünyada toplanan kongreleri takibederler ve boş sezonlarda tenzilât yaparak o kongreleri o toplulukları kendi memleketlerine davet ederler. Bu örgütler, acentelerin örgütleri ile işbirliği yaparak Devlete paralel ve ondan daha iyi netice alırlar. Fransa'nın dış propagandasını Devletten evvel Air France yapar. Turizme açık bütün memleketlerde acenteler ve onların birlikleri broşür yayını ile devletin sırtından büyük ve ağır mesuliyetleri kaldırırlar.

Türkiye için hülâsası şu ki, bu işleri Devlet yapamıyor, fert de yapamıyor, ikisi bir araya gelemiyor, neticede de memlekete turist gelemiyor...

Buna karşılık fiili turizm endüstrisini kuracak ve yönetecek elemanların eksikliği yanında yanlış da olsa istatistiklere dayanan bir takım ilmî araştırmalar yapmıyor değiliz, fakat bütün bunları nazarî alandan tatbikata doğru bir türlü götüremiyoruz.

Sayın Şefik İnan arkadaşımız, Devletle vatandaşı el ele verdirerek, özel sektör vasfında bir turistik örgütün kurulması yolunda bir kanun hazırlamıştı ve bu kanunda, ferdin ve özel teşebbüsün yapamadığını, Devletin de başaramadığını hesaba katarak Devlet ile ferdin «müşterek gayret» formülünü bulmuş ve «damlaya damlaya göl olur» düşüncesinden hareket ederek cansız parayı canlandırmanın çaresini aramış otellerde zincir sistemini kurmayı düşünmüş ve vatandaşlarda verimsiz olarak biriken tasarruf bonolarını sermaye olarak harekete getirmek istemiş ve bunların faizi ile bu endüstriyi kurmanın çaresini aramıştı. Kanun maalesef yürümedi.

Sayın Bakandan bu kanunun üzerine eğilmesini ve bu kanunun Şefik İnan arkadaşımızdan gelmiş olmasını bir parti meselesi yapmamasını, icabederse benimseyerek bu projeyi tahakkuk ettirmesini içtenlikle teklif ve temenni edeceğim. Bu kanun teklifi sahibinin, bu işten gelecek şerefi Devlete seve seve devredeceğine inanmaktayım.

Turizm, yani otelcilik, nakliyecilik, acentalık, reklâmlıcılık gibi, bu endüstrinin gerektirdiği tekniğin, daha doğrusu teknik bilginin Türkiye'de eksik olması, yatırımlardan da dilediğimiz faydayı istihsal etmemize engel olmaktadır. Devlet eliyle yapılan yatırımların ne kadar ve ne nisbette verimli olduğu, bunların yüzde kaç getirdiği, bu yatırımların ne kadarının heba olduğu ve donmuş sermaye halinde beklediği üzerinde ısrarla durulacak tetkik edilecek bir konudur, derhal yapılması gereken ciddî bir etüddür.

Bu konuya değinmiş iken hemen şunu da söyliyelim ki, vatandaşa «turizm fonundan düşük faizle ibadullah para dağıtıyorlarmış» kanaati belirmiş ve bu fonun üzerine bir çullanma ameliyesi başlamıştır. Bu olunca, dedikodu faslı da gelişmiştir. Eğer bu fonun dağılmasında, dedikodulara esas olan olaylar varsa, bakanlığın bunun üzerine ciddiyetle eğilmesi gerektiğini de hatırlatmak isterim.

Muhterem arkadaşlarım,

Türk turizmini geliştirmenin ve döviz açığımızı kapatmanın neye bağlı olduğu bizim için artık meçhul değildir. 1964 te yapılan Türkiye turizm politikası semineri problemleri ortaya koymuş ve bilhassa bu seminerde Türk turizmine büyük hizmetleri dokunmuş olan Türkiye Turizm Bankası eski müşavirliklerinden, ismini bugün bu müzakerelerde rahmetle anmak ve hizmetini Meclis zabıtlarına tescil ettirmek istediğim, Süreyya Ergün'ün tebliği bu endüstrinin nazariyat safhasının kemale erdiğini göstermiştir. Plânlamanın büyük emek mahsulü olan turizm sektörü raporu bu uğurda sarf edilen çabaların verimli bir mahsulüdür. Turizm Genel Müdürlüğünün hazırladığı istatistik ışık tutucu niteliktedir.

Bu tetkikler ispat etmiştir ki, Türkiye dış ticaret açığını turizm yoliyle kapatabilir. Bu imkân vardır. Yine Türkiye turizm yoliyle ekonomik düşüncenin üstünde medeni insan münasebetlerinin gelişmesi faktöründen de istifade edebilir ve Türk turizmi dolayısiyle gelişecek insan temaslarının bizi yeni ufuklarda ticareti ile, endüstrisi ile refaha bir adım daha yaklaştırabilir.

Unutmamak lâzımdır ki, turizm yalnız para bırakan yabancı meselesi değildir. Bir memleketin turizmi o memleketin fikri, kültürel

seviyesiyle birlikte gelişir ve sabit olmuştur ki, turizme açılan memleketlerde bu gelişme çok büyük hız kazanmıştır. Turizm demek, fikrin, sanatın, mimarinin, dekorasyonun, pazarlamanın, ilmin de mübadelesi demektir. Turizm, çeşitli iklimlerde yaşıyan insanların birbirlerini tanıyarak, mizaç, düşünce, gelenek farklarını törpüleyen bir sosyal harekettir. Dünyada insanları birbirinden ayıran barikatları, setleri yıkar, insanları birbirine dost ederek neticede barışa hizmet eder.

Biz, artık bütün bunları biliyoruz, fakat tepemizde sallanan meyvayı elimizi uzatarak alacak kudrette değiliz. Yarı uyku, yarı uyanıklık arasında, bu el uzatma ameliyesini birbirimizden bekliyerek, bize zarar veren, açık söylemek lâzım, bizi küçülten ezici bir büyünün etkisi altında, bir türlü uyanmak bilmiyen ve sabah keyfi yaparken treni kaçıran iradesiz insan gibi sürüklenip duruyoruz.

BAŞKAN — Sayın Cihad Baban, vaktiniz doldu efendim.

CİHAD BABAN (Devamla) — Efendim, birkaç sayfam daha var.

BAŞKAN — Ne kadar zaman istiyorsunuz efendim?

CİHAD BABAN (Devamla) — 10 dakika; mürüvvetinize endaze olmaz.

BAŞKAN — Estağfurullah, efendim, Meclisin mürüvveti.

10 dakika daha zaman isterler... Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun, efendim.

CİHAD BABAN (Devamla) — Sayın arkadaşlarım; kanaatimiz şudur ki, eğer Hükümet ister ve dilerse - bakın, «Bakanlık» demiyorum, «Hükümet» diyorum - diler ve isterse, vakit bulursa hizmetleri yerine getirmek için lâzım olan koordinasyonu evvelâ kursun. Bu koordinasyon lâfta kalınca, ikinci, üçüncü sınıf memurların zaman zaman sohbetleri halinden ileri gitmedikçe, ciddî ve devamlı çalışan ve kararların yerine getirilmesini takibeden bir büro yoliyle Turizm ve Tanıtma Bakanlığında merkezileşmedikçe ve her bakanlık bu koordinasyon fonksiyonunda kendisine düşen görevi ciddiyetle, zamanında ve turizm şuuru ve memleket sevgisi ile geçici hareketler ve iş yapar gibi savsaklamalara başvurmadan başarmadıkça boş yere seneler geçecek, boş yere kazançlarımızdan ve turizmin her türlü nimetlerinden mahrum kalacağız. Yürümek istediği halde artiritik bacakları yüzünden adım atamıyan biçare hasta gibi, yerimizde sayarak kafamızdaki bilgilerin çokluğu nisbetinde kahrolacağız!

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına, bu konuşmayı Turizm ve Tanıtma Bakanlığının bütçesi münasebetiyle yapıyorum. Fakat sözlerim yalnız bu ipotek altındaki Bakanlığa değil, bugün o Bakanlığı meflûç halde tutan Hükümet sektörlerinin başındaki diğer sayın bakanlara ve özellikle bu koordinasyonun yürütülmesinde âmil olacak olan Sayın Başbakana da aittir.

Söz buraya gelmişken bir konuya daha değinmek istiyorum, geçen yıl tam bu sıralarda Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ikiye ayrılmış, Basın ve Yayın kısmı Başbakanlığa bağlanmış, bu iş oldu ve geçen bir senelik zamana yakışmayacak bir ağırlık içinde yerinde saydı veya pek az ilerledi. Oraya bir Genel Müdür, ancak birkaç ay evvel tâyin edilebildi ve bütün teşkilât, mekanizmanın yerinden kıpırdamaması yüzünden, tutucu ve durdurucu bir merkeziyetçilik uykusuna daldı. Bu bekleyişin ve tutuculuğun zararları ile TRT İdaresi de karşılaştı.

Sözlerimin başında Turizm ve Tanıtmanın koordine bir çalışma ile başarı sağlıyabileceğini söylemiştim. Bu koordinasyonun zirvesi Başbakan olmak gerektiğini de ilâve etmiştim. Bu sebeple turizm ve tanıtma koordinasyonu anlayışı içinde TRT den de bahsetmek istiyorum.

Biliyorsunuz ki, sayın arkadaşlar, Türkiye Radyo, Televizyon Kurumu, başta iktidardaki A. P. Hükümeti olmak üzere diğer bâzı kuruluş ve şahısların sürekli tenkidlerine hedef olmaya devam etmektedir.

Söylemeye lüzum yok ki, TRT ye bu tenkidleri yönelten kişiler ve kuruluşlar çoğunlukla A. P. iktidarının koruyucu kanatları altına ve ona yaranmak istiyen çevrelere mensupturlar.

Biz burada Türkiye Radyo, Televizyon Kurumunun topyekûn savunmasını yapacak değiliz. Ancak, şurasını hemen açıklayalım ki, adı geçen Kurumun günah ve sevapları ne olursa olsun, ortada göremezlikten gelemiyeceğimiz Devlet anlayışına yakışmaz tatsız bir gerçek vardır.

Bir kurumun işleyişi tenkid edilebilir, şöyle veya böyle olması dilekleri ortaya atılabilir, bu,

herkesin hakkıdır. Ama bunun ötesinde bir zihniyetle hareket ederek, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun işlemesini ve randımanını sarsıcı birtakım kaprisli tasarruflara girişmek hiç kimsenin hakkı değildir.

Oysa, son zamanlarda şahidi olduğumuz bâzı tasarruflar bâzı çevrelerin ve sözcülerin Anayasamız çerçevesinde özerk bir kuruluş olan TRT nin âdeta sabote edilmek istendiğini maalesef göstermektedir.

Zaman oldu, TRT den iktidar açık açık yakındı, sert hücumlarda bulundu, TRT yi partizanlıkla suçladı, TRT nin düşüncesine, hattâ diline hücum etti, Bütçe ve Plân Komisyonunda TRT nin dinsizliği yüzünden Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı yeni bir radyo istasyonunun kurulması istendi, öylece dalga savaşını kendi topraklarımıza sirayet ettirmek gibi garip bir halle de karşılaştık. Zaman oldu A. P. iktidarı TRT Kanununu değiştirmekten söz etti, fakat yüksek huzurlarınıza böyle bir tasarıyı getiremedi. Sanırım ki, bu davranış TRT ye yöneltilen sürekli tenkidlerin sağlam temellere değil, politikanın günlük esintisine bağlı olduğunu açıkça ifade etmektedir. Kısacası A. P. iktidarı duygusal davranışlarla Türkiye Radyo Televizyon Kurumundan tanrının günü yakındı ve fırsat buldukça da yakınmaktadır.

Arkadaşlarım;

Şurasını açıklamama müsaade ediniz, A. P. iktidarının TRT konusundaki allerjisi, A. P. iktidarının kendi iktidarı konusundaki genel tereddütlerinin ve güvensizliğinin belirtisinden ibarettir. Hükümet, sanki Hükümet değilmiş gibi, iktidar, sanki iktidar değilmiş gibi, durup dinlenmeden şu kurumdan veya bu kurumdan şikâyet etmektedir. Bu da gösteriyor ki, A. P. Hükümeti ve yöneticileri, pek de makbul olmıyan bir yolu seçmişler ve TRT Kurumunu sarsmak için onu birtakım dolaylı aksatma taktiklerine hedef tutmuşlardır.

Nedir bu dolaylı aksatma taktikleri?

Kısaca açıklıyayım, 359 sayılı TRT Kanununun 27 nci maddesinin 2 nci fıkrasında şu hüküm mevcuttur :

«Radyo ve televizyonda yapılacak halk eğitimi okul, ve yurt dışı yayınlarının gerektirdiği tesis ve işletme giderleri karşılığı her yıl Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca ilgili bakanlıklarla karşılaştırılarak bu bakanlığın bütçesine konulur ve yardım olarak kuruma ödenir.»

Bu maddeye istinaden kurum, okul, halk eğitimi ve yurt dışı yayınlarını işletme ve tesis giderleri karşılığını tesbit ederek 31 milyon 920 bin liralık meblâğın 1969 yılı Başbakanlık Bütçesine konulmasını talebetmiş ve Başbakanlık da, ilgili bakanların da katıldığı bir toplantıda, bu meblâğı aynen kabul ederek protokole bağlamıştır.

Buna mukabil 1969 yılı Başbakanlık bütçe tasarısında bahse konu hizmetlerin karşılığını teşkil etmek üzere 16 buçuk milyonluk bir ödenek öngörülmüştür. Bu meblâğ 1966, 1967 ve 1968 yılı ödeneklerinin aynıdır. Halbuki bu yıllardan sonra bir kısmı 1968 de olmak üzere, Ankara kısa dalga, Erzurum, İzmir, Çukurova, Diyarbakır ve Trabzon radyoları olmak üzere beşi büyük, biri küçük gücte altı yeni radyo istasyonu hizmete girmiş ve girmektedir. 1968 yılında hizmete girenler yüz kilovatlık Erzurum, yüz kilovatlık İzmir, 300 kilovatlık Çukurova ve iki kilovatlık Trabzon radyolarıdır.

1969 yılının ilk aylarında hizmete girecekler ise 300 kilovatlık Diyarbakır ve dış ülkelere yayın yapacak 250 kilovatlık kısa dalga Ankara Radyosu istasyonudur ve bunların toplam gücü 1 575 kilovattır.

Şimdi arkadaşlar, ortadaki acı gerçek şudur ki, Kurumu talebettiği ve üzerinde mutabık kalınmış olan otuz bir milyon liralık tahsisat verilmediği için TRT de bu yeni ve güçlü istasyonların hizmete girmesi için hiçbir çalışma yapılamamaktadır. Bunun yanısıra gene TRT Kurumunun yatırımlar için sermayesine mahsuben talebettiği 31 milyon 200 bin lira da verilmiyecek olursa yeni plânlama işleri de yapılamıyacaktır. Bu durdurucu tasarrufun olumlu bir tasarruf olmadığı meydandadır. TRT Kurumu 1964 te kurulduğu zaman toplam gücü yalnız 527 kilovattır. Bugün bu güç 1 575 kilovattır. Eğer kurumun istediği tahsisat ödenecek olursa Türkiye radyolarının toplam gücü 4 000 kilovat olacaktır.

Türkiye'nin çevresindeki ülkelerin radyo alanında neden güçlü tesislere sahibolduklarını açıklamaya lüzum görmemekteyim. Bu hepimizin bildiği bir gerçektir. Bu yabancı radyo istasyonlarının Türkçe olarak yaptıkları yayınlarının hacmı ortadadır. Kendi radyolarının sesini

rahatlıkla duyabilmekten yoksun kalan halkın bâzı bölgelerde yabancı radyoların yayınlarını nasıl izlediklerini ve bu insanların nasıl zehirlendiğini bilmiyenimiz yoktur.

Arkadaşlarım, TRT Kurumunun şu yönüne veya bu yönüne duygusal tepkiler göstererek kurumun gerçekleştirmek istediği yatırım politikasını sakatlamakla sonuçlanacak tasarruflara Hükümetin gitmemesini, gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında memleketimizin sesini daha güclü duyurmak için hazırlanan programın aksatılmamasını rica edeceğim. Bu rica ile de sözlerime son vermek istiyorum.

Beni dinlemek lûtfunda bulunan değerli, sabırlı, uykularını feda etmiş olan sayılı ve saygı değer arkadaşlarıma çok çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Güven Partisi Grupu adına Sayın Bekir Tünay, buyurunuz.

G. P. GRUPU ADINA BEKİR TÜNAY (Adana) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri Güven Partisi Millet Meclisi Grupu adına Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüş ve temennilerimizi arz ediyorum.

Güven Partisi, turizmi, dış ödeme dengesinin sağlanması, iç ekonomik hayatın canlı tutulması, milletlerarası tanışma ve dayanışmanın gelişmesi, sosyal ve kültürel bilgi ve görgünün artırılması yönlerinden çok önemli sayar. Turizmin en önemli niteliği çabuk ve bol meyve vermesidir, devamlı döviz kaynağı olmasıdır. Bundan ötürü turizm gelirinin artırılması turizmin gayesini teşkil eder. Bu nedenle bir turizm politikasının tesbit edilmesi gerekir. Turizm, ekonominin canlılığını ve hareketliliğini doğrudan doğruya etkiler, önemli bir endüstridir. Böyle olunca turizm politikası genel ekonomik politikanın ayrılmaz bir parçası olur. Her ekonomik politika doğru, hızlı, dengeli ve güvenli bir kalkınmayı amaç tutar. Bir program, bir plân işidir. Turizm kalkınmasının temelinde de iki çeşit plân yatar .Bunu geçen sene bütçe münasebetiyle arz etmiştim, fakat tekrarında fayda görmekteyim.

Bunlardan bir tanesi, ekonomik turizm plânlamasıdır. Bu, turizmin mevcut durumunu, turizmin sorunlarını, tıkanıklıklarını, gelecek gelişmelerin tahminini, üretim hedeflerini, yatırımları ve diğer gerekli tedbirleri plânlar. Bugün az - çok bu plân yapılmakta ve yürütülmektedir. Aksıyan kısımları vardır, ıslah edilecek yerleri vardır, bunlar üzerinde, bölümleri geldikçe duracağım.

İkinci plân, fizikî plânlamadır. Ancak bu plânla turizm gelişmeleri mekâna oturabilir. gelişme bölgeleri tesbit edilebilir, yatırımların bâzı yönlerde yoğunlaştırılması sağlanabilir, kıyıların yağması önlenebilir, plânsız yerleşmenin çirkinliği ortadan kaldırabilir. Gerçek şudur ki, Türkiye turizmi, fizikî plânlamada geç kalmaktan mütevellit yavaş gelişme göstermektedir. Turizmin gelişmesinin kısırlığını bu plânın vaktinde hazırlanmamış olması etkilemektedir. Dağınıklığın, keyfiliğin, gelişigüzelliğin, çirkin şekilsizliğin temeli bu fizikî plânlamadadır. İkinci Beş Yıllık Plân bu soruna eğiliyor. Ama alınan tedbirler soruna çözüm olacak nitelikte değildir. 5 yıllık sürenin başlarında fizikî plânlamanın bitirileceği öngörülüyor. Ama bu işe ayrılan ödenek yeterli değildir. Bu tempo ile 5 yıl sonunda bile bu işin bitirileceği şüphelidir. Bu işe hız vermek zorunluluğu ile karşı karşıya bulunuyoruz.

Türkiye turizme çok ümit bağlamıştır. Bağlamakta da kanaatimizce haklıdır. Bu hakkı, turistik değerlerinin bolluğu, turizm güzelliklerinin eşsizliği vermektedir. Bundan ötürü hızlı bir turizm kalkınması yapmak zorundayız. Hele rakiplerimizin bu yolda aldıkları mesafeyi düşünüdsek durum bütün çıplaklığı ile ortaya çıkar. Bir yandan ekonomik ve fizikî plânlama ile turizmin anasorunları çözülürken, bir yandan da bilinçli bir tanıtma kampanyasının açılması ve sürdürülmesine kesin zorunluluk vardır.

Sayın milletvekilleri; tanıtma, turizmin en önemli faktörüdür. Daima bir bütünlük arz eder. Bu bakımdan politik tanıtma, turizm tanıtması gibi ayırımlar doğru değildir. Foto - filimsiz, basınla ilgisiz bir tanıtma düşünülemez. Esasen politik tanıtma, Dışişleri Bakanlığının işidir. Bundan ötürü tanıtmanın birçok fonksiyonunun «Basın Yayın Genel Müdürlüğü» adı ile Başbakanlığa bağlanmış olmasını doğru bulmuyoruz. Şayet basın müşavirlikleri ve ataşeliklerin Turizm ve Tanıtma Bakanlığı dışında bir yere bağlanması düşünülüyorsa bu, birçok memleketlerde olduğu gibi, Başbakanlığa değil, bir kanunla Dışişleri Bakanlığına bağlanabilirdi ve bağlanmalıydı. Tanıtma

ile ilgili işlerin yine tanıtmada kalmasına lüzum vardır.

Kaldı ki milletimiz yıllar yılı haksız nedenlerle yerilmiştir, kötülenmiştir. Bu yüzden de tanıtmanın bir bütün olarak kabul edilmesi ve yürütülmesi uygun olur. Tanıtmada en büyük kusurumuz yabancı insanın gözünde, gönlünde, yüreğinde, kafasında çekici bir Türkiye yaratamayışımızdır. Tanıtmanın amacı bu olmalıdır. Bunu sağlamak için de bâzı ön hazırlıklara lüzum vardır. Şöyle ki; önce turist pazarlarının eğilimlerini tesbit etmek gerekir. Bu pazarların Türkiye hakkındaki bilgilerini öğrenmek, Türkiye'ye gelirlerse neleri merak ettiklerini öğrenmek, ayrıca Türkiye'yi ziyaret edip de çok iyi intıbalarla ayrılanların dosyasını, isim listesini tutmak ve yabancı bürolarımızla bunları temasa getirmek ve bunlardan Türkiye'nin tanıtılması yolunda faydalanmak lâzımdır. Turistlerin yaş, cinsiyet meslek ve diğer durumları üzerinde istatistikler yapmak, turistlerin hangi sebepden dolayı Türkiye'ye gelmiş olduklarını tesbit etmek. Elbette ki, bu ve buna benzer meseleler bilinmeden ciddî ve verimli bir tanıtma yapılamaz. Yayın, ancak araştırma ve ihtiyaca göre olursa fayda sağlar.

Tanıtmada faydalanılacak diğer alanlar da vardır. Türkiye'ye sefer yapan milletlerarası hava yolları, denizcilik şirketleri, turing ve otomobil klüpleri, büyük gruplar halinde seyahat tertipleyiciler de faydalanacağımız alanlardır. Sadece yabancı devletlerle anlaşmalar yapmak hiçbir şeyi halletmez. Sadece bu anlaşmalar formalite kolaylığı sağlar. Ama asıl mesele, anamesele turisti çekebilmektir.

Arabalı turistler konusu da gittikçe önem kazanmaktadır. Her yıl arabalı turist sayısı artmaktadır. Bu sevindirici bir gidiştir. Çünkü, arabalı turistler yurt içinde daha fazla kalma imkânına sahibolurlar. Bu sebeple de fazla döviz bırakırlar. Ama ne turistik bölgelerimiz, ne de turistik bölgeler içerisinde hazırlanmış veya hazırlanacak olan yöreler bu nevi turistlerin arabalarının tamirini, bakımını yapabilecek tesislere sahip değillerdir. Hem bunları bir taraftan yapmak, bir taraftan da tanıtmak yine başlıca vazifelerimizden birisi olacaktır.

İkincisi, bundan çok daha önemli olan bir husustur ki, bu da bâzı turist gruplarının memleketimize gelirken beraberlerinde getirdikleri tercüman rehberlerdir. Çoğu zaman turist grupu ile gelen tercüman rehberin, Türkiye'ye yakınlık duyan kişilerden olmadığını düşünmek, meselenin içyüzünü açığa koyar. Bu bir millî görevdir, kanaatimce.

Yalan, yanlış verilecek bilgileri hiç olmazsa yurt içinde düzeltmek, aleyhte olacak konuşmalara tam zamanında müdahale ve gerçeklerini hemen söylemek gerek. Hiç şüphesiz bu, önce bir yetişme, sonra da bir taktik ve bir tertip işidir. Ama son derece önemlidir. Bunun üzerine eğilmek gerek.

Biraz da turizm ve tanıtma bürolarına değinmek istiyorum. Yalnız önceden şu hususu belirtmeyi faydalı buluyorum: Güven partisi her meseleye memleket ve millet yararı açısından, millî menfaat açısından bakar. Kişiler ve kişilikler üzerinde durmaz, prensipler, kanunlar üzerinde durur. Bu bakımdan dış memleketlerdeki turizm ve tanıtma büroları hakkında görüşlerimiz bu temel fikre ve bu yapıcı muhalefet esasına dayanır.

Dış memleketlerdeki turizm ve tanıtma temsilcilerimizin bir kısmı geçici görevle gönderilmiştir. Geçici görevin ruhu, geçiciliğinde, kısa zamana inhisar etmesindedir. Oysa bu görevlerde üç yıldan fazla bir süreden beri bulunanlar var. Aldıkları aylıklar geçicilikten ötürü azdır. Temsilde tam yetkili oldukları için her çeşit kredi adlarına gönderilir. Bu birtakım güçlükler doğurmaz mı? Birtakım şüpheler uyandırmaz mı? Bakanlık Teşkilât Kanununda bu görevlere atanacaklar da aranan birtakım şartlar, geçici göreve atananlarda aranmış mıdır? Başta Sayın Bakan olmak üzere Bakanlığın çalışkan ve fedakâr mensuplarını ileri geri birtakım dedikodulardan kurtarmak için, gerekli kanunun ivedilikle çıkarılması işi sağlanmalıdır. Bu büroların açılış yerleri de yeniden gözden geçirilmeye değer. Döviz sıkıntısı çeken, pahalıya yönetilen bir Devlet gidişinden kurtulmamız gerekir. Bu da ancak tasarrufla sağlanır. Dış büroların açılış yerlerinin tespitinde daha çok turist hareketlerinin bol olduğu bölgeler dikkate alınmalıdır. İşe bu açıdan bakınca, Paris varken Brüksele açmak israftır. Hele karşısında Londrada da böyle bir büronun mevcudiyetini düşünürsek bu israf kendisini apaçık gös-

terir. Bağdat ile Kuveyt de aynı durumdadır. Karaçi, Tahran, Cidde, politik düşüncelerin ötesinde bir kez daha incelenmeye değer.

Sayın milletvekilleri, bir de tanıtıcı broşürler meselesi var. Bu hususta bütçe raporunda: «Dar malî imkânlarla mümkün olduğu kadar çok iş yapmak düşüncesiyle hareket eden Bakanlık 67 ilin turistik potansiyelini ortaya koyan bölge broşürlerine önem vermiş, bastırmıştır» deniyor. Bu, bir övgü meselesi olamaz kanısındayız. Zira turistik potansiyel başka şey, turist celbi için tanıtma başka şeydir. Potansiyel, bir tek broşürle de verilebilir. Ama meselenin özü ve ruhu turist gelirini sağlıyabilecek olan, turizm bakımından bir bütünlük teşkil eden yörenin tanıtılmasıdır. Çabaların, yatırımlara paralel olarak bu gibi yönlerde yoğunlaştırılması, turizm bilincinin ta kendisidir. Aksi hareket, turistik tanıtma olamaz, politik tatmin olur.

Broşürlerin hazırlığına ve baskısına bir parça daha itina göstermek lâzımgelmektedir. Elimize geçen bir broşürde Türk Bayrağının dahi ne renginin, ne de üzerindeki ayın elimizdeki kıstaslara uymadığı görülmektedir. Bu, yabancı memleketlere gönderilmektedir. Üzerinde dikkatle ve itina ile durulmasını, her halde başta Bakan olmak üzere sayın Bakanlık mensupları benden daha çok arzu ederler. Gözden kaçmış olabilir.

Bir de bu broşürlerin veya hediyeliklerin nakilleri meselesi vardır. Bunlar, genellikle son zamana bırakılıyor ve son zamana bırakılmaktan mütevellit de uçakla gönderilmek lüzumu hâsıl oluyor. İşte bu uçakla gönderilmeden dolayı memlekete pahalıya mal oluyor. Daha evvelden hazırlanıp karayoluyla veya denizyolu nakline dikkat edilirse bundan da memnunluk duyacağız.

Turistik bölgeler meselesine de değinmek istiyorum:

Turistik bölgeler geniş tutulmuştur. Bu yüzden yatırımlar ve teşvik öncelikleri bu geniş alanlara dengeli ve güvenilir şekilde ulaşamaz, verimliliği azaltıcı bir durum olur bu. Geçen yıl aynı konuda ısrarla durmuştum. Bu kez de bunu hatırlatmadan geçemiyeceğim. Aslında önemli olan bölgeler değil, bölgeler içindeki altyapı yatırımları ile teşvik önceliklerinin yoğunlaştırılacağı yörelerdir. İşte bu yöreler, tamamlayıcı yan tesisleriyle birlikte turistik bütünlük arz eder. Meselenin temelinde bir turistik bütünlük vardır.

Sayın milletvekilleri, bir önemli konu da turizmde özel sektör konusudur. Turizm, daha çok özel sektör işidir. Bunun içindir ki, plân; «Altyapı tesisleri ve buna yardımcı imkânlar, örnek tesisler kamu sektörünce ele alınacak. Diğer turistik yatırımlar özel sektörce yapılacaktır» hükmünü taşımaktadır.

Yalnız şu da bir gerçektir, özel sektör yatırımlarını çok defa, sermaye darlığı ve yatırıma karşı güvensizlik olumsuz yönde etkiler. Bu olumsuz etkenleri ortadan kaldıracak çareleri bulmak, getirmek lâzımdır.

Turizm alanını özel sektöre sevdirmek gerek. Bunun için konu ciddiyetle ele alınmalı, özel sektöre bu alanın kârlı, güvenilebilir bir yatırım alanı olduğu, birtakım kolaylıkları ihtiva ettiği açıkça gösterilmeli, bu alan câzip hale getirilmelidir.

Bakanlığın özel sektörü aydınlatmak maksadiyle bir örnekler kitabı hazırlaması gerekir. Bilmiyorum, böyle bir hazırlık yapılmış mıdır? Ancak yapılmış ise memnunluk duyarız. Çünkü, özel sektör nerede, ne miktar yatırımla nasıl bir gelir sağlıyacağını, kabaca da olsa, bilmek ister. Kredi imkânlarını, vergi muafiyetini, nerede, nasıl bir konaklama tipinin kabul edildiğini de bilmek ister. Örnekler kitabı konaklama tiplerini, hangi turistik yörede ve yörenin özelliklerine göre ne kadar kapasiteli olacağını, hava, su, orman, dağ, deniz, göl, kaplıca, tarihî ve arkeolojik çevreler şartlarına uygun tesislerin neler olduğunu bu kitapta görmek ister. Ayrıca, takribi maliyetini de bilmek ister. Müşterek mutbak, tuvalet, banyolarda sıhhilik durumları, ısıtma ve havalandırma velhasıl, akla gelebilen her şeyin bu kitapta yer almasına lüzum vardır.

Ancak bunları bildikten sonra, ciddî, olumlu ve etkili bir kredi politikası uygulamak mümkündür. Aksi takdirde karşılıktan, çirkinlikten turizmimizi kurtarmak mümkün olamaz. Bir kısım kredilerin başka alanlara akması, ya da çarçur edilmesi önlenemez. Velhâsıl özel sektörün bu alana, el yordamı ile değil, akıl ve hizmet aşkı ile girmesi imkânlarının aranma-

sı çarelerine bakılmasını lüzumlu addediyoruz.

Turizmin önemli konularından biri de kredidir. Turizm kredileri devamlılık arz eden kredilerdir. Belli sürede belli miktarların verilmesini zaruri kılar. Türkiye, turizm alanında hızlı bir kalkınma yapmak zorundadır. Bu, turizm kredilerinin artırılmasını gerektirir. Esasen Beş Yıllık Plân da bunu öngörmektedir. Bu nedenle bilhassa Maliye Bakanlığı turizm fonuna daha yapıcı bir el uzatmak zorundadır. Eğer Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret dengesindeki açığı kapatmak çabasında samimî ise, böyle bir desteğe uzanmak suretiyle isbatlaması şarttır.

Bir de AID yardımı fonu var. Bu fon, yıllık anlaşmalarla gerçekleşiyor. Formalite yüzünden çok defa geç kalıyor, inşaat mevsiminin sonuna doğru işliyebiliyor. Bu fonun doğru, hızlı, güvenilebilir şekilde işlemesi, formalitelerin basitleştirilmesini gerekli kılar.

Bir de bildiğimiz kadarı ile bu iki fon, iki ayrı komisyon kararı ile verilmektedir, faiz oranları da değişiktir. Güven partisi kolaylaştırıcı, birleştirici, çabuklaştırıcı tedbirlerin alınmasını talebeder.

Turizm kredilerinde bir önemli nokta da; kredilerin başka alanlara akma tehlikesidir. Faiz oranları düşük olduğu için, bu tehlikeye karşı daima uyanık bulunmak zorundayız.

Geçen yıl da üzerinde önemle durduğumuz Turizm Bankasının, bir Turizm endüstrisi kurumu haline gelmesi sevindirici bir olaydır. Her iki kredi fonunun da bu banka eliyle verilmesi uygun bir tutumdur. Yalnız, bu konuda da bir endişemiz var; bu endişe, Turizm Bankasının iki işi birlikte yürütmesi hevesinden ileri geliyor.

Biri, ekonomik bir kredi olan turizm kredilerinin tek elden yürütülmesinin doğruluğu yanında, bankanın işletmecilik etmesi de eğri bir davranıştır. Bankanın işletmecilikte etkili ve verimli olacağı şüphelidir. Bu yoldan vaz geçilmelidir.

BAŞKAN — Sayın Bekir Tünay, vaktiniz doldu efendim.

BEKİR TÜNAY (Devamla) — Eğer Yüksek Meclis'in beş dakikalık daha bir musamahası olursa...

BAŞKAN — Efendim, beş dakikalık daha mühlet istiyor arkadaşımız. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devam buyurun efendim.

BEKİR TÜNAY (Devamla) — Teşekkür ederim.

Sayın Milletvekilleri, Turizm gelir ve giderleri de önemli bir konudur. Birinci Beş Yıllık plân döneminde 20 milyon dolâr net gelir hesaplanmış, fakat 65 milyon döviz kaybı ile sonuçlanmış. Böylece umulan ile bulunan arasında 85 milyon dolârlık bir fark meydana gelmiş.

İkinci plân döneminde turizm harcamaları yılda 27 milyon hesabiyle 65 milyon dolârı öngörüyor. Bir yandan dış ödeme dengesi yıldan yıla büyür, öte yandan faizle para alınır, böylece pahalıya hükümet yönetilir. Beri yandan da mirasyedi gibi davranılır. İşte bu, çok zor ve akıl almaz bir durumdur. Hiç şüphesiz, sırf eğlence maksadiyle yurt dışına çıkacaklara, mirasyedi gibi davranmak bir millî israf olur. Üstelik resmen götürdüklerinin dışında, görünmiyen harcamalar da düşünülecek olursa, durumun bütün açıklığı kendisini gösterir.

Turizmde esas, net gelir sağlamaktır. Oysa, Türkiye'mizde turist geliri, giderden azdır, gider fazladır. Türkiye'de israflı bir gidiş var. Turist dövizleri tam olarak Hazineye intikal etmiyor. Kur değiştirmesine rağmen, umulan ölçüde gelir sağlanamamıştır. Bir artış var. Bu, inkâr edilmez, gözüküyor. Ama yeterli değil.

Bunu önlemenin yolu; kaçak yollardan döviz değiştiren turistleri resmî kanaldan Türk Parası alabilecek hale getirmek, yani turist dövizini gerçek değer üzerinden almak.

Bir de, yalnız eğlence maksadiyle yapılacak dış seyahatleri önlemek.

Hızlı bir turizm kalkınmasının önemli bir sorunu da; koordinasyondur. Koordinasyonda temel görüş, hizmetlerin turistik bölgeler içinde, yan tesisleriyle birlikte bir bütünlük arz eden turistik yörelerde yoğunlaşmasıdır. Bu nedenle önce bütçelerle ve bilhassa yatırımlar konusunda ilgili bakanlıklarla koordinasyona, mutlak koordinasyona ihtiyaç vardır.

Özel sektör, kamu sektörü arasında olduğu kadar, özel sektörün ve kamu sektörünün kendi bünyelerinde de koordinasyona lüzum var-

dır. Konaklama tesisleri, seyahat acentaları arasında sıkı bir koordinasyon gerekir.

Ulaştırmada, turizme öncelik tanınacak bir koordinasyon dikkatten uzak tutulmamalıdır.

Eski eserlerin, bakım, onarım ve muhafazasında koordinasyon zaruridir.

Mahallî idareler ve Turizm dernekleri çabalarının koordinesi ise, son derece önemli bir keyfiyettir. Fakat tatbikatta bu koordinasyondan istenen hususlara riayet edilmediğini görüyoruz. Bu tutum, turizmi olumsuz yönde etkilemektedir.

Sayın Milletvekilleri, eğer hızlı bir turizm kalkınmasını samimiyetle istiyorsak ve bunun zaruretine inanıyorsak, yatırım oranlarının yükseltilmesini sağlamalıyız. Kredi fonunun artırılmasını, fizikî plânlamanın çabuklaştırılmasını, turist dövizinin resmî kanallara gerçek değerleriyle akmasını, dış seyahatlara eğlence maksadiyle gidilmesinin önlenmesini, gümrük kolaylıklarının sağlanmasını, vergi muafiyeti, ya da indirim politikasının uygulanmasını, turizm ile ilgili alanlarda çok sıkı koordinasyonun yapılmasını, çare ve tedbirler arasında zikrediyoruz.

Zamanın yetersizliği dolayısiyle turizmin diğer birçok konularına temas etmiyeceğim, sadece belki bünyesinden çıktığı, Sayın Bakan tarafından burada ifade edilecek ama, yine de TRT hakkında birkaç söz söylemekten kendimi alamıyacağım.

TRT nin iki durumu var. Biri hukukî durumu, biri malî durumu. Hukukî durumu artık söz götürmez, Anayasanın kendisine verdiği, doğrudan doğruya özerklik durumudur.

Malî hükümler dışındaki özerkliğini TRT oto kontrol ile sağlar. Asıl durmak istediğim mesele de budur. Bugün oto kontrol üzerinde her zamankinden daha fazla dikkatli, titiz ve ciddî davranmıya mecburdur TRT. Çünkü, özerkliğin zedelenmemesi ve halkın radyoya karşı antipatik bir tavır, bir durum takınmaması için buna zaruret vardır.

Malî yönüne gelince; TRT bundan sıkıntıdadır. Bunu Sayın Cihad Baban arkadaşımız çok etrafı ile belirttiği için ben kısaca bir iki noktaya değineceğim.

Kanuni hükümler gereğince, Devlet Hazinesinden TRT ye ödenmesi gereken paralar, Danıştay ilâmına rağmen, hâlâ ödenmemektedir. Güven Partisi olarak, Hükümetten bu ödemelerin biran evvel yapılmasını talebederiz.

Bunun dışında TRT ile ilgili yönetmeliklerin onanması konusunda Bakanlığa tanınan yetki, bir idarî vesayet yetkisinden ibarettir. Bakanlık, kendisine TRT tarafından gönderilen yönetmelikleri, ya olduğu gibi onaylamak veya olduğu gibi onaylamamak yetkisine sahiptir. Bakanlık bunun dışında yönetmelik hükümlerini değiştiremez, yine Danıştay ilâmına bağlanmış olan bu hususa Hükümetin titizlikle riayet etmesi gerekir.

Birkaç cümle ile de Anadolu Ajansına değineceğim; bu Atatürk müessesesinin imkânlarının artırılması gerekir, uygar dünyadaki benzeri teşekküllerin seviyesine ulaştırılmasına kesin zorunluk vardır.

Güven Partisi, Anadolu Ajansı için Anayasanın emrettiği özel statüye dâhil kanunun gecikmeden çıkarılmasını talebeder.

Sözlerimi bitirirken, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesinin aziz Milletimize ve Sayın Bakanlık mensuplarına ve Bakanlığa hayırlı, uğurlu ve başarılı olmasını diler, Güven Partisi Grupu adına saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Yeni Türkiye Partisi Grupu? Yok.

Adalet Partisi Grupu adına Sayın Muammer Baykam, buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA MUAMMER BAYKAM (Çanakkale) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri :

Türkiyemiz için Turizm, İktisadi Kalkınmamızda en önemli vasıtalardan biridir. Memleketimizin kalkınması için lüzumlu yatırım maddelerinin dışardan tedariki için gerekli dövizin temininde inkişafı en kısa bir vâdede, en ucuz ve kolay tahakkuk ettirilebilecek güvenilir bir kaynaktır. Bu bakımdan dış tediye dengemizdeki açığın kapanmasında çok müessir bir vasıtadır. Fakat bunun yanında Turizm, çok mütenevvi ihtiyaçları yüzünden, inkişafiyle memleketimizde diğer birçok sanayi kollarını yaratacak, geliştirecek, memlekette geniş ve değişik iş sahaları açabilecek bir bünyeye sahiptir.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca neşrolunan İkinci Beş Yıllık Plânın Turizm Sektörü raporunda ifade olunduğu gibi: «Turizm sektörü bir

endüstri ve hizmet sektörü olarak, gerek ekonomide, gerekse sosyal yapıda, yeni değerlerin ortaya çıkmasını, yeni iş sahalarının açılmasını sağlar, ekonomik ve sosyal kalkınmada etkin bir rol oynıyarak gelişmeyi hızlandırır.»

Tarihî ve coğrafi özellikleriyle, memleketimizi içine alan bölge, çok eski çağlardan beri turizm hareketlerine sahne olmuş bir mıntakadır. Bu husus, yalnız eski Yunan ve Roma devirlerinde değil, Selçuk ve Osmanlı İmpartorlukları devrinde de aynı ehemmiyetini muhafaza ederek devam etmiştir.

20 nci Asrın başlarından itibaren Avrupa'da gelişen turizm hareketleri devamlı bir inkişaf göstermiştir.

Türkiye'de turizm hareketlerinin Devletçe ilk olarak ele alınması 1934 te olmuş, o zamanki İktisat Vekâletinin, Dış Ticaret Dairesine bağlı olarak ufak bir büro kurulmuş, bu büro 1937 de bağımsız bir hale gelmiş, 1939 da yeni kurulan Ticaret Vekâletine, 1940 ta Basın Yayın Umum Müdürlüğüne, 1943 te Basın Yayın Genel Müdürlüğüne, 1949 da Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne ithal edilen turizm bölümü, turizm politikamızın mesul yürütücüsü olarak görev yapmıştır.

1957 de kurulan Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı içinde görevine 1963 e kadar devam eden teşkilât 1963 te yeni bir Teşkilât Kanunu ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı adını almış ve kendisine: «Turizmin millî ekonominin verimli sektörü haline getirmek için, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirme» görevi verilmiştir.

Bakanlık, elindeki mütevazi imkânların müsaadesi nisbetinde bu büyük görevi yerine getirmenin samimî çabası içindedir.

Hükümet programı ve İkinci Beş Yıllık Plân Bakanlığın yalnız Turizm işleriyle iştigalini sağlıyacak şekilde teşkilâtlanmasını öngörmektedir. Geçen sene bir bütçe operasyonu ile bu sahada ilk adım atılmış ve turistik olmıyan tanıtma ile Basın - Yayın hizmetleri Bakanlığın bünyesinden ayrılarak Başbakanlığa bağlanmıştır.

1965 Hükümet programında: «Turizm endüstrisini, idari, teknik ve ekonomik üniteleri ile, ahenk içinde işliyen yeni bir kuruluşa tevdi etmek kararındayız.» denilmektedir.

Turistik tanıtma dışındaki tanıtma hizmetleriyle, basın yayın hizmetlerinin ve bu hizmetlerle iştigal eden personelin Bakanlık bünyesinden ayrılıp, Başbakanlığa bağlanması yolundaki son değişikliğin, Hükümet programında ifadesini bulan köklü reorganizasyonun sadece ilk adımı olduğu muhakkaktır.

1963 ten beri edinilen tecrübelerden, bu konudaki eksper raporlarından da faydalanılarak, şekli ve mahiyeti Hükümet programında çizilen gayeleri tahakkuk ettirecek nitelikteki esaslı bir reorganizasyonun Turizm Bakanlığı Teşkilât Kanunu ile geleceğine inanıyoruz. Vüsati; eldeki kalifiye elemanlarla tahdidedilmiş, salâhiyetleri; tecrübe ve ihtiyaçlar istikametinde takviye edilmiş, gerekli fonksiyonlara tekabül eden bölümleriyle, belki çok geniş olmıyan, fakat enerjik ve müessir bir Turizm Teşkilâtının bu Teşkilât Kanununun anahedefi olacağı ve mezkûr kanunun en kısa zamanda Yüce Meclise getirileceği ümit ve temennisindeyiz.

Yukarda da işaret ettiğimiz gibi, bizde Devletin turizm işleriyle ilgilenmesi takriben 35 yıl kadar olmakla beraber, turizm gayelerimizi ve bu gayelere ekonomik verimlilik içinde ulaşmanın yollarını ve vasıtalarını belirten, ilgili teşekküllerin gayeye ulaşmadaki çalışma ve faaliyetleri arasındaki koordinasyonu sağlıyan bir turizm politikamız ancak çok yakın bir geçmişte tesbit olunabilmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında turizm sektörü :

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda turizmle izlenen politdikanın temelini, ödeme dengemiz açığının mümkün olduğu kadar büyük bir bölümünün dış turizm gelirleriyle kapatılması teşkil etmiştir.

Birinci Beş Yıllık Plân, 1967 de erişilmesi gereken yabancı turist sayısı ile dış turizm geliri hususunda hedefleri tesbit etmiş ve bu hedeflere erişebilmek için kullanılacak vasıtalar olarak da gerekli yatırımlarla en mühim tedbirleri de tadadetmiştir.

Birinci Beş Yıllık Plânda hedef olarak alınmış olan yabancı turist sayısına 1963, 1964 yıllarında ulaşılamamış fakat 1965 ve 1966 yıllarında hedefler aşılmış, 1967 yılındaki hedefe de aşağı - yukarı erişilmiştir. Yabancı turist sayısı itibariyle, tesbit olunan hedefleri aşan bir gerçekleşmeye rağmen, dış turizm gelirinde,

hedeflerin ancak % 50 oranı altında bir gerçekleşme görülmüştür. Devlet Plânlama Teşkilâtının İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının turizm sektörü hakkındaki raporu ve ilgili eksperler, dış turizm gelirindeki bu durumun ana sebebini resmî ve özel döviz kurları arasında ikincinin lehine bir fark bulunuşuna bağlamışlardır. Bu sebepten dış turizm gelirinin ancak 1/3 ünün resmî kanallardan geldiği konusuna varıldığından, 28 . 2 . 1968 tarihli «Turist harcamalarında % 33. 1/3 nisbetinde vergi iadesi» konusunda bir kararname çıkarılarak bir nevi turist kuru tesbit olunmuş ve bunun müspet neticeleri de derhal müşahede olunmuştur.

Birinci Beş Yıllık Plân döneminde, turizm yatırımlarındaki hedeflerin gerçekleşme oranına gelince : Birinci Beş Yıllık Plân döneminde öngörülen toplam yatırımlar içinde turizm sektörüne ayrılan oran, yıllık artırmalarla % 1,4 ten % 2,4 ve % 2,2 ye çıkarılmış olmasına rağmen gerçekleşme oranları 1963 te % 83,3, 1964 ve 1965 te % 77,4, 1966 da % 99,00 ve 1967 de % 87,00 olmuştur.

Turizm hedeflerinin tahakkuku için alınması gereken tedbirlerin gerçekleşmesine gelince :

Birinci Beş Yıllık Plânın getirdiği tedbirlerin bâzıları gerçekleşmiş, diğer bâzı tedbirlerin ise tesirli bir şekilde uygulanması, muhtelif güçlükler sebebiyle başarılı olamamıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtının İkinci Beş Yıllık Plânın turizm sektörü raporunda «Gerçekleşme sonuçları üzerinde genel görüşler» başlığı altında şöyle denilmektedir : «Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı süresince turizm sektörü büyük gelişme potansiyeline rağmen, Türkiye ekonomisinin ve sosyal hayatının kalkınmaya yardımcı, etken ve tam anlamı ile verimli bir sektörü durumuna gelememiştir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı turizm sektöründe genel ilke ve hedefleri iyi ve optimal bir şekilde tanımlamakla beraber, bu hedeflere erişmeyi sağlıyacak araçlar çok defa işlenememiş, uygulamadaki dar boğazlar ve gecikmeler, özellikle dış aktif turizm hareketlerini özlenen bir düzeye çıkaramamıştır. Turizm sektöründe Birinci Beş Yıllık Plân döneminde beklenen talep artışının gerçekleşmesine rağmen sektördeki arz, nicelik ve nitelik yönlerinden gerekli yönde gelişememiş, belirli turistik yörelerde yoğunlaşamamıştır. Turistik taleple arz arasındaki bu dengesizlik sektörü olumsuz yönde etkilemiştir.»

İkinci Beş Yıllık Plânın turizm sektörünün hazırlanmasında, Birinci Beş Yıllık Plânın uygulanmasında elde edilen sonuçlardan büyük çapta istifade olunmuş, geçirilen tecrübeler, İkinci Beş Yıllık Plânı etkilemiştir.

İkinci Beş Yıllık Plânda da, birincisinde olduğu gibi izlenecek turizm politikasının temelini, ödeme dengemiz açığının mümkün oldoğu kadar büyük bir kısmının, dış turizm gelirleriyle kapatılması teşkil etmektedir. Fakat bunun yanında, izlenecek turizm politikasının ilkeleri olarak : Turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel fonksiyonlarından tam olarak yararlanılacağına, yatırımların turistik potansiyeli yüksek bölgeler içersinde belli yerlerde teksif olunacağına ve kütle turizmine uygun konaklama tesislerine öncelik tanınacağına, bu yatırımların kredi yoliyle, malî ev hukukî tedbirlerle desteklenip teşvik olunacağına ve bütün bunların; yapılacak fizikî turistik plâna göre gerçekleştirilişinin sağlanacağına işaret olunmaktadır.

Bundan maada, sektördeki fiyat politikasının uluslararası rekabet şartlarına göre tesbit olunacağı, turistik tanıtma ve kredi politikalarına yeniden yön verileceği hususları belirtilmektedir. İkinci Beş Yıllık Plânda turizm sektöründeki yatırımlarda alt yapı yatırımlariyle ona yardımcı tesislerin kamu sektörü tarafından, diğer bütün turistik tesislerin ise özel sektörce yapılması öngörülmektedir. Devlete ancak örnek tesislerin yapımında öncelik tanınmıştır.

İkinci Beş Yıllık Plânda Turizm bakımından tesbit olunan hedefleri, turizm sektörü raporundan hulâsaten şu şekilde sıralamak mümkündür :

İç ve dış turizm hareketlerinden yararlanmak için İkinci Beş Yıllık Plân döneminde iki milyar altıyüz milyon Tl. lık temel turizm yatırımlarını gerçekleştirmek.

Belirli bir programa bağlı turistik tanıtmada bulunmak.

Turizm eğitimi ve öğretimi politikasını bir tüm halinde ele almak ve yürütmek.

Turizm sektöründe kredi politikasını en etkili bir şekilde uygulamak, özel sektörün turizm yatırımlarını teşvik konusunda kullanmak.

Türkiye'nin tarihî, tabiî, arkeolojik, turistik zenginliklerini en etkili ve uygun şekilde artırmak ve korumak için gerekli tedbirleri almak.

Çevre sağlığı, trafik ehemmiyeti, gıda kontrolu, belediye hizmeti gibi konularda turizm sektörünün gerektirdiği hususları da göz önünde tutmak.

Turizm sektöründe özellikle örgütlenmeye ilişkin tıkanıklıkları gidermek.

Anahatları şu şekilde hulâsa edilmiş bir turizm politikasının, turizmi Türkiye'nin ekonomisini ve sosyal yapısını hızla kaldırıcı sektörlerden biri haline getireceği şüphesizdir.

Bu turizm politikamızın tahakkuku yolunda tedbirler alınır ve uygulanırken işaret edeceğimiz aşağıdaki hususların da göz önünde bulundurulması, A. P. Grupu olarak samimî temennilerimizdir :

Memleketimizde özel teşebbüsün turizm sahasında kendisi için ayrılan bu iki milyar altıyüz milyonluk yatırımı karşılıyacak membalara henüz sahibolamayışı, özel teşebbüsün, kaynağında devamlılık unsuru bulunan yeterli bir kredi ile desteklenmesini icabettirmektedir.

Bugünkü durumda bu kredi, miktarı turizmin gerektirdiği ihtiyaçlardan ziyade bütçenin o yılki imkânlarına göre değişik olarak bütçeye konan meblâğlarla, yine her yılki imkânlara göre miktarı değişen AİD kanaliyle karşılık paralardan temin olunan fonlarla karşılanmaktadır.

Mezkûr kredinin, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânınca hususi sektöre ayrılan turistik yatırımların tahakkukunu mümkün kılacak yeterlik ve nitelikte bir fon olarak devamlılığa kavuşturulmuş bir şekle sokulması lüzumludur. Kredinin tevziinin, bir turizm finansman müessesesi olarak geliştirilmesi düşünülen T. C. Turizm Bankasına bırakılması çok yerinde bir harekettir. Bu hususu memnuniyetle karlamaktayız. Ancak Turizm Bankasının bu önemli fonksiyonu başarabilecek esaslı bir reorganizasyona henüz kavuşturulamamış olmasının sabırsızlığı içindeyiz.

Büyük yatırımlar bekliyen turizm sektörümüzde müteşebbisi daha cazip yatırımlardan bu sahaya çekecek diğer birçok yeni malî ve hukukî kolaylıklar yanında, faiz konusunda da daha müsait imkânlar düşünülebileceği kanısındayız

Özel teşebbüsün önceliği ilkesine bağlılık, konaklama endüstrisinin radikal bir tarzda teşvik zorunluğunu en mükemmel bir şekilde bağdaştıran memleketlerden biri olan Portekiz'de riski ve muhafazası sorumluluğu müteşebbise aidolmak üzere Devlet sermayesinin, «yatırımlara iştirak» adı verilen, çok uzun vâdeli, faizsiz ikrazlarla özel teşebbüse emanet edilmesi, turizmde süratle büyük başarılara ulaşmış memleketlerin teşvik politikasında ne kadar ileri gittiklerini göstermektedir. Turizm Bakanlığımızın ve Devlet Plânlama Teşkilâtımızın bu yolda ışık tutacak etütleri sonunda, turizm kredilerinin faiz haddinin, turizm sahasında başarıya ulaşmış birçok memleketlerde olduğu gibi, turizm yatırımlarına daha müessir bir şekilde teşvik edebilecek bir nisbette tesbit olunması ve diğer teşvik edici tedbirlerin alınması mümkün olabilecektir. Bununla beraber, çok sıkı bir rekabetle karşı karşıya bulunduğumuz ve zamanın aleyhimize bir faktör olarak işlediği, çok hızlı bir kalkınma metodu takibine mecbur bulunduğumuz turizm alanında, yatırımların hemen hemen tamamının hususi teşebbüse bırakılmış olması, hususi teşebbüs için devamlı ve yeterli bir kredi kaynağı temin olunduktan sonra bile, konaklama tesisleri için gerekli yatırımların gereken süratle tahakkuku için yeterli olmıyacaktır.

Bu konuda, geçen yıl, bütçenin tümü üzerinde konuşan A. P. Grupu Sözcümüz şimdi Karma Bütçe Komisyonu Başkanı Sayın Mesut Erez'in de ifade ettikleri gibi, «Türkiye'deki turizm potansiyelini bir an evvel harekete geçirmek için Devletin öncülük etmekten, örnek olmaktan daha ileri bir safhada turizm sanayiine yatırım yapmasına faydalı olacağını düşünüyoruz.» Bu bakımdan bu sahada Devletin öncülük görevini biraz daha geniş mânada alan yıllık uygulama programları ile, mütaaddit tatil köylerinden mürekkep, tatil siteleri halinde geliştirmeye elverişli, kütle turizmine hitabeden bir konaklama tesisleri zincirinin Devlet eliyle ve Devlet sermayesiyle İkinci Beş Yıllık Plân

devresinde tahakkuk ettirilmesi arzu ve temenniye şayandır.

Bu husus, hususi teşebbüs ruhuna çok yakın bir zamana kadar büyük bir tahassupla bağlı kalmış olan Yunanistan'da bile uygulanmıştır. Kuruluşundan beri uzun yıllar boyunca bir koordinasyon, bir sevk ve idare, bir murakabe ve turizm propaganda teşekkülü olan Yunan Turizm Ofisi, sekiz - on yıldır, bir yandan turizm konaklama tesislerinin, kredi müessesesi gibi çalışmakta, bir yandan da motel, tatil köyü gibi kütle turizmine hitabeden özel teşebbüs tarafından realize olunması zaman alacak konaklama tesislerini Devlet sermayesiyle kurmaya memur edilmiş bulunmaktadır. Yunanistan bu yolun takibi suretiyle kütle turizmine hitabeden anakonaklama tesislerini, tatil köyleri ve moteller zincirini halen realize etmiş bulunmaktadır. Aynı maksatladır ki, 1 500 000 yatağın üzerinde yatak kapasitesine sahibolan Fransa'da bile şimdi resmî çevreler bir oteller zinciri kurmak için yatırımlar yapmak istemektedirler.

İkinci Beş Yıllık Plân, kamu sektörü elindeki işletmelerin aynı elden yönetilmesi ve belirli bir işletme politikasının izlenmesi için «Turizm işletmeleri kurumu» nun kurulacağına işaret etmektedir.

Özel teşebbüsle iş ve sermaye birliği halinde yönetileceğini zannettiğimiz bu kuruma muvazi olarak, konaklama endüstrisi alanındaki yatırımların hızlı bir turizm kalkınmasına hizmet edebilmesi için devlet sermayesiyle «Turistik yatırımlar kurumu» nun kurulusunun faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu kurum bir taraftan Devletin turizm yatırımlarını, Beş Yıllık Plân süresinde süratle gerçekleştirirken, bir taraftan da fizikî turistik plânlamanın malî ve teknik sebeplerle gecikmekte olmasından doğacak mahzurları önliyebilmek için yeni kurulan Arsa Ofisi ile işbirliği yaparak gerekli görülen sahillerimizde çok uzun sahil şeritleri rezervleri meydana getirebilecektir.

Yeni kurulan Arsa Ofisimizin büyük çapta sahil şeritleri rezervi tesisine ilk iş olarak başlamasının lüzumuna ehemmiyetle işareti bir vazife sayıyoruz. Arsa Ofisimizin bu sahil şeritlerini, buraların fizikî turistik plânları yapıldıkça, başta kurulmasını dilediğimiz turistik yatırımlar kurumu olmak üzere, ciddî turistik teşebbüslere, plân çerçevesinde kendisine mal olduğu fiyatla arz etmek suretiyle, hem spekülâsyona set çekip turistik tesislerin maliyetlerinin yükselmesini önliyebilecek, hem de sahillerimizi spekülâtörlerin kazanç hırsıyla çirkinleştirmelerine mâni olabilecektir.

Sayın milletvekilleri; bugün turizm endüstrisinde iyice anlaşılmış olan bir gerçek de, sadece çok turizm çekmenin her zaman için aynı orantıda büyük turizm geliri sağlıyamadığı hususudur. Bir ülkeye çok turist celbetmek yanında, gelen turistin memlekete fazla döviz bırakmasının imkânlarını sağlamak gerekir. Tarihî eserler, görülecek şirin yerler, bir turisti bir memlekette âzami bir veya birkaç gün tutabilmektedir. Halbuki, bir memleketteki iyi bir termal kür istasyonuna tedavi için gelen turisti o memlekette 15 - 21 gün kalması zaruridir. Bu gerçeği anlıyan, turizmde ileri gitmiş ülkeler turistlerden daha çok gelir sağlamak için, diğer bâzı imkânları geliştirmek yanında, termalizim ve klimatizm sanayiini geliştirmeye önem vermişlerdir.

Yapılan tetkikler, araştırmalar, memleketimizin idromineral ve klimatik kaynaklar bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biri olduğunu ortaya koymuştur. Bu zenginlik hem miktar çokluğu, hem de fiziksel, kimyasal şifa nitelikleri bakımındandır. Memleketimizde bu yoldaki çalışmalar müspet bir gelişme göstermektedir. 20 merkezimizde şu şehri yerleşme plânları yapılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü ile anlaşma yapılmış ve bu maksatla 453 000 Tl. sı transfer olunmuştur. Ayrıca MTA Enstitüsü ile yapılan protokol ile şifalı suların analiz ve etütlerinin yapılması esasa bağlanmış ve adı geçen kuruma 1 000 000 Tl. sı transfer olunmuş ve ayrıca İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hidro Klimatoloji Enstitüsüne 257 000 Tl. sı verilerek ilmî etütler için bu kürsünün çalışmaları desteklenmiştir.

İkinci Beş Yıllık Plân döneminde her yıl 15 er milyon lira verilmek üzere ceman 75 milyon Türk lirası tıbbi turizm yatırımlarına ayrılacaktır. Turizm Bakanlığınca teknik yardım çerçevesinde termal turizm uzmanlarının kendi sahalarında çalışmalarda bulunabilmeleri için, Fransa'dan burslar temin edilmiş, diğer ülkelerle de temasa geçilmiştir.

BAŞKAN — Sayın Baykan 20 dakikalık süreniz doldu, 10 dakikalık yazılı olarak bir talebiniz var. Onu Yüce Meclise arz edeceğim.

Efendim, arkadaşımız 10 dakika daha müddet ister. Oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devam buyurun, lûtfen.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA MUAMMER BAYKAN (Devamla) — Teşekkür ederim.

Tıbbı turizm sahasındaki faaliyetlerin daha da geliştirilmesi ve bu şifalı sularımızın plânlı bir şekilde turizmin kârlı bir branşı olarak piyasaya en modern şartlar içinde arzının biran evvel temini imkânlarının bulunması temennisindeyiz.

Turizm gelirinin artırılması bakımından kongre turizmi ve yat limanları ehemmiyetlidir.

Kongre turizminin, turizm gelirini, turizm mevsimini uzatmak yoliyle artırması bakımından fayda ve önemi göz önünde tutularak büyük yatak kapasitelerimizin mevcudolduğu İstanbul ve İzmir'in, Batı'da olduğu gibi, kongre binaları ile teçhizi yoluna gidilmektedir.

Türk turizmine kazandırılan önemli yatırım projelerinden biri de yat limanları inşaatıdır. İlk defa olarak 1968 yılı programında üç yat limanı için yatırım konmuştur. İkinci Beş Yıllık plân dönemi zarfında ana ve tâli olarak ceman 18 yat limanı inşa edilecektir.

Sayın milletvekilleri; bütün dünya ülkelerinde turist sayısı ve turizm gelirlerinin ortalama her yıl % 10 artacağı tahmin olunmaktadır.

Ulaştırma tekniğindeki devamlı gelişmeler, refah artışı, ücretli izin, uzayan tatil süreleri, ulusal ve uluslararası yönden turizm hareketlerini önümüzdeki yıllarda daha da olumlu bir şekilde etkiliyecek ve yakın gelecekte dünya turizm hareketleri bilhassa üç anayolda gelişecektir:

1. Kuzey - Batı Avrupa'dan; Akdeniz, Balkanlar, Orta - Doğu ve Kuzey Afriya'ya doğru.

2. Kuzey Amerika'dan; Orta ve Güney Amerika, Uzak - Doğu ve Okyanus adalarına doğru.

3. Kuzey Amerika'dan Avrupa kıtasına.

Türkiye uluslararası turizm hareketleri yönünden hem birinci, hem de üçüncü gelişme istikameti üzerinde bulunmaktadır. Bu, memleketimiz için büyük bir avantajdır. Bu avantaj iyi kullanılabilirse, uluslararası turizmde memleketimizin müessir bir rol oynaması mümkün olabilecektir. Her ne kadar, Türkiye'nin uluslararası turizm hareketlerinde alacağı yerin hakiki mahiyeti, ancak essalı pazar araştırmaları sonucu tesbit olunabilirse de, dış turizm istatistikleri ve uluslararası turizmin gelişme trentlerini göz önünde tutacak olursak, Türkiye'ye yönelen turistik talebin en çok Kuzey - Amerika ile Batı, Orta ve Kuzey Avrupa'dan geldiği, dolayısiyle bu bölgelerin bizim turizm pazarlarımızı teşkil ettiğini söylemek genel olarak hatalı sayılmaz.

Memleketimize müteveccih olan turistik talebi, zamanında, yeterli ve cazip bir turistik arzla karşılayabilirsek, bilhassa Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz muvacehesinde memleketimizin dış turizm kazancının çok müspet istikamette inkişaf edeceğini söylemek mübalâğalı bir görüş olmıyacaktır.

Avrupa İktisadi İşbirliği ülkelerinde görülen turistik giderler artışı, uluslararası turizm hareketlerinde yeni yer almaya başlıyan ve zengin bir turistik patrimuana sahip Türkiye için elbette ki çok avantajlı olacaktır. Entegrasyon sonucu olarak şahıs başına düşen millî gelir artmakta, turistik giderlerin buna oranı da yükselmektedir. Bütün bu mekanizmanın turistik gelişmeleri hızlandıracağı tabiidir.

Sayın milletvekilleri,

Birinci Beş Yıllık Plânın hedeflerine tam olarak erişilmesinde, muhtelif tesirler altında bâzı aksamalar olduğuna işaret etmiş bulunuşumuzun, turizm sahasında erişilmiş olanların küçümsenerek istismarına vesile teşkil etmemesi için hemen ilâve edelim ki, turizm sahasındaki rakamlar insaf ölçüleri içinde böyle bir istismara meydan vermiyecek kadar iyidir:

1965 te 14 744 olan yatak kapasitesi, 1966 da 16 151 e, 1967 de 21 979 a, 1968 de 29 226 ya çıkmıştır. Sayın Turizm Bakanımızın Cumhuriyet Senatosundaki konuşmasından memnuniyetle öğrendiğimize göre, önümüzdeki turizm mevsimine yetişecek 10 000 yatak ile bu rakam 39 226 ya çıkacaktır. A. P. İktidarı kendisinden evvel başlanıp, muhtelif sebeplerle bitirilemediğinden zamanın ve tabiatın tahribatına terk edilmiş birçok tesisi, memleket ekonomisine yararlı bir katkıda bulunabilmeleri gayesiyle ta-

mamlatmış ve hizmete açmıştır. Atatürk Orman Çiftliğindeki Marmara Oteli, Büyük Çeşme Oteli, belediye ve özel idarelere ait 38 tesis bunlardandır. Vakıflar İdaresine ait Edirne'deki Rüstempaşa, Kuşadasındaki Öküz Mehmetpaşa kervansarayları, Aksaray'daki Sultan Hanı, eski eserlerin onarılarak, otel ve eğlence yerleri olarak değerlendirilmesi maksadiyle restore edilmiştir. Bunlardan Kuşadası Kervansarayı fiilen turist kabulüne başlamış, diğerleri de yabancı seyahat acentaları tarafından kiralanmıştır.

1963 - 1965 arasında eğitilen turizm personeli toplamı 2 635 iken, 1966 - 1968 yıllarında turizm otelcilik eğitiminde yetiştirilen personelin sayısı 9 194 kişidir. Yani, % 271 bir artma vardır. Henüz plân hedeflerini bulmamış olmakla beraber, dış turizm gelirimizdeki artma devamlıdır. 1967 de 13 219 000 dolâr olan dış turizm gelirinin 1968 sonunda 31 329 000 dolâra yükseldiğini yani % 137 bir artış gösterdiğini Sayın Turizm Bakanımızın Cumhuriyet Senatosu konuşmalarından memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plân devresi sonunda, dış turizm geliri için tesbit olunan hedefe yetişileceğini kuvvetle ümidetmekteyiz.

Netice olarak şunu söyliyebilir ki; İkinci Beş Yıllık Plân devresinde, gerekli olan Bakanlıklararası koordinasyonun dikkatli bir takip sonucu tahakkuku ile turizmdeki dar boğazların açılması, kütle turizmine hitabeden tesislerin yapımında Devletin öncülük görevini aşan yatırımlarına biraz daha ağırlık vererek turizm kalkınmamızı hızlandırması, turizm kredilerine kaynağından devamlılık olan bir nicelik verilip yeterli bir hadde çıkarılması, turizmi teşvik edici hukukî ve malî tedbirlerin daha etkili bir hale sokulması, turistik fizikî plânlamanın biran evvel ikmali v. s. gibi ilgililerce esasen düşünülmüş olan veya düşünülmekte bulunan tedbirlerin uygulanması sayesinde, turizm, ekonomik ve sosyal hayatımızı etkiliyecek bir inkişafa mazhar olacak ve dış turizm gelirimiz İkinci Beş Yıllık Plânın hedeflerine ulaşabilecek, hattâ büyük bir ihtimalle bu hedefleri aşabilecektir. Memleketimizde turizmin müstakbel inkişafına boş bir ümit değil, emniyetle bakmaktayız.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi dolayısiyle A. P. Grupu adına yaptığım konuşmayı tamamlarken, Yüce Meclisi Grupum adına hürmetle selâmlarım. (A. P. den alkışlar)

BAŞKAN — Sayın C. H. P. Grupu adına Cihad Baban, konuşacak mısınız efendim?

CİHAD BABAN (Çanakkala) — Sayın Başkan konuştuktan sonra söz almak istiyorum.

BAŞKAN — İkinci tura başladım, onun için soruyorum, sıra sizin de. Bakandan sonra konuşacaksanız, sıranız atlıyacak.

Güven Partisi Grupu adına Sayın İhsan Kabadayı buyurun.

15 dakikadır Sayın Kabadayı müddetiniz.

G. P. GRUPU ADINA İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; Güven Partisi Meclis Grupu adına Grupumun 1969 yılı Turizm Bakanlığı Bütçesi üzerinde görüş ve mütalâalarını ikinci defa arz etmek üzere huzurunuza çıktım.

Türkiye olarak nelere sahibolduğumuzu ve sahibolup da neleri yapamadığımızı kesin olarak bilmek gerekir. Çok şeye sahibolup da hemen hemen çok az şey yapabildiğimiz konulardan birisi de turizm mevzuudur.

Türkiye, bir mevsimde dört iklimi olan, yedi iklime ait her türlü meyva ve sebzesi yetişen bir memlekettir. Şark kış iken, Orta - Anadolu güzde, Batı - Anadolu baharda iken Güney - Anadolu yazdadır. Bir mevsimda dört mevsimi beraber bulabilirsiniz. Yedi iklime ait her türlü meyvesi ve sebzesi yetişen bir memlekettir. Böyle güzel armonisi olan bir memleketi, dünyanın hiçbir yerinde bulamazsınız. Türkiye bu ölçülerle turizmde dünyanın cennet memleketidir. Bu kadar geniş imkânları olduğu halde, maalesef üzüntü ile söyliyelim, değerlendiremediğimiz, kıymetlendiremediğimiz konuların başında turizm gelir. Halbuki, dünyada turizm mevzuunu bilip de işleten memleketler en büyük geliri sağlamaktadır.

Turist neyi arar? Temiz havayı, suyu, plâjı, güneşi, denizi, huzuru ve tarihî eserleri arar. Türkiye'de ilk plânda saydıklarımın hepsi elhamdülillâh dünyada eşi bulunmıyacak kadar zenginlikte, fazlası ile hepsi mevcuttur. Hele tarihî değerlerine gelince; 30 kavme ve tarihin her devrine ait eserleri ve kıymetleri bulunan bir memlekettir. Hal böyle iken, maalesef tu-

rizmin değerini anlamışız, anladığımız halde lüzumu kadar işletememişizdir. Bu bir parti meselesi, Hükümet meselesi değildir. Yıllardan beri geç kaldığımızın bir ıstırabı, bir üzüntüsü olarak bunu söylemek istiyorum.

Türkiye'de turizm mevzuunda bedava turizm ile, istismar turizmi yanyanadır. Gezip dolaştığımız yerlerde gördüğümüz gerçek budur. Türk Milleti örf, âdet, ahlâk, inanç, tarihî gelenekleri ve millî duyguları bakımından misafirin milleti, milliyeti ne olursa olsun, misafire karşı sonsuz bir saygısı vardır. Bu saygı ile, hiçbir şey talebetmeden, inançlarının icabı misafirperverlik yapar, hiçbir şey almaz. Dünyanın hemen hemen her yerinde bu kalkmıştır. Artık bu anlayışta millet olarak seferberliğe girip bir şey alınması gerektiğini halkımıza ölçüleriyle öğretmenin zamanı gelmiştir.

İstismar turizminin yanında da maalesef turisti, parası bitmiyen dilediği kadar para sağabileceği, alabileceği anlayışında olan bir istismar zümresi de vardır ki, öylece bedava turizm, istismar turizmi Türkiye'nin turizmde olmıyan yönü, gelişmiyen talihsizliğidir. Bunu üzüntüyle söylemeye mecburuz.

Hükümetin ve mevcut iktidarın turizme verdiği değeri, bir grup olarak takdirle anıyoruz. Az faizli bir hayli kredi vermekte, ama şu çizegeldiğim tablo içinde, prosedür içinde kâfi gelmediğini de bir grup olarak söylemeye mecburuz.

Turizmde, bence Türkiye'nin verdiğinin karşılığı çok döviz sağlıyamamasının, inkişâf etmemesinin en büyük sebebi, maalesef bu sahaya turizmle alâkası olmıyan, otelcilikle, lokantacılıkla alâkası olmıyan, «burada bol para var, az faizle çok kredi veriliyor» anlayışına kapılan, avanturye meslekten olmıyan insanlar bu sahaya üşüşmüş olmasıdır. Bu da bir vakıadır. Biz grup olarak demek isteriz ki, bu paralar verilsin, hattâ artırılsın... Ama, dünyanın her yerinde lokanta, otelcilik ve turizmle ilgili her şey bir ekol, bir titr haline gelmiştir. Meslekten olan insanlara verilsin, dıştan, yattan, yabandan gelen insanlara bu para verilmesin, ciddî ölçülerle esaslı seleksiyondan geçsin isteriz.

Bir memlekete mutlaka paralı turist gelmez, az paralı turist de gelir. Memleket turizminin gelişmesi için - her gelen turistten bol para beklenmez - ama paradan çok memleket nam ve hesabına iyi, lehte, müspet propaganda yaptırıcı tedbirleri da almalıdır. Maalesef Türkiye'deki son hâdiseler turistin, az paralı turistin kamping kuracağı yerler bakımından fakirliğe gitmekte, sahillerimiz fren kabul etmiyen, hudut kabul etmiyen bir hamı yağmanın içindedir. Milletçe gerek iç turizm için, gerek dış turizm için sahillerimizin ve kamping yerlerinin bir sınırıdır durdurulması ve dondurulması lüzumuna G. P. Grupu olarak inanmaktayız.

Turizm demek, turist için beton yığınları yığmak demek değildir. Maalesef üzüntüyle söyliyeyim ki, Türkiye'de son yapılmakta olan turizm tesisleri bir beton yığını anlayışında gelişip gitmektedir. Halbuki biz, millet ve memleket olarak özümüze bağlı, millî hüviyetimizi yaşatıcı bir turizmin inkişafına ve yatırımına değer vermeye mecburuz. Turist, memleketinde gördüğünü görmeye gelmez, memleketinin dışında görmediğini, her milletin kendine has millî hüviyetine bağlı tesisleri görmeye gelir. Maalesef Türkiye'de, bundan uzaklaşan bir hava apaçık görünmektedir. Türkiye'de, gelen turisti besliyecek, hizmetlerini görecek tercüman, rehber kifayetsizliği, kemiyet ve keyfiyet bakımından mevcuttur. Turizmle ilgili polisler, mevcut polis kadrosunun dışında, bu maksat için eğitilmiş, yetiştirilmiş, dil bilen bir kadro ayrılıp bu maksada kesin olarak tahsis etmenin zamanı gelmiştir. Mevcut polis kadrosu ile bunun yürümiyeceğini Yüce Meclis olarak mutlak bilmemiz gerektir.

Turizm sanayiine çok değer vermeliyiz. Türk Milletinin kendine has motiflerle ve şekillerle dolu birçok sanat dalları vardır. Az para tahsisiyle çok döviz sağlıyacak imkânlar sağlıyabiliriz. Grup olarak kanaatimiz odur ki, büyük çapta yatırımlara değer verildiği halde, küçük turizmle ilgili küçük sanat dalları lüzumu kadar beslenmemektedir.

Ayrıca bir temennimiz de, Turizmde inkişaf eden, bilhassa Anadolu'daki fakir belediyelere İller Bankasının, belediyecilik mevzuunda yapmış olduğu yardımların dışında, Turizm Bankası tarafından da fon tesis edilirse turizmin inkişafında büyük hamleler ve hizmetler sağlıyacağına kaaniiz.

Ve yine ayrıca radyolarda, okullarda artık gençliği, halkı turizm mevzuunda uyandırmanın, eğitmenin zamanı gelmiştir. Buna verilen vakit radyolarda, okullarda çoğaltılmalıdır.

Her zaman söyliyegelirim, turizm mevzuunda en mühim derdimizdir; hepimizin ihmali var, iktidarın ihmali var, idarenin ihmali var, vazifelilerin ihmali var. Türkiye'ye turizm deyince, maalesef çeneden sakallı, favorisi buraya kadar sarkmış, saçları omuzlarına kadar inmiş Beatles tipi bitli turistlerin bilhassa büyük şebirlerimizi işgal ettiği bir vakıadır. Bunlar, çok kere polise de karşı gelirler. 10 u, 15 i bir odada yatarlar. Muhterem halkımızın misafirperverlik yönündeki müşfik duygularını istismar ederler, bedava geçinirler. Maalesef dünyada yaygın bir hale gelen LSD yi Türkiye'ye soktukları bir gerçektir. Giderken de afyon, esrar götürürler. Diskotek kulüpleri de inanıyoruz ki bunlardan doğmuştur, gençliği bozucu, hal ve ahlâk yönünden yıkıcı taraflara sapmışlardır.

İçişleri Bakanlığının bunları atmak için almış olduğu kararlardan memnunuz. Ancak, yüce Bakanlık bu mevzularda da ilgilileri ikâz ederek daha uyanık, daha zecri tedbirler alıcı, turist adı ile bizi kötü yollara iskadedici kişilerin girişinde, kapıdan itibaren uyanık bulunmamızın milletçe büyük menfatler sağlıyacağına grup olarak inanmış bulunmaktayız.

Turistik özel acenta ve müesseselerin de çok kere lakayt kaldıkları birçok huzursuzluk yaratıcı, bizleri üzücü hâdiselere vesile oldukları bir gerçektir.

Grup olarak en son mâruzatımız da şu olacaktır; Türk Milleti olarak % 70 - 75 köyde oturan bir milletiz. Her gezdiğimiz yerde köylü, halk kendi örf, adet ve inançlarına göre törelerine göre, folklörlerine göre TRT nin az vakit ayırdığını, daha çok anlamadığı mevzularda yayın yaptığını, müzik ve diğer dallarda, şikâyet etmektedir. TRT nin, daha çok köye yönelici müzik bakımından, diğer eğitim bakımından saatlerini uzatıcı imkânlar verirlerse çok memnun kalırız.

Cümlenizi hürmetle selâmlarım, saygılarımla. (Alkışlar).

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesi geldi, Sayın Bakan konuşacaksınız; buyurun efendim.

TURİZM VE TANITMA BAKANI NİHAT KÜRŞAT (İzmir) — Muhterem Başkan, muhterem üyeler, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1969 bütçesi üzerinde muhterem partilerimizin değerli sözcülerinin konuşmalarını cevaplandırmak üzere huzurunuzdayım.

Burada ileri sürülen görüşlere, serdedilen mütalâalara, temennilere büyük bir değer verdiğimizi, bunların üzerinde titizlikle duracağımızı ve 1969 yılı çalışmalarımızda bunlardan şevk ve cesaret alacağımızı sözlerime başlarken ifade etmek isterim.

İkinci Beş Yıllık Plânda, yıllık icra proğramlarında yer alan tedbirler ve turizmin umumi meselelerine ait görüşleri bir arada toptan cevaplandırmaya geçmeden evvel, partilerin muhterem sözcülerinin temas ettikleri ve derhal cevaplandırılmasında zaruret hissettiğim bâzı hususları sırası ile ele alacağım.

T. İ. P. nin muhterem sözcüsü ile üç defadır karşılaşıyoruz, ümidederim ki bu defa anlaşacağız. Çünkü, kendileri her defasında sözlerinin tarafımdan yanlış anlaşıldığını ileri sürerler.

Kendilerinin şu görüşüne iştirak ediyorum. Turizmin ekonomik cephesiyle, diğer sektörlerle sıkı bir ilişkisi vardır. Şüphesiz burada kendileriyle mutabıkız.

«Ekonomik kalkınmamızda turizmin itici kuvveti olabilir mi?» dediler. Bu iki mevzuu ileri sürdükten sonra ümidettim ki, bu iki mevzuu işliyerek ekonomide turizmin haiz olduğu ehemmiyeti ifade eden ve bize ışık tutacak meseleleri ortaya koyacaklar fakat turizm mevzunun dışında her şeyden bahsettiler, hergün tekrarlanan birtakım sloganları, yine Turizm Bakanlığı Bütçesi vesilesiyle, bu kürsüden ifade ettiler.

Gene rakamları yanlış ifade ettiler, bir şeyi gene bilemediler, dış gelir açığımızın yıldan yıla arttığını ifade ettiler. Halbuki 1968 de dış gelir açığımız azalmak şöyle dursun, lehte bir netice ile kapanmıştır.

Turist tarifini kendilerine göre yaptılar. Ona da bir diyeceğimiz yok. Sosyalistlerin bilinçliği kendilerince ve herkesce müsellem. Kendilerine göre bir tarif yapabilirler. Ama kendilerinin yaptıkları turist tarifi, OECD nin turizm seksiyonunun yaptığı turist tarifine uymamaktadır.

Gene Hac mevzuuna geliyoruz. Zannediyorum ki, bundan evvelki bütçelerde de gene bu mevzua temas ettik, yine rakamları yanlış dile getirdiler, «Turizm giderlerimizin en şişkin kalemi» dediler. Böyle bir şey yok. Elimdeki 1968 giderlerine göre Hac seferleri için verdiğimiz turist dövizi sadece 7 milyon dolâr. Diğer turistlere verdiğimiz de 7 milyon dolâr civarındadır.

Binaenaleyh, «Hac kalemi» şişkin değildir. Kendileri ile yine burada anlaşmak ve Sayın Sözcünün sözlerini yanlış anlamadığımı ifade etmek isterim. Dediler ki; «Hac seferlerine bâzı tahditler koymak lâzımdır. Çünkü müslümanlığın kabul etmediği bir tatbikat mevcuttur. Hacca giden vatandaşlarımız tasarrufları ile gitmeleri icabederken malını, tarlasını, çiftini, çubuğunu satarak gitmektedir.»

Öyle bir şey yok muhterem arkadaşlarım, hele Türk vatandaşının, İslâm dininin icaplarını Türkiye İşçi Partisi Sözcüsünden öğrenecek hali yoktur. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

«Yabancı sermayenin gelişine karşıyız, turizmde» dediler. Bunu demelerine lüzum yok. Ama, yine iki sene evvel verdiğim misali söyleyim : Bugün sosyalizmin de ötesinde, komünizmle idare edilen meselâ Bulgaristan Batı sermayesiyle işbirliği yaparak yatırımlar gerçekleştirmekte ve müşterek otel işletmeleri kurmaktadır.

Demek ki, bizim sosyalistlerimizin komünistlerden de öte bir yabancı sermaye düşmanlığı var.

Şimdi Millet Partisinin Sayın Sözcüsünün konuşmasına geçiyorum. Yalnız, cevaplarıma geçmeden evvel bir hususu belirtmek isterim.

Sayın Sözcünün şahsiyetinin taşıdığı bir hususiyet var, o da yıllardan beri Parlâmentomuzda turizmin bir öncüsü, turizmin bir âşığı olmak keyfiyetidir. Geçen bütçe yılına kadar - ki, dördüncü defa huzurunuza geliyorum - başta ben olmak üzere, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının en hararetli bir övücüsü durumunda idi. Bugün, değil bizi yermesi, değil bizi tenkid etmesi, fakat toptan Türk turizminden ümidini kesmiş bedbin bir hava içinde konuşmuş olmasını yadırgadığımı, cevaplarımın başında ifade etmek isterim.

Sayın Sözcü, Teşkilât Kanunumuzu toptan yerdiler. Teşkilât Kanunumuzun işlemediğini, bugünkü ihtiyacı karşılamadığını ifade ettiler ve bir an için kendisinin o kanunu hazırlıyan komisyonun üyesi olduğunu unuttular. Ondan sonra Bakanlığımızın bir keşmekeş ve memurlarımızın huzursuzluk içinde olduğunu söylediler. Eğer vaktim olsa idi, geçen sene gerek Karma Komisyonda, gerek Heyeti Umumiyede yaptıkları konuşmaları bize hususi olarak - ki, Bakanlığımızın devamlı bir ziyaretçisidir - yaptıkları beyanları ifade etmiyorum. Parlâmentoda zabıtlara geçmiş beyanları çıkarsaydım, her halde bugünkü konuşmalariyle taban tabana zıt bir durum doğmuş olacaktı.

Muhterem arkadaşlar, bu çelişmeler karşısında turizmin içinde olan, Turizm Bakanlığı ile ilişkileri olan sayın sözcünün Bakanlığımdaki dosyalarını Pazartesi gününden itibaren tetkik edeceğim. Kendisinin bugüne kadar Bakanlığımızın hararetli bir övücüsü olduğu halde üç yıldan beri, bu sene niçin böyle bir tutumun içine girmiştir, bunu, münasebetlerimizin çerçevesi içinde, anlamaya çalışacağım.

Ve hemen ifade edeyim ki, kendileri konuşmalarında Millet Partisi Sözcüsü olarak konuştuklarını ifade ettiler. Ben şahısları için ve munhasıran Ürgüp için konuştuklarını söylemek mecburiyetindeyim, özür dilerim. Nitekim Merkez Turizm Komitesinin kararlarını benim, veto hakkımı keyfî ve partizanca bir tutum içinde kullandığımı söylemek suretiyle Ürgüp adına ve şahısları adına konuştuklarını bu suretle bir kere daha ifşa etmiş oldular.

C. H. P. nin muhterem sözcüsünün başından sonuna kadar zevkle dinlediğim, fakat bir gazetecilik üslûbu içinde akıcı, güzel beyanlarını C. H. P. nin Sözcüsü olarak değerlendirmekte güçlük çektiğimi ifade etmek isterim. Çünkü kendileri, gazetecilik vasıfları ağır bastı, gerçekten güzel bir konuşma yaptılar, fakat bir partinin sözcüsü olduklarını ve hele bir zamanlar bu bakanlığı işgal ettiklerini zaman zaman unutmuş göründüler. O kadar ki, meselâ bana Sayın Şefik İnan'ın Parlâmentoya getirmiş olduğu bir kanun teklifini desteklememi benimsememi istediler. Halbuki, Sayın Şefik İnan'ın Parlâmentoya getirmiş oldukları o kanun C.H.P. Grupu çoğunluğu ve bakanı tarafından redde-

dilmiştir ve şimdi C. H. P. nin Sözcüsü o kanunun müdafi ve teklifçisi olmakla kalmamakta, bir de bana bu kanunu benimsetmeye gayret etmektedir.

CİHAD BABAN (Çanakkale) — İyi bir şeyse ne mahzuru var?

TURİZM VE TANITMA BAKANI NİHAD KÜRŞAD (Devamla) — O halde partinizde bir mutabakat temin edin...

CİHAD BABAN (Çanakkale) — Parti grupuna gelmedi, parti grupunda reddedilmedi.

BAŞKAN — Sayın Baban, lûtfen müdahale etmeyin.

TURİZM VE TANITMA BAKANI NİHAD KÜRŞAD (Devamla) — Ben o komisyonun üyesiydim; Sayın Şefik İnan'ın teklifini destekliyen bir A. P. li üyesiydim. Komisyonda ekseriyeti teşkil eden C. H. P. lilerin oyları ile ve Sayın Ferid Melen'in aleyhte verdiği bir izahat neticesinde o kanun reddedilmiş ve uyutulmuştur.

Şimdi muhterem arkadaşlar, Sayın Cihad Baban gerçekten bu meseleleri bilen bir arkadaşımız olarak ve çok gezen bir arkadaşımız olarak; turizme açık memleketleri karış karış gezmiş bir arkadaşımız olarak bâzı meselelere vukufla temas ettiler, ama turizm meselelerinin Türkiye ile olan irtibatını kuramadılar. Meselâ otellerimiz için o kadar kötümser konuştular ki, ben Türkiye'de otellerin tam bir denetime tabi tutulduğunu, mükemmel bir standarda kavuşturulduğunu iddia etmem, ama tasvir ettikleri şekilde pis, hamam böcekleriyle dolu, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının denetimi altında olan belgeli bir tesisin mevcudolduğunu zannetmiyorum. Eğer bize misaller verirlerse; ismen bir otelin ismini değilse bile, birtakım şehirlerin, bölgelerin isimlerini verirlerse çok memnun olurum.

Yine hiç realiteye uymıyan beyanlarda bulundular. Bunların alışılmış sözler olarak söylendiğini zannediyorum. Meselâ, büyük turistik merkezlerde; âbidelerde, yabancı lisan bilen memurların mevcudolmadığını ifade ettiler. Böyle bir şey yoktur. Bugün Türkiye'de biz tercüman rehber fazlalığı karşısında tahdit yolları aramaya başlamış, böyle bir çalışmanın içine girmiş vaziyetteyiz .

Tam mânası ile anlıyamadım, ama her halde Hükümetin inşa ettiği iki tatil köyünün, ki, bu yatırımın isabetsizliğini ifade için söylemiş olacaklar, tatil köyleri inşaatına gitmenin doğru olamıyacağını, çünkü tatil turizminin her şeyden evvel huzurun mevcudolduğu memleketlerde inkişaf edeceğini söylediler. Aksi halde birtakım hâdiselerin doğması dolayısiyle bütün bu büyük yatırımlar, tatil köyleri boş kalır, dediler. Bu normal bir şey. Yalnız tatil köyleri değil, memleketin bütün iş sahaları boş kalır, eğer bir memlekette huzursuzluk olur ise...

Yine C. H. P. nin sayın bir sözcüsü, grup adına konuşan bir sözcüsü, bütçemizin Senatoda görüşülmesi sırasında, turizm kredilerinin dağıtılmasında birtakım suiistimallerden, beytülmale el uzanmalardan, partizanca davranışlardan bahsettiler. Kendisini o anda bir misal vermeye davet ettim, bir tek misalle iktifa edeceğimi söyledim Bana oturduğu yerden, «sizi yarın ziyaret edip vereceğim» dediler, o günden bugüne bir tek ziyaretini, bir tek temasını hatırlamıyorum. Gelmemiştir.

Şimdi geliyoruz o günden bugüne Meclise, C. H. P. Sözcüsü kredi fonunun dağıtımında dedikodulardan bahsediyor.. Dedikoduları bir yana bırakalım da Cihad Bey, lûtfen bir bildiğiniz varsa söyleyiniz. Muhalefeti artık öyle yapalım. Müşahhas misallerle çıkın bu kürsülere, bildiğinizi söyleyiniz, yuvarlak lâflarla, dedikodu lâfları ile iktidarları kötüleme politikasını, taktiğini lûtfen artık terkediniz. Bizim, yaptığımız her icraatın hesabını verecek bir tutum içinde olduğumuzu, bir cesaret içinde olduğumuzu, bir dürüstlik içinde olduğumuzu size hatırlatmaktan gurur duyarım.

Yine umumi bir makalenin umumi havası içinde, umumi sözleri içinde; «üzerimizde sallanan bir meyva var, tembelliğimizden elimizi uzatıp alamıyoruz» dediler. Sayın Cihad Baban da Turizm Bakanlığı yapmıştı. O zaman bu kadar kolaylıkla uzanıp koparılabilecek olan bu meyvayı niçin koparmamıştır? Bunun izahı bize düşmez.

Şimdi Karma Bütçe Komisyonunda da buna benzer bâzı mütalâalar ileri sürüldü. Dendi ki «Turizm Bakanlığını haksız yere hırpalamak doğru değil, çünkü turizm öyle bir şeydir ki, öyle bir faaliyet koludur ki, öyle bir sektördür ki, diğer sektörlerle namütenâhi ilişkileri vardır. Binaenaleyh, filân iş olmamıştır diye

Turizm Bakanı yerine Bayındırlık Bakanını, filân tedbir yerine getirilmemiştir diye de bir başka kuruluşun başındaki mesul kişiyi tenkid etmek gerekir, hep Turizm Bakanına yüklenmiyelim» dediler.

Bir kere ben bu görüşte değilim. Çünkü burada mücerret bir sektörün bütçesi görüşülmüyor. Burada bir hükümet icraatı tenkid ediliyor. Ben o hükümetin bir üyesiyim, ben Turizm Bakanlığının bir teknisyeni değilim, bir hükümetin üyesiyim ve o hükümetin müşterek mesuliyeti vardır. Binaenaleyh, yapılacak olan her hangi bir sektöre ait tenkidi ben cevaplandırmak durumundayım.

Şimdi Sayın Cihad Baban konuşmasına öyle başladılar, öyle bitirdiler, dediler ki; «Turizm Bakanlığının Teşkilât Kanununun 1 nci maddesi şöyle der, ama şu iş filân bakanlığın, şu iş filân bakanlığın, icraatı sahasına girer» ve en sonunda şöyle bir mütalâa serd ettiler; bir kere Sayın Cihad Baban'ın C. H. P. sözcüsünün tarif ettiği şekilde dünyada hiçbir teşkilât, bir Turizm Bakanlığı teşkilâtı yoktur.. Turizmde ençok muvaffak olmuş İspanya'sında, Yunanistan'ında, İtalya'sında bile Turizm Bakanlığı gene kendinin dışında birtakım kuruluşlarla bir koondinasyon sağlıyarak icraatını yapmaktadır.

Şimdi sayın sözcü şöyle diyor : «C. H. P. grupu adına bu konuşmayı Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Bütçesi münasebetiyle yapıyorum. Fakat sözlerim yalnız bu bakanlığa değil, bu gün o bakanlığı meflûç halde tutan hükümet sektörlerinin başındaki diğer sayın bakanlara ve özellikle bu koordinasyonun yürütülmesinde âmil olacak olan Sayın Başbakan'a aittir.»

Muhterem arkadaşlarım, «diğer sektörlerden» kasdettikleri bakanlıkların, başta Başbakanın bakanlığımızı, bakanlığımızı değil, bir başka ifade ile turizm sektörünü, turizm çalışmalarını meflüç kılmadığını; bu bakanlıklarla, bu kuruluşlarla aramızdaki işbirliği neticesinde Türk turizminin yıllar yılı çözülmemiş birtakım meselelerini çözdüğümüzü, bir çok dar boğazlarını açtığımızı ifade etmek isterim.

Şimdi C. H. P. nin sayın sözcüsüne sorarım, eğer Turizm Bakanlığı meflûç bir halde tutulsaydı, kimin tarafından? Maliye Bakanlığı tarafından. Kendilerinin zamanlarında müteaddit defalar teşebbüs edip de bir türlü kararına varamadıkları vergi iadesi yoliyle turist dövizine 12 lira vermek suretiyle Türkiye'de turist için bir ucuzluk sağlamak ve asıl bunun üstünde, bundan daha mühim, Türkiye'ye gelen turistin getirdiği dövizin Merkez Bankasına, resmî kanallara akıtılmasını sağlamak için bir tedbir gerçekleşebilir miydi?

Gene bir Devlet Bakanlığının idaresinde olan, sayın partinin muhterem sözcüsünün ifade ettiği gibi, Vakıflar İdaresiyle işbirliği sağlıyarak yıllar yılı ecdat yadigârı olan medreselerimiz, kervansaraylarımız metrûk bir halde, yıllarca olduğu gibi, terkedilmeyip bunlar restore edilip turizmin hizmetine sokulabilir miydi? Bunu biz yaptık. Demek ki, diğer kuruluşlar Turizm Bakanlığını, turizm dâvasını meflûç hale getirmek için değil, bilâkis turizm dâvasının hâlli için Turizm Bakanlığı ile tam bir işbirliği içindedir.

Gene bir Ticaret Bakanlığı, Turizm Bakanlığının daha doğrusu Turizm Bakanlığından belge almış tesislerin ihtiyaçlarını, gerek yatırım malları mevzuunda gerek işletme malzemesi mevzuunda döviz ihtiyacını, temin etmek için her kotadan 200 000, 400 000 dolâr vermek suretiyle bir işbirliği sağlamış bulunmaktadır.

Burada gene turizmde büyük bir önemi olan ulaşım mevzuuna gelmek istiyorum ve ulaşımla ilgili gerek Ulaştırma Bakanlığının, gerek Bayındırlık Bakanlığının Türk turizmine, dolayısiyle hükümetimizin şüphesiz, bu kuruluşların Turizm Bakanlığı ile işbirliği yaparak eriştikleri merhaleleri ve turizm dâvasının yürümesinde gösterdikleri anlayışı ifade etmek isterim.

Türkiye'ye gelen turistin yüzde 50 si karayolları ile gelir. Karayollarımızın bu yüzde nisbeti muvacehesinde ne kadar önemli bir mahiyet arz ettiği aşikârdır. Son yılların çalışmalariyle karayolları şebekemiz Avrupa standartlarına yaklaştı. Biz turizmde yol deyince asfalt yolu kasdederiz ve Türkiye'de bugün asfaltlanmış yolların uzunluğu 16 000 Km. yi geçti. Bugün turistik merkezlerimizin hemen hemen hepsine asfalt yollarla ulaşmak mümkün. Halen çalışmalar Muğla iline teksif edilmiştir. Bodrum'a kadar asfalt yol tamamlanmıştır. Marmaris yolu devam etmektedir, bu yaz başında oradaki

Turizm Bakanlığının tatil köyüne kadar uzanmış olacaktır. Birkaç aya kadar Marmaris'e uzanan bu asfalt yol tamamlandıktan sonra İkinci Beş Yıllık Plân döneminde İpsala'dan İskenderun'a kadar uzanan, büyük sahil yol projesi böylelikle gerçekleşmiş olacaktır.

Bu arada kılçık yollara da ehemmiyet verilmiş ve bâzı turistik merkezler anayollara bağlanmıştır. 1969 yılında bu seneki bütçemizde kılçık yollar için 22 900 000 lira sarf edilmesi plânlanmıştır. Karayollarımızın bu gelişmesinden biz cesaret alarak yerli ve yabancı petrol şirketleri, Turing Kulüp, Karayolları Genel Müdürlüğü, Trafik Müdürlüğü ilk yardım istasyonlarını işleten Kızılay ile işbirliği yaparak karayollarımızı tanıtma kampanyası bu yılki çalışma faaliyetimizin mühim bir konusunu teşkil edecektir.

Bu arada biraz evvel, bütçemizin müzakeresinden evvel görüşülmekte olan bir kanun vesilesiyle Muhterem Heyetinizin de muttali olduğu bir hususu belirtmek isterim. O da Türkiye'de önümüzdeki yaz aylarından itibaren artık yüksek oktanlı benzin satışına fiilen başlanacağı hususudur. Bu suretle Türk turizmi yıllardan beri sıkıntısını çektiği bir kusurdan, bir nakîsadan kurtulmuş olacaktır. Bu tatbikatın memleketimize büyük mikyasta kalabalık turist çekeceğine inanıyoruz. Sayın CHP. Sözcüsü, eğer Enerji Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı bu mevzuda anlayışsızlık gösterseydi, işte o zaman biz hakikaten böyle bir kenara atılmış, iş göremez bir halde olurduk.

Yine muhterem arkadaşlar, yurdumuza gelen turistlerden birçoklarının dış ülkelerde geniş bir tatbik sahası bulan kiralık otomobil talepleriyle karşılaşılmakta ve bâzı sebepler dolayısiyle gelişmemiş olan bu servisin, biran önce geliştirilmesi zaruret halinde kendini hissettirmiştir. 1969 yılı içinde kiralık otomobil servisinin geliştirilmesine özel bir ehemmiyet verilecektir.

Ayrıca, dış ülkelerde artık bir konfor yarışı haline gelmiş bulunan demiryolları ile araba taşımak servisinin memleketimizde de ihdası için Ulaştırma Bakanlığı ile temaslara başlamış bulunuyoruz. Böylece karayollarımızdaki turistleri ürküten trafik düzensizliği sebebiyle yurdumuzun birçok bölgelerini gezmekten kaçınan arabalı turistleri içerlere çekmek mümkün olabileceği gibi gecenin de değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

Turistlerin yüzde 37 sinin yurdumuza havayolu ile geldiği dikkate alınmış, bu potansiyelden, Sayın Cihad Baban bu mevzua temas ettiler, millî havayollarımızın faydalanması hususunda jet uçaklariyle teçhiz edilmesi projesinin tatbikatına geçilmiştir. 1969 da Türk Havayollarınca İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya arasında gezi biletleri ihdas olunacak ve adı geçen merkezlerde en az iki gün kalacak turistlere büyük ölçüde indirim sağlanacaktır.

Yine bakanlığımızın teşvikiyle, Türk Havayollarının teşebbüsü ile dış ülkelerden Türkiye'ye yapılan seferler fiyatlarında İATA yüzde 5 indirim yapmış bulunmaktadır. İzmir'deki Çiğli Hava alanının beynelmilel faaliyetteki seferlere açılma kararı, Ege bölgesi turizm faaliyetlerine geniş miktarda yardımcı olacaktır. Ulaştırma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı Türk turizmine fayda sağlıyacak olan böyle bir teşebbüsü desteklemişlerdir, Türk turizmine hizmet etmişlerdir.

Antalya Hava Alanı eksikliklerinin süratle tamamlanmasına devam edilirken, geçen yıldan itibaren yabancı Carter seferlerine fiilen açılmıştır. Yeşilköy Havaalanının 1970 yılında sefere konacak büyük kapasiteli uçakların inişine elverişli hale getirilmesi için 250 milyon lira sarfedilecektir ve bunun tevsii inşaatına fiilen başlanmıştır.

Deniz ulaşımında feribot mühim bir turizm aracıdır. Denizcilik Bankası Trova feribotumuzun iki yıllık rantabl çalışmasını nazarı itibara alarak, ikinci bir feribotun kendi tezgahlarında inşasına başlamıştır. Bu arada üçüncü hazır bir feribotun satınalınarak bu yaz sefere konulması kararlaştırılmıştır.

Gene Bayındırlık Bakanlığı ile yaptığımız ciddî bir işbirliği sayesinde, Sayın Partinin sayın sözcüsünün burada dile getirdiği, Türk turizminde ilk defa marinaların, yat limanların inşası gibi bir proje ele alınmıştır, 135 milyonun üstünde yatırım yapılacaktır. Bunlardan iki marinanın ihalesi fiilen yapılmış ve inşaata geçilmiştir.

Gene turizmde daireler arasındaki işbirliğinin tipik bir misalini vereceğim.

Türk turizminde müstesna bir yeri olan ve dünyada eşi bulunmıyan tabiat harikası Pamukkale'nin su meselesi yüzünden kararmaya başlaması, yıllardan beri basınımızda ve Parlâmentomuzda haklı bir endişe ve şikâyet konusu olarak devam edegelmiştir. Pamukkaleyi kararmaktan kurtarmak için ilk radikal tedbire zamanımızda tevessül edilmiş ve gerçekleştirilmiştir. Enerji ve Köy İşleri Bakanlığı ile Bakanlığımız arasında işbirliği yapılarak ve 3,5 milyon liradan fazla para sarfedilerek yeni kuyular açılmış, yeni kanallar inşa edilmiş ve buradan temin edilen suyun ziraat işlerinde kullanılmasını sağlıyarak Pamukkaleye hayatiyetini veren suyu tabiî ve tarihi mecrasına sokmuştur. Tamamlanan tesisler geçen ay deneme işletmesine geçmiştir. Bu yaz aylarında köylü artık Pamukkalenin suyuna ihtiyaç duymıyacaktır.

Demek ki, Turizm Bakanlığı, dolayısiyle turizm sektörü bir kenara itilmiş değil, diğer ilgili kuruluşlar ve diğer bakanlıklarla sağlanan işbirliği sayesinde turizm dâvasının gerektirdiği birtakım meseleleri çözme yolunda bir koordinasyon vardır ve müspet neticelerini vermeye başlamıştır.

Gene bir kongre turizmi var, birçok hatipler burada dile getirdiler, kongre turizminin faydaları var; yatak kapasitemizin fazla olduğu bölgelere turist çekmek ve burada mevsimi uzatmak gibi mühim faydaları var. Millî Eğitim Bakanlığı ile yapılan bir işbirliği neticesinde İzmir'de inşa edilen, inşaatına fiilen başlanmış olan ve bir hayli inşaatı ilerlemiş olan Kültür Sitesinde 1 500 kişilik, kongrelerin toplanmasına elverişli, salonlar bulunacaktır. Bunun dışında İstanbul'da İstanbul Özel İdaresi, 60 milyon liraya çıkacak büyük bir kongre sarayının projelerini ihaleye çıkarmıştır; yakında o da tahakkuk safhasına girecektir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, birçok sözcüler burada belki bizim kusurumuz, çalışmalarımızı lâyıkiyle duyuramamışız, birtakım turizmin umumi meselelerinden bahsettiler.

Ben, gecenin bu saatinde çalışmalarımızın teferruatına girerek sizleri, esasen yorgun olan Muhterem Heyetin sabrını taşırmak istemem. Ama bâzı meseleler vardır ki, bunların bilinmesinde fayda vardır.

Bir fiziksel plânlama çalışması olmadan ve onun arkasında proje olmadan bir yatırımın tahakkuk etmesinin imkânsızlığı aşikârdır. Turizmde ister özel teşebbüsün, ister kamu sektörünün büyük çapta yatırımlar yapmasını istiyen arkadaşlarıma, böyle bir fiziksel plânlama mevcut değilken ve buna dayanan birtakım projeler mevcut değilken elinizde milyonlar ve milyarlar olsa bile bir tek çatıyı kuramıyacaklarını ifade etmek isterim. İkinci Beş Yıllık Plânda ancak bunun ehemmiyeti nazarı itibara alınmıştır ve biz iki sene evvel Turizm Bakanlığı bünyesi içinde, bu prensibin icabı olarak, bir çalışmanın içine girdik. Bu nüveyi, Fiziksel Plânlama Dairesini nasıl kurduğumuzun hikâyesi, Devletin bugünkü mevzuatı içinde, çok uzun ve alâkalı, cidden alâkalı bir hikâyedir ve bu birliği dağıtmamak için sarfettiğimiz, elimizden kaçırmamak için sarfettiğimiz çabalar da enteresandır.

Ben bunları bir yana bırakıyorum, fakat idealist, kıymetli, içlerinde şehirci mimarlar, jeoloklar, harita mühendisi, sosyolok, coğrafyacı, İktisatçı ve arkeolog gibi teknik elemanlardan müteşekkil bu Fiziksel Plânlama Dairesini kurduk. Bu daire faaliyetini, turizm potansiyeli yüksek bir merkez olarak Side, Manavgat, ve Sorgun ormanı içinde yer alan geniş sahada İller Bankası ile işbirliği yapmak suretiyle 11 ay geceli, gündüzlü çalışarak Side milletlerarası plânlama yarışması hazırlıklarına hasretti. Bu çalışmanın neticesinde bölgenin bütün haritası hazırlandı; arkeolojik, jeolojik, sosyo - ekonomik araştırmaları yapıldı ve Side kitabı hazırlandı. 2 Aralık 1968 tarihinde beynelmilel konkur'un bütün dünyada ilânı yapıldı; 12 bin yataklık bir turistik kompleksi hedef tutan bu plânlama yarışmasına, halen dünyanın dört bir tarafından 1 112 tanınmış mimar ve büro katılacaklarını bildirmişlerdir. Projeler 17 Haziran 1969 tarihinde dünyanın tanınmış şehirci mimarlarından müteşekkil 9 kişilik bir jüri tarafından seçime tabi tutulacaktır. Demek ki, ancak bundan sonra biz büyük çapta 12 bin yataklık bir projeyi elimize geçirmek imkânını bulabileceğiz. Hele elimize bir proje geçsin; yatırımını özel sektör mü yapsın, yoksa kamu sektörü mü yapsın, o zaman

düşüneceğiz. Böylesine büyük bir projeyi, özel sektörün gerçekleştiremiyeceğini düşünerek, kamu sektörüne bu vazifeyi vermeyi 1968 icra programı öngörmüş ve bunu gerçekleştirecek bir idarenin kurulmasını derpiş etmiştir. Fakat ben size hemen ifade edeyim ki, bu 12 bin yataklık proje daha ortada yokken, 12 bin yataklık yatırımı gerçekleştirmek için tek tek firmaların şimdiden müracaatları başlamıştır. Öyle zannediyorum - ki, Devletin, ki, biz Emekli Sandığını bu işe sokmayı düşünüyoruz - sadece sahanın, bu turistik kompleksin, merkezin iç ve dış enfrastrüktüründen başka bir yatırım yapması gerekmiyecek. Bu kompleksin ihtiva ettiği oteller, moteller, çarşılar, spor tesisleri, gece kulübü, eğlence tesisleri özel sektör tarafından tahakkuk ettirilecek.

Yine üç sene zarfında yatak kapasitesinde, belgeli tesisler yataklarında hâsıl olan artışı partimin sayın sözcüsü burada rakamları ile ifade etti. Bunlar küçümsenecek başarılar değildir. Türkiye'de ilk otelin inşasından 1965 e kadar 13 400 yatak, 1965 ten 1968 in sonuna kadar 18 bin - 40 bin yatak. Bunlar küçümsenecek rakamlar değildir, artışlar değildir. Ha! Şunu da ifade edeyim ki, bunları Devlet yapmamıştır. Bunlar özel teşebbüsün partimizin iktidarı içinde kavuştuğu huzur, kendisine bahsedilen itimat ve bir kredi mekaznizmasını, azçok bir kredi mekanizmasını bir teşvik unsuru olarak işletmek suretiyle bu büyük yatırımlar gerçekleşmiştir.

Yine bâzı sözcüler, zannediyorum şu anda hatırlayabildiğime göre C. H. P. sözcüsü, seyahat acentalarımızın kifayetsiz durumundan bahsettiler. Doğrudur. Bugüne kadar olan tatbikat yüzlerce seyahat acentasının sadece şehir içinde terminal bulundurmak ve Hac seferleri tanzim etmek için Turizm Bakanlığından belge almak, ruhsatname almak gibi bir durumları vardı. Biz bir taraftan Parlâmentoya seyahat acentalarını Batılı anlamda, Batılı standarda kavuşturacak bir kanunu sevk ederken Parlâmentoda fazlaca kalması karşısında işlerimizi aksatacağını düşünerek bunu, aynı kanunu bir Vekiller Heyeti Kararnamesi halinde yürürlüğe koyduk, tatbikine geçtik ve bugün 1969 Hac mevsiminden itibaren yalnız otobüs işletmeciliği yapan, nakliyecilik yapan müesseseleri tamamen seyahat acentaları bünyesi dışına çıkarmak suretiyle denetimimiz altında kalan 200 küsur ciddî seyahat acentasını, ki bunların da durumlarını ıslah etmeleri, turizmle meşgul birer müessese haline gelmeleri, yönetmeliğin öngördüğü vasıfları iktisabetmeleri için kendilerine intıbak ve intikal devri tanınmıştır. Bu devrin sonunda, yapacağımız denetlemelerle, elimizde kalacak seyahat acentalarının Batılı mânada seyahat acentaları hüviyetinde çalışacaklarını ümidediyoruz.

Muhterem arkadaşlar, tanıtma sahasında ve bilhassa dış teşkilâtımız mevzuunda, zannediyorum M. P. sözcüsü, ticari bir karakter içinde, ticari bir anlayış içinde çalışmadıklarından bahsettiler.

Devlet memuru olmanın verebileceği imkân nisbetinde dış bürolarımız tam ticari bir anlayış içinde çalışmaktadırlar. Bir taraftan Türkiye'den yabancı memleketlerde yataklarını satmak için giden tesis sahiplerine büyük kolaylıklar göstermekte, onları oradaki seyahat acentaları ile tanıştırmakta, anlaşmalar yapmalarını, kontratlar imzalamalarında kendilerine müzahir olmaktadır. Bu, zannediyorum ticari muameleyi kolaylaştıran bir faaliyettir.

Diğer taraftan biz Bakanlık olarak Türkiye'deki tesislerimizi kiralıyacak, Türkiye'deki tesislerimize turist getirecek hakikî seyahat acentalarını Türkiye'ye getirmek, tesislerimizi teker teker gezdirmek, göstermek ve turistik potansiyelimizi kendilerine tanıtmak için birçok davetler yapmaktayız. Bu, öyle zannediyorum ki, gerek kamu sektörüne, gerek özel teşebbüse Devletin yardımcı bir fonksiyonu, bir faaliyetidir. Ve bundan iki senelik tatbikat içinde çok büyük faydalar sağladık. Bugüne kadar Türkiye'ye tek turist göndermiyen birçok İngiliz, Fransız seyahat acentaları bizim davetlerimizle Türkiye'ye geldikten sonra birçok otellerimizle mukaveleler imzalanmışlar, Türkiye turları tertibetmişler ve büyük mikyasta çartır seferleri tanzim etmek suretiyle Türkiye'ye karşı bir turist hareketini canlandırmışlardır.

G. P. nin muhterem sözcüsü, her bütçede olduğu gibi, bu bütçede de ciddî mütalâalar, samimî tenkidler ileri sürmek suretiyle bize yardımcı olmaya çalıştılar. Kendilerine teşekkür ederim.

Bir hususu tenkid ettiler; bu bizim Hükümet programımızda yer almış olan bir hususdu.

Politik ve kültürel tanıtma faaliyetlerini Bakanlığımız bünyesinden Başbakanlığa devrettik. Çünkü, gerçekten Hükümet programına bu hususu dercetmiştik, yıllık icra programlarında da bu tedbir yer almıştı. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının mevcut teşkilâtı ve kadrosu ile çok ayrı bir ihtısası gerektiren bir politik tanıtmayı yapamıyacağını görmüştük, öyle düşünmüştük. Kültürel tanıtma da aynı bir ihtısas işidir. Turizm Bakanlığının munhasıran Türkiye'nin turizm yönünden tanıtılması, sahasında tanıtma faaliyetini teksif etmesinin turizme daha büyük faydalar sağlıyacağına inandığımız içindir ki, Hükümet programımıza koyduk ve bunu gerçekleştirmiş olabilmenin rahatı içindeyiz.

Dış bürolarımızın yerlerinin iyi seçilmediği hususunda da tenkidleri oldu. Mümkündür. İtiraf etmek lâzım ki, bu bürolar ciddî ,ilmî tetkik neticesinde bir araştırma, bir pazar araştırmasında, bir ön etüd neticesinde seçilmiş değildir.

Yine itiraf etmek lâzım gelirdi ki, bu bürolardan birçoğu ticari mânada, ekonomik mânada bir turizm hareketinin icabı değil, daha ziyade politik maksatlar içinde, dış politikamızın bir icabı olarak açılmaktadır, ama bu sene açacağımız Küveyt büromuzun Türk turizmine büyük faydalar sağlıyacağına inanıyoruz.

Yine muhterem arkadaşlar, dış bürolardan bahsederken gerçekleştirdiğimiz bir hususu ifade etmek isterim. Sayın C. H. P. Sözcüsünün, diğer kuruluşların Turizm Bakanlığını işlemez, muattal bir halde, meflûç bir halde bıraktıkları iddiasına karşılık olarak; meselâ yıllar yılı, kendi zamanlarında bizzat kendilerinin de şikâyet ettikleri Paris Tanıtma Büromuz, Paris'in bir ara sokağında, bir apartmanın ikinci katındaydı. Biz bugün Paris büromuzu Paris'in Şanzalize gibi, bir numaralı caddesine çıkardık, çok güzel bir yere yerleştirdik. Bununla da kalmadık, bu büroyu Fas Hükümetinin bize gösterdiği müzaharetin, dostluğun bir imkânı neticesinde de 1969 bütçemizde müşahade edeceğiniz gibi, koyduğumuz 7 milyon liralık bir tahsisatla Türk Devletine kazandırma imkânını bulduk. New - York büromuzu, Viyana büromuzu da bu şekilde bir anacaddenin zemin katına indirmek için etüdler yaptırmaktayız.

Partimin muhterem sözcüsü Muammer Baykan, şahsan ve Bakanlıkta benimle beraber mesai sarf eden arkadaşlarım adına çalışmalarımız için sarf ettiği takdirkâr ifadelerine teşekkür ederim. Şüphesiz aynı partinin içinde ve aynı programı benimsemiş olmamız hasebiyle görüşlerde müşterekiz.

Yalnız burada bir temennilerini izhar ettiler. Devletin büyük mikyasta, zaman kazanmak için büyük mikyasta yatırım yapması tavsiye ve temennisinde bulundular. Zannediyorum ki, fiziksel plânlama çalışmaları ile ilgili mâruzatım sırasında buna kısmen temas ettim. Proje olmadan siz bütçenizde milyarlarca liralık yatırım yapsanız, yahut bütçeye tahsisat koysanız bir yatırım yapmak, dolayısiyle bir turizm hareketini canlandırmak mümkün olmaz. Biz bunu, kendilerinin tavsiye ettikleri Devlet eliyle zengin işletmeler kurmak, yenilerini kurmak yerine muhtelif kamu teşebbüslerinin elinde bulunan konaklama tesislerini bir elde toplayıp bir zincir halinde işletmek için gayret sarf etmekteyiz. Bunun tatbikatına fiilen geçmiş bulunmaktayız. Bu da Emekli Sandığının bir grupu olan Emek - İnşaatıdır. Emek - İnşaat bugün Efes Otelinden sonra Tarabya Otelini almıştır. Bir kamu sektörü hüviyetinde olup çiftliğe aidolan Marmara Oteli İşletmesi kendisine verilmiştir. Önümüzdeki Pazartesi günü, zannediyorum imzalamaya muvaffak olacağımız anlaşmayla Turizm Bankasının bu yaz işletmeye açılacak olan Çeşme Oteli de Emek - İnşaata devredilecektir.

Aynı şekilde yine Turizm Bankasının Yeniköy Oteli de Emek - İnşaata devredilebilecektir. Sayarken unuttuğum Yalova'daki Termal Otel de zaten kendi işletmesindedir. Gerek Vakıflara, gerek Denizcilik Bankasına ait diğer müesseselerin de, diğer otellerin de aralarında birtakım sınıf farkları olması hasebiyle bir zincir, mütecanis bir zincir olarak işletmede birtakım güçlükler doğması melhuz olmasına rağmen, böyle bir işletmecilik şirketi kurmak tasavvurundayız. Böylelikle Meclislerimize gelmiş ve gitmiş olan Turizm Kamu İşletmeleri Kurumu Kanununa, daha doğrusu şöyle ifade edeyim; yeni bir teşkilât kurmaya ihtiyaç duymaksızın mevcudolan Emek - İnşaat Şirketini bu sahada vazifelendirmek suretiyle bu işletme zincirini, kamu tesislerinin işletme zincirini kurmak mümkün olacaktır.

Sayın Baykan'ın, iştirak edemiyeceğim, bir mütalâası daha oldu burada, Yunanistan'ı misal

gösterdiler. Doğrudur, Yunanistan öyle başlamıştır, ama hata ettiğini anlamıştır. Geçen ay Yunanistan, elindeki Hükümete ait bütün otel ve motelleri gazetelerde, radyolarda ilânlar vermek suretiyle özel teşebbüse; haraç mezat, satışa çıkarmıştır. Devlet, Hükümet bunları üzerinden atmak için büyük gayretler sarf etmektedirler. Keşke biz de bunu yapabilsek, ama mümkün değildir. Çünkü, bu tesislerin çoğunun maliyeti yüksektir. Bunlara bir özel teşebbüse, bugün normal bir ticari anlaşma içinde devretmenin imkânsızlığı var. Devletin sırtındadır bunlar. İşte bir Emek - İnşaat İşletme Şirketi yolu ile bunları işletip rantabl bir hale sokabilirsek Devleti büyük bir yükten kurtarmış olacağız.

Muhterem milletvekilleri, izin verirseniz mâruzatımı burada kesmek istiyorum. Sözlerimin başında ifade ettiğim gibi; alabildiğimiz kadar notlarla ve Meclis zabıtlarından faydalanmak suretiyle partilerimizin muhterem sözcülerinin, çalışmalarımıza yardımcı olacak mütalâalarına, temennilerine büyük bir titizlikle eğileceğiz ve bunları değerlendireceğiz.

Mâruzatım burada bitiyor. Eğer muhterem sözcülerin suallerinde cevapsız bıraktığım hususar varsa bunları cevaplandırmaya hazırım. Bu vesileyle hepinizi tekrar saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

CİHAD BABAN (Çanakkale) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsade edin efendim, evvelâ bir sual var, onu halledelim.

Sayın Bakan, Afyon Karahisar Milletvekili Sayın Osman Atillâ'nın, yazılı olarak Başkanlığa tevdi ettiği bir suali var, zabıtlara geçirtmek için okuyacağım, isterseniz şifahi, isterseniz bilâhara yazılı cevap vermekte muhtarsınız.

«Dört büyük devlet karayolunun ve dört devlet demiryolunun birleştiği Ege sahillerine, İzmir, Antalya ile Akdeniz sahillerine uzanan yolların kavşak noktası Afyon şehri turizm bakımından büyük önem taşımaktadır. Firikya Kırallığına ve Kıral Midas'a ait Roma devriyle, Selçuklu ve Osmanlı devirlerine ait emsalsiz tarihî anıtların canlılıklarını kaybetmeden coğrafyayı süsledikleri, beş ayrı yerdeki, hepsi de ayrı şifa kaynağı olan kaplıcalar bölgesi Afyon Karahisar Şehrinde hiç olmazsa bir turizm şefliğinin kurulması artık zaruret haline gelmiştir.

Sayın Bakanlığımıza mütaaddit müracaatlarımızın bu 1969 bütçe yılında tahakkuku için Bakanlığın harekete geçmesini ve bir büro tesisini rica etmekteyim. Sayın Bakanın bu hususta sevindirici bir haber vermesinin mümkün olup olmadığını öğrenmek istiyorum.

Derin saygılarımla.» diyor.

TURİZM VE TANITMA BAKANI NİHAD KÜRŞAD (Devamla) — Sayın Başkan, hemen arz edeyim; bu bir etüd meselesidir. Bunu tetkik ettireceğim. Eğer tetkik sonunda gerçekten Afyon'da bir turizm temsilciliğinin kurulması zarureti ortaya çıkarsa bunu şimdiden va'dediyorum.

BAŞKAN — Bu soruyu veriyoruz efendim Bakanlığınıza.

Buyurun Sayın Bakan, teşekkür ederiz. (Alkışlar)

Açık oylama işlemi ibtmiştir, kupaları kaldırın. Sayın Cihad Baban, söz istiyorsunuz... Efendim, söz sıranız ikinci tura geçtiğimiz zaman en evveldi. Size «konuşacak mısınız?» diye sordum, «Bakandan sonra,» dediniz. «Böyle bir seyyaliyete ne benim, ne sizin hakkınız yok, söz sıranız atlıyor» dedim. Sizden sonra sırada olan G. P. sözcüsü söz aldı konuştu. Ben şimdi içtüzüğün icabı olarak Hükümetten sonra son söz milletvekilinindir, sıradan milletvekiine söz verilir, sıra da A. P. dedir.

A. P. Grup sözcüsü konuşacaksa buyursun efendim.

Birisi feragat eder; yerini size verirse, memnuniyetle çağırırım Sayın Baban.

A. P. GRUPU ADINA MUAMMER BAYKAN (Çanakkale) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Sayın Bakanımızın izahatını memnuniyetle dinledik ve turizm sahasındaki ümitlerimiz, onun da ifade ettiği ve bizce henüz bilinmiyen bâzı teşebbüs ve imkânlar dolayısiyle bizde daha da kuvvetlendi. Kendisine teşekkürler ederiz.

Yalnız, bizimle iştiraki olmadığını belirttiği bir husus dolayısiyle şunu ifadede fayda görmekteyiz : Turistik İşletmeler Kurumu, ki plânın öngördüğü bir kurumdur, bunun yerine şimdi, Emek İnşaatın vazifelendirilmesi fikrini belirttiler. Şüphesiz ki yeniden kurulacak bir kurum yerine, halen iş görmekte olan ve

başarılı iş görmekte olan bir kurumun vazifelendirileceğini duymak, bizim için sevinç kaynağıdır. Yalnız bizim teklif ettiğimiz, bu kuruma muvazi olarak, yani Turistik İşletmeler Kurumu veyahut Emek İnşaata muvazi olarak, bir Turistik Yatırımlar Kurumunun kurulması idi.

Sayın Bakan, bunun belki de lüzumu olmıyacağını turistik fizikî plânlama yapılmadan, Devletin büyük ölçüde yatırımının belki lüzumsuz olacağını, hattâ imkânsız olacağını ifade ediyorlar ki, biz bu kanaatte değiliz. Bu kanaatte olmayışımızın sebebi de şudur :

Bugün Emekli Sandığının yapıp, elinden hemen kapışılarak alınan birtakım tatil köyleri vardır. Biz - dikkat buyurulursa - fikrimizi şu şekilde ifade ettik : İlerde tatil siteleri şeklinde inkişaf edebilecek bir «tatil köyleri zinciri» teklif ettik. Bunlar, büyük fizikî plânlamayı icabettirecek şeyler değildir. Kaldı ki, Devlte Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı ile yaptığımız temaslar, hattâ Uygulama Kanununun hemen tatbikine geçilişinde, basit fizikî plânlama, daha doğrusu sadece yerleşme plânları yapılarak, birçok yatırımlara gidilebileceğini ifade etmiştir ki, bu bizim için, bizim fikirlerimizin pekâlâ Plânlama tarafından da kabul edildiğini göstermektedir.

Yunanistan misaline gelince;

Yunanistan işletmecilikten vazgeçmektedir. Turistik yaptığı yartırımlar yerindedir ve müşteri bulmaktadır. Memlekette turizmi hızlandırıcı bir vazife görmüşlerdir. Bu hususta diğer grup sözcülerinin de, yani Devletin bu hususstaki yatırımlarının hızlandırıcı mahiyeti, diğer grup sözcüleri tarafından, bilhassa Güven Partisi sözcüleri tarafından da paylaşılmış bir görüştür ki, bunun Sayın Bakanımız tarafından da paylaşılmamakta olduğunu görmekten müteessiriz. Ümidederiz ki, bu hususstaki düşünceleri, elimizdeki imkânlar nisbetinde, senelik uygulama plânlariyle tadil edilmek imkânı hâsıl olur.

Hepinizi saygı ile selâmlar, beni bu saatte dinlemek lûtfunda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

BAŞKAN — Kifayeti oyunuza sunuyorum. efendim.

Sayın Başkanlığa

Turizm Bakanlığı Bütçesi üzerindeki müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederim.

Denizli
Remzi Şenel

BAŞKAN — Kifayeti oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümlere geçilmesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutuyorum.

TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI BÜTÇESİ

(A/1) Cari harcamalar

Bölüm		Lira
11.000	Ödenekler	12 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
12.000	Personel giderleri	16 351 644
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
13.000	Yönetim giderleri	2 956 167
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
14.000	Hizmet giderleri	4 389 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
15.000	Kurum giderleri	5 472 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
16.000	Çeşitli giderler	13 594 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	(A/2) Yatırım harcamaları	
21.000	Etüt ve proje giderleri	6 200 001
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
(A/3)	Sermaye teşkili ve transfer harcamaları	
31.000	Kurumlara katılma payları ve sermaye teşkilleri	1
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
32.000	Kamulaştırma ve satınalmalar.	7 320 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

Bölüm		Lira
34.000	Malî transferler	100 001
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
35.000	Sosyal transferler	3 255 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

BAŞKAN — Tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Hayırlı, uğurlu olsun efendim.

Muhterem milletvekilleri, 1969 yılı bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısının yapılan açık oylamasında, 51 oy çıkmış; 33 kabul, 18 ret oyu çıkmıştır. Gerekli nisap bulunamadığından açık oylama tekrarlanacaktır.

Programın bitmesi ve vaktin gecikmesi sebebiyle, bugün saat 10.00 da toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 01,58

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için Vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısına verilen oyların sonucu

(Çoğunluk yoktur.)

Üye sayısı :	450
Oy verenler :	51
Kabul edenler :	33
Reddedenler :	18
Çekinserler :	—
Oya katılmıyanlar :	393
Açık üyelikler :	6

[Kabul edenler]

ADIYAMAN
Ali Turanlı
AFYON KARAHİSAR
Osman Attilâ
Şevki Güler
Ali İhsan Ulubahşi
AMASYA
Nevzat Şener
Ali Celâlettin Topala
ANKARA
Ahmet Dallı
ARTVİN
Sabit Osman Avcı
BALIKESİR
Cihat Bilgehan
BİNGÖL
M. Emin Gündoğdu
BOLU
Halil İbrahim Cop
BURDUR
İ. Hakkı Boyacıoğlu
BURSA
Cemal Külâhlı
ÇANAKKALE
Refet Sezgin
ÇORUM
Arslan Topçubaşı
DENİZLİ
Mehmet Salih Baydil
Remzi Şenel
ELÂZIĞ
Samet Güldoğan
Kevni Nedimoğlu
GÜMÜŞANE
Sabri Özcan San
Sabahattin Savacı
HATAY
Sabahattin Adalı
İSTANBUL
Muhiddin Güven
Kaya Özdemir
KAYSERİ
Feyyaz Köksal
KIRKLARELİ
Arif Hikmet Güner
MANİSA
Ertuğrul Akça
RİZE
İsmail Sarıgöz
SAKARYA
Şerafettin Paker
SAMSUN
Melâhat Gedik
SİİRT
Abdülhalim Aras
SİVAS
Cevad Odyakmaz
YOZGAT
Neşet Tanrıdağ

[Reddedenler]

ADANA
Ali Karcı
Bekir Tünay
ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
BALIKESİR
Mesut Ozansü
ÇANAKKALE
Cihad Baban
ÇANKIRI
M. Ali Arsan
DİYARBAKIR
Feyzi Kalfagil
ERZURUM
Adnan Şenyurt
İSTANBUL
Hüseyin Ataman
Reşit Ülker
İZMİR
Cemal Hakkı Selek
KONYA
İhsan Kabadayı
MARAŞ
Vefik Pirinççioğlu
MUĞLA
Seyfi Sadi Pencap
NEVŞEHİR
Ali Baran Numanoğlu
SAMSUN
İlyas Kılıç
UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkoğlu
YOZGAT
Nuri Kodamanoğlu

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

59 NCU BİRLEŞİM

22 . 2 . 1969 Cumartesi

Saat : 10,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA SUNULACAK İŞLER

II

SORULAR GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

× 1. — 1969 yılı Bütçe kanun tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu ile 1969 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Bütçe Karma Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 1/567; Cumhuriyet Senatosu 1/955) (Millet Meclisi S. Sayısı : 800; Cumhhuriyet Senatosu S. Sayısı : 1162)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER